

TÜRKİYE GÖÇ VE İNSAN HAREKETLİLİKLERİ YILLIĞI

2023

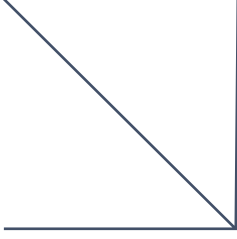
Doç. Dr. Ali Zafer SAĞIROĞLU
Ramazan ÜNSAL
Furkan ÖZENCİ

TÜRKİYE GÖÇ VE İNSAN HAREKETLİLİKLERİ YILLIĞI

2023

TÜRKİYE GÖÇ VE İNSAN HAREKETLİLİKLERİ YILLIĞI 2023

Ali Zafer Sağıroğlu | Ramazan Ünsal | Furkan Özenci

Atıf için: Sağıroğlu, A. Z., Ünsal, R. & Özenci, F. (2025). *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı - 2023*. Ankara: GAV Perspektif.

GAV Perspektif Yayınları, 2025
© Göç Araştırmaları Vakfı İktisadi İşletmesi
Sertifika No.: 43715

GAV PERSPEKTİF

Hacettepe Mah. Fener Sk.
No: 5 06230

Altındağ Ankara/Türkiye
Tel.: +90 (312) 473 79 11
Fax: +90 (312) 473 79 14

gavperspektif.com
bilgi@gavperspektif.com
siparis@gavperspektif.com

 @gavperspektif
 @gavperspektif

GAV Perspektif Yayınları - 46
ISBN: 978-625-5830-19-7
E-ISBN: 978-625-5830-14-2
Karton Kapak

Musahhah
Ali Zafer Sağıroğlu

Mizanpaj
Emre Yıldız

Kapak
Ruha Medya A.Ş.

1. Baskı
Kasım 2025
Ankara

Baskı
Ada Matbaacılık Yayın San.Tic.Ltd Şti. • Sertifika No: 44093
Ankara

© Kitabın tüm yayın hakları GAV Perspektif Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

ÖN SÖZ

Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı serisinin üçüncü cildi olan 2023 yılılığı kendi alanında önemli bir referans kaynağı olmaya devam ediyor. Çıkan iki cildin ardından, yıllıkların sadece göç alanında değil, ilgili yılda meydana gelen diğer birçok olgu ve olaya dair de önemli bir veri kaynağı olduğu yönünde tepkiler aldık. Yıllıkların içinde genel turizmden sağlık turizmine, konut ediniminden depreme kadar birçok farklı konuda zengin bilgiler içerdiği yönünde yorumlar yapıldı. Geleneksel bir referans kaynak olma yolunda ilerleyen yıllıklara dair aldığımız olumlu tepkiler gelecek çalışmalarımıza da önemli derecede motivasyon sağlıyor.

Uzun emekler ile hazırlanan bu eserin yararlanıcılarından istirhamımız, her ne kadar bu eserin içindeki veriler ve bilgiler açık kaynaklardan derlenmiş olsa da gerek yazarların emeğine saygı gerekse bilimsel etik prensipler gereği yıllıkları kullandığınız çalışmalarınızda referans göstermeyi ve atıf yapmayı lütfen ihmal etmeyiniz. Teknik olarak açık kaynaklar zaman zaman yayımlanan bilgileri değiştirse veya kaldırsa da bu türden bilimsel eserler verilerin sabit kalmasının en önemli zeminidir.

Son olarak yazarlarının büyük özverileri ile ortaya çıkan bu eserin basım ve hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ederiz. Geçen yıl olduğu gibi 2023 yılılığının basımını da teşvik eden ve destekleyen Göç Araştırmaları Vakfı'nın yönetim kuruluna ve vakfın âlîcenap iştirakçilerine, GAV Perspektif Yayınlarının değerli çalışanlarına ve editörlerine şükranlarımızı arz ederiz.

YÖNETİCİ ÖZETİ

2023 Yılında Öne Çıkanlar ve Eğilimler

• • •

6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremler Türkiye’de yerli ve yabancı nüfusun yerinden olmasına neden oldu.

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli meydana gelen ve 7’nin üzerinde büyüklüğe sahip depremler 50 binden fazla Türk vatandaşının ölümüyle ve binlerce vatandaşın yaralanmasıyla sonuçlanmıştır. Deprem bölgesi olarak ilan edilen 11 ilde yabancı uyruklular da bu durumdan negatif etkilenmiştir. Vefat eden ve yaralanan yabancı uyruklular ile ilgili net bilgilere ulaşılamasa da bu 11 ilde yaşayan ikamet izinliler, Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların %2,45’ine, geçici koruma statüsüyle bulunan Suriyeliler, Türkiye’deki aynı statüdeki tüm Suriyelilerin %49,64’üne tekabül etmektedir. Bu bağlamda eldeki verilerle ikamet izinli ve geçici koruma statüsüne sahip toplam 1.771.194 kişi depremlerden etkilendiği söylenebilir.

• • •

2023 yılında Türkiye’ye gelen ziyaretçi sayısı ilk kez 55 milyonun üzerine çıkarak 56.693.837’ye ulaştı.

Cumhuriyet tarihi Türkiye’ye gelen ziyaretçi sayısı ilk kez 2019 yılında 50 milyon kişinin üzerine çıkmıştır. Ancak müteakip yılda tüm dünyada etkisini gösteren koronavirüs salgını ziyaretçi sayılarını derinden etkilemiştir. 2021 yılında da bu etki devam etmiştir. 2022 yılında toparlanan turizm sektöründe ziyaretçi sayısı yeniden 50 milyon üzerine çıksa da 2019 yılındaki seviyenin biraz gerisinde kalmıştır. 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı ilk kez 55 milyonun üzerine çıkmış, 56.693.837 kişiye ulaşmıştır. Bunlardan 49.209.180’i yabancı uyruklu iken 7.484.657’si ise yurt dışı ikametli Türk vatandaşlarıdır.

Sağlık turizmi amacıyla Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin sayısı yeni bir rekorla 1.3 milyon kişinin üzerine çıkmıştır.

Koronavirüs salgınından önce Türkiye'ye gelen sağlık turistlerinin sayısı en çok 700 bin kişinin biraz üzerinde seyretmiştir. Salgın, her alanda olduğu gibi sağlık turizmini de derinden etkilemiş, 2020 ve 2021 yıllarında sağlık turistlerinin sayısı görece düşük bir seviyede seyretmiştir. Ancak 2022 yılına gelindiğinde sağlık turistlerinin sayısı hızlı bir şekilde artmış 1,2 milyon kişinin üzerine çıkmıştır. 2023 yılında da yükseliş devam etmiş, ziyaretçilerin sayısı 1.398.504 kişiye ulaşmıştır. Yetkililerin değerlendirmelerine göre, 6 şubat tarihli depremler sağlık turizmi sektörünü de etkilemiş, yapılan rezervasyonların bir kısmı iptal edilmiştir. Bu vesileyle sağlık turizmi potansiyelinin 2023 yılındaki seviyenin de üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

2023 yılında Türkiye'ye göç edenlerin sayısı Türkiye'den yurt dışına göç edenlerin gerisinde kaldı.

2022 yılında Türkiye'ye göç eden kişi sayısı 494.052 ve Türkiye'den göç eden kişi sayısı 466.914'tür. Bu durumda net göç sayısı ise 27.138'dir. 2023 yılına gelindiğinde ise Türkiye'ye 316.456 kişi göç etmiş, Türkiye'den yurt dışına göç edenlerin sayısı 714.579 olmuştur. Net göç sayısı -398.123'tür. Öte yandan 2022 yılında yurt dışına göç edenlerin 139.531'i (%29,88) Türk vatandaşı ve 327.383'ü (%70,12) yabancı uyruklu iken 2023 yılında ise göç edenlerin 291.377'si (%40,78) Türk vatandaşı ve 423.202'si (%59,22) yabancı uyrukludur. Ayrıca 2022 yılında Türkiye'ye gelenlerin 94.409'u (%19,11) Türk vatandaşı ve 494.052'si (%80,89) yabancı uyruklu iken 2023 yılına gelindiğinde ise göç edenlerin 101.677'si (%32,13) Türk vatandaşı ve 214.779'u (%67,87) yabancı uyrukludur.

2023 yılı Rusya ve Ukraynalılar için tersine göç yılı oldu.

Şubat 2022'den Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle başlayan savaşla birlikte Türkiye'ye Rusya ve Ukrayna uyruklular göç etmiştir. 2022 yılında Türkiye'ye gelen Rusya uyrukluların sayısı 99.786 ve Ukrayna uyrukluların sayısı 32.465'tir. 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyruklardan Türkiye'ye gelen kişilerin sayısı düşmüş, Rusya uyrukluların sayısı 28.314'e, Ukrayna uyrukluların sayısı 8.499'a gerilemiştir. Buna karşılık 2022 yılında Türkiye'den giden Rusya uyrukluların sayısı 11.862 ve Ukrayna uyrukluların sayısı 4.161 iken 2023 yılında ise giden Rusya uyrukluların sayısı 71.956'ya, Ukrayna uyrukluların sayısı 16.895'e yükselmiştir. Devam eden savaşta süregelen seferberlik uygulamasının tersine göçün bir sebebi olduğu düşünülse de bu duruma dair detaylı bir bilgi bulunmamaktadır.

Türkiye'de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların %84,18'i yalnızca 10 ilde ikamet etmektedir.

2023 yılında ikamet izni verilen yabancı uyrukluların illere göre dağılımına bakıldığında en fazla ikamet izni verilen ilk 10 ilde bulunan yabancı uyrukluların, Türkiye'deki tüm ikamet izinlilere oranı %84,18'tir. 2022 yılında ise bu oran %85,34'tür. 2023 yılında en fazla ikamet izni verilen iller İstanbul (554.183 kişi, %50,09), Antalya (116.502 kişi, %10,53) ve Ankara'dır (71.096 kişi, %6,43).

İkamet izniyle Türkiye'de bulunan yabancı uyrukluların sayısı "sessiz politika değişikliği" ile 2023 yılı içerisinde geriledi.

2022 yılında yabancı uyruklulara verilen ikamet izinleri 1.354.094 kişiyle zirveye ulaşmış, 2023 yılında ise ikamet izni verme politikasında bir değişiklik olduğu görülmüş, bunun neticesinde ikamet izinli yabancı uyruklu sayısı 1.107.032'ye gerilemiştir. İkamet izin türlerine bakıldığında aile, öğrenci ve diğer kategorisinde yer alan (uzun dönemi, insani, insan ticareti mağduru) ikamet izinlerine sahip yabancı uyrukluların sayısının bir önceki yıla göre arttığı ancak kısa dönem ikamet izinli yabancı uyruklu sayısının ise yaklaşık 300 bin kişi azaldığı görülmüştür. Bu durumda 2023 yılında kısa dönem ikamet izni verme noktasında bir "kıstlama politikası" uygulandığı söylenebilir.

Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı azalmaya devam etti.

Suriyelilerin sayısında 2021 yılında başlayan düşüş eğilimi 2023 yılında da devam etti. 2021 yılında 3,7 milyon olan Geçici Koruma Statü Sahibi Suriyeli sayısı son iki yılda 500 bin civarında azalarak 3,2 milyon seviyelerine geriledi. Türkiye'den gönüllü olarak ülkesine geri dönen Suriyelilerin sayısı 2016 yılından 2023 yılı sonuna kadar olan sürede 615.678'e ulaştı. Bu sayı ile beraber 2023 yılı içerisinde 76.346 Suriyelinin ülkesine geri döndüğü görülmektedir. Bu sayı ise aylık ortalama 6.362 Suriyelinin ülkesine gönüllü olarak geri döndüğünü ifade etmektedir.

Uluslararası koruma başvurusunda düşüş yaşandı.

2023 yılında Türkiye’de uluslararası koruma başvurusunda bulunanların sayısı 19.017 olarak açıklandı. Bu sayı son 12 yılın en düşük seviyesi olarak kayıtlara geçti. Başvuru sahipleri arasında 13.068 kişiyle Afganistan ilk sırada yer alırken, bunu 2.776 kişiyle Irak ve 1.416 kişiyle İran takip etti.

Türkiye’nin düzensiz göç ile mücadelesi önemli gündem maddelerinden biri olmaya devam etti.

Kaynağındaki sorunların çözümü, sınırlardaki güvenliğin geliştirilmesi, yurt içindeki yakalamalar ve sınır dışı etme süreçlerinin beraber yürütüldüğü düzensiz göç ile mücadele kapsamında 2023 yılında Türkiye sınırları içinde 254.008 düzensiz göçmen yakalandı, 223.856 kişi ise sınırlarda engellendi. Yakalanan düzensiz göçmenlerin 130.611’i ise sınır dışı edildi. 2023 yılında ilk defa uygulanan Mobil Göç Noktaları Uygulaması ile 63.324 düzensiz göçmen tespit edildi. Ayrıca yıl sonu itibarıyla vize/vize muafiyeti veya ikamet süresi biten ve düzensiz göçmen durumuna düşen 371.433 yabancı kendi istekleriyle ülkeden çıkış yaptı.

2023 yılında Türk vatandaşlığı verilen yabancıların sayısı 400 binin üzerine çıktı.

Türk vatandaşlığı verilen yabancılarla ilgili istatistikler yetkililerin açıklamalarıyla sınırlıdır. Bunu yanında açıklamalar genellikle vatandaşlık verilen Suriyelileri kapsamakta olup bazı zamanlarda görece daha geniş çaplı açıklamalar yapılmıştır. 2022 ve 2023 yıllarında en geniş kapsamlı açıklamalar, Afganistan ve Suriye uyruklular, Ahıska Türkleri, ve Uygur Türklerini içermektedir. 2022 yılında mezkur uyrukları içeren son açıklama ağustos ayında yapılmıştır. Ağustos 2022 açıklamasına göre Suriye uyruklu 211.908, Afganistan uyruklu 39.294 kişiye, 104.976 Ahıska Türk’üne, 7.001 Uygur Türk’üne Türk vatandaşlığı verilmiştir. Mayıs 2023’te ise Suriye uyruklu 237.021 kişiye, Afganistan uyruklu 47.354 kişiye, 117.164 Ahıska Türk’üne ve 12.009 Uygur Türk’üne vatandaşlık verildiği açıklanmıştır. Yıl sonunda yalnızca Suriye uyrukluları içeren açıklamaya göre ise toplamda 238.055 Suriyeliye Türk vatandaşlığı verilmiştir.

لنا كما تشاء

تقعداء

١٥

İÇİNDEKİLER

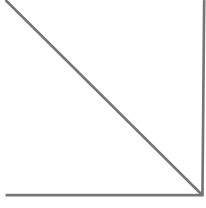
ÖN SÖZ	III
YÖNETİCİ ÖZETİ	IV
TABLolar LİSTESİ	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XVI
HARİTALAR LİSTESİ	XVIII
KISALTMALAR	XIX
GİRİŞ	I

I. BÖLÜM

TÜRKİYE'YE GİRİŞ VE TÜRKİYE'DEN ÇIKIŞ	4
I.1. Türkiye'ye Giriş ve Türkiye'den Çıkış Verileri	7
I.2. Ziyaretçilerin Geliş Nedenleri	14
I.3. Yabancı Ziyaretçilerin Giriş-Çıkış İçin Kullandıkları Araç Türleri	16
I.4. Yabancı Ziyaretçilerin Türkiye'de Ziyaret Ettiği İller	17
I.5. Yabancı Ziyaretçilerin Uyrukları	21
I.6. Günöbirlükçi Ziyaretçiler	24
I.7. Sağlık Turizmi	28

2. BÖLÜM

DÜZENLİ GÖÇ VE İNSAN HAREKETLİLİKLERİ	32
2.1. Gelen Giden Göç ve Türkiye'de Yabancı Uyruklu Nüfus	35
2.2. İkamet İzinleri	51
2.3. Çalışma İzinleri	60
2.4. Temel Öğretim ve Orta Öğretimde Uluslararası Öğrenciler	68
2.5. Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenciler	72
2.6. Yükseköğretimde Uluslararası Öğretim Elemanları	80
2.7. Yabancılar Konut Satışı	85
2.8. Evlenme-Boşanma	89
2.9. Türk Vatandaşlığı Verme	93

3. BÖLÜM

DÜZENSİZ GÖÇ VE İNSAN HAREKETLİLİKLERİ 96

3.1. Kurumlara Göre Düzensiz Göç Verileri.....	99
3.1.1. Göç İdaresi Başkanlığı.....	101
3.1.2. Türk Silahlı Kuvvetleri.....	102
3.1.3. Jandarma Genel Komutanlığı.....	109
3.1.4. Sahil Güvenlik Komutanlığı.....	110
3.1.5. Müşterek-1 (Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü)	116
3.1.6. Müşterek-2 (Emniyet Genel Müdürlüğü).....	117
3.1.7. Ticaret Bakanlığı.....	120
3.2. Düzensiz Göçle Mücadele.....	121
3.2.1. Sınırdaki Engellemeler.....	122
3.2.2. Sınır Dışı Etme	122
3.2.3. Geri Kabul	124
3.2.4. Diğer Uygulamalar.....	125
3.3. Göçmen Kaçakçılığı.....	126
3.4. İnsan Ticareti.....	128

4. BÖLÜM

ULUSLARARASI KORUMA 130

4.1. Uluslararası Koruma.....	131
4.2. Geçici Koruma	134
4.3. Yeniden Yerleştirme.....	137
4.4. Gönüllü Geri Dönüş	141

5. BÖLÜM

6 ŞUBAT 2023 KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLER SONRASI GÖÇ VE İNSAN HAREKETLİLİKLERİ. 144

KAYNAKÇA 152

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Kurumların veri yayımlama sıklığına göre dağılımı	7
Tablo 2. Kurum ve kuruluşlara göre Türkiye'yi ziyaret eden turistlerin ve turizm gelirinin yıllara göre dağılımı, 2014-2023	9
Tablo 3. Türkiye'ye giriş yapan ziyaretçilerin aylara ve uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023.	13
Tablo 4. Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin uyuğuna ve geliş nedenlerine göre dağılımı, 2023	15
Tablo 5. Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin aylara ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023	16
Tablo 6. Türkiye'den çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin aylara ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023	17
Tablo 7. Yabancı uyruklu ziyaretçilerin Türkiye'ye giriş yaptığı illere göre dağılımı, 2022-2023.	18
Tablo 8. Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 ile ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023	19
Tablo 9. Türkiye'den çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 ile ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023	20
Tablo 10. Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 uyuğ ve kurumlara göre dağılımı, 2022-2023	22
Tablo 11. Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 uyuğ ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023.	22
Tablo 12. Türkiye'den çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 uyuğ ve kurumlara göre dağılımı, 2022-2023	23
Tablo 13. Türkiye'den çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 uyuğ ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023	24
Tablo 14. Türkiye'ye gelen g�n�birlik� ziyaretçilerin aylara göre dağılımı, 2022-2023	26
Tablo 15. Türkiye'ye gelen g�n�birlik� ziyaretçilerin ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023	26
Tablo 16. Türkiye'ye gelen g�n�birlik� ziyaretçilerin ilk 10 uyuğ göre dağılımı, 2022-2023	27
Tablo 17. Kurumların veri yayımlama sıklığına göre dağılımı	34
Tablo 18. Türkiye'ye gelen g���n ya� grubuna göre dağılımı, 2022-2023	36
Tablo 19. Türkiye'den giden g���n ya� grubuna göre dağılımı, 2022-2023	37
Tablo 20. Türkiye'ye gelen g���n ilk 10 ile ve uyuğuna göre dağılımı, 2022-2023	39
Tablo 21. Türkiye'den giden g���n illere ve uyuğuna göre dağılımı, 2022-2023	41
Tablo 22. Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu g���n ilk 10 uyuğ göre dağılımı ve değişim oranı, 2022-2023.	42
Tablo 23. Türkiye'den giden yabancı uyruklu g���n ilk 10 uyuğ göre dağılımı ve değişim oranı, 2022-2023.	43
Tablo 24. Türkiye'deki yabancı uyruklu nüfusun ikamet etmeye ba�ladığı yıla ve ya� gruplarına göre dağılımı	45
Tablo 25. Türkiye'deki yabancı uyruklu nüfusun ikamet etmeye ba�ladığı yıla ve ilk 10 uyuğ göre dağılımı, 2022-2023	46
Tablo 26. Türkiye'de bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyuğ ve cinsiyetlere göre dağılımı, 2022-2023	47
Tablo 27. Türkiye'de bulunan yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2022-2023	49
Tablo 28. Türkiye'de bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023.	51
Tablo 29. Türkiye'de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyuğ göre dağılımı, 2022-2023.	53
Tablo 30. Türkiye'de kısa dönem ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyuğ göre dağılımı, 2022-2023	54
Tablo 31. Türkiye'de �ğrenci ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyuğ göre dağılımı, 2022-2023	55

Tablo 32. Türkiye’de aile ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023	55
Tablo 33. Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2022-2023	57
Tablo 34. Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023	59
Tablo 35. İzin verilen yabancı uyrukluların sayısının belge türüne göre dağılımı, 2023	60
Tablo 36. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların yaş gruplarına göre dağılımı, 2022-2023	62
Tablo 37. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların eğitim düzeylerine göre dağılımı, 2022-2023	63
Tablo 38. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023	64
Tablo 39. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 ekonomik faaliyete göre dağılımı, 2022-2023	65
Tablo 40. Türkiye’de çalışma izni verilen yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2022-2023	66
Tablo 41. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023	68
Tablo 42. Türkiye’de temel öğretim ve ortaöğretimde eğitim alan uluslararası öğrencilere ilişkin sayısal veriler, 2022-2023	69
Tablo 43. Türkiye’de bulunan uluslararası öğrencilerin eğitim kademelerine göre sayıları, 2023	70
Tablo 44. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin eğitim kademelerine göre okullaşma oranları, 2022-2023	71
Tablo 45. Türkiye’de temel öğretim ve uluslararası öğretimde eğitim alan uluslararası öğrencilerin uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023	71
Tablo 46. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrenim düzeylerine göre dağılımı, 2022-2023	75
Tablo 47. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023	75
Tablo 48. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ilk 10 üniversiteye ve cinsiyete göre dağılımı, 2022-2023	76
Tablo 49. Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin üniversitelere ve cinsiyetlere göre dağılımı, 2022-2023	77
Tablo 50. Açık ve uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğretim türlerine ve üniversitelere göre dağılımı, 2022-2023	78
Tablo 51. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ilk 10 ile ve cinsiyetlere göre dağılımı, 2022-2023	80
Tablo 52. Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının ünvanlarına ve ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023	84
Tablo 53. Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının ünvanlarına ve ilk 10 üniversiteye göre dağılımı, 2022-2023	85
Tablo 54. Yabancılar yapılan konut satışlarının ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023	87
Tablo 55. Yabancılar yapılan konut satışlarının ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023	88
Tablo 56. Türkiye’de evlenen yabancı uyrukluların cinsiyetine ve uyuğuna göre dağılımı, 2022-2023	90
Tablo 57. Türkiye’de evlenen yabancı uyrukluların ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023	90
Tablo 58. Türkiye’de boşanan yabancı uyrukluların cinsiyetine ve uyuğuna göre dağılımı, 2022-2023	92
Tablo 59. Türkiye’de boşanan yabancı uyrukluların cinsiyetine ve ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023	92

Tablo 60. Türk vatandaşlığı verilen yabancıların uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023	94
Tablo 61. İlgili kurumların düzensiz göç ile ilgili veri yayımlama sıklıkları	98
Tablo 62. Yakalanan düzensiz göçmen sayısının kurumlara ve aylara göre dağılımı, 2023	100
Tablo 63. Yakalanan düzensiz göçmenlerin ilk on uyruğa göre dağılımı, 2023	101
Tablo 64. TSK'nın haftalık basın bilgilendirme toplantılarında açıklanan sayılar, 2023	103
Tablo 65. Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış teşebbüsleri sırasında TSK tarafından yakalanan şahısların sınırlara göre dağılımı, 2022-2023	104
Tablo 66. Türkiye'ye giriş teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalananların sınırlara ve aylara göre dağılımı, 2022-2023	107
Tablo 67. Türkiye'den çıkış teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalananların sınırlara ve aylara göre dağılımı, 2022-2023	108
Tablo 68. JGK, Yaşanan düzensiz göç olayı sayısı ve yakalanan düzensiz göçmenlerin aylara göre dağılımı, 2022-2023	110
Tablo 69. Sahil Güvenlik Komutanlığı kaynaklarındaki düzensiz göç hareketliliği ile ilgili veriler, 2022-2023	111
Tablo 70. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan ve kurtarılan düzensiz göçmenlerin aylara göre sayısı, 2022-2023	112
Tablo 71. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan ve kurtarılan düzensiz göçmenlerin dağılımı, 2022-2023	113
Tablo 72. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmenlerin uyruklara göre dağılımı, 2023	113
Tablo 73. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmenlerin uyruklara ve aylara göre dağılımı, 2023	114
Tablo 74. Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü müşterek yakalama istatistikleri, 2022-2023	117
Tablo 75. Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur uygulaması kapsamında kontrol edilen yerlerin dağılımı, 2022-2023	118
Tablo 76. Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur uygulaması kapsamında yakalanan düzensiz göçmen sayıları, 2022-2023	118
Tablo 77. Kalkan Operasyonları kapsamında yakalanan düzensiz göçmen sayıları	119
Tablo 78. Ticaret Bakanlığı düzensiz göç verileri, 2021-2023	120
Tablo 79. Ticaret Bakanlığı, Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlüklerine göre düzensiz göç verilerinin dağılımı, 2021-2023	120
Tablo 80. Düzensiz göçle mücadele, 2021-2023	122
Tablo 81. Sınır dışı edilen düzensiz göçmenlerin sayısı, 2022-2023	122
Tablo 82. Sınır dışı edilen düzensiz göçmenlerin yıl içindeki dönemlere göre dağılımı, 2023	123
Tablo 83. Türkiye'de bulunan geri gönderme merkezleri ve kapasiteleri	123
Tablo 84. Mobil göç noktası uygulamasında tespit edilen düzensiz göçmen sayısı, 2023	126
Tablo 85. Yakalanan göçmen kaçakçılığı organizatör sayılarının kurumlara ve aylara göre dağılımı, 2022-2023	127

Tablo 86. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yakalanan göçmen kaçakçılığı organizatörlerinin Türk ve yabancı uyruklara göre dağılımı, 2022-2023	127
Tablo 87. Jandarma Genel Komutanlığının insan ticaretine dair yayımladığı veriler, 2022-2023	129
Tablo 88. Türkiye’de uluslararası koruma kapsamındaki yabancıların ve başvuru yapanların uyruklara göre dağılımı, 2022- 2023	133
Tablo 89. Geçici koruma kapsamında bulunan GKSS Suriyelilerin ilk on ile ve 2022-2023 yılları arasında değişim oranlarına göre dağılımı	134
Tablo 90. Geçici barınma merkezlerinde ve dışında kalan GKSS Suriyelilerin sayısı, dağılımı ve 2022-2023 yılları arasında değişim oranları, 2022-2023	135
Tablo 91. GKSS Suriyelilerin geçici barınma merkezlerine göre dağılımı, 2022-2023	136
Tablo 92. GKSS Suriyelilerin yaş, cinsiyet ve değişim oranlarına göre dağılımı, 2022-2023.	136
Tablo 93. 2014-2023 yılları arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen GKSS Suriyelilerin sayısı	138
Tablo 94. Birebir formülü kapsamında Türkiye’den çıkış yapan GKSS Suriyelilere ilişkin istatistiki bilgiler, 2022-2023.	139
Tablo 95. 2016-2023 yılları arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen GKSS Suriyelilerin sayısı (Birebir Formülü ile beraber).	140
Tablo 96. Şartlı mülteci ve geçici koruma statüsünde bulunanlardan Türkiye’den ayrılmak için yaptıkları başvurular ve yeniden yerleştirilenlerin dağılımı, 2022-2023	141
Tablo 97. 2016’dan 2023’e kadar ülkesine gönüllü olarak geri dönen Suriyeli sayısı (kümülatif)	142
Tablo 98. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerden etkilenen bölgede bulunan yabancı uyruklu nüfus, 2022-2023	146
Tablo 99. Deprem bölgesindeki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısındaki değişim, 2023	148
Tablo 100. Deprem bölgesinde bulunan illerin göç etme nedenine göre verdikleri göç sayıları, 2023.	150

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Dünyada en fazla turist ağırlayan ilk 10 ülkenin yıllara göre dağılımı, 2022-2023	8
Şekil 2. Dünyada en fazla turizm geliri elde eden ilk 10 ülkenin yıllara göre dağılımı, 2022-2023	8
Şekil 3. Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023	10
Şekil 4. Türkiye'ye giriş yapan yabancı uyruklu ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023	11
Şekil 5. Türkiye'den çıkış yapan yabancı uyruklu ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023	12
Şekil 6. Türkiye'den çıkış yapan yabancı uyruklu ziyaretçilerin aylara göre dağılımı, 2022-2023	13
Şekil 7. Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin geliş nedenlerine göre dağılımı, 2022-2023	14
Şekil 8. Türkiye'ye kara gümrük kapılarından giriş yapan yolcuların sınır kapılarına göre dağılımı, 2022-2023	21
Şekil 9. Türkiye'ye gelen günübirlikçi ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023	25
Şekil 10. Türkiye'ye gelen sağlık turistlerinin yıllara göre dağılımı, 2015-2023	30
Şekil 11. Türkiye'ye sağlık ve tıbbi nedenlerle (bir yıldan az) gelenlerin uyruklarına ve çeyreklere göre dağılımı, 2023	31
Şekil 12. Türkiye'ye gelenler, Türkiye'den gidenler ve net göç verilerinin dağılımı, 2022-2023	35
Şekil 13. Türkiye'ye göç edenlerin uyruklarına ve yıllara göre dağılımı, 2022-2023	35
Şekil 14. Türkiye'den göç edenlerin uyruklarına ve yıllara göre dağılımı, 2022-2023	36
Şekil 15. Türkiye'de ikamet etmeye başladığı yıla göre yabancı uyruklu nüfus, 2022-2023	44
Şekil 16. Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu nüfusun ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2023 yıl sonu itibarıyla	46
Şekil 17. Türkiye'de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların yıllara göre dağılımı, 2014-2023	52
Şekil 18. Türkiye'de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ikamet izin türlerine göre dağılımı, 2022-2023	53
Şekil 19. Türkiye'de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların yıllara göre dağılımı, 2013-2023	61
Şekil 20. Türkiye'de çalışma izni verilen yabancı uyrukluların cinsiyete ve yıllara göre dağılımı, 2022-2023	61
Şekil 21. Türkiye'de çalışma izniyle bulunan yabancıların aylara göre dağılımı, 2022-2023	62
Şekil 22. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023	73
Şekil 23. Yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023	73
Şekil 24. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımı, 2022-2023	74
Şekil 25. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin üniversite türlerine göre dağılımı, 2022-2023	74
Şekil 26. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının yıllara göre dağılımı, 2015-2023	81
Şekil 27. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023	82
Şekil 28. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının cinsiyetlerine göre dağılımı, 2022-2023	82

Şekil 29. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının görev yaptığı üniversite türlerine göre dağılımı, 2022-2023	83
Şekil 30. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının ünvanlarına göre dağılımı, 2022-2023	83
Şekil 31. Yabancılar konut satışının yıllara göre dağılımı, 2014-2023	86
Şekil 32. Yabancılar konut satışının aylara göre dağılımı, 2022-2023	87
Şekil 33. Türkiye'de evlenen yabancı uyruklu erkekler ve kadınların yıllara göre dağılımı, 2015-2023	89
Şekil 34. Türkiye'de boşanan yabancı uyruklu erkek ve kadınların yıllara göre dağılımı, 2015-2023	91
Şekil 35. Yakalanan düzensiz göçmen sayısının yıllara göre dağılımı, 2005-2023	99
Şekil 36. Yakalanan düzensiz göçmen sayısının kurumlara göre dağılımı, 2022-2023	100
Şekil 37. Yakalanan düzensiz göçmen sayısının aylara göre dağılımı, 2022-2023	101
Şekil 38. Yakalanan düzensiz göçmenlerin ilk on uyuğa göre dağılımı, 2022-2023	102
Şekil 39. Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış teşebbüsleri sırasında TSK tarafından yakalanan şahısların sınırlara göre dağılımı, 2023	105
Şekil 40. Türkiye'ye giriş teşebbüsleri sırasında TSK tarafından yakalanan şahısların sınırlara göre sayıları, 2022-2023	106
Şekil 41. Türkiye'den çıkış teşebbüsleri sırasında TSK tarafından yakalanan şahısların sınırlara göre sayıları, 2022-2023	106
Şekil 42. Türkiye'ye giriş teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalananların aylara göre dağılımı, 2022-2023	108
Şekil 43. Türkiye'den çıkış teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalananların aylara göre dağılımı, 2022-2023	109
Şekil 44. Türkiye'deki insan ticareti mağdurlarının yıllara göre dağılımı, 2005-2023	128
Şekil 45. Uluslararası koruma başvurularının yıllara göre dağılımı, 2010-2023	131
Şekil 46. AB ve EFTA ülkelerinde uluslararası koruma başvurusu yapan yabancılar, 2022	132
Şekil 47. Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu yapanların ve UK kapsamındaki yabancıların dağılımı, 2022-2023	133
Şekil 48. Yıllara göre GKSS Suriyelilerin sayısı, 2012-2023	134

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerin giriş yaptığı illere göre dağılımı, 2023.	18
Harita 2. Türkiye'ye göç eden yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2023	38
Harita 3. Türkiye'ye göç eden Türk vatandaşlarının illere göre dağılımı, 2023	38
Harita 4. Türkiye'den göç eden yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2023	40
Harita 5. Türkiye'den göç eden Türk vatandaşlarının illere göre dağılımı, 2023	41
Harita 6. Türkiye'de yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2023	48
Harita 7. Türkiye'de yabancı uyrukluların il nüfusuna göre oranlarının dağılımı, 2023	49
Harita 8. Türkiye'de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2023	58
Harita 9. Türkiye'de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların il nüfusuna göre oranlarının dağılımı, 2023	59
Harita 10. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin illere göre dağılımı, 2022-2023 akademik yılı	79
Harita 11. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin il nüfusuna göre oranlarının dağılımı, 2022-2023 akademik yılı	79
Harita 12. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmen sayılarının ve oranlarının illere göre dağılımı, 2023	116

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
Bkz.	Bakınız
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DB	Dışişleri Bakanlığı
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
GİB	Göç İdaresi Başkanlığı
HBÖGM	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
IOM	International Organization for Migration (Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu)
İB	İçişleri Bakanlığı
JGK	Jandarma Genel Komutanlığı
KKK	Kara Kuvvetleri Komutanlığı
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
md.	madde
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
PK	Pasaport Kanunu
SG	Sahil Güvenlik Komutanlığı
TB	Ticaret Bakanlığı
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TVK	Türk Vatandaşlığı Kanunu
UİGM	Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü
UİK	Uluslararası İşgücü Kanunu
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
UNWTO/DTÖ	United Nations World Tourism Organisation/Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
USHAŞ	Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi
YBYS	Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi
YDi	Yurt Dışı İkametli
YİGM	Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü
YÖK	Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
YTB	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllık serisini 2023 yılına ait üçüncü cildi beş bölümden oluşmaktadır. “Türkiye’ye Giriş ve Türkiye’den Çıkış” başlıklı **birinci bölümde** Türkiye’de turizm hareketliliği ele alınmıştır. Türkiye’ye gelen ziyaretçiler, uyrukları, ziyaret edilen iller, geliş amaçları, günübirlikçi ziyaretçiler gibi alt başlıklar bu bölümde yer almaktadır. Kurumlardan derlenen verilere göre Türkiye 2023 yılında **56.693.837** ziyaretçi ağırlamıştır. Bu sayının Türkiye’nin “turizm tarihi”nde ulaşılan en yüksek seviye olduğu belirtilmelidir. Gelen ziyaretçilerin **49.209.180**’i yabancı uyruklu iken **7.484.657**’si ise yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarıdır. Yabancı uyruklular içerisinde sayıca en fazla ziyaretçilerin olduğu uyruklar Almanya ve Rusya’dır. Bunun yanında yabancı uyruklu ziyaretçilerin Türkiye’ye giriş yapmak için en fazla tercih ettiği illerin başında Antalya ve İstanbul’un geldiği görülmüştür. Günübirlikçi ziyaretçiler bakımından da 2023 yılı önemli bir yıl olmuştur. Zira 2015 yılından sonra bir milyon eşğinin altında kalan günübirlikçi ziyaretçi sayısı, bu tarihten sonra ilk kez 2023 yılında **1.535.223** kişiye ulaşmıştır. Turizm hareketliliği içerisinde önemli yeri olan bir diğer konu ise sağlık turizmidir. Özellikle koronavirüs salgınından sonra Türkiye’de sağlık turizmi alanında dikkat çekici bir atılım olduğu söylenebilir. Zira 2020 yılında yaklaşık **400 bin** kişi seviyesinde olan sağlık turisti sayısı 2023 yılına gelindiğinde **1.398.504** kişiye ulaşmıştır.

İkinci bölümün başlığı “düzenli göç ve insan hareketlilikleri”dir. Bu bölümde ikamet izinlilerden çalışma izinlilere, uluslararası öğrencilerden evlenme-boşanma istatistiklerine, yabancılara konut satışından Türk vatandaşlığı verilen yabancılara değin pek çok husus incelenmiş, birçok kamu kuruluşunun kamuoyuyla paylaştığı verilerden yararlanılmıştır. Bölümün hemen başında irdelenen husus Türkiye’ye gelen ve Türkiye’den giden göçtür. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2023 yılı net göçün negatif olduğu bir yıl olmuştur. Bu yılda **316.456** kişi Türkiye’ye göç ederken **714.579** kişi Türkiye’den yurt dışına göç etmiştir. Bu durumda net göç **-398.123** olarak kayıtlara yansmıştır. Yabancı uyruklu bir kişinin Türkiye’de resmi olarak kayıtlı bir şekilde yaşamasını sağlayan ikamet izinlerine bakıldığında, ikamet izinli kişi sayısının 2023 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık 250 bin kişi azalarak **1.107.032** kişi olduğu görülmüştür. Bunun kısa dönem ikamet izinlilerin sayısının azalması sonucu olduğu anlaşılmıştır. İkamet izininin en fazla verildiği uyruklar ise Türkmenistan, Rusya, Irak şeklinde sıralanmıştır. Türkiye’de yabancı uyrukluların resmi makamlarca kayıtlı olarak çalışmasını sağlayan çalışma izninin verildiği yabancılardan sayısı 2023 yılında **239.835** ile zirveye ulaşmıştır. Bunların yaklaşık **%45**’ini **(108.520 kişi)** ise yalnızca Suriyeliler oluşturmaktadır. Öte yandan son 10 yılda hızlı bir yükseliş grafiğine sahip olan uluslararası öğrenci hareketliliğine bakıldığında 2023 yılında Türkiye’nin 301.694 öğrenciye ev sahipliği yaptığı görülmüştür. Suriye, Azerbaycan ve İran uyruklularının bu öğrenciler arasında ilk sıralarda yer aldığı belirlenmiştir. Belirtmelidir ki Türkiye’deki uluslararası öğrencilerin %7’si açık veya uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim görmüştür. Vurgulanması gereken bir diğer husus Türk vatandaşlığı verilen yabancılardır. İlgili kurumlar vatandaşlık ile ilgili düzenli olarak veri yayımlamadığından bu bölümde derlenen istatistikler yalnızca yetkililerin açıklamalarından edinilmiştir. Buna göre 2023 yılının ortasında Afganistan ve Suriye

uyruklular ile Ahıska Türkleri ve Uygur Türklerinden toplam **413.548** kişiye Türk vatandaşlığı verilmiştir. Yıl sonuna gelindiğinde ise yalnızca Suriye uyruklulara dair bir veri paylaşılmış ve **238.055** Suriyelinin Türk vatandaşı olduğu bilgisi verilmiştir.

Üçüncü bölümde “düzensiz göç ve insan hareketlilikleri” başlığı ile düzensiz göç ele alınmıştır. Çeşitli kurumların yayımladığı bilgiler ışığında, 2023 yılına ait düzensiz göçmen sayıları, düzensiz göçle mücadele kapsamındaki faaliyetler, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti konusundaki veriler analiz edilmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı, 2023 yılında toplam **254.008** düzensiz göçmenin yakalandığını ve **223.856** kişinin ülkeye girişinin engellendiğini açıklamıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri verilerine göre kara sınırlarında yakalananların sayısı 2022 yılında **7.899** iken 2023’te **13.640**’a yükselmiştir. Sınırlardaki hareketlilik konusunda Bulgaristan sınırının oldukça dikkat çekici olduğu görülmüştür. 2023 yılında bu sınırdan **7.081** kişi yakalanmıştır ve bu sayının neredeyse tamamını çıkış teşebbüsü sırasında yakalananlar oluşturmuştur. Bu sayı aynı zamanda kara sınırlarında yakalananların **%51**’ine tekabül etmektedir. Sahil Güvenlik Komutanlığı verilerine göre karasularında yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmen sayısı ise **56.954**’tür. Bu sayının **%54**’ünü kurtarılan göçmenler oluştururken **%46**’sını yakalananlar oluşturmaktadır. Yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmenler arasında ilk sıralarda Afganistan, Filistin, Suriye, Yemen ve Kongo uyruklular yer almıştır. 2023 yılında sınır dışı edilen düzensiz göçmen sayısı ise **130.611** olarak açıklanmıştır. Düzensiz göç konusunun önemli bir parçası olan göçmen kaçakçılığı ile ilgili sayılara bakıldığında 2023 yılında **10.482** göçmen kaçakçılığı organizatörünün yakalandığı görülmüştür.

“Uluslararası Koruma” başlığını oluşturan **dördüncü bölümde** ise Türkiye’de uluslararası koruma ve geçici koruma statü sahibi yabancılara dair sayılar ve veriler yer almaktadır. 2022 yılında toplam **33.246** olan uluslararası koruma başvuru sayısı, 2023’te **19.017**’ye düşmüştür. Başvuru sahiplerinin büyük bir çoğunluğunu Afganistan, Irak ve İran uyruklular oluşturmaktadır. Türkiye’deki Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı ise geçen seneye göre **321.118** kişi azalmıştır. 2022’de **3.535.898** olan sayı, 2023 yılında **3.214.780** olarak açıklanmıştır. 2016–2023 yılları arasında Türkiye’den gönüllü olarak ülkesine geri dönen Suriyelilerin sayısı **615.678** iken aynı süre içinde 29 ülkeye yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı toplam **63.941** olarak kayıtlara geçmiştir.

Çalışmanın son bölümünde, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş’ta meydana gelen ve 11 ili doğrudan etkileyen depremler sonrasında Türkiye’de yaşanan göç ve insan hareketliliğine dair sayılar paylaşılmıştır. 3 milyondan fazla insanın ülke içinde yer değiştirdiği düşünülen deprem sonrasında, depremzedelerin yaşadıkları şehirlere geri dönüşleriyle ilgili resmi açıklamalar yeterli veri sunmamaktadır.

TÜRKİYE'YE GİRİŞ VE TÜRKİYE'DEN ÇIKIŞ

“Türkiye’ye giriş ve Türkiye’den çıkış” bölümü, değerlendirilen verilerin muhtevası itibarıyla turizm hareketliliği olarak da değerlendirilebilir. Turizm hareketliliğinin çalışma içerisine alınmasının sebebi, turizm ile göç hareketliliğinin ilişkili olabileceğinin düşünülmesidir. Zira Türkiye’yi daimi ikamet ülkesi olarak tercih etmek isteyen yabancı uyruklular ilk etapta “giriş-çıkış” istatistiklerinde sayılmaktadır. Öte yandan aynı yıl içerisinde giriş yapan yabancı uyruklularla (Şekil 4) çıkış yapanlar (Şekil 5) arasında farkın olduğunun tespit edilmesi bu düşüncemizi destekler mahiyettedir. Giriş çıkış verileri sadece genel olarak turistik hareketlilikleri değil düzenli ve düzensiz hareketliliklerin de kaynağı olabilir. Ayrıca bir çok durumda turistik hareketlilikler ile göç hareketliliklerini ayırmak güçtür.

Türkiye’ye gelen ve aynı yıl içerisinde çıkış yapmayan ziyaretçilerin Türkiye’de düzenli veya düzensiz ikamet etmeye başladığı düşünülmektedir. Bu durum iki yolla açıklanabilir: Yasal yollarla Türkiye’ye gelen ve vize süresi sonunda çıkış yapmayan yabancılar kamu kurumlarına başvurarak “kayıtlı” olarak Türkiye’de ikamet etmeye başlayabilir; vize süresi sonunda herhangi bir kamu kurumuna başvurmadan düzensiz olarak Türkiye’de kalıyor olabilir. Nitekim eski İçişleri Bakanı Süleyman Soylu’nun Türkiye’ye gelen kimi göçmenlerin pasaportlarını yırttığını açıklaması¹ bu düşüncüyü desteklemektedir. Elbette, düzensiz olarak Türkiye’de bulunan yabancıların Türkiye’de uzun süreli kalmayı mı yoksa üçüncü bir ülkeye geçmeyi mi planladığı bilinmemektedir.

Türkiye’ye gelen ziyaretçilerin Cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen giriş kapılarından Türkiye’ye giriş yapabilmektedir.² Ziyaretçilerin Türkiye’ye gelirken pasaport veya yerine geçen belgeleri görevlilere göstermesi zorunludur³ ve en fazla 90 güne kadar Türkiye’de kalmak isteyen yabancılar bulundukları ülkede bulunan Türkiye’nin konsolosluklarından vize almalıdır.⁴ Bunun yanında sınır kapılarından vize verme uygulaması istisnai bir durum olarak süregelenmektedir. Ancak sınır kapılarında en fazla 15 günlük vize verilebilmektedir.⁵ Öte yandan Cumhurbaşkanı’nın belirlediği ülke vatandaşlarına vize muafiyeti uygulanabilmektedir.⁶ Türkiye’nin 96 ülke vatandaşlarına vize muafiyeti kolaylığı sağladığı tahmin edilmektedir.⁷ Ayrıca Dışişleri

1 Cumhuriyet, “Soylu: Göçmenler Pasaportlarını Yırttıkları İçin Sınır Dışı Edilemiyor” (11 Mayıs 2022) Erişim 3 Nisan 2024.

2 Pasaport Kanunu (PK), Resmi Gazete 7564 (24 Temmuz 1950), Kanun Numarası: 5682, md. 1.

3 PK, md. 2. Türkiye’ye gelirken pasaportu olmayan Türk vatandaşlarına ilişkin bkz. PK, md. 3. Türkiye’ye gelirken pasaport göstermesi zorunlu olanların pasaportlarının geçerlilik süresi vize süresinin haricinde en az 60 gün olmalıdır. Örneğin 30 günlük vize alan bir kişinin pasaport geçerlilik süresi en az 90 gün olmalıdır. Bkz. Dışişleri Bakanlığı (DB), “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Türkiye’ye Girişte Aranılan Pasaportların Geçerlilik Süresi” Erişim 30 Mart 2024.

4 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), Resmi Gazete 28615 (11 Nisan 2013), Kanun Numarası: 6458, md. 11.

5 YUKK, md. 13.

6 YUKK, md. 12/1-a. İlgili maddede vize muafiyetinin uygulandığı diğer durumlara ilişkin bilgiler mevcuttur.

7 Bu bilginin net olarak söylenememesinin sebebi Göç İdaresi Başkanlığının konuya ilişkin detaylı bilgileri yayımladığı sayfayı erişime kapatmasıdır. Vize muafiyetinin uygulandığı ülkelere ilişkin son bilgilere 29 Eylül 2023 tarihinde ulaşılmıştır. Bu sayfada toplam 90 ülke vatandaşları vize muafiyeti politikasının uygulandığı görülmüştür. 23 Aralık 2023’te ise altı ülkenin vatandaşına daha vize muafiyeti uygulanmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda toplam 96 ülkenin vatandaşlarının Türkiye’ye vizesiz gelebildiği söylenebilir. Vize muafiyetinin uygulandığı ülkeler şunlardır: “Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Andora, Arjantin, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Bahreyn, Belçika, Belize, Birleşik Arap Emirlikleri, Bolıvy, Bosna-Hersek, Brezilya, Brunei, Bulgaristan, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı,

Bakanlığından edinilen bilgiye göre 20 ülkenin vatandaşları Türkiye'ye ulusal kimlik kartları ile, sekiz ülkenin vatandaşları ise kimlik kartları veya pasaportlarının kullanım süreleri dolsa da giriş yapabilmektedir.⁸

"Türkiye'ye Giriş ve Türkiye'den Çıkış" bölümünde değerlendirilen veriler, Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), Ticaret Bakanlığı (TB), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi'nden (USHAŞ) edinilmiştir.

GİB, USHAŞ'la birlikte, yukarıda adı geçenler arasında kamuoyuyla dar kapsamlı istatistikler paylaşan iki kurumdan birisidir. Yıllık olarak paylaşılan ilgili veriler, giriş yapan yabancı ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, giriş yapanların ilk 10 uyuğa dağılımı, çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, çıkış yapanların ilk 10 uyuğa dağılımı ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca GİB, verilerini arşiv oluşturacak şekilde değil güncel haliyle sitesinde tutmaktadır. Örneğin 2024 yılında GİB'in internet sitesi ziyaret edildiğinde 2023 yılında Türkiye'ye giriş yapan ve Türkiye'den çıkış yapan ilk 10 uyruk verilerine erişilebilmektedir. 2022 yılına ait veriler ise siteden kaldırılmıştır. İlgili verilere kurumun internet adresinin ana sayfasında yer alan "istatistikler" sekmesindeki "güncel veriler" başlığının "giriş-çıkış" alt başlığından ulaşılmıştır.

KTB, turizm hareketliliğine ilişkin oldukça geniş kapsamlı bir veri seti sunmaktadır. Ziyaretçilerin sayısının yıllara ve aylara göre dağılımı, ziyaretçilerin giriş ve çıkışta kullandıkları araç türleri, ziyaretçilerin uyrukları, günübirlikçi ziyaretçiler, günübirlikçi ziyaretçilerin geldiği iller gibi başlıklarda kapsamlı veriler kamuoyuyla paylaşılmaktadır. İlgili veriler Bakanlığın internet sitesindeki turizm sekmesinde bulunan "turizm istatistikleri" başlığına giderek bulunmuştur. Bu başlıkta Bakanlığa bağlı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün (YİGM) "turizm istatistikleri" sayfasına yönlendirilmiş olduğu görülmüştür. Bu sayfada sırayla, "sınır istatistikleri", "önceki dönemlere ait istatistikler", "yıllık bültenler" başlıkları takip edilerek "2023 yılı sınır giriş-çıkış istatistikleri"ne ulaşılmıştır.

Kara yolcu sınırları, giriş yapan araç sayıları, araç türleri gibi verileri aylık olarak paylaşan TB'nin istatistiklerinden yolcu sayılarına ilişkin veriler değerlendirilmiştir. İlgili verilere Bakanlığın internet sitesinde bulunan "istatistik" sekmesindeki "Bakanlık istatistikleri", "gümrük istatistikleri", "kara kapıları giriş-çıkış verileri" başlıklar takip edilerek ulaşılmıştır. Karşılaşılan istatistik dosyaları içerisinde yalnızca "kara kapılarına göre yolcu sayıları" başlıklı dosya kullanılmıştır.

TÜİK, KTB'nin yayımladığı verileri tamamlayıcı mahiyette veri setini kamuoyuna sunmaktadır.

Çekya, Danimarka, Ekvator, El Salvador, Endonezya, Estonya, Fas, Finlandiya, Fransa, Guatemala, Güney Kore, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, Honduras, İran, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, İzlanda, Japonya, KKTC, Kanada, Karadağ, Katar, Kazakistan, Kırgızistan, Kolombiya, Kosova, Kosta Rika, Kuveyt, Kuzey Makedonya, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Makao, Malezya, Malta, Moğolistan, Moldova, Monako, Nikaragua, Norveç, Özbekistan, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, San Marino, Seyşeller, Sırbistan, Singapur, Slovakya, Slovenya, St. Christopher Nevis, Suudi Arabistan, Şili, Tacikistan, Tayland, Trinidad-Tobago, Tunus, Ukrayna, Umman, Uruguay, Ürdün, Vatikan, Venezuela, Yeni Zelanda, Yunanistan". Bkz. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Türkiye'nin Vize Muafiyeti Tanıdığı Ülkeler" Erişim 29 Eylül 2023; TRT Haber, "Altı Ülkenin Vatandaşları İçin Vize Muafiyeti Resmi Gazete'de" (23 Aralık 2023) Erişim 30 Mart 2024.

8 Vatandaşlarının ulusal kimlik kartlarıyla Türkiye'ye giriş yapabildiği ülkeler şunlardır: "Almanya, Azerbaycan, Belçika, Bulgaristan, Fransa, Gürcistan, Hollanda, İspanya, İsviçre, İtalya, KKTC, Lihtenştayn, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Moldova, Polonya, Portekiz, Ukrayna, Yunanistan". Vatandaşlarının kullanım süresi dolmuş pasaport veya ulusal kimlik kartıyla Türkiye'ye giriş yapabildiği ülkeler şunlardır: "Almanya, geçerliliğini son bir yıl içerisinde yitirmiş pasaport/ kimlik kartı; Belçika, geçerliliğini son beş yıl içerisinde yitirmiş pasaport; Fransa geçerliliğini son beş yıl içerisinde yitirmiş pasaport; İspanya, geçerliliğini son beş yıl içerisinde yitirmiş pasaport; İsviçre, geçerliliğini son beş yıl içerisinde yitirmiş pasaport; Lüksemburg, geçerliliğini son beş yıl içerisinde yitirmiş pasaport; Portekiz, geçerliliğini son beş yıl içerisinde yitirmiş pasaport; Bulgaristan, geçerliliği umuma mahsus pasaport". Bkz. Dışişleri Bakanlığı (DB), "Vatandaşlarının Ulusal Kimlik Belgeleri ile Ülkemize Girebileceği Ülkelerle İlişkin Liste" Erişim 30 Mart 2024.

TÜİK'in yayımladığı verilerde turizm gelirleri, turizm harcamaları, ziyaretçilerin geliş nedenleri, geceleme sayıları gibi kapsamlı verileri paylaşmaktadır. Çalışmamız içerisinde ziyaretçilerin Türkiye'ye geliş nedenleri üzerinde durulmuştur. İlgili verilere TÜİK'in "turizm istatistikleri, iv. çeyrek: ekim-aralık, 2023" başlıklı bülteninde yer alan tablolardan ulaşılmıştır.

USHAŞ'ın paylaştığı verilerin kapsamının dar olduğu söylenebilir. Kuruluş, TÜİK'ten aldığı verilerle yıllara göre sağlık turisti sayılarını ve yıllara göre sağlık turizmi gelirlerini paylaşmaktadır. USHAŞ'ın kamuoyuyla paylaştığı verilere şirketin internet sayfasındaki "sağlık turizmi verileri" sekmesinden ulaşılmıştır.

Tablo 1. Kurumların veri yayımlama sıklığına göre dağılımı

Kurumlar	Aylık	Üç Aylık	Yıllık
Göç İdaresi Başkanlığı	✗	✗	✓
Kültür ve Turizm Bakanlığı	✓	✗	✓
Ticaret Bakanlığı	✓	✗	✗
Türkiye İstatistik Kurumu	✗	✓	✓
Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi	✗	✗	✓

1.1. Türkiye'ye Giriş ve Türkiye'den Çıkış Verileri

Türkiye, ağırladığı ziyaretçi sayısı bakımından dünyada önemli bir konuma sahiptir. Dünya Turizm Örgütü'nün (DTÖ) verilerine göre Türkiye, son 10 yılda en fazla turist ağırlayan ilk 10 ülke arasında yer almıştır. Öyle ki 2022 yılında bu sıralamada dördüncü sıraya kadar yükselmiştir.⁹ Turizmden en fazla gelir elde eden ülkeler sıralamasına bakıldığında ise Türkiye'nin 2022 yılından önce bu sıralama içerisinde ilk ona giremediği görülmektedir.¹⁰ Bir diğer ifadeyle Türkiye, 2022 yılından itibaren en fazla turist ağırlayan ülkeler arasında olmanın yanında en fazla turizm geliri elde eden ülkeler sıralamasında da önemli bir konuma gelmiştir. 2022 yılı Türkiye'de turizm hareketliliği bakımından turizm gelirleri açısından önemli bir yıl olmuş, 2023 yılında da bu durum devam etmiştir.

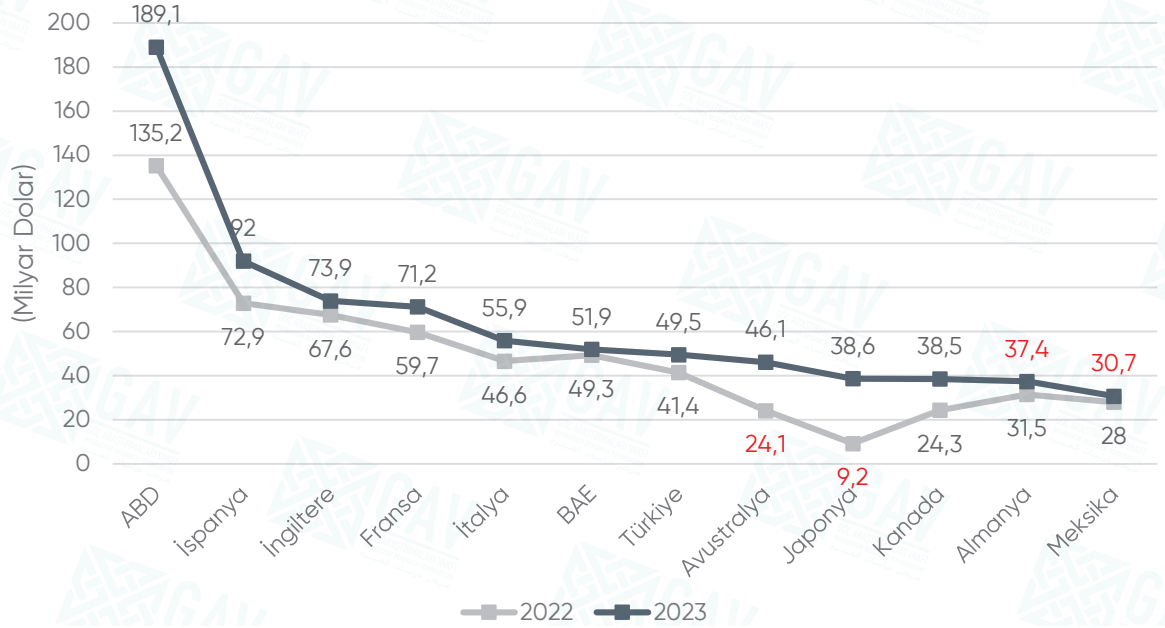
Dünya genelinde en fazla turist çeken (Şekil 1) ülkelerin başında Fransa, İspanya ve ABD gelmektedir. 2022 yılında Fransa **79,4**, İspanya **71,7**, ABD **50,9** milyon ziyaretçi ağırlamışken 2023 yılında ise Fransa **100**, İspanya **85,2**, ABD **66,5** milyon turiste ev sahipliği yapmıştır. Öte yandan turizmden en fazla gelir elde eden ülkelere bakıldığında bu sıralamanın biraz daha farklılaştığı görülmektedir (Şekil 2).

9 2022 yılında Türkiye, dünyada en fazla turist ağırlayan dördüncü ülke konumuna yükselmiştir. Bkz. TRT Haber, "Türkiye Dünyanın En Çok Turist Ağırlayan 4. Ülkesi Oldu" Erişim 31 Mart 2024.

10 DTÖ'nün 2015-2024 yılları arasında uluslararası kamuoyuyla paylaştığı "Tourism Highlights [Turizmde Öne Çıkanlar]" başlıklı raporlardan yıllığın yazarları tarafından derlenmiştir.

Şekil 1. Dünyada en fazla turist ağırlayan ilk 10 ülkenin yıllara göre dağılımı, 2022-2023¹¹

Şekil 2. Dünyada en fazla turizm geliri elde eden ilk 10 ülkenin yıllara göre dağılımı, 2022-2023¹²

Tablo 2'de TÜİK ve DTÖ'ye göre Türkiye'nin ağırladığı turist sayıları ve bu turizm hareketliliğinden elde ettiği gelir gösterilmektedir. TÜİK'e göre Türkiye 2014 yılında **41,4 milyon kişi**yi ağırlamış, 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **57,1 milyon kişi**ye yükselmiştir. DTÖ'ye göre ise 2014

11 Dünya Turizm Örgütü'nün verilerinden yıllığın yazarları tarafından derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü] (UNWTO), "Tourism Highlights – 2023 Edition [2023 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]" Erişim 29 Mayıs 2024; United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü] (UNWTO), "Tourism Highlights – 2024 Edition [2024 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]" Erişim 23 Nisan 2025.

12 Kırmızıyla ifade edilen veriler ilgili yılda ilgili ülkenin en fazla turist ağırlayan ilk 10 ülke arasında olmadığını ifade etmektedir. Dünya Turizm Örgütü'nün verilerinden yıllığın yazarları tarafından derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. UNWTO, "Tourism Highlights – 2023 Edition [2023 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]"; UNWTO, "Tourism Highlights – 2024 Edition [2024 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]".

yılında **39,8 milyon kişi** olan ziyaretçi sayısı 2023 yılında **55,2 milyon kişiye** yükselmiştir. Tabloda görülebileceği üzere ziyaretçi sayıları bakımından TÜİK ile DTÖ arasında veri farklılığı bulunmaktadır. Bu fark kimi yıllarda yüz binlerce kişiyi ifade ederken kimi yıllarda ise bir milyondan daha fazla kişiye işaret eder.

Turizm gelirlerinde ise bu fark daha farklı bir boyuttadır. Zira kimi yıllarda her iki kurum arasında 10 milyar doları bulan farklar olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin DTÖ'ye göre Türkiye ilk kez 2022 yılında 40 milyar dolardan fazla gelir elde etmiştir. TÜİK'e göre ise Türkiye 2014 yılında da dahi turizmden 40 milyar dolardan fazla gelir elde eden bir ülkedir. İki kaynağın verilerinin arasındaki farklılığın sebebi ise tarafımızca tespit edilememiştir. İncelenen dönem arasındaki farklılığı, dolar kurunun Türkiye'deki istikrarsız hareketliliği nedeniyle olabileceği düşünülse de bazı yıllarda iki veri seti arasındaki farkın 10 milyar doların da üzerine çıkması izaha muhtaç bir husus olarak ortaya çıkmaktadır.

TÜİK'e göre 2014 yılında Türkiye'nin turizm geliri **41,3 milyar dolar** iken 2019 yılına kadar 40 milyar doların altında kalmış, bu yılda ise **42,9 milyar dolar** ile yeni bir rekor kırmıştır. Ardından gelen koronavirüs salgını turizm hareketliliğini derinden etkilemiş, turizm geliri **15,3 milyar dolara** kadar gerilemiştir. Salgından sonra ise gelirler ziyaretçi sayıları gibi sürekli artarak 2023 yılında **56,4 milyar dolara** ulaşmıştır.

DTÖ'ye göre Türkiye'nin turizm gelirleri TÜİK'ten farklı olarak sunulsa da gelirlerin artış-azalış dönemleri TÜİK'le benzer bir profil sunmaktadır. 2014 yılında **29,6 milyar dolar** olan Türkiye'nin turizm gelirleri koronavirüs salgını sürecinde **13,3 milyar dolara** kadar gerilemiş, sonrasında ise sürekli olarak yükselmiştir. 2022 yılında, yukarıda belirtildiği gibi, ilk kez 40 milyar dolar eşiği aşılmış, 2023 yılında ise turizm gelirleri **49,4 milyar dolara** kadar yükselmiştir.

Bunun yanında 2023 yılı için Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek her iki kurumdan da farklı bir veriyi kamuoyuna sunmuştur. Zira Bakanı Şimşek'in açıklamasına göre Türkiye 2023 yılı için **55,6 milyar dolar** turizm gelirini hedeflemiş, ancak elde ettiği gelir **54,3 milyar dolar** olmuştur.¹³

Tablo 2. Kurum ve kuruluşlara göre Türkiye'yi ziyaret eden turistlerin ve turizm gelirinin yıllara göre dağılımı, 2014-2023¹⁴

Yıllar	Turist Sayısı		Turizm Geliri	
	TÜİK (Milyon Kişi)	DTÖ (Milyon Kişi)	TÜİK (Milyar Dolar)	DTÖ (Milyar Dolar)
2014	41,4	39,8	41,3	29,6
2015	41,6	39,5	37,7	26,6
2016	31,4	-	26,5	18,7
2017	38,6	37,6	31,3	22,5
2018	45,6	45,8	35,9	25,2

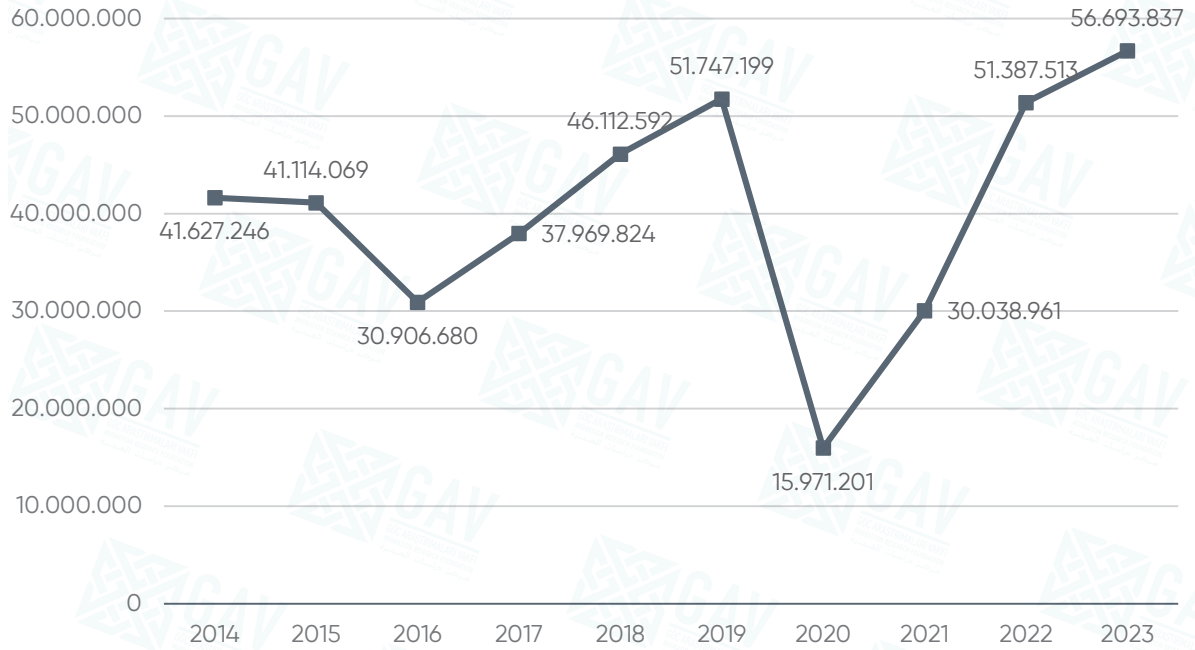
¹³ *TurizmGüncel.com*, "Mehmet Şimşek: 2023 Yılında Turizm Geliri Hedefimize Ulaşamadık" Erişim 31 Mart 2024.

¹⁴ Kısa çizgi (-) veri yok anlamına gelmektedir. Dünya Turizm Örgütünün ve Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden yıllığın yazarları tarafından derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Turizm Geliri, Gideri ve Ortalama Geceleme Sayısı (Turizm İstatistikleri, IV. Çeyrek: Ekim-Aralık, 2023)" Erişim 31 Mart 2024. DTÖ'nün 2015-2024 yılları arasında uluslararası kamuoyuyla paylaştığı "Tourism Highlights [Turizmde Öne Çıkanlar]" başlıklı raporlardan yıllığın yazarları tarafından derlenmiştir.

2019	51,9	51,2	42,9	29,8 ¹⁵
2020	18,8	15,9	15,3	13,3
2021	29,4	29,9	30,5	26,6
2022	51,4	50,5	50,2	41,4
2023	57,1	55,2	56,4	49,5

Ziyaretçi sayılarına bakıldığında 2014 yılında Türkiye'ye gelen ziyaretçi sayısı **41.627.246** iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **56.693.837**'ye yükselmiş, zirveye ulaşmıştır. Ayrıca gelen ziyaretçi sayısının ilk kez 50 milyon kişiyi geçtiği yıl **51.747.199** kişiyle 2019 yılıdır.

Yıllığın önceki ciltlerinde de vurguladığımız üzere, 2016 ve 2020 yıllarında Türkiye'de turizm hareketliliği derinden etkilenmiş, bu yıllarda ziyaretçi sayıları bir önceki yıla göre milyonlarca kişi azalmıştır. 2016 yılındaki gerilemenin sebebi askeri darbe girişimi, Rusya ile yaşanan uçak krizi, terörle mücadele operasyonları vs. gerekçe gösterilerek dış devletlerin vatandaşlarına seyahat uyarıları yapmalarında bulmak mümkünken 2020 yılındaki gerilemenin sebebinin küresel koronavirüs salgını olduğu açıktır. Her iki kritik dönemde de turizm sektörü olumsuz etkilense de takip eden yıllardaki ziyaretçi sayılardan görüldüğü kadarıyla bu negatif etkilerin uzun soluklu olmadığı anlaşılmaktadır.

Şekil 3. Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023¹⁶

Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin yıllara göre dağılımına bakıldığında en fazla yabancı uyruklu ziyaretçinin 2023 yılında geldiği görülmektedir. GİB'e göre 2014 yılında **35.115.789** yabancı uyruklu ziyaretçi Türkiye'ye gelmiş, 2023 yılında bu sayı **47.699.715**'e

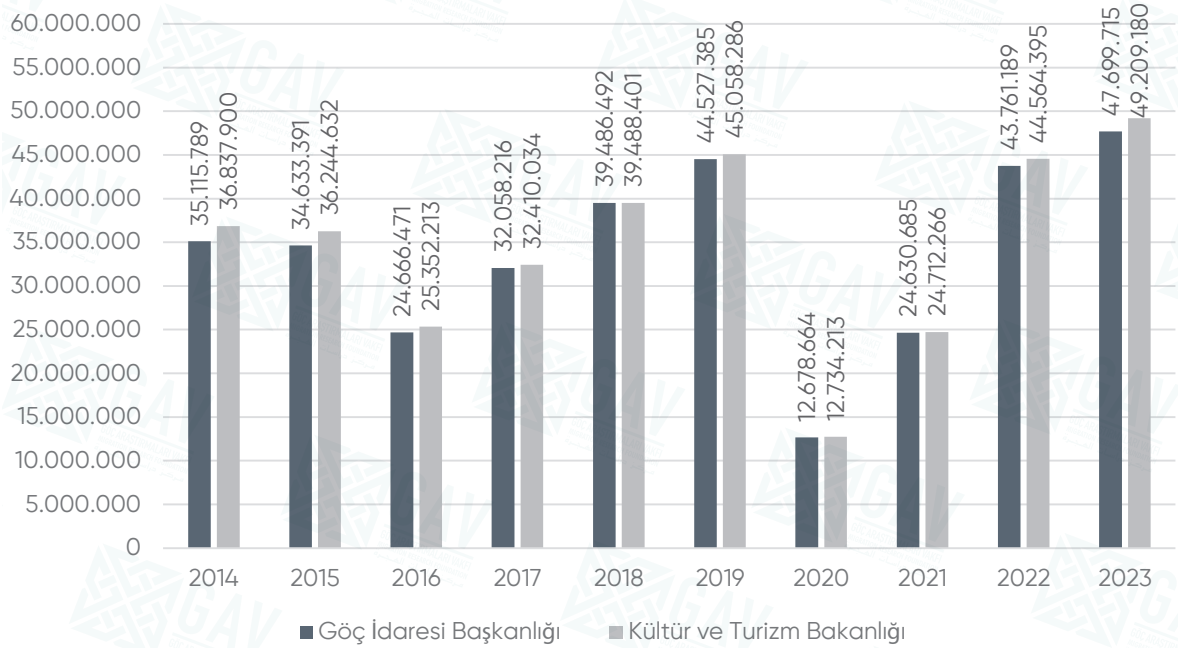
15 DTÖ'nün 2023 yılında yayımladığı koronavirüs salgını sürecinde turizm sektörünü ele alan raporunda Türkiye'nin 2019 yılında turizmden elde ettiği gelir 34,3 milyar dolar revize edilmiştir.

16 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri" Erişim 15 Mart 2024.

yükselmiştir. KTB'ye göre ise 2014 yılında gelen yabancı ziyaretçi sayısı **36.837.900** olmuş, 2023 yılında bu sayı **49.209.180**'e yükselmiştir.

İki kurumun verileri arasında birkaç yüz bin kişilik fark olduğu gözlemlenmiştir. Bu farkın en yüksek olduğu yıllar yaklaşık 1,7 milyon kişi ile 2014, 1,6 milyon kişi ile 2015 ve 1,5 milyon kişi ile 2023 yılıdır. 2017 yılı öncesinde farkın yüksek bir seviyede seyretmesi GİB'in kuruluş ve teşkilatlanma yılları olduğundan doğal karşılanabilir olsa da 2023 yılında görülen veri farkının yine bu yıllara yakın olması dikkat çekicidir. Buna karşılık 2017-2021 yılları arasında kurumlar arasındaki veri farkı görece düşük seviyede seyretmiştir. 2021 yılından sonra ise veri farkında yeniden artış yaşanmıştır.

Kurumlar arasındaki veri farkının dikkat çekici görülmesinin sebebi her iki kurumun da veri kaynağının aynı olmasıdır. Hem GİB hem de KTB'nin verilerini Emniyet Genel Müdürlüğünden (EGM) temin ettiği düşünülmektedir. KTB, bu verileri dolaylı olarak temin etmektedir. Zira kurum veri kaynağını TÜİK olarak göstermekte, TÜİK de EGM'den bu verileri aldığını belirtmektedir. GİB'in EGM'den vergi temin ettiğini ise yine EGM'nin veri altyapısını kullanmasıyla açıklayabiliriz. Zira kurum, verilerinin kaynağını belirtmemektedir.¹⁷

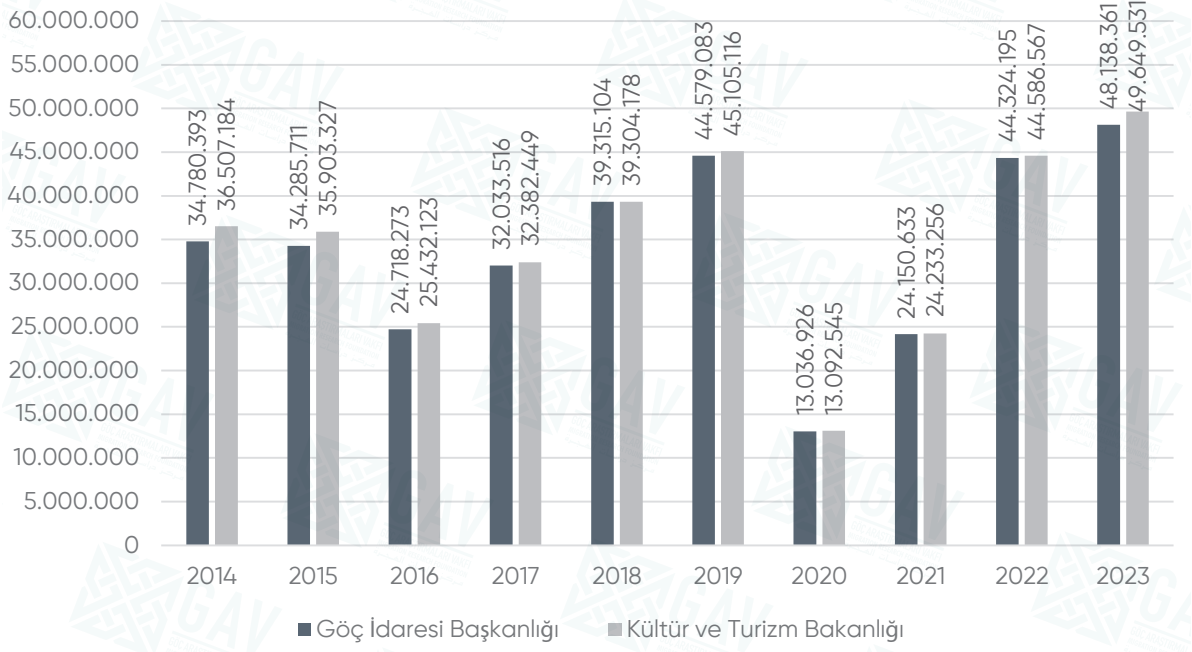
Şekil 4. Türkiye'ye giriş yapan yabancı uyruklu ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023¹⁸

GİB'e göre Türkiye'den çıkış yapan yabancı ziyaretçilere bakıldığında 2014 yılında **31.780.393** yabancı ziyaretçinin Türkiye'den çıkış yaptığı, 2023 yılında bu sayının **48.138.361**'e yükseldiği

¹⁷ Göç İdaresi Başkanlığı kurulduktan sonra, yaklaşık bir sene Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı olan Polis Bilgi Ağı (Pol-Net) veri tabanı kullanılmış, 2015 yılından itibaren Göç İdaresi Başkanlığına ait Göçmen Kayıt Sistemi (GöçNet) kullanılmaya başlanmıştır. Göçmen Kayıt Sistemi, Türkiye'de bulunan tüm ikamet izinli, çalışma izinli, giriş-çıkış yapan, uluslararası koruma ve geçici koruma kapsamındaki, Türkiye'ye giriş yasaklı, vatansız, sınır dışı edilen vb. yabancılarla ilgili verilerin işlendiği bir altyapıdır. Bu veri tabanı kapsamında Göç İdaresi Başkanlığı yirmiyeye yakın kamu kurum ve kuruluşuyla iş birliği yapmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Göçmen Kayıt Sistemi (GöçNet)" Erişim 1 Ağustos 2023. İlgili kaynağa en son Ağustos 2023'te erişilmiştir. Bu tarihten sonra ise sayfanın erişime kapatıldığı tespit edilmiştir.

¹⁸ Göç İdaresi Başkanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Giriş-Çıkış" Erişim 20 Mart 2024; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

görülmektedir. KTB verilerine göre ise 2014 **36.507.184** yabancı ziyaretçi Türkiye'den çıkış yapmış, 2023 yılına gelindiğinde bu sayı **49.649.531**'e yükselmiştir.

Şekil 5. Türkiye'den çıkış yapan yabancı uyruklu ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023¹⁹

Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin aylara göre dağılımına bakıldığında temmuz, ağustos ve eylül aylarının ön plana çıktığı görülmektedir. 2022 yılında en fazla ziyaretçinin geldiği aylar **7.720.692** kişiyle (**%15,02**) temmuz, **7.002.222** kişiyle (**%13,63**) ağustos, **5.993.367** kişiyle (**%11,66**) eylül iken 2023 yılına gelindiğinde ise yine bu aylar **8.295.907** kişiyle (**%14,63**) temmuz, **7.487.805** kişiyle (**%13,21**) ağustos, **6.500.955** kişiyle (**%11,47**) eylül şeklinde sıralanmıştır. Diğer taraftan yabancı uyruklular ve yurt dışı ikametli (YDİ) Türk vatandaşları için de benzer bir durum mevcuttur. Her iki türden ziyaretçinin en fazla Türkiye'ye geldiği aylar temmuz, ağustos ve eylül'dür. Buradan hareketle, Türkiye'de turizm sektörünün "yaz turizmi" alanında tercih edilirliğinin öne çıktığı söylenebilir.

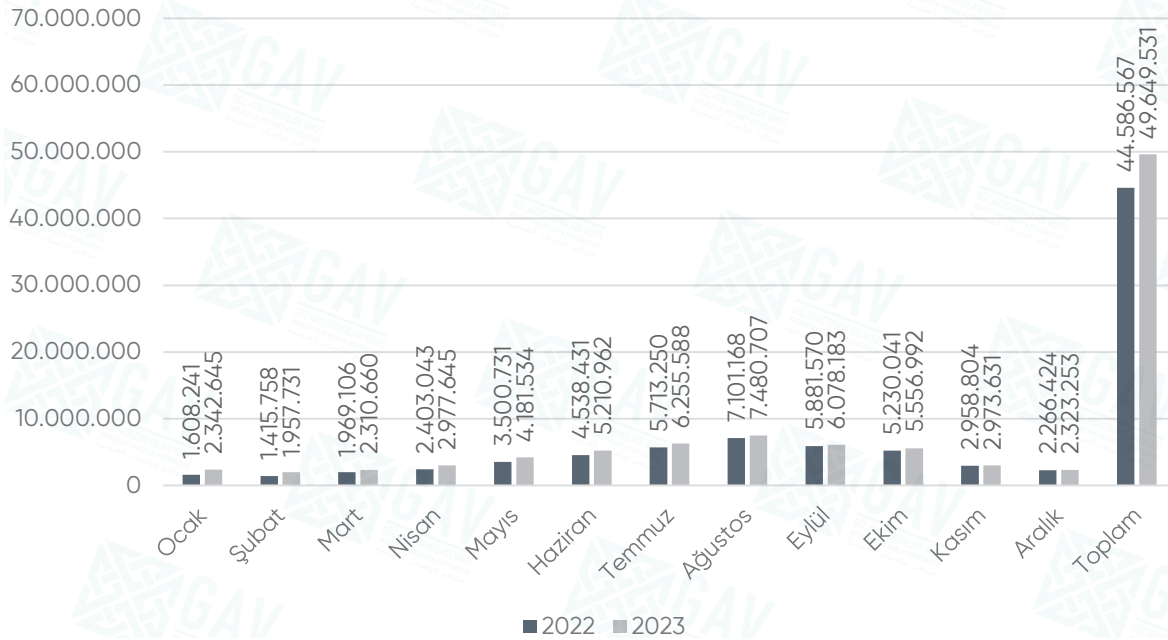
2023 yılında Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin sayısının bir önceki yıla göre değişimine bakıldığında yabancı uyruklu ziyaretçilerin sayısının yılın genelinde arttığı görülmektedir. Yabancı uyruklu ziyaretçiler bakımından ziyaretçi sayısının bir önceki yıla göre gerilediği tek ay **%1,02** oranla kasım ayıdır. YDİ Türk vatandaşları bakımından 2023 yılındaki ziyaretçi sayısı bir önceki yıla göre şubat, mayıs ve ekim aylarında azaldığı anlaşılmaktadır. Mayıs ayındaki ziyaretçi sayısı **%22,18**, ekim ayındaki ziyaretçi sayısı **%13,31**, şubat ayındaki ziyaretçi sayısı **%6,48** oranında azalmıştır.

19 Göç İdaresi Başkanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, "Giriş-Çıkış"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

Tablo 3. Türkiye'ye giriş yapan ziyaretçilerin aylara ve uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023²⁰

Aylar	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Yabancı Uyruklular	YDİ Türk Vatandaşları	Toplam	Yabancı Uyruklular	YDİ Türk Vatandaşları	Toplam	Yabancı Uyruklular	YDİ Türk Vatandaşları	Toplam
Ocak	1.281.666	472.638	1.754.304	2.005.967	629.877	2.635.844	56,51	33,27	50,25
Şubat	1.541.393	463.623	2.005.016	1.870.414	433.583	2.303.997	21,35	-6,48	14,91
Mart	2.079.565	472.568	2.552.133	2.335.728	495.854	2.831.582	12,32	4,93	10,95
Nisan	2.574.423	549.793	3.124.216	3.321.824	578.687	3.900.511	29,03	5,26	24,85
Mayıs	3.873.212	656.919	4.530.131	4.500.242	511.197	5.011.439	16,19	-22,18	10,62
Haziran	5.014.821	549.997	5.564.818	5.584.021	678.008	6.262.029	11,35	23,27	12,53
Temmuz	6.664.970	1.055.722	7.720.692	7.148.044	1.147.863	8.295.907	7,25	8,73	7,45
Ağustos	6.304.770	697.452	7.002.222	6.660.700	827.105	7.487.805	5,65	18,59	6,93
Eylül	5.475.453	517.914	5.993.367	5.786.027	714.928	6.500.955	5,67	38,04	8,47
Ekim	4.803.198	569.922	5.373.120	4.987.112	494.088	5.481.200	3,83	-13,31	2,01
Kasım	2.551.483	402.877	2.954.360	2.525.345	475.792	3.001.137	-1,02	18,10	1,58
Aralık	2.399.441	413.693	2.813.134	2.483.756	497.675	2.981.431	3,51	20,30	5,98
Toplam	44.564.395	6.823.118	51.387.513	49.209.180	7.484.657	56.693.837	10,42	9,70	10,33

Aylara göre çıkış yapan yabancı ziyaretçilere bakıldığında 2022 yılında en fazla yabancı ziyaretçinin çıkış yaptığı ayların **7.101.168** kişiyle (**%15,93**) ağustos, **5.581.570** kişiyle (**%13,19**) eylül, **5.713.250** kişiyle (**%12,81**) temmuz olduğu görülürken 2023 yılına gelindiğinde ise bu aylar **7.480.707** kişiyle (**%15,07**) ağustos, **6.255.588** kişiyle (**%12,60**) temmuz, **6.078.183** kişiyle (**%12,24**) eylül şeklinde sıralanmıştır.

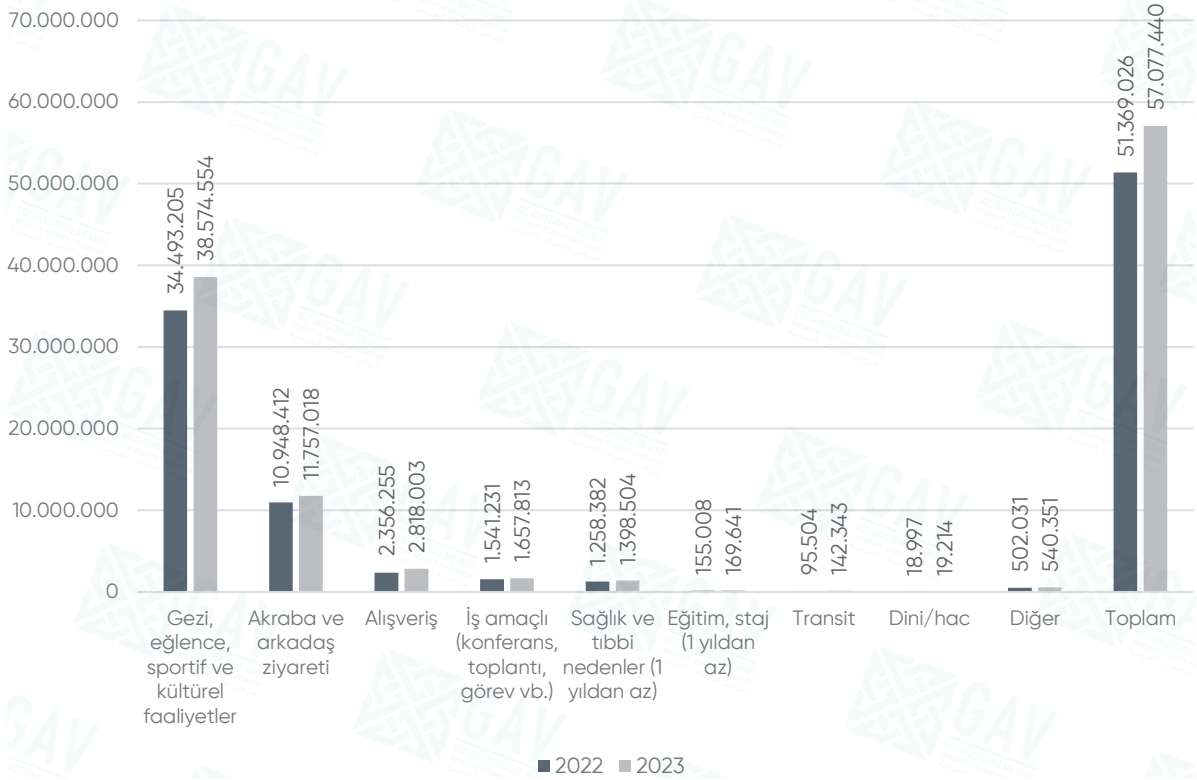
Şekil 6. Türkiye'den çıkış yapan yabancı uyruklu ziyaretçilerin aylara göre dağılımı, 2022-2023²¹

20 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

21 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

1.2. Ziyaretçilerin Geliş Nedenleri

Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin (2022 ve 2023 yılında) üçte ikisinden biraz fazlası geliş nedeni olarak "gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler"i işaret etmiştir. 2022 yılında en fazla geliş nedeni olarak belirtilenler **34.493.205** kişiyle (**%67,15**) "gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler", **10.948.412** kişiyle (**%21,31**) "akraba ve arkadaş ziyareti", **2.356.255** kişiyle (**%4,59**) "alışveriş" iken 2023 yılına gelindiğinde ise yine bu gerekçeler **38.574.554** kişiyle (**%67,58**) "gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler", **11.757.018** kişiyle (**%20,60**) "akraba ve arkadaş ziyareti", **2.818.003** kişiyle (**%4,94**) "alışveriş" olarak sıralanmıştır.

Şekil 7. Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin geliş nedenlerine göre dağılımı, 2022-2023²²

TÜİK'in istatistiklerine göre 2023 yılında en fazla ziyaretçi üçüncü çeyrekte (**22.428.234 kişi**) gelmiştir. Bunu **13.995.495** kişiyle ikinci çeyrek, **12.472.145** kişiyle dördüncü çeyrek takip etmiştir. Dördüncü çeyrekte gelen ziyaretçilerin sayısı ise diğerlerine göre görece az olup **8.181.566** kişidir. Bu durum ziyaretçi türlerinde de görece farklı bir profildedir denilebilir. Yabancı uyrukluların en fazla geldiği çeyrekler **19.740.776** kişiyle üçüncü çeyrek, **12.319.348** kişiyle ikinci çeyrek, **10.777.609** kişiyle dördüncü çeyrek iken YDİ Türk vatandaşlarının en fazla geldiği çeyrekler ise **2.687.458** kişiyle üçüncü çeyrek, **1.694.536** kişiyle dördüncü çeyrek, **1.676.147** kişiyle ikinci çeyrek.

Yabancı uyruklu ziyaretçiler 2023 yılında en fazla geliş nedeni olarak **36.503.570** kişiyle (**%73,97**) "gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler", **6.545.437** kişiyle (**%13,26**) "akraba ve

22 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler (Turizm İstatistikleri, IV. Çeyrek: Ekim – Aralık, 2023)" Erişim 21 Mart 2024.

arkadaş ziyareti", **2.750.217** kişiyle (**%5,57**) "alışveriş"i işaret etmiştir. Bu profil çeyreklere göre dağılımda da aynıdır. Diğer taraftan YDİ Türk vatandaşlarının Türkiye'ye geliş nedeni en fazla "akraba ve arkadaş ziyareti"dir. YDİ Türk vatandaşlarının belirttiği geliş nedenleri en fazla **5.211.581** kişiyle (**%67,42**) "akraba ve arkadaş ziyareti", **2.070.984** kişiyle (**%26,79**) "gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler", **183.835** kişiyle (**%2,38**) "sağlık ve tıbbi nedenler (1 yıldan az)"dir.

Tablo 4. Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin uyuşuna ve geliş nedenlerine göre dağılımı, 2023²³

Geliş Nedeni	Ziyaretçi Türü ²⁴	Birinci Çeyrek	İkinci Çeyrek	Üçüncü Çeyrek	Dördüncü Çeyrek	Toplam
Akraba ve arkadaş ziyareti	Yabancı Uyraklu	1.441.629	1.434.191	2.073.221	1.596.397	6.545.437
	YDİ Türk Vatandaş	1.206.178	1.167.550	1.645.727	1.192.126	5.211.581
	Toplam	2.647.807	2.601.741	3.718.948	2.788.523	11.757.018
Alışveriş	Yabancı Uyraklu	670.707	704.807	641.824	732.879	2.750.217
	YDİ Türk Vatandaş	23.374	11.647	22.564	10.201	67.786
	Toplam	694.081	716.454	664.388	743.080	2.818.003
Dini/hac	Yabancı Uyraklu	5.622	5.076	1.748	3.311	15.758
	YDİ Türk Vatandaş	882	353	238	1.984	3.456
	Toplam	6.504	5.429	1.986	5.295	19.214
Eğitim, staj (1 yıldan az)	Yabancı Uyraklu	58.266	34.893	31.938	28.543	153.639
	YDİ Türk Vatandaş	5.733	2.118	4.750	3.400	16.002
	Toplam	63.999	37.011	36.688	31.943	169.641
Gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler	Yabancı Uyraklu	3.484.437	9.340.398	16.152.141	7.526.593	36.503.570
	YDİ Türk Vatandaş	325.470	408.007	933.426	404.082	2.070.984
	Toplam	3.809.907	9.748.405	17.085.567	7.930.675	38.574.554
İş amaçlı (konferans, toplantı, görev vb.)	Yabancı Uyraklu	346.168	390.500	326.792	420.691	1.484.152
	YDİ Türk Vatandaş	46.748	41.648	44.177	41.088	173.661
	Toplam	392.916	432.148	370.969	461.779	1.657.813
Sağlık ve tıbbi nedenler (1 yıldan az)	Yabancı Uyraklu	348.866	289.976	244.338	331.490	1.214.669
	YDİ Türk Vatandaş	62.624	44.824	35.864	40.522	183.835
	Toplam	411.490	334.800	280.202	372.012	1.398.504
Transit	Yabancı Uyraklu	47.344	29.670	42.260	22.786	142.060
	YDİ Türk Vatandaş	-	-	-	283	283
	Toplam	47.344	29.670	42.260	23.069	142.343
Diğer	Yabancı Uyraklu	106.195	89.837	226.513	114.920	537.465
	YDİ Türk Vatandaş	1.323	-	713	850	2.886
	Toplam	107.518	89.837	227.226	115.770	540.351
Toplam	Yabancı Uyraklu	6.509.234	12.319.348	19.740.776	10.777.609	49.346.967
	YDİ Türk Vatandaş	1.672.332	1.676.147	2.687.458	1.694.536	7.730.473
	Toplam	8.181.566	13.995.495	22.428.234	12.472.145	57.077.440

23 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler (Turizm İstatistikleri, IV. Çeyrek: Ekim – Aralık, 2023)".

24 TÜİK tarafından yayımlanan verilerde yalnızca toplam ve yurt dışı ikametli Türk vatandaşlarına dair veriler bulunmaktadır. Bu iki grup arasındaki farklı oluşturanların ise yabancı uyruklular olduğu TÜİK'in geçmiş yıllardaki yayınlarından anlaşılmıştır. Dolayısıyla 2023 yılında yabancıların Türkiye'ye geliş nedenleri toplam ziyaretçi sayısından yurt dışı ikametli Türk vatandaşlarının sayısının çıkartılmasıyla elde edilmiş ve ilgili hücelere işlenmiştir.

1.3. Yabancı Ziyaretçilerin Giriş-Çıkış İçin Kullandıkları Araç Türleri

Türkiye'ye giriş yapan yabancı uyruklu ziyaretçilerin, 2022 ve 2023 yıllarında, yaklaşık dört-te üçü hava araçlarını kullanmıştır. 2022 yılında Türkiye'ye gelirken en fazla tercih edilen araç türleri **33.889.650** kişiyle (**%76,05**) hava, **9.002.404** kişiyle (**%20,20**) kara, **1.653.603** kişiyle (**%3,71**) deniz araçlarıdır. Trenle Türkiye'ye gelenlerin sayısı ise görece düşük bir seviyede seyretmiş olup **18.738** kişi (**%0,04**) bu türden araçları tercih etmiştir. 2023 yılında buna benzer bir durum mevcuttur. Yabancı ziyaretçiler Türkiye'ye gelirken en fazla **37.251.029** kişiyle (**%75,70**) hava, **9.512.282** kişiyle (**%19,33**) kara, **2.418.660** kişiyle (**%4,92**) deniz araçlarını kullanmıştır. Trenle gelenlerin sayısı ise **27.209**'dur (**%0,06**).

Tablo 5. Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin aylara ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023²⁵

Aylar	2022					2023				
	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam
Ocak	983.111	287.563	10.980	12	1.281.666	1.457.968	515.934	30.763	1.302	2.005.967
Şubat	1.165.815	363.464	12.094	20	1.541.393	1.376.877	471.204	21.249	1.084	1.870.414
Mart	1.466.718	601.118	11.701	28	2.079.565	1.631.038	654.276	48.782	1.632	2.335.728
Nisan	1.880.917	637.747	55.420	339	2.574.423	2.491.739	695.369	132.674	2.042	3.321.824
Mayıs	3.008.126	715.457	147.725	1.904	3.873.212	3.508.566	729.961	259.564	2.151	4.500.242
Haziran	3.984.892	836.969	190.954	2.006	5.014.821	4.413.214	875.333	293.304	2.170	5.584.021
Temmuz	5.161.976	1.255.897	244.190	2.907	6.664.970	5.474.502	1.327.331	342.808	3.403	7.148.044
Ağustos	4.901.572	1.098.498	301.219	3.481	6.304.770	5.185.822	1.106.808	364.694	3.376	6.660.700
Eylül	4.205.046	996.751	271.148	2.508	5.475.453	4.483.443	974.414	325.059	3.111	5.786.027
Ekim	3.686.340	839.016	275.903	1.939	4.803.198	3.825.998	759.771	398.709	2.634	4.987.112
Kasım	1.772.489	680.941	96.199	1.854	2.551.483	1.692.969	675.188	155.140	2.048	2.525.345
Aralık	1.672.648	688.983	36.070	1.740	2.399.441	1.708.893	726.693	45.914	2.256	2.483.756
Toplam	33.889.650	9.002.404	1.653.603	18.738	44.564.395	37.251.029	9.512.282	2.418.660	27.209	49.209.180
Oran (%)	76,05	20,20	3,71	0,04	100,00	75,70	19,33	4,92	0,06	100,00

Türkiye'den çıkarken kullanılan araç türleri de giriş yapanlara benzer bir profildedir. 2022 yılında Türkiye'den ayrılırken en fazla kullanılan araç türleri **33.932.465** kişiyle (**%76,10**) hava, **8.966.718** kişiyle (**%20,11**) kara, **1.668.358** kişiyle (**%3,74**) deniz araçları iken 2023 yılına gelindiğinde ise yine bu araç türleri **37.567.264** kişiyle (**%75,66**) hava, **9.619.705** kişiyle (**%19,38**) kara, **2.436.755** kişiyle (**%4,91**) deniz araçları şeklinde sıralanmıştır.

25 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

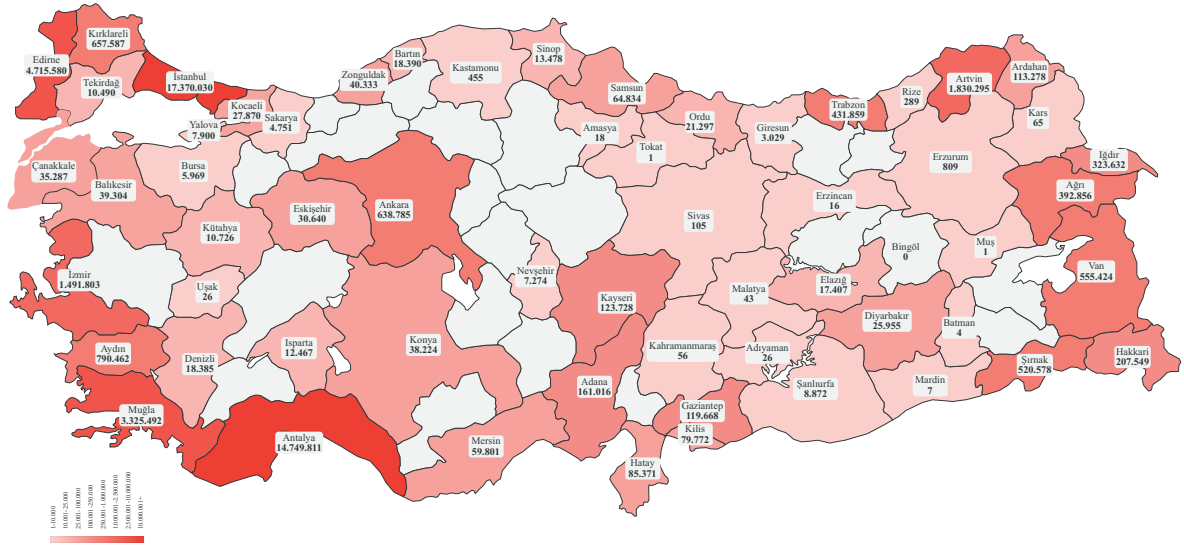
Tablo 6. Türkiye’den çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin aylara ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023²⁶

Aylar	2022					2023				
	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam
Ocak	1.244.988	352.340	10.902	11	1.608.241	1.708.757	602.366	30.092	1.430	2.342.645
Şubat	1.052.099	351.922	11.726	11	1.415.758	1.411.002	523.713	21.943	1.073	1.957.731
Mart	1.407.271	550.027	11.786	22	1.969.106	1.598.910	660.193	50.148	1.409	2.310.660
Nisan	1.694.122	652.809	55.589	523	2.403.043	2.146.308	696.025	133.546	1.766	2.977.645
Mayıs	2.658.932	690.217	149.615	1.967	3.500.731	3.214.281	701.448	263.628	2.177	4.181.534
Haziran	3.579.577	764.750	191.681	2.423	4.538.431	4.081.317	832.042	295.704	1.899	5.210.962
Temmuz	4.537.879	933.161	240.063	2.147	5.713.250	4.944.916	968.146	340.038	2.488	6.255.588
Ağustos	5.425.348	1.363.949	308.130	3.741	7.101.168	5.732.088	1.374.693	369.779	4.147	7.480.707
Eylül	4.508.189	1.093.726	276.688	2.967	5.881.570	4.680.209	1.063.177	331.520	3.277	6.078.183
Ekim	4.069.654	878.340	280.183	1.864	5.230.041	4.338.000	816.386	400.135	2.471	5.556.992
Kasım	2.164.883	694.570	97.435	1.916	2.958.804	2.128.639	689.994	152.990	2.008	2.973.631
Aralık	1.589.523	640.907	34.560	1.434	2.266.424	1.582.837	691.522	47.232	1.662	2.323.253
Toplam	33.932.465	8.966.718	1.668.358	19.026	44.586.567	37.567.264	9.619.705	2.436.755	25.807	49.649.531
Oran (%)	76,10	20,11	3,74	0,04	100,00	75,66	19,38	4,91	0,05	100,00

1.4. Yabancı Ziyaretçilerin Türkiye’de Ziyaret Ettiği İller

2023 yılında yabancılar 59 ili Türkiye’ye giriş yapmak için tercih etmiştir. 1-10.000 kişi arasında yabancıların giriş yaptığı illerin sayısı **22**, 10.001-25.000 kişi arasında yabancıların giriş yaptığı illerin sayısı **sekiz**, 25.001-100.000 kişi arasında yabancıların giriş yaptığı illerin sayısı **11**, 100.001-250.000 kişi arasında yabancıların giriş yaptığı illerin sayısı **beş**, 250.001-1.000.000 kişi arasında yabancıların giriş yaptığı illerin sayısı **sekiz**, 1.000.001-2.500.000 kişi arasında yabancıların giriş yaptığı illerin sayısı **iki**, 2.500.001-10.000.000 kişi arasında yabancıların giriş yaptığı illerin sayısı **iki**, 10 milyondan daha fazla kişinin giriş yaptığı il sayısı ise **ikidir**.

26 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, “2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri”; KTB, “2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri”.

Harita 1. Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçilerin giriş yaptığı illere göre dağılımı, 2023²⁷

2022 yılında yabancılar Türkiye'ye toplam **58 ilden giriş** yapmışken 2023 yılında ise bu sayı **59** olmuştur. Öte yandan 2022 yılında en fazla yabancıların giriş yaptığı il **16.018.726** kişiyle **(%35,95)** İstanbul, en az giriş yapılan il **bir** kişiyle Batman'dır. 2023 yılına gelindiğinde ise en fazla yabancıların giriş yaptığı il **17.370.030** kişiyle **(%35,30)** İstanbul, en az giriş yapılan il **bir** kişiyle Muş'tur.

Tablo 7. Yabancı uyruklu ziyaretçilerin Türkiye'ye giriş yaptığı illere göre dağılımı, 2022-2023²⁸

İller	2022		2023		İller	2022		2023	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Adana	146.376	<1	161.016	<1	Kahramanmaraş	20	<1	56	<1
Adıyaman	4	<1	26	<1	Kars	6	<1	65	<1
Ağrı	315.308	<1	392.856	<1	Kastamonu	462	<1	455	<1
Amasya	2	<1	18	<1	Kayseri	164.777	<1	123.728	<1
Ankara	495.724	1,11	638.785	1,30	Kırklareli	632.477	1,42	657.587	1,34
Antalya	12.818.472	28,76	14.749.811	29,97	Kilis	64.725	<1	79.772	<1
Ardahan	78.873	<1	113.278	<1	Kocaeli	15.930	<1	27.870	<1
Artvin	1.721.460	3,86	1.830.295	3,72	Konya	51.360	<1	38.224	<1
Aydın	511.817	1,15	790.462	1,61	Kütahya	7.831	<1	10.726	<1
Balıkesir	24.663	<1	39.304	<1	Malatya	3.453	<1	43	<1
Bartın	6.726	<1	18.390	<1	Mardin	6	<1	7	<1
Batman	1	<1	4	<1	Mersin	42.896	<1	59.801	<1
Bingöl	5	<1	0	<1	Muğla	2.989.731	6,71	3.325.492	6,76

27 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

28 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

Bursa	7.685	<1	5.969	<1	Muş	2	<1	1	<1
Çanakkale	22.646	<1	35.287	<1	Nevşehir	7.264	<1	7.274	<1
Denizli	24.319	<1	18.385	<1	Ordu	6.826	<1	21.297	<1
Diyarbakır	33.267	<1	25.955	<1	Rize	322	<1	289	<1
Edirne	4.636.437	10,40	4.715.580	9,58	Sakarya	4.861	<1	4.751	<1
Elazığ	19.033	<1	17.407	<1	Samsun	73.909	<1	64.834	<1
Erzincan	-	-	16	<1	Sinop	11.883	<1	13.478	<1
Erzurum	1.195	<1	809	<1	Sivas	393	<1	105	<1
Eskişehir	44.703	<1	30.640	<1	Şanlıurfa	337	<1	8.872	<1
Gaziantep	97.269	<1	119.668	<1	Şırnak	653.439	1,47	520.578	1,06
Giresun	680	<1	3.029	<1	Tekirdağ	15.685	<1	10.490	<1
Hakkari	150.505	<1	207.549	<1	Tokat	-	-	1	<1
Hatay	114.788	<1	85.371	<1	Trabzon	358.280	<1	431.859	<1
İğdır	214.357	<1	323.632	<1	Uşak	41	<1	26	<1
Isparta	13.014	<1	12.467	<1	Van	436.387	<1	555.424	1,13
İstanbul	16.018.726	35,95	17.370.030	35,30	Yalova	6.770	<1	7.900	<1
İzmir	1.462.458	3,28	1.491.803	3,03	Zonguldak	33.809	<1	40.333	<1
					Toplam	44.564.395	100,00	49.209.180	100,00

Türkiye'ye gelen ziyaretçiler en fazla Antalya ve İstanbul'dan Türkiye'ye giriş yapmıştır. 2022 yılında en fazla turisti ağırlayan iller **16.018.726** kişiyle **(%35,95)** İstanbul, **12.818.472** kişiyle **(%28,76)** Antalya, **4.636.437** kişiyle **(%10,40)** Edirne iken 2023 yılına gelindiğinde ise yine bu iller **17.370.030** kişiyle **(%35,30)** İstanbul, **14.749.811** kişiyle **(%29,97)** Antalya, **4.715.580** kişiyle **(%9,58)** Edirne olarak sıralanmıştır. Görüldüğü üzere 2022 yılında bu üç ilden Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin sayısının tüm yabancı ziyaretçilerin sayısına oranı **%75,11** iken 2023 yılında ise bu oran **%74,58** olmuştur. Öte yandan, mezkur iller içerisinde Antalya ve İstanbul'a gelen ziyaretçilerin neredeyse tamamına yakını hava araçlarını tercih ederken Edirne'ye gelenlerin ise yine tamamına yakını kara araçlarını tercih etmiştir.

Tablo 8. Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 ile ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023²⁹

İller	2022					2023				
	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam
İstanbul	15.785.180	-	233.546	-	16.018.726	16.964.432	-	405.598	-	17.370.030
Antalya	12.757.742	-	60.730	-	12.818.472	14.654.040	-	95.771	-	14.749.811
Edirne	-	4.619.252	-	17.185	4.636.437	-	4.694.216	240	21.124	4.715.580
Muğla	2.460.356	-	529.375	-	2.989.731	2.633.688	-	691.804	-	3.325.492
Artvin	385	1.720.455	620	-	1.721.460	-	1.829.782	513	-	1.830.295

29 Kısa çizgi (-) veri yok anlamına gelmektedir. Kırmızıyla yazılan hücreler, ilgili ilin ilgili yılda en fazla ziyaretçinin giriş yaptığı ilk 10 il arasında yer almadığını göstermektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

İzmir	1.337.270	-	125.188	-	1.462.458	1.351.992	-	139.811	-	1.491.803
Aydın	-	-	511.817	-	511.817	-	-	790.462	-	790.462
Kırklareli	-	632.477	-	-	632.477	-	657.585	2	-	657.587
Ankara	495.724	-	-	-	495.724	638.785	-	-	-	638.785
Van	205	436.049	-	133	436.387	20	555.308	-	96	555.424
Şırnak	-	653.439	-	-	653.439	0	520.578	-	-	520.578
Diğer	1.052.993	1.376.781	192.327	1.553	2.623.654	1.008.072	1.254.813	294.459	5.989	2.563.333
Toplam	33.889.650	9.002.404	1.653.603	18.738	44.564.395	37.251.029	9.512.282	2.418.660	27.209	49.209.180

Çıkış yapan yabancı uyruklu ziyaretçilerin ilk 10 ile göre dağılımına bakıldığında giriş yapanlara benzer bir durum olduğu gözlemlenmiştir. 2022 yılında en fazla çıkış yapılan iller **16.207.775** kişiyle (**%36,35**) İstanbul, **12.719.559** kişiyle (**%28,53**) Antalya, **4.567.792** kişiyle (**%10,24**) Edirne iken 2023 yılına gelindiğinde ise yine bu iller **17.705.581** kişiyle (**%35,66**) İstanbul, **14.765.205** kişiyle (**%29,74**) Antalya, **4.688.495** kişiyle (**%9,44**) Edirne şeklinde sıralanmıştır. Yine giriş yapanlara benzer şekilde, Antalya ve İstanbul'dan çıkış yapan yabancılar her iki yılda da en fazla hava araçlarını, Edirne'den çıkış yapanlar ise en fazla kara araçlarını tercih etmiştir.

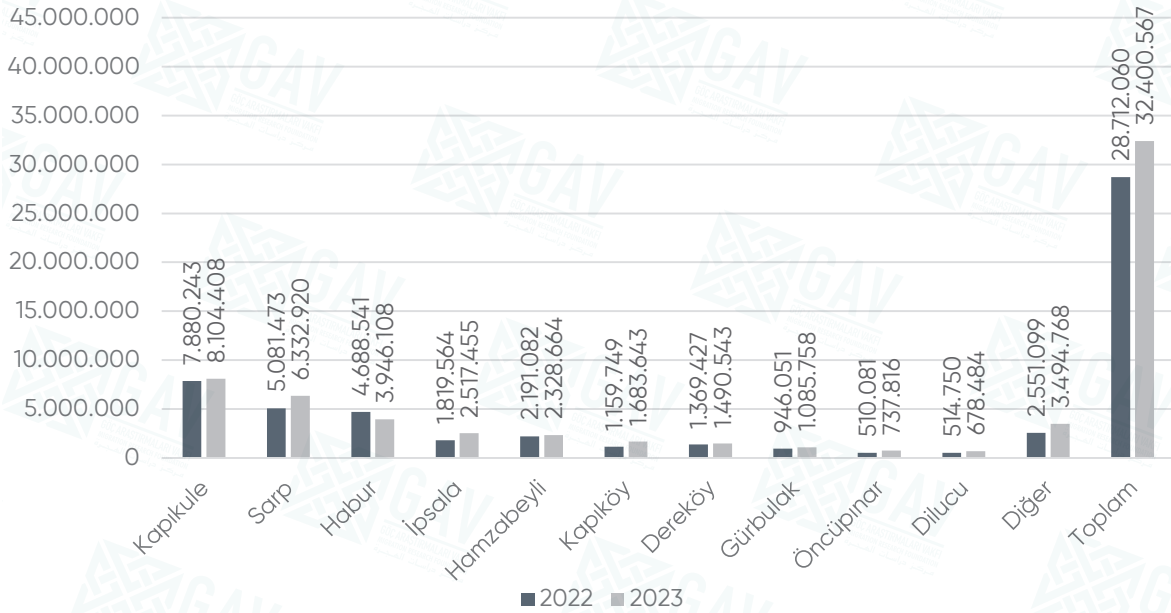
Tablo 9. Türkiye'den çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 ile ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023³⁰

İller	2022					2023				
	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam
İstanbul	15.973.408	-	234.367	-	16.207.775	17.300.715	-	404.866	-	17.705.581
Antalya	12.658.561	-	60.998	-	12.719.559	14.670.137	-	95.068	-	14.765.205
Edirne	-	4.550.287	-	17.505	4.567.792	-	4.668.239	248	20.008	4.688.495
Muğla	2.425.338	-	533.457	-	2.958.795	2.611.900	-	696.073	-	3.307.973
Artvin	414	1.709.195	614	-	1.710.223	-	1.856.954	510	-	1.857.464
İzmir	1.355.960	-	126.145	-	1.482.105	1.366.922	-	141.307	-	1.508.229
Aydın	-	-	517.847	-	517.847	-	-	800.036	-	800.036
Kırklareli	-	609.027	-	-	609.027	-	636.941	0	-	636.941
Ankara	496.798	-	-	-	496.798	636.487	-	-	-	636.487
Şırnak	-	684.723	-	-	684.723	4	581.426	-	-	581.430
Diğer	1.021.986	1.413.486	194.930	1.521	2.631.923	981.099	1.876.145	298.647	5.799	3.161.690
Toplam	33.932.465	8.966.718	1.668.358	19.026	44.586.567	37.567.264	9.619.705	2.436.755	25.807	49.649.531

Gümrük kapılarına (kara kapıları) göre giriş-çıkış yapan yolcu sayılarının dağılımına bakıldığında 2022 yılında en fazla kullanılan kara kapılarının **7.880.243** kişiyle (**%27,45**) Kapıkule Gümrük Kapısı, **5.081.473** kişiyle (**%17,70**) Sarp Gümrük Kapısı, **4.688.541** kişiyle (**%16,33**) Habur Gümrük Kapısı olduğu görülürken 2023 yılına gelindiğinde ise yine bu gümrük kapıları

30 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

8.104.408 kişiyle (**%25,01**) Kapıkule Gümrük Kapısı, **6.332.920** kişiyle (**%19,55**) Sarp Gümrük Kapısı, **3.946.108** kişiyle (**%12,18**) Habur Gümrük Kapısı şeklinde sıralanmıştır.

Şekil 8. Türkiye'ye kara gümrük kapılarından giriş yapan yolcuların sınır kapılarına göre dağılımı, 2022-2023³¹

1.5. Yabancı Ziyaretçilerin Uyrukları

Türkiye'ye gelen ziyaretçilerin uyruklara göre dağılımına bakıldığında 2022 ve 2023 yıllarında Almanya, İngiltere ve Rusya uyrukluların ön plana çıktığı görülmektedir. GİB'e göre 2022 yılında en fazla yabancı ziyaretçi **5.591.588** kişiyle (**%12,78**) Almanya, **5.219.071** kişiyle (**%11,93**) Rusya, **3.274.313** kişiyle (**%7,48**) İngiltere uyruklu iken 2023 yılında ise bu uyruklar **6.220.071** kişiyle (**%13,04**) Rusya, **6.096.399** kişiyle (**%12,78**) Almanya, **3.657.436** kişiyle (**%7,67**) İngiltere şeklinde sıralanmıştır. Öte yandan KTB'ye göre 2022 yılında en fazla ziyaretçi **5.679.194** kişiyle (**%12,74**) Almanya, **5.232.611** kişiyle (**%11,74**) Rusya, **3.370.739** kişiyle (**%7,56**) İngiltere uyruklu iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyruklar **6.313.675** kişiyle (**%12,83**) Rusya, **6.193.259** kişiyle (**%12,59**) Almanya, **3.800.922** kişiyle (**%7,72**) İngiltere şeklinde sıralanmıştır.

İki kurum arasında bazı farklılıklar olduğu görülmüştür. Bunlardan en bariz olanı hem 2022 hem de 2023 yıllarında Fransa uyruklu ziyaretçilerin GİB'e göre en fazla ziyaretçinin olduğu ilk 10 uyruk arasında bulunması, KTB'ye göre ise Fransa yerine ABD uyruklularının ilk 10 uyruk içerisinde yer almasıdır.

31 Ticaret Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. T.C. Ticaret Bakanlığı (TB), "Kara Kapılarına Göre Yolcu Sayıları (Kara Kapıları Giriş-Çıkış Verileri)" Erişim 21 Mart 2024.

Tablo 10. Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 uyuğu ve kurumlara göre dağılımı, 2022-2023³²

Uyruklar	2022		2023		Değişim Oranı (%)	
	Göç İdaresi Başkanlığı	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Göç İdaresi Başkanlığı	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Göç İdaresi Başkanlığı	Kültür ve Turizm Bakanlığı
ABD	-	1.013.478	-	1.334.337	-	31,66
Almanya	5.591.588	5.679.194	6.096.399	6.193.259	9,03	9,05
Bulgaristan	2.850.775	2.882.512	2.884.078	2.893.092	1,17	0,37
Fransa	960.983	986.090	996.728	1.031.824	3,72	4,64
Gürcistan	1.521.449	1.514.813	1.632.820	1.633.977	7,32	7,87
Hollanda	1.221.255	1.244.756	1.207.815	1.232.220	-1,10	-1,01
Irak	1.205.926	1.208.895	1.052.822	1.051.721	-12,70	-13,00
İngiltere	3.274.313	3.370.739	3.657.436	3.800.922	11,70	12,76
İran	2.339.800	2.331.076	2.504.276	2.504.494	7,03	7,44
Polonya	1.123.153	1.135.903	1.516.546	1.539.123	35,03	35,50
Rusya	5.219.071	5.232.611	6.220.071	6.313.675	19,18	20,66
Diğer	18.452.876	17.964.328	20.369.370	19.680.536	10,39	9,55
Toplam	43.761.189	44.564.395	47.699.715	49.209.180	9,00	10,42

Hava araçlarıyla Türkiye'ye gelen yabancılar 2022 yılında en fazla **5.124.613** kişiyle (**%15,12**) Almanya, **4.915.284** kişiyle (**%14,50**) Rusya, **3.133.893** kişiyle (**%9,25**) İngiltere uyruklu iken 2023 yılında ise yine bu uyruklar **5.891.833** kişiyle (**%15,82**) Rusya, **5.605.623** kişiyle (**%15,05**) Almanya, **3.518.383** kişiyle (**%9,45**) İngiltere şeklinde sıralanmıştır. Kara araçlarıyla Türkiye'ye gelenlerin daha çok Türkiye'nin sınır komşularından olduğu görülmektedir. 2022 yılında en fazla kara araçlarını kullananlar **2.654.624** kişiyle (**%29,49**) Bulgaristan, **1.398.606** kişiyle (**%15,54**) Gürcistan, **931.626** kişiyle (**%10,35**) İran uyruklu iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyruklar **2.606.593** kişiyle (**%27,40**) Bulgaristan, **1.506.211** kişiyle (**%15,83**) Gürcistan, **1.179.055** kişiyle (**%12,40**) İran şeklinde sıralanmıştır. Deniz araçlarını 2022 yılında Türkiye'ye gelirken en fazla kullanan uyruklar **284.982** kişiyle (**%17,23**) ABD, **190.933** kişiyle (**%11,55**) İngiltere, **181.698** kişiyle (**%10,99**) Almanya iken 2023 yılında ise bu uyruklar **515.844** kişiyle (**%21,33**) ABD, **236.163** kişiyle (**%9,76**) İngiltere, **199.543** kişiyle (**%8,25**) Almanya'dır.

Tablo 11. Türkiye'ye giriş yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 uyuğu ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023³³

Uyruklar	2022					2023				
	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam	 Hava	 Kara	 Deniz	 Tren	Toplam
Rusya	4.915.284	236.100	80.592	635	5.232.611	5.891.833	274.785	145.507	1.550	6.313.675
Almanya	5.124.613	370.300	181.698	2.583	5.679.194	5.605.623	385.308	199.543	2.785	6.193.259
İngiltere	3.133.893	44.901	190.933	1.012	3.370.739	3.518.383	44.926	236.163	1.450	3.800.922

32 Kırmızıyla yazılan hücreler, ilgili uyuğun ilgili yılda en fazla yabancı ziyaretçinin olduğu ilk 10 uyruk arasında yer almadığını göstermektedir. Göç İdaresi Başkanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, "Giriş-Çıkış"; KTB, "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; Ali Zafer Sağıroğlu, Ramazan Ünsal ve Furkan Özenci, *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yılığ-2022* (GAV Perspektif, 2025).

33 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

Bulgaristan	207.476	2.654.624	15.141	5.271	2.882.512	256.183	2.606.593	24.393	5.923	2.893.092
İran	1.396.393	931.626	2.889	168	2.331.076	1.321.394	1.179.055	3.891	154	2.504.494
Gürcistan	107.464	1.398.606	8.709	34	1.514.813	118.166	1.506.211	9.569	31	1.633.977
Polonya	1.036.969	28.057	70.713	164	1.135.903	1.420.097	33.471	85.376	179	1.539.123
ABD	718.106	9941	284.982	449	1.013.478	806.325	11.561	515.844	607	1.334.337
Hollanda	1.097.075	97.319	49.648	714	1.244.756	1.077.112	102.996	51.445	667	1.232.220
Irak	550.955	656.989	915	36	1.208.895	518.821	532.414	471	15	1.051.721
Diğer	15.601.422	2.573.941	767.383	7.672	18.950.418	16.717.092	2.834.962	1.146.458	13.848	20.712.360
Toplam	33.889.650	9.002.404	1.653.603	18.738	44.564.395	37.251.029	9.512.282	2.418.660	27.209	49.209.180

GİB'e göre 2022 yılında Türkiye'den çıkış yapan yabancı uyruklular en fazla **5.753.830** kişiyle (**%12,98**) Almanya, **5.205.377** kişiyle (**%11,74**) Rusya, **3.315.291** kişiyle (**%7,48**) İngiltere iken 2023 yılına gelindiğinde yine bu uyruklar **6.342.514** kişiyle (**%13,18**) Rusya, **6.101.938** kişiyle (**%12,68**) Almanya, **3.661.087** kişiyle (**%7,61**) İngiltere şeklinde sıralanmıştır. KTB'ye göre ise 2022 yılında en fazla çıkışlar **5.689.999** kişiyle (**%12,76**) Almanya, **5.080.835** kişiyle (**%11,40**) Rusya, **3.379.338** kişiyle (**%7,58**) İngiltere uyruklular tarafından yapılmışken 2023 yılına gelindiğinde bu uyruklar **6.436.491** kişiyle (**%12,96**) Rusya, **6.198.262** kişiyle (**%12,48**) Almanya, **3.804.594** kişiyle (**%7,66**) İngiltere olmuştur.

Tablo 12. Türkiye'den çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 uyruğa ve kurumlara göre dağılımı, 2022-2023³⁴

Uyruklar	2022		2023		Değişim Oranı (%)	
	Göç İdaresi Başkanlığı	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Göç İdaresi Başkanlığı	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Göç İdaresi Başkanlığı	Kültür ve Turizm Bakanlığı
ABD	-	1.020.611	-	1.349.876	-	32,26
Almanya	5.753.830	5.689.999	6.101.938	6.198.262	6,05	8,93
Bulgaristan	2.885.339	2.875.588	2.895.109	2.904.113	0,34	0,99
Fransa	989.312	990.212	997.298	1.032.476	0,81	4,27
Gürcistan	1.525.607	1.521.215	1.637.432	1.638.642	7,33	7,72
Hollanda	1.253.002	1.262.308	1.211.850	1.236.080	-3,28	-2,08
Irak	1.244.327	1.234.827	1.087.595	1.086.747	-12,60	-11,99
İngiltere	3.315.291	3.379.338	3.661.087	3.804.594	10,43	12,58
İran	2.345.371	2.332.813	2.505.930	2.506.158	6,85	7,43
Polonya	1.130.413	1.135.767	1.516.174	1.538.716	34,13	35,48
Rusya	5.205.377	5.080.835	6.342.514	6.436.491	21,85	26,68
Diğer	18.676.326	18.063.054	20.181.434	19.917.376	8,06	10,27
Toplam	44.324.195	44.586.567	48.138.361	49.649.531	8,61	11,36

Hava araçlarıyla Türkiye'ye gelen yabancılar 2022 yılında en fazla **5.145.468** kişiyle (**%15,16**) Almanya, **4.792.214** kişiyle (**%14,12**) Rusya, **3.143.819** kişiyle (**%9,26**) İngiltere uyruklu iken 2023 yılında ise yine bu uyruklar **6.001.592** kişiyle (**%15,98**) Rusya, **5.624.585** kişiyle (**%14,97**) Almanya,

³⁴ Kısa çizgi (-) veri yok anlamına gelmektedir. Kırmızıyla yazılan hücreler, ilgili uyruğun ilgili yılda en fazla yabancı ziyaretçinin çıkış yaptığı ilk 10 uyruk arasında yer almadığını göstermektedir. Göç İdaresi Başkanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, "Giriş-Çıkış"; KTB, "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

3.524.143 kişiyle (**%9,38**) İngiltere şeklinde sıralanmıştır. Kara araçlarıyla Türkiye'ye gelenlerin daha çok Türkiye'nin sınır komşularından olduğu görülmektedir. 2022 yılında en fazla kara araçlarını kullananlar **2.641.518** kişiyle (**%29,46**) Bulgaristan, **1.397.125** kişiyle (**%15,58**) Gürcistan, **909.444** kişiyle (**%10,14**) İran uyruklu iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyruklar **2.609.889** kişiyle (**%27,13**) Bulgaristan, **1.503.448** kişiyle (**%15,63**) Gürcistan, **1.158.327** kişiyle (**%12,04**) İran şeklinde sıralanmıştır. Deniz araçlarını 2022 yılında Türkiye'ye gelirken en fazla kullanan uyruklar **286.562** kişiyle (**%17,18**) ABD, **191.184** kişiyle (**%11,46**) İngiltere, **182.880** kişiyle (**%10,96**) Almanya iken 2023 yılında ise bu uyruklar **518.897** kişiyle (**%21,29**) ABD, **236.472** kişiyle (**%9,70**) İngiltere, **198.643** kişiyle (**%8,15**) Almanya'dır.

Tablo 13. Türkiye'den çıkış yapan yabancı ziyaretçilerin ilk 10 uyruğa ve araç türlerine göre dağılımı, 2022-2023³⁵

Uyruklar	2022					2023				
	Hava	Kara	Deniz	Tren	Toplam	Hava	Kara	Deniz	Tren	Toplam
Rusya	4.792.214	207.177	80.760	684	5.080.835	6.001.592	285.629	147.824	1.446	6.436.491
Almanya	5.145.468	359.331	182.880	2.320	5.689.999	5.624.585	372.638	198.643	2.396	6.198.262
İngiltere	3.143.819	43.421	191.184	914	3.379.338	3.524.143	42.781	236.472	1.198	3.804.594
Bulgaristan	213.860	2.641.518	15.018	5.192	2.875.588	264.606	2.609.889	24.353	5.265	2.904.113
İran	1.418.772	909.444	4.425	172	2.332.813	1.342.346	1.158.327	5.331	154	2.506.158
Gürcistan	115.418	1.397.125	8.596	76	1.521.215	125.258	1.503.448	9.907	29	1.638.642
Polonya	1.036.951	28.053	70.592	171	1.135.767	1.420.098	33.142	85.299	177	1.538.716
ABD	723.449	10.069	286.562	531	1.020.611	818.005	12.214	518.897	760	1.349.876
Hollanda	1.118.568	93.081	50.108	551	1.262.308	1.085.567	98.228	51.835	450	1.236.080
Irak	553.897	679.826	1.069	35	1.234.827	508.063	578.168	495	21	1.086.747
Diğer	15.670.049	2.597.673	777.164	8.380	19.053.266	16.853.001	2.925.241	1.157.699	13.911	20.949.852
Toplam	33.932.465	8.966.718	1.668.358	19.026	44.586.567	37.567.264	9.619.705	2.436.755	25.807	49.649.531

1.6. Günübirlilikçi Ziyaretçiler

Günübirlilikçi ziyaretçi kavramı KTB tarafından dört başlıkta açıklanmıştır. Geldiği ülkede gece kalmayan ziyaretçiler, gemi araçlarını kullanan ve liman civarını ziyaret etse de gemide geceleleyenler, trenle gelen ziyaretçilerden trende geceleleyenler, daimi ikamet ülkesi Türkiye olmayan ve gününü Türkiye'de geçiren mürettebat günübirlilikçi ziyaretçi olarak kabul edilmektedir.³⁶ Ancak KTB'nin bu türden istatistiklerini detaylandırdığı kısımda yalnızca deniz limanlarını kullanan günübirlilikçiler görünmektedir.

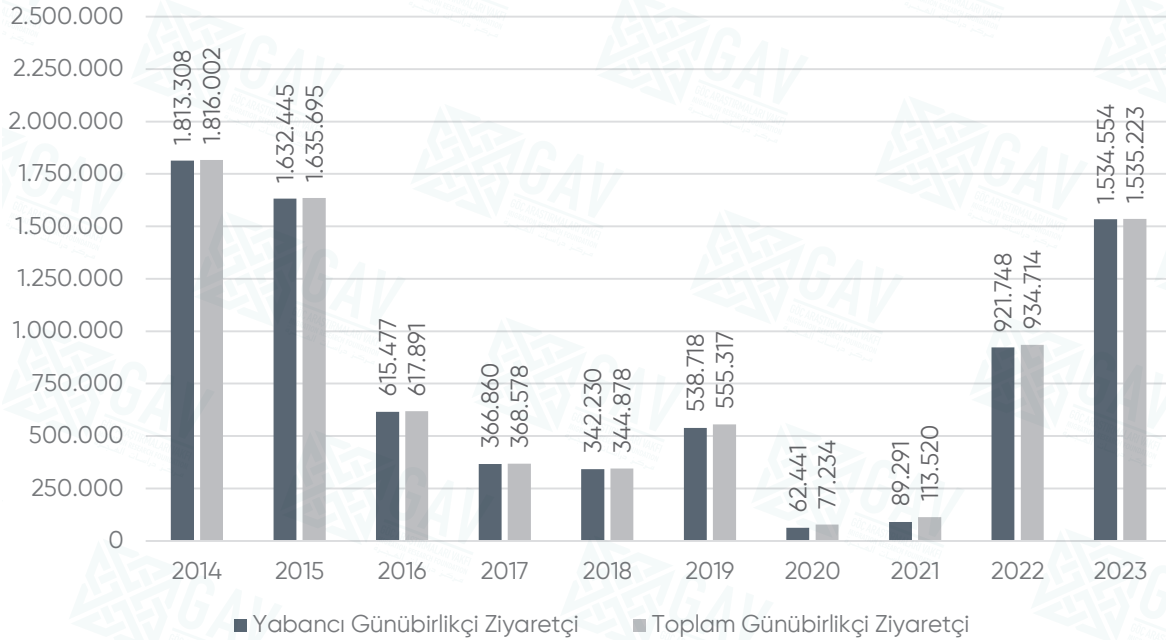
35 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

36 KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

KTB'nin yayımladığı istatistiklerde yabancı günübirlikçi ziyaretçileri ve toplam günübirlikçi ziyaretçileri gösteren iki ayrı tablo bulunmaktadır. Bu iki tür günübirlikçi ziyaretçilerin arasındaki farkı oluşturan grup ise belirtilmemiştir. Bu grubu yurt dışı ikametli Türk vatandaşlarının oluşturduğu düşünülse de KTB tarafından buna işaret eden bir bilgi yayımlanmadığından Şekil 9'a eklenmemiştir.

Günübirlikçi ziyaretçilerin sayısının son 10 yıla dağılımına bakıldığında en fazla günübirlikçi ziyaretçinin 2014 yılında Türkiye'ye geldiği görülmektedir. 2014 yılında Türkiye'yi ziyaret eden yabancı günübirlikçi ziyaretçilerin sayısı **1.813.308**, toplam günübirlikçi ziyaretçilerin sayısı **1.816.002** iken 2023 yılına gelindiğinde ise yabancı günübirlikçilerin sayısı **1.534.554**, toplam günübirlikçilerin sayısı **1.535.223** olmuştur.

Günübirlikçi ziyaretçilerin sayısı 2014 yılından 2023'e bakıldığında azalmış olsa da Şekil 9'dan anlaşıldığı üzere yeniden yükselişe geçmiştir. Zira 2014-2018 yılları arasında günübirlikçi ziyaretçi sayısı sürekli olarak azalmıştır ve 2018 yılında **344.878** olmuştur. 2019 yılında bir artış yaşansa da bu yılda Türkiye'ye gelen **555.317** günübirlikçi ziyaretçi sayısı 2016 yılındaki seviyenin de gerisinde kalmıştır. Bir sonraki yıl da koronavirüs salgının yaygınlaşması turizm sektörünü derinden etkilemiş, günübirlikçi ziyaretçi sayısı **77.234** kişiyle son 10 yılın en alt seviyesini görmüştür. 2021 yılında da koronavirüs salgının günübirlikçi ziyaretçilerin üzerindeki etkisinin devam ettiği anlaşılmaktadır. Zira günübirlikçi ziyaretçi sayısı 2020 yılına göre yaklaşık 40 bin kişi artmış, **113.520** olmuştur. Ancak 2022 yılı, günübirlikçi ziyaretçiler bakımından Türkiye için önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Bu yılda Türkiye'ye gelen **934.714** kişiyle günübirlikçi ziyaretçi sayısı önceki altı yılın üzerine çıkmıştır. 2023 yılında ise **1,5 milyonun üzerinde** günübirlikçi ziyaretçi Türkiye'de ağırlanmıştır.

Şekil 9. Türkiye'ye gelen günübirlikçi ziyaretçilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023³⁷

37 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

Günübirlikçi ziyaretçilerin aylara göre dağılımına bakıldığında yaz mevsiminde ve güz başlangıcında en fazla günübirlikçi ziyaretçinin Türkiye'ye geldiği görülmektedir. 2022 yılında **176.786** kişiyle (**%18,91**) ekim, **166.535** kişiyle (**%17,82**) ağustos, **161.267** kişiyle (**%17,25**) eylül aylarında Türkiye'ye en fazla günübirlikçinin geldiği görülmüşken 2023 yılına gelindiğinde ise bu aylar **286.028** kişiyle (**%18,63**) ekim, **224.101** kişiyle (**%14,60**) ağustos, **213.082** kişiyle (**%13,88**) temmuz şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 14. Türkiye'ye gelen günübirlikçi ziyaretçilerin aylara göre dağılımı, 2022-2023

Aylar	2022		2023	
	Yabancı Uyraklu	Toplam	Yabancı Uyraklu	Toplam
Ocak	2.189	4.110	9.820	9.820
Şubat	1.642	4.081	3.633	3.633
Mart	569	569	24.951	24.962
Nisan	32.130	32.207	83.938	84.033
Mayıs	86.259	86.437	173.710	174.090
Haziran	108.199	108.370	184.493	184.676
Temmuz	124.327	126.187	213.082	213.082
Ağustos	164.355	166.535	224.101	224.101
Eylül	157.817	161.267	203.383	203.383
Ekim	176.193	176.786	286.028	286.028
Kasım	57.293	57.384	106.011	106.011
Aralık	10.775	10.781	21.404	21.404
Toplam	921.748	934.714	1.534.554	1.535.223

2022 yılında günübirlikçi ziyaretçiler **15 şehirde 37 tane limanı** ziyaret etmişken 2023 yılında ise bu sayı **15 ilde 33 liman** olmuştur. Günübirlikçi ziyaretçilerin en çok tercih ettiği iller arasında Aydın ili öne çıkmıştır. 2022 yılında en fazla günübirlikçi ziyaretçiyi ağırlayan iller **466.697** kişiyle (**%50,63**) Aydın, **197.225** kişiyle (**%21,40**) Muğla, **130.388** kişiyle (**%14,15**) İstanbul iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu iller **732.748** kişiyle (**%47,75**) Aydın, **301.904** kişiyle (**%19,67**) İstanbul, **275.381** kişiyle (**%17,95**) Muğla şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca ziyaretçi sayının oran olarak en fazla arttığı iller Ordu, Trabzon ve Bartın'dır.

Tablo 15. Türkiye'ye gelen günübirlikçi ziyaretçilerin ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023³⁸

İller	2022	2023	Değişim Oranı (%)
Aydın	466.697	732.748	57,01
İstanbul	130.388	301.904	131,54
Muğla	197.225	275.381	39,63
Antalya	25.189	57.316	127,54

38 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

İzmir	46.016	56.377	22,52
Çanakkale	20.497	32.602	59,06
Bartın	5.214	16.666	219,64
Trabzon	4.552	15.034	230,27
Sinop	11.602	13.252	14,22
Ordu	345	9.899	2769,28
Samsun	7.813	8.182	4,72
Diğer	6.210	15.193	144,65
Toplam	921.748	1.534.554	66,48

Yabancı günübirlikçi ziyaretçilerin ilk 10 uyuğa göre dağılımına bakıldığında 2022 yılında en fazla günübirlikçi ziyaretçinin olduğu uyruklar **255.958** kişiyle **(%27,77)** ABD, **116.686** kişiyle **(%12,66)** İngiltere, **98.653** kişiyle **(%10,70)** Almanya iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyruklar **468.024** kişiyle **(%30,50)** ABD, **143.568** kişiyle **(%9,36)** İngiltere, **116.185** kişiyle **(%7,57)** İtalya şeklinde sıralanmıştır. Öte yandan Tablo 16'da yer alan uyruklar arasında ziyaretçi sayılarındaki değişim oranları incelendiğinde en fazla pozitif değişimin olduğu uyruklar **%275,25** oranla Avustralya, **%135,05** oranla Rusya, **%128,05** oranla İtalya'dır.

Tablo 16. Türkiye'ye gelen günübirlikçi ziyaretçilerin ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023³⁹

Uyruklar	2022	2023	Değişim Oranı (%)
ABD	255.958	468.024	82,85
İngiltere	116.686	143.568	23,04
İtalya	50.947	116.185	128,05
Almanya	98.653	108.677	10,16
Rusya	40.023	94.073	135,05
Kanada	31.819	68.713	115,95
İspanya	33.679	48.423	43,78
İsrail	30.224	44.513	47,28
Avustralya	11.020	41.352	275,25
Fransa	21.313	35.218	65,24
Yunanistan	23.573	31.786	34,84
Diğer	207.853	334.022	60,70
Toplam	921.748	1.534.554	66,48

39 Kültür ve Turizm Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. KTB, "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri"; KTB, "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri".

1.7. Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi kısaca insanların tedavi olmak amacıyla daimi ikamet ülkelerinden farklı bir ülkeyi ziyaret etmeleri olarak tanımlanabilir.⁴⁰ Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (SHGM), bu tanımı biraz daha geniş kapsamlı değerlendirmiş, *"koruyucu, rehabilite edici, tedavi edici, sağlık geliştirici"* hizmetler almak amacıyla bir başka ülkeye ziyaretin sağlık turizmi olarak değerlendirilebileceğini ifade etmiştir.⁴¹ Sağlık Turizmi Yönetmeliği'ne göre ise sağlık turizmi, *"sağlık amaçlı yurtdışından ülkemize geçici bir süreliğine gelen, Türkiye Cumhuriyeti vatan-daşı olmayan veya Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmakla birlikte yurtdışında ikamet eden gerçek kişilerin aldıkları her türlü sağlık hizmeti ile bunlarla ilgili destek hizmetlerini"* kapsamaktadır.⁴² Yönetmelikte değerlendirilen bir diğer husus da turistin sağlığıdır. Türkiye'yi ziyaret eden yabancıların seyahatleri esnasında bir rahatsızlık geçirmeleri durumunda Türkiye'de sağlık hizmetleri alması da turistin sağlığı kapsamında değerlendirilmektedir.⁴³

Türkiye'de sağlık turizmi hizmeti vermek isteyen kuruluşlar, yönetmelikte belirten şartları karşılayarak başvuru yapmaktadır. Başvurular ilgili İl Sağlık Müdürlüğü tarafından incelenmektedir ve uygun görülen kuruluşlara yetki belgesi verilmektedir.⁴⁴ 59 ilde 647 hastaneye,⁴⁵ 21 ilde 184 tıp merkezine,⁴⁶ 51 ilde 2.231 muayenehaneye,⁴⁷ 35 ilde 1.164 diğer sağlık tesislerine⁴⁸ yetki belgesi verilmiştir. Bunun yanında 39 ilde 1.110 kuruluş da aracı kuruluş olarak yetkilendirilmiştir.⁴⁹

Türkiye'nin sağlık turizmi alanındaki kapasitesini tanııtma faaliyetleri 2023 yılında da devam etmiştir. Bu alanda hem Türkiye'de fuar düzenlenmiş hem de sektörün yetkilileri yurt dışı ziyaretlerde bulunmuştur.⁵⁰ Nitekim bu alanda yapılan faaliyetlerin bazı yerlerde karşılığını da bulduğu söylenebilir. Örneğin, Cezayir uyruklular daha önceleri başka ülkeleri sağlık turizmi için tercih ediyorken yeni tercihleri ise Türkiye olmuştur.⁵¹ Öte yandan sektörün büyüme-siyle birlikte hedeflerin ve yatırımların da arttığı söylenebilir. Örneğin, Türkiye 2023 yılı için **sağlık turisti hedefi** olarak **1,8 milyon kişiyi** belirlemiş,⁵² yaklaşık **20 milyar dolar gelirin** elde

40 Türkiye Sağlık Turizmi Derneği (TSTD), "Sağlık Turizmi: Genel Bilgi" Erişim 1 Nisan 2024.

41 T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı (STDB), "Sağlık Turizmi Nedir?" Erişim 1 Nisan 2024.

42 Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik, *Resmi Gazete* 30123 (13 Temmuz 2017), md. 4/1-d.

43 Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik, md. 4/1-e.

44 Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik, md. 8.

45 T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı (STDB), "Sağlık Turizmi Yetki Belgesi Almaya Hak Kazanan Sağlık Tesisleri (Hastaneler)" Erişim 1 Nisan 2024.

46 T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı (STDB), "Sağlık Turizmi Yetki Belgesi Almaya Hak Kazanan Sağlık Tesisleri (Tıp Merkezleri)" Erişim 1 Nisan 2024.

47 T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı (STDB), "Sağlık Turizmi Yetki Belgesi Almaya Hak Kazanan Sağlık Tesisleri (Muayenehaneler)" Erişim 1 Nisan 2024.

48 T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı (STDB), "Sağlık Turizmi Yetki Belgesi Almaya Hak Kazanan Sağlık Tesisleri (Diğer Sağlık Tesisleri)" Erişim 1 Nisan 2024.

49 T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı (STDB), "Bakanlığımızca Yetkilendirilmiş Aracı Kuruluşlar" Erişim 1 Nisan 2024.

50 Bahattin Gönültaş, "Sağlık Turizmi Sektöründen Almanya Çıkarması", *Anadolu Ajansı* (17 Ocak 2023) Erişim 1 Nisan 2024; *Dünya*, "İstanbul'da Sağlık Turizmi Fuarı: 22 Arap Ülkesinden Katılım Olacak" (26 Ocak 2023) Erişim 1 Nisan 2024; Hülya Ömür Uylaş, "Başkentin Sağlık Turizmi Sektörü Afrika'ya Açılmaya Hazırlanıyor", *Anadolu Ajansı* (20 Temmuz 2023) Erişim 1 Nisan 2024; *Dünya*, "ABD-Türkiye Arasında Sağlık Turizmi Hattı" (25 Ağustos 2023) Erişim 1 Nisan 2024; Yeşim Sert Karaarslan, "Türkiye Sağlık Turizminde Dünyada 'Merkez' Olma Yolunda", *Anadolu Ajansı* (16 Ağustos 2023) Erişim 1 Nisan 2024; *Milliyet*, "Bakan Koca: Türk Dünyası Acil Medikal Kurtarma Birimi Eğitimleri Başlayacak" (16 Ağustos 2023) Erişim 1 Nisan 2024.

51 Esat Fırat, "Türkiye Cezayirlilerin Yeni Sağlık Turizmi Destinasyonu Oldu", *Anadolu Ajansı* (9 Mart 2023) Erişim 1 Nisan 2024.

52 Furkan Gençoğlu, "Sağlık Turizminde 2023 Hedefi 1,8 Milyon Turist", *Anadolu Ajansı* (3 Temmuz 2023) Erişim 1 Nisan 2024.

edilebileceği konuşulmuştur.⁵³ Ayrıca, sektörde iş yapan bir iş insanının bu alanda 20 milyon dolar tutarında yatırım yapması iş dünyasının da bu alana verdiği öneme örnek olarak gösterilebilir.⁵⁴

Sektördeki negatif durumları ifade eden görüşler de basında yer almıştır. Türk Sağlık Turizmi Derneği (TÜSATDER) Başkanı Servet Terziler, sektörün önemli bir potansiyeli olduğunu, Türkiye'nin tercih edilirliliğinin yalnızca fiyat üzerinden değil kalitesi açısından da pozitif değerlendirildiğini belirtmiştir. Bunun yanında Terziler, estetik operasyonlar yapan bazı işletmelerin merdiven altı olduğunu ve dolayısıyla vergi ve döviz kaçırdığını söylemiştir.⁵⁵ Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) Orta Anadolu Bölge Temsil Kurulu Yönetim Kurulu Üyesi Fedakar Günsili de benzer bir görüşü ifade etmiştir. Günsili, merdiven altı işletmelerin Türkiye'nin sektördeki imajını zedelediğini, kabiliyetlerinden ötesinde vaatler vererek müşteri çektiğini ve bu yüzden memnuniyet durumunu negatif etkilediğini, çok ucuz fiyatlarla insanları ikna ederek "sözde hizmet" verdiklerini bu durumların da Türkiye'yi tercih edecek sağlık turistlerinin bakışını "olumsuz yönde değiştirdiğini" belirtmiştir.⁵⁶

Türkiye'nin sağlık turizmi politikası olarak organ nakli, ameliyatlar, diş tedavisi vb. alanlar üzerine yoğunlaştığı bir USHAŞ yetkilisiyle yapılan görüşmede anlaşılmıştır. Estetik, saç ekimi vb. başlıklarda anılmak yerine Türkiye'nin "daha majör işlerle" isim yapılmasının arzulandığı yine USHAŞ yetkilisinin ifadelerinde yer almıştır.⁵⁷ Nitekim Türkiye'nin sağlık turizminde marka yüzü olan "Health Türkiye" internet sitesi projesinde Türkiye'de sağlık turizmi alanında hizmet veren kuruluş sayısı, profesyonel eleman sayısı, yatak kapasitesinin yanında yapılan organ nakillerine de yer verilmiştir. Buna göre son beş yılda Türkiye'de toplam **64.249 organ nakli operasyonu** yapılmıştır.⁵⁸

Öte yandan resmî kurumların bu arzusunun sektörde karşılığını tam olarak belirleyebilmek mümkün değildir. Zira bu alanda kuruluşların oluşturduğu derneklerin yetkilileri demeçlerinde genellikle estetik operasyonlara yer vermektedir. Örneğin TÜSATDER Başkanı bir açıklamasında Türkiye'ye gelen sağlık turistlerinin yaptırdığı estetik operasyonlara değinmiştir. Başkanın açıklamasına göre kuzey ülkelerinden, Avrupa'dan, Avustralya'dan, Ekvator bölgesinden estetik operasyonlar için Türkiye'nin bir rota haline gelmiş ve bu alanda Türkiye "bir dünya markası" olmuştur.⁵⁹

2015 yılında **395.019** sağlık turisti Türkiye'ye gelmişken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **1.398.504'e** yükselmiştir. Son dokuz yıl içerisinde sağlık turizminin gerilediği tek yıl 2020 yılıdır. Bir diğer ifadeyle koronavirüs salgını sektörü derinden etkilemiştir, ancak takip eden yıllarda hızlı bir yükseliş yaşanmıştır. 2020 yılında Türkiye'ye gelen sağlık turisti sayısı bir önceki yıla göre yaklaşık 300 bin kişi azalarak **407.423** olmuştur. Bir sonraki yıl turist sayısı **670.730'a**

53 Furkan Gençoğlu, "Türkiye'nin Sağlık Turizmi Geliri 5 Adımla 20 Milyar Dolara Çıkabilir", *Anadolu Ajansı* (22 Nisan 2023) Erişim 1 Nisan 2024; NTV, "Türkiye Sağlık Turizminde Hedef Büyüttü" (23 Mart 2023) Erişim 1 Nisan 2024.

54 Doğukan Ünal, "Türk İş İnsanından Sağlık Turizmi Alanına 20 Milyon Dolarlık Yatırım", *DHA* (31 Temmuz 2023) Erişim 1 Nisan 2024.

55 *Dünya*, "Sağlık Turizminde 'Çantacı' ve 'Merdiven Altı' Tehdidi" (17 Ağustos 2023) Erişim 2 Nisan 2024.

56 *Gazete duvar*, "Merdiven Altı Kliniklere Dikkat" (19 Eylül 2023) Erişim 2 Nisan 2024.

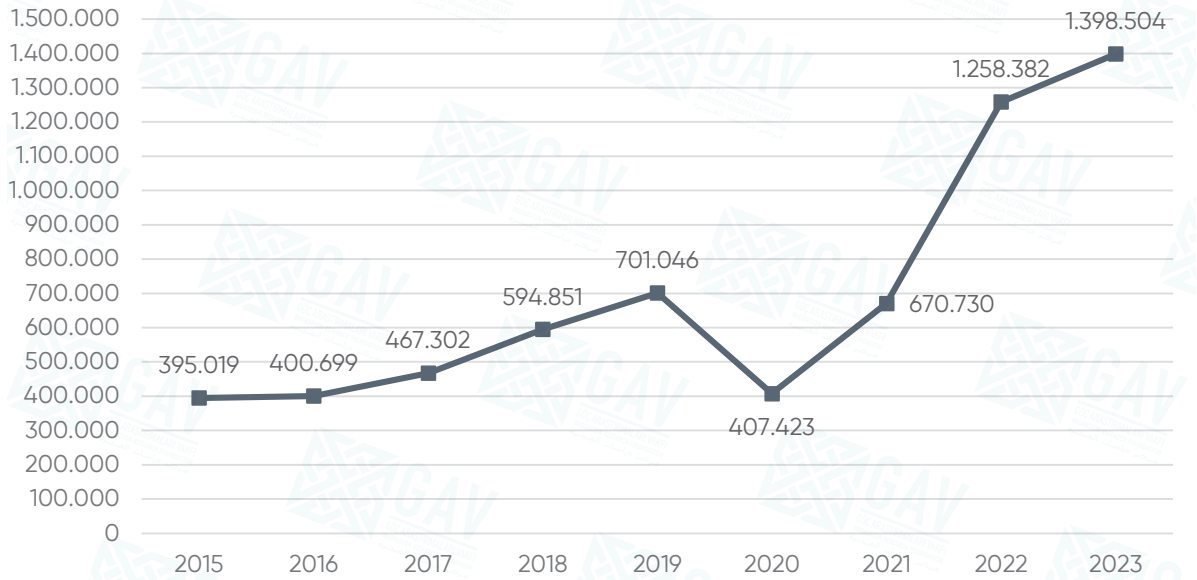
57 USHAŞ yetkilisiyle görüşme yılının yazarları tarafından Kasım 2022'de yapılmıştır.

58 Health Türkiye (HT), "Türkiye Health System By Numbers (Sayılarla Türkiye'de Sağlık Sistemi)" Erişim 1 Nisan 2024.

59 Özlem Yurtcu-Karabulut, "Sağlık Turizminde Coğrafi Fark: İsveç Norveç'e Kalça Büyütme, Güney Ülkelerine Liposuction, Basen Küçültme", *DHA* (10 Haziran 2023) Erişim 1 Nisan 2024.

yükselse de bu sayı 2019 yılındaki seviyenin gerisinde kalmıştır. 2021 yılında ise sağlık turizmi amacıyla Türkiye'ye gelenlerin sayısı yaklaşık iki kat artmış, **1.258.382**'e yükselmiştir.

Yukarıda belirtildiği üzere 2023 yılında sağlık turizmi için hedeflenen turist sayısı 1,8 milyon kişidir. Ancak bu sayının yaklaşık 400 bin kişi gerisinde kalınmıştır. Belirlenen hedefe ulaşılmasının sebebi 6 Şubat ve 23 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremler olabilir. Özel Hastaneler ve Sağlık Kuruluşları Derneği (OSHAD) Başkanı deprem sonrasında sağlık turizmi sektörünün küçüldüğünü ifade etmiştir. Zira depremden önce Türkiye'deki sağlık kuruluşlarından randevu alan yabancılar deprem gerçekleştikten sonra randevularını iptal etmiştir. İptal seçeneğini en fazla tercih edenler estetik operasyonlar için Türkiye'ye gelecekler olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan, Başkana göre İstanbul'da da bir deprem meydana gelme riski yine turistlerin Türkiye'ye gelmesinin önünde bir engel teşkil etmektedir.⁶⁰

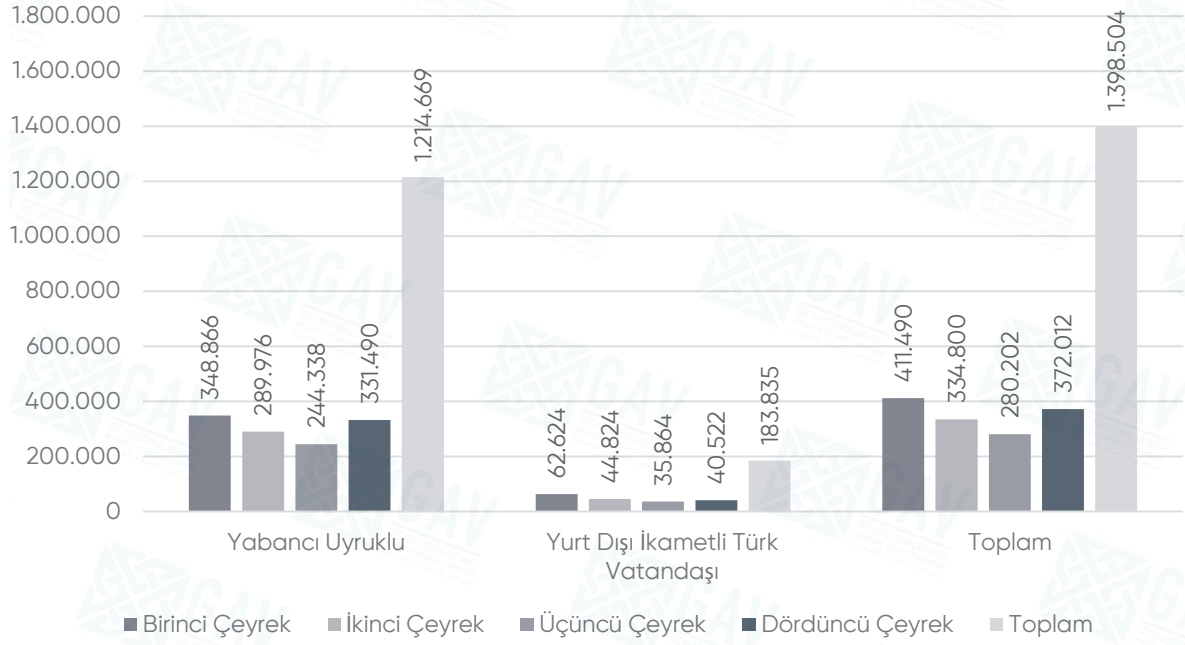

Şekil 10. Türkiye'ye gelen sağlık turistlerinin yıllara göre dağılımı, 2015-2023⁶¹

Türkiye'ye gelen sağlık turistlerinin çeyreklere göre dağılımına bakıldığında en çok sağlık turistinin **411.490** kişiyle (**%29,42**) birinci çeyrekte Türkiye'ye geldiği görülmektedir. Bu durum yabancı uyruklularda ve yurt dışı ikametli Türk vatandaşlarında da aynıdır. Türkiye'ye gelen yabancı sağlık turistlerinin en fazla olduğu dönemler **348.866** kişiyle (**%28,72**) birinci çeyrek, **331.490** kişiyle (**%27,29**) dördüncü çeyrek, **289.976** kişiyle (**%23,87**) ikinci çeyrek iken yurt dışı ikametli Türk vatandaşlarının en fazla geldiği dönemler ise **62.624** kişiyle (**%34,07**) birinci çeyrek, **44.824** kişiyle (**%24,38**) ikinci çeyrek, **40.522** kişiyle (**%22,04**) dördüncü çeyrek.

60 Şehriban Kırış, "Depremle Sağlık Turizmi Yüzde 40 Küçüldü, Organizasyonların Yüzde 50'si Ertelendi", *Cumhuriyet* (2 Nisan 2023) Erişim 1 Nisan 2024.

61 Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi (USHAŞ), "Sağlık Turizmi Verileri" Erişim 29 Mart 2024.

Şekil 11. Türkiye'ye sağlık ve tıbbi nedenlerle (bir yıldan az) gelenlerin uyruklarına ve çeyreklere göre dağılımı, 2023⁶²

62 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler".

DÜZENLİ GÖÇ VE İNSAN HAREKETLİLİKLERİ

Düzenli göç, yasal yollarla yapılan göç olarak tanımlanabilir. Kişi veya kişilerin daimi ikamet ülkesinden çıkarak hedef ülkeye gelişinin tamamıyla ilgili ülkenin mevzuatına uygun olması durumudur.¹ GİB, düzenli göçü vize, ikamet izni ve vatansız kişiler² üzerinden değerlendirmektedir.³

"Düzenli Göç ve İnsan Hareketlilikleri" başlıklı bu bölümde değerlendirilen veriler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM), Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) elde edilmiştir.

ÇSGB'nin yayımladığı veriler, çalışma izni verilen yabancıların sayısının yıllara göre dağılımı, illere göre dağılımı, eğitim düzeylerine göre dağılımı, uyruklara göre dağılımı, ekonomik faaliyetlere göre dağılımı gibi konu başlıkları içermekte olup geniş kapsamlıdır. Ancak Bakanlık, verilerini "oldukça geç" yayımlamaktadır. Örneğin 2022 yılına ait veriler 2023 yılının kasım ayı dolaylarında paylaşılmıştır. Bunun yanında ÇSGB'nin 2023 yılını içeren istatistiklerinde, önceki yıllarda yayımlanan ilk başvuru ve uzatma başvurusuna dair verilerin kaldırıldığı görülmüştür. İlgili istatistiklere Bakanlığın internet sitesinde yer alan "istatistikler" sekmesindeki "resmi istatistik programı", "çalışma izin istatistikleri" başlıklar takip edilerek ulaşılmıştır.

GİB'in düzenli göç başlığında değerlendirilebilecek verileri "giriş-çıkış" verilerine göre geniş kapsamlıdır. Bunlar ikamet izinli yabancı uyrukluların yıllara göre dağılımı, illere göre dağılımı, ikamet izin çeşitlerine göre dağılımı, ikamet izin çeşitlerine göre ilk 10 uyruk dağılımı gibi istatistikleri içermektedir. GİB'in veri yayımlama politikasında araştırmacılar için zorluk olarak değerlendirilebilecek durumlar, bir veri arşivi hazırlamaması, ikamet izin çeşitlerinden uzun dönem, insani ve insan ticareti mağduru ikamet izinlerine dair verileri "diğer" kategorisinde değerlendirmesi ve bu izin türlerine dair ayrı ayrı istatistik yayımlamaması, uyruklara dair verilerde yalnızca ilk 10 uyruk verilerini sunmasıdır. Çalışmamızda değerlendirilen kurumun verilerine Başkanlığın internet sitesindeki "istatistikler" sekmesindeki "güncel veriler" başlığının "ikamet izinleri" alt başlığından erişilmiştir.

MEB, temel ve ortaöğretimdeki uluslararası öğrencilere ilişkin verilerini Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) aracılığıyla kamuoyuyla paylaşmaktadır. Genel Müdürlüğün sunduğu raporda eğitim kademelerine göre uluslararası öğrencilerle Suriye uyruklu öğrencilere dair istatistikler yer almaktadır. İlgili istatistikler Genel Müdürlüğün internet sitesinde yer alan "bağlantılar" başlığındaki "izleme ve değerlendirme raporları" sekmesinden elde edilmiştir.

1 Richard Perruchoud (ed.) & Jillyanne Redpath-Cross (ed.), *Göç Terimleri Sözlüğü* (PDF: Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu, 2013), sf. 26.

2 Düzenli göçün içerisinde vatansızların ayrı bir yeri bulunmaktadır. Vatansız kişi, "hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişi" olarak tanımlanmaktadır. Bkz. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Genel Bilgi (Vatansızlar)" Erişim 3 Nisan 2024. Bu kişilerin tespiti dört adımda gerçekleştirilmektedir. Öncelikle kişi ilgili kamu kurumuna başvuru yapmaktadır. Daha sonra ilgili kamu kurumunun temsilciler, bu kişilerle mülakat yapmaktadır. Başvurucuların vatansız olduğuna ilişkin tespit İçişleri Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Vatansız olduğu tespit edilenlere ise "vatansız kişi kimlik belgesi" düzenlenmektedir. Bu belge, gerekli şartların taşınmadığının tespiti halinde iptal edilebilmektedir. Bkz. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Vatansızlığın Tespiti (Vatansızlar)" Erişim 3 Nisan 2024.

3 T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Düzenli Göç" Erişim 3 Nisan 2024.

YÖK, istatistiklerini Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (YBYS) aracılığıyla paylaşmaktadır. Hem yükseköğretimde uluslararası öğrenciler hem de uluslararası öğretim elemanları ile ilgili istatistikler burada bulunmaktadır. Her iki konu başlığı için de kurumun paylaştığı verilerin geniş kapsamlı olduğu söylenebilir. Zira YÖK, uluslararası öğrencilerin üniversitelere, uyruklara, eğitim birimlerine göre dağılımı, uluslararası öğretim elemanlarının ünvanlarına, görev yaptığı üniversitelere, uyruklara göre dağılımı gibi detaylı istatistikleri paylaşmaktadır. Ayrıca YÖK'ün paylaştığı istatistikler, veri üretimi yapılmasına da elverişlidir. İlgili istatistiklere erişmek için YBYS'nin internet sitesinde yer alan "yükseköğretim istatistikleri" sekmesindeki "2021-2022 öğretim yılı" ve "2022-2023 öğretim yılı" başlıklar takip edilmiştir. Bu başlıkların içerisinde yer alan "öğrenci sayıları" ve "öğretim elemanları" alt başlıklarında çalışmamız kapsamında değerlendirilen verilere ulaşılmıştır. Öte yandan YBYS'nin ana sayfasındaki "öğrenci istatistikleri" sekmesindeki "üniversite bazında öğrenci sayıları" başlığın da bulunan istatistikler de kullanılmıştır.

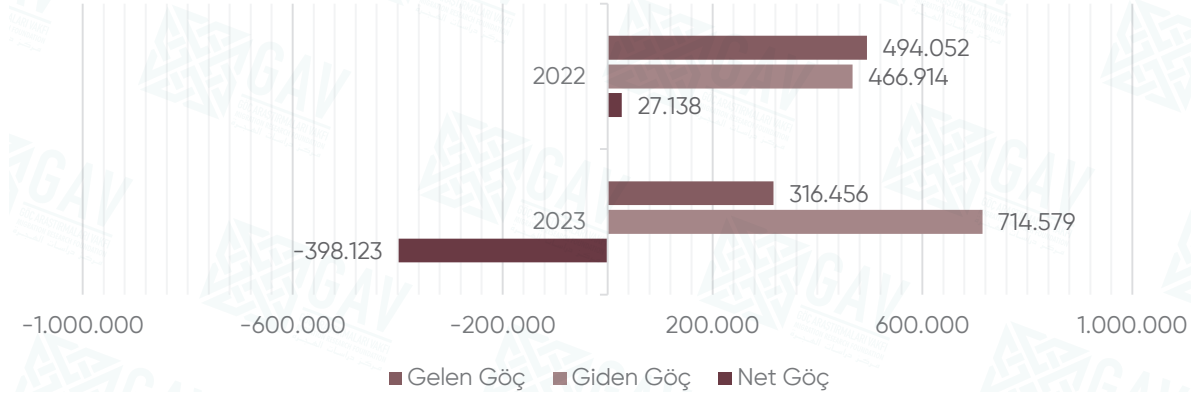
Çalışmamızın bu bölümünde TÜİK'in birçok veri bülteninden yararlanılmıştır. Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçlarından (ADNKS) ulaşılan veriler, Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu nüfusun illere ve uyruklarına göre dağılımını içermektedir. İllere ve uyruklara göre dağılım tabloları, cinsiyet dağılımını da göstermektedir. Ayrıca uyruklara göre dağılım tablosu geniş bir uyruk verisi sunmaktadır. Ancak her iki tablo da son iki yılla sınırlandırılmıştır. Bunun yanında "il, tek yaş ve cinsiyete göre nüfus" tablosundaki istatistikler, oran hesaplamaları için değerlendirilmiştir. Evlenme ve boşanma istatistiklerinde yalnızca uyruklara göre dağılım tabloları sunulmaktadır. Konut satış istatistiklerinde yıllara göre yabancı uyruklulara konut satışı, illere ve uyruklara göre dağılımı gibi tablolar bulunmaktadır. İlgili istatistiklerin olduğu tabloda illere göre yapılan satışların yalnızca 10 ili kapsadığı görülmüştür. Uyruklara göre dağılımda ise ilk 20 uyruk mevcuttur. Bu istatistiklerin detaylandırılması, araştırmacıların çeşitli alanlarda "izleme yapabilmesini" kolaylaştıracaktır. Öte yandan uyruklara göre dağılım tablosunda yer alan yabancılara toplam konut satışı verileri, yıllara ve illere göre dağılım tablosundan sürekli olarak farklıdır. Bunun sebebi ise belirlenememiştir. TÜİK'ten yararlanılan bir diğer başlık da Türkiye'ye ve Türkiye'den göç eden nüfustur. Bu başlıkta yabancılara uyrukları, Türkiye'de ikamet etmeye başladıkları yıl, cinsiyet, bu nüfusun illere göre dağılımı gibi veriler yer almaktadır. Son olarak, ADNKS sonuçlarına "adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2023", evlenme ve boşanma istatistiklerine "evlenme ve boşanma istatistikleri, 2023", konut satış istatistiklerine "konut satış istatistikleri, aralık 2023", uluslararası göç istatistiklerine "uluslararası göç istatistikleri, 2023" başlıklı bültenlerden ulaşılmıştır.

Tablo 17. Kurumların veri yayımlama sıklığına göre dağılımı

Kurumlar	Haftalık	Aylık	Yıllık
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	✗	✗	✓
Göç İdaresi Başkanlığı	✓	✗	✓
Milli Eğitim Bakanlığı	✗	✗	✓
Türkiye İstatistik Kurumu	✗	✓	✓
Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı	✗	✗	✓

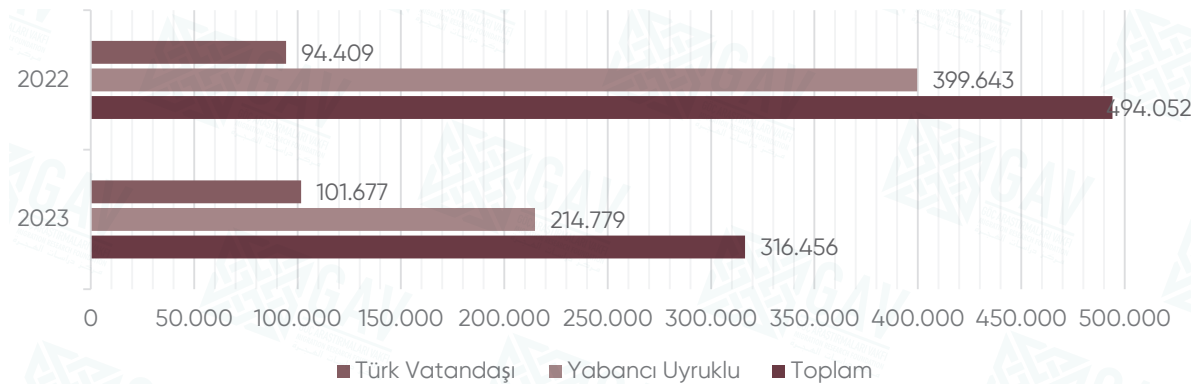
2.1. Gelen Giden Göç ve Türkiye’de Yabancı Uyraklı Nüfus

2022 yılı Türkiye için dıştan içe göçün daha fazla olduğu bir yıl iken 2023 yılında ise dışa göç dramatik bir biçimde artmıştır. 2022 yılında Türkiye’ye **494.052** kişi, Türkiye’den **466.914** kişi göç etmiştir. Bu durumda net göç **27.138**’dir. 2023 yılına gelindiğinde ise gelenlerin sayısı **316.456**’ya azalmış, gidenlerin sayısı **714.579**’a yükselmiştir. Net göç sayısı **-398.123** olmuştur.

Şekil 12. Türkiye’ye gelenler, Türkiye’den gidenler ve net göç verilerinin dağılımı, 2022-2023⁴

Türkiye’ye göç edenlerin uyruklarına bakıldığında (Şekil 13) yabancı uyrukluların sayısının Türk vatandaşlarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. 2022 yılında Türkiye’ye göç eden toplam **494.052** kişinin **399.643**’ü (**%80,89**) yabancı uyruklu ve **94.409**’u (**%19,11**) Türk vatandaşı iken 2023 yılında ise toplam **316.456** kişinin **214.779**’u (**%67,87**) yabancı uyruklu ve **101.677**’si (**%32,13**) Türk vatandaşıdır. Görüldüğü üzere 2023 yılında Türkiye’ye göç eden yabancı uyrukluların sayısı bir önceki yıla göre azalırken Türk vatandaşlarının sayısı ise artmıştır. İlerleyen yıllarda da bu istatistikler takip edilerek Türkiye’nin “hedef ülke” olma pozisyonu ile ilgili değerlendirmeler yapılabilir. Zira yukarıda değinildiği üzere 6 Şubat depremleri de bu istatistikleri etkilemiş olabilir.

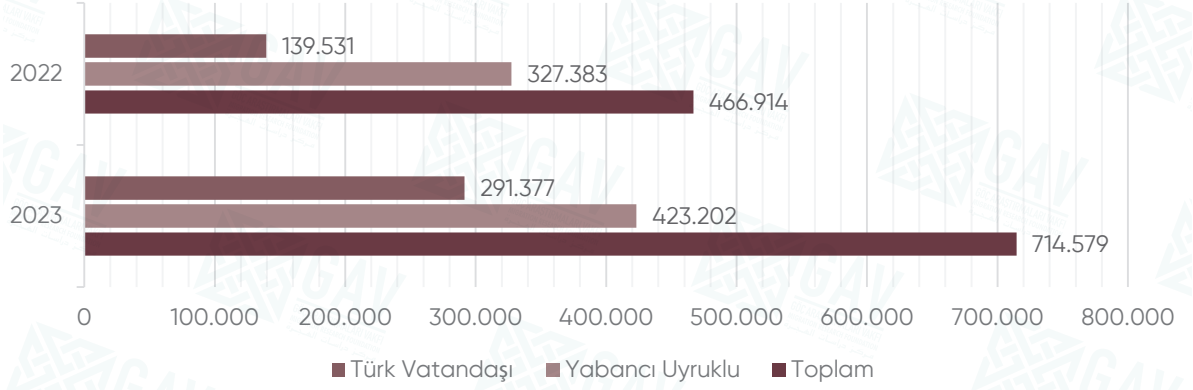
Şekil 13. Türkiye’ye göç edenlerin uyruklarına ve yıllara göre dağılımı, 2022-2023⁵

Türkiye’den göç edenler arasında, Türkiye’ye göç edenlerde olduğu gibi, yabancı uyruklular ön plandadır. Ancak 2023 yılında Türkiye’den yurt dışına göç eden Türk vatandaşlarının

4 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “İllere ve Vatandaşlığa Göre Türkiye’ye Gelen ve Türkiye’den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)” Erişim 8 Eylül 2024.

5 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, “İllere ve Vatandaşlığa Göre Türkiye’ye Gelen ve Türkiye’den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)”.

sayısı dramatik bir şekilde artmıştır. 2022 yılında Türkiye’den göç eden toplam **466.914** kişinin **327.383**’ü (**%70,12**) yabancı uyruklu ve **139.531**’i (**%29,88**) Türk vatandaşı iken 2023 yılına gelindiğinde ise toplam **714.579** kişinin **423.202**’si (**%59,22**) yabancı uyruklu ve **291.377**’si (**%40,78**) Türk vatandaşıdır. 2023 yılında Türkiye’den yurt dışına göç eden Türk vatandaşlarının sayısı bir önceki yıla göre **%108,83** oranında, yabancı uyrukluların sayısı ise **%29,27** oranında artmıştır.

Şekil 14. Türkiye’den göç edenlerin uyruklarına ve yıllara göre dağılımı, 2022-2023⁶

2022 yılında Türkiye’ye göç eden kişi sayısının en fazla olduğu yaş grupları **60.040** kişiyle (**%12,15**) 25-29, **57.731** kişiyle (**%11,69**) 20-24, **55.974** kişiyle (**%11,33**) 30-34 iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu yaş grupları **40.081** kişiyle (**%12,67**) 20-24, **34.031** kişiyle (**%10,75**) 25-29, **32.444** kişiyle (**%10,25**) 15-19 şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 18. Türkiye’ye gelen göçün yaş grubuna göre dağılımı, 2022-2023⁷

Yaş Grupları	2022			2023		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	14.972	14.233	29.205	8.661	7.916	16.577
5-9	14.043	13.281	27.324	7.512	7.095	14.607
10-14	12.018	10.962	22.980	6.700	6.201	12.901
15-19	24.251	19.204	43.455	17.824	14.620	32.444
20-24	31.154	26.577	57.731	22.179	17.902	40.081
25-29	31.916	28.124	60.040	18.266	15.765	34.031
30-34	29.754	26.220	55.974	15.656	14.116	29.772
35-39	25.126	22.017	47.143	14.742	12.681	27.423
40-44	19.252	16.437	35.689	13.166	10.622	23.788
45-49	15.089	13.041	28.130	12.093	9.080	21.173
50-54	12.815	11.932	24.747	10.540	8.392	18.932
55-59	10.731	10.314	21.045	8.564	6.738	15.302

6 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Vatandaşlığa Göre Türkiye’ye Gelen ve Türkiye’den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)".

7 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Türkiye’ye Gelen ve Türkiye’den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)" Erişim 9 Eylül 2024.

60-64	8.265	8.264	16.529	6.435	5.486	11.921
65-69	6.064	5.960	12.024	4.623	3.858	8.481
70-74	2.959	3.458	6.417	2.074	2.341	4.415
75+	2.792	2.827	5.619	2.360	2.248	4.608
Toplam	261.201	232.851	494.052	171.395	145.061	316.456

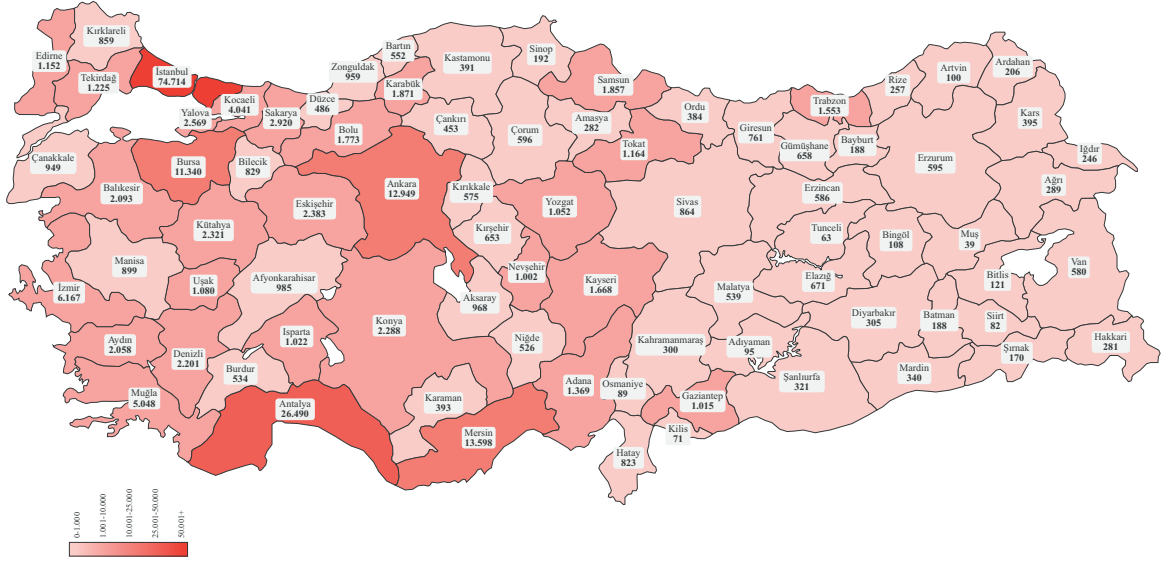
Türkiye'den yurt dışına göç edenlerin çoğunluğunu oluşturan yaş gruplarının da Türkiye'ye gelenlere benzer bir yapıda olduğu görülmüştür. 2022 yılında Türkiye'den göç edenlerin en fazla olduğu yaş grupları **73.838** kişiyle (**%15,81**) 25-29, **62.742** kişiyle (**%13,44**) 30-34, **59.841** kişiyle (**%12,82**) 20-24 iken 2023 yılında ise bu yaş grupları **107.041** kişiyle (**%14,98**) 25-29, **92.008** kişiyle (**%12,88**) 30-34, **89.506** kişiyle (**%12,53**) 20-24 şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 19. Türkiye'den giden göçün yaş grubuna göre dağılımı, 2022-2023⁸

Yaş Grubu	2022			2023		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	7.442	7.096	14.538	12.554	11.909	24.463
5-9	12.343	11.596	23.939	20.291	19.031	39.322
10-14	11.185	10.620	21.805	18.692	17.178	35.870
15-19	14.766	10.704	25.470	22.746	17.833	40.579
20-24	37.894	21.947	59.841	52.163	37.343	89.506
25-29	44.751	29.087	73.838	61.835	45.206	107.041
30-34	35.558	27.184	62.742	51.974	40.034	92.008
35-39	27.403	22.011	49.414	42.443	32.013	74.456
40-44	20.752	17.271	38.023	32.263	24.695	56.958
45-49	15.138	13.208	28.346	23.499	19.001	42.500
50-54	11.346	11.072	22.418	17.889	16.052	33.941
55-59	8.097	8.864	16.961	13.431	12.729	26.160
60-64	5.445	6.700	12.145	9.352	10.093	19.445
65-69	3.872	4.335	8.207	6.404	7.120	13.524
70-74	2.113	2.505	4.618	3.937	5.055	8.992
75+	2.140	2.469	4.609	4.713	5.101	9.814
Toplam	260.245	206.669	466.914	394.186	320.393	714.579

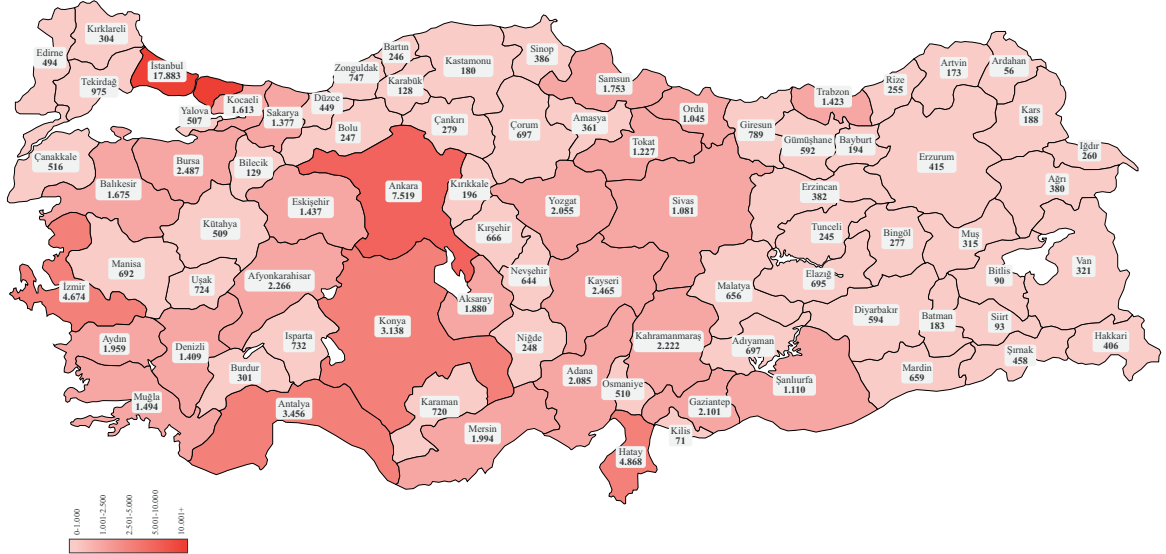
2023 yılında Türkiye'ye göç eden yabancı uyrukların illere göre dağılımına bakıldığında 1-1.000 kişinin göç ettiği il sayısının **51**, 1.001-10.000 kişinin göç ettiği il sayısının **25**, 10.001-25.000 kişinin göç ettiği il sayısının **üç**, 25.001-50.000 kişinin göç ettiği il sayısının **bir (Antalya, 26.490 kişi)**, 50.001'in üzerinde kişinin göç ettiği il sayısının ise **bir (İstanbul, 74.714 kişi)** olduğu görülmüştür.

8 TÜİK, "Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)".

Harita 2. Türkiye'ye göç eden yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2023⁹

2023 yılında Türkiye'ye göç eden yabancı uyrukların illere göre dağılımına bakıldığında 1-1.000 kişinin göç ettiği il sayısının **53**, 1.001-2.500 kişinin göç ettiği il sayısının **22**, 2.501-5.000 kişinin göç ettiği il sayısının **dört**, 5.001-10.000 kişinin göç ettiği il sayısının **bir (Ankara, 7.519 kişi)**, 10.001'in üzerinde kişinin göç ettiği il sayısının ise **bir (İstanbul, 17.883 kişi)** olduğu görülmüştür.

Harita 3. Türkiye'ye göç eden Türk vatandaşlarının illere göre dağılımı, 2023¹⁰

9 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Vatandaşlığa Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)".

10 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Vatandaşlığa Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)".

Türkiye'ye gelen göçün ilk 10 ile göre dağılımına bakıldığında 2022 ve 2023 yıllarında hem yabancı uyruklular hem de Türk vatandaşları bakımından İstanbul'un en çok tercih edilen il olduğu görülmektedir. 2022 yılında en fazla kişinin göç ettiği iller **174.734** kişiyle **(%35,37)** İstanbul, **73.109** kişiyle **(%14,80)** Antalya, **26.721** kişiyle **(%5,41)** Ankara iken 2023 yılında ise en çok tercih edilen iller **92.547** kişiyle **(%29,24)** İstanbul, **29.946** kişiyle **(%9,46)** Antalya, **20.468** kişiyle **(%6,47)** Ankara şeklinde sıralanmıştır. Buradan hareketle 2022 yılında Türkiye'ye göç edenlerin yaklaşık yarısının İstanbul ve Antalya'ya geldiği, 2023 yılında ise bu kişilerin üçte birinden biraz fazlasının bu illeri tercih ettiği söylenebilir.

Tablo 20'den anlaşıldığı üzere Türk vatandaşlarının ve yabancı uyrukluların tercih ettikleri illerin görece farklı olduğu söylenebilir. 2022 yılında Türk vatandaşlarının en fazla göç ettiği iller **17.840** kişiyle **(%18,90)** İstanbul, **7.177** kişiyle **(%7,60)** Ankara, **4.902** kişiyle **(%5,19)** İzmir iken 2023 yılına gelindiğinde ise **17.833** kişiyle **(%17,54)** İstanbul, **7.519** kişiyle **(%7,39)** Ankara, **4.868** kişiyle **(%4,79)** Hatay şeklinde sıralanmıştır. 2023 yılında en fazla Türk'ün göç ettiği iller arasında Hatay ve Kahramanmaraş'ın bulunması, bu illerin 6 Şubat 2023 depremlerden en fazla etkilenen iller olması bakımından dikkat çekicidir.

2022 yılında yabancı uyrukluların en fazla göç ettiği iller **156.894** kişiyle **(%39,26)** İstanbul, **69.441** kişiyle **(%17,38)** Antalya, **19.544** kişiyle **(%4,89)** Ankara olarak sıralanmışken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sıralama **74.714** kişiyle **(%34,79)** İstanbul, **26.490** kişiyle **(%12,33)** Antalya, **13.598** kişiyle **(%6,33)** Mersin şeklinde olmuştur. Tablo 20'de görüldüğü üzere, Mersin 2022 yılında yabancı uyruklular tarafından en fazla tercih edilen dördüncü sıradayken 2023 yılında ise üçüncü sıraya yükselmiştir. Ankara ise 2023 yılında bir önceki yıla göre bir sıra gerilemiş ve en fazla tercih edilen dördüncü il olmuştur.

Tablo 20. Türkiye'ye gelen göçün ilk 10 ile ve uyruğuna göre dağılımı, 2022-2023¹¹

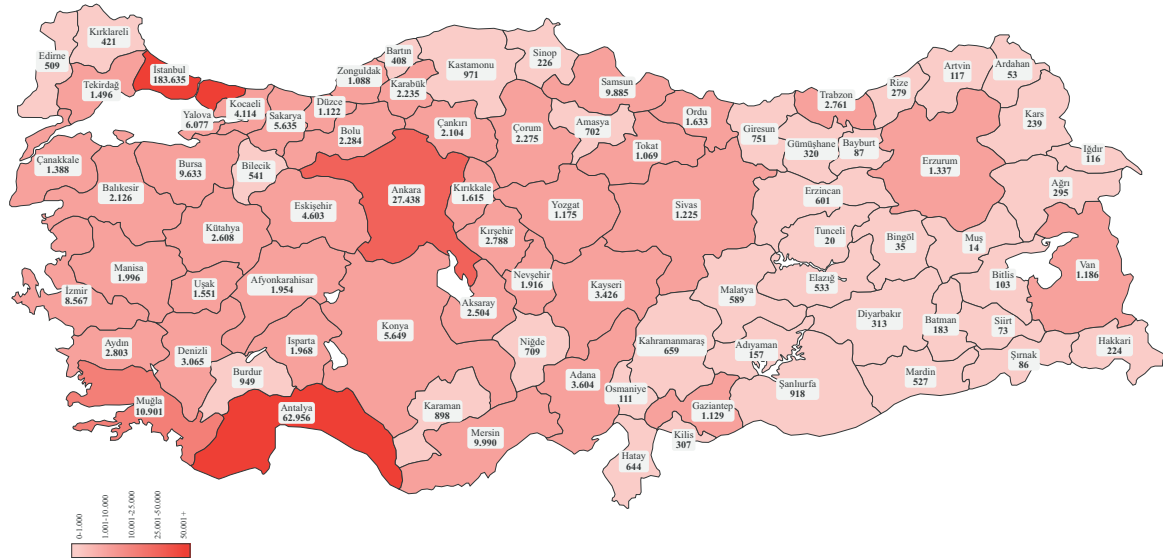
İller ¹²	2022			2023		
	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam
İstanbul	17.840	156.894	174.734	17.833	74.714	92.547
Antalya	3.668	69.441	73.109	3.456	26.490	29.946
Ankara	7.177	19.544	26.721	7.519	12.949	20.468
Mersin	1.841	17.118	18.959	1.994	13.598	15.592
Bursa	2.381	16.729	19.110	2.487	11.340	13.827
İzmir	4.902	12.107	17.009	4.674	6.167	10.841
Muğla	1.519	12.899	14.418	1.494	5.048	6.542
Hatay	3.975	874	4.849	4.868	823	5.691
Kocaeli	1.654	5.751	7.405	1.613	4.041	5.654
Konya	3.260	4.581	7.841	3.138	2.288	5.426

11 Kırmızıyla yazılan hücreler ilgili uyruktan ilgili ile gelen kişi sayısının ilgili yılda Türkiye'ye en fazla göç edilen ilk 10 il arasında yer almadığını göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Vatandaşlığa Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)".

12 İl sıralaması uyruk bazında değerlendirilmiştir.

Sakarya	1.420	4.470	5.890	1.377	2.920	4.297
Kayseri	2.385	2.386	4.771	2.465	1.668	4.133
Aydın	2.114	4.873	6.987	1.959	2.058	4.017
Afyonkarahisar	2.226	1.296	3.522	2.266	985	3.251
Yalova	497	3.906	4.403	507	2.569	3.076
Kahramanmaraş	1.528	769	2.297	2.222	300	2.522
Diğer	36.022	66.005	102.027	41.805	46.821	88.626
Toplam	94.409	399.643	494.052	101.677	214.779	316.456

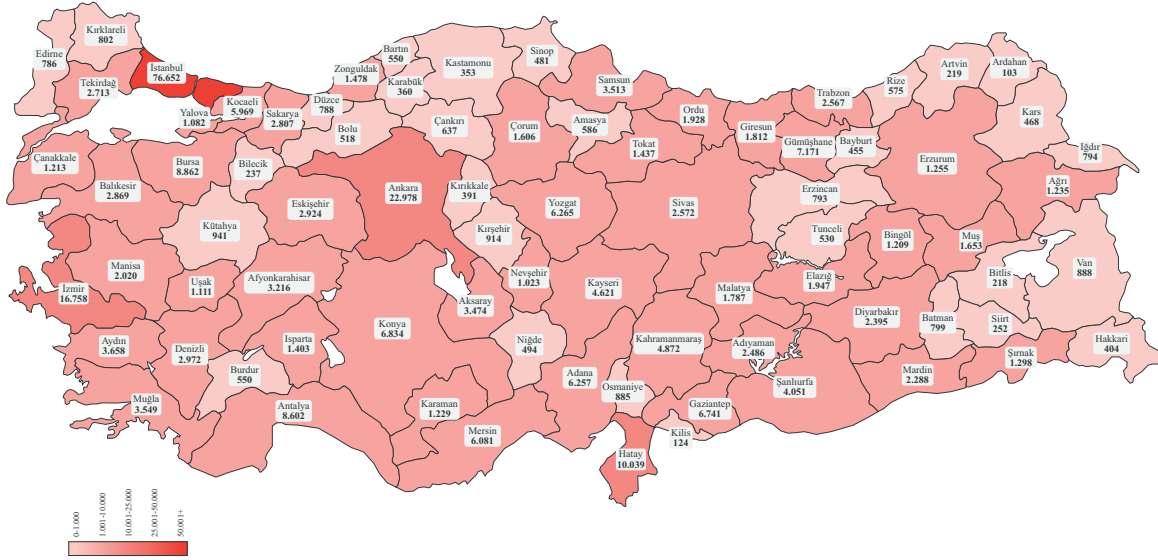
2023 yılında Türkiye’den göç eden yabancı uyrukların illere göre dağılımına bakıldığında 1-1.000 kişinin göç ettiği il sayısının **38**, 1.001-10.000 kişinin göç ettiği il sayısının **39**, 10.001-25.000 kişinin göç ettiği il sayısının **bir (Muğla, 10.901 kişi)**, 25.001-50.000 kişinin göç ettiği il sayısının **bir (Ankara, 27.438 kişi)**, 50.001’in üzerinde kişinin göç ettiği il sayısının ise **iki (Antalya, 62.956 kişi ve İstanbul, 183.635 kişi)** olduğu görülmüştür.

Harita 4. Türkiye’den göç eden yabancı uyrukların illere göre dağılımı, 2023¹³

2023 yılında Türkiye’den göç eden yabancı uyrukların illere göre dağılımına bakıldığında 1-1.000 kişinin göç ettiği il sayısının **31**, 1.001-2.500 kişinin göç ettiği il sayısının **22**, 2.501-5.000 kişinin göç ettiği il sayısının **15**, 5.001-10.000 kişinin göç ettiği il sayısının **dokuz**, 10.001-25.000 kişinin göç ettiği il sayısının **üç**, 25.001’in üzerinde kişinin göç ettiği il sayısının ise **bir (İstanbul, 76.652 kişi)** olduğu görülmüştür.

13 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Vatandaşlığa Göre Türkiye’ye Gelen ve Türkiye’den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)".

Harita 5. Türkiye'den göç eden Türk vatandaşlarının illere göre dağılımı, 2023¹⁴

Türkiye'ye gelen göçte olduğu gibi Türkiye'den gidenlerin en fazla olduğu il de İstanbul'dur. 2022 yılında Türkiye'den yurt dışına en fazla göç veren iller **184.638** kişiyle (**%39,54**) İstanbul, **45.552** kişiyle (**%9,76**) Ankara, **31.166** kişiyle (**%6,67**) Antalya iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu iller **260.287** kişiyle (**%36,43**) İstanbul, **71.558** kişiyle (**%10,01**) Antalya, **50.416** kişiyle (**%7,06**) Ankara şeklinde sıralanmıştır.

Türk vatandaşlarından yurt dışına en fazla göç edenlerin olduğu iller 2022 yılında **38.932** kişiyle (**%27,90**) İstanbul, **12.224** kişiyle (**%8,76**) Ankara, **8.318** kişiyle (**%5,96**) İzmir iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu iller **76.652** kişiyle (**%26,31**) İstanbul, **22.978** kişiyle (**%7,89**) Ankara, **16.758** kişiyle (**%5,75**) İzmir şeklinde sıralanmıştır. Öte yandan yabancı uyruklulardan yurt dışına göç edenlerin en fazla olduğu iller **145.706** kişiyle (**%44,51**) İstanbul, **33.328** kişiyle (**%10,18**) Ankara, **26.861** kişiyle (**%8,20**) Antalya iken 2023 yılında ise bu iller **183.635** kişiyle (**%43,39**) İstanbul, **62.956** kişiyle (**%14,88**) Antalya, **27.438** kişiyle (**%6,48**) Ankara'dır.

Tablo 21. Türkiye'den giden göçün illere ve uyruğuna göre dağılımı, 2022-2023¹⁵

İller¹⁶	2022			2023		
	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklulu	Toplam	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklulu	Toplam
İstanbul	38.932	145.706	184.638	76.652	183.635	260.287
Antalya	4.305	26.861	31.166	8.602	62.956	71.558
Ankara	12.224	33.328	45.552	22.978	27.438	50.416

14 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Vatandaşlığa Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)".

15 Kırmızıyla yazılan hücreler ilgili uyruktan ilgili ilden giden kişi sayısının ilgili yılda Türkiye'den en fazla göç edilen ilk 10 il arasında yer almadığını göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Vatandaşlığa Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)".

16 İl sıralaması toplam sayıya göre değerlendirilmiştir.

İzmir	8.318	5.653	13.971	16.758	8.567	25.325
Bursa	4.065	5.442	9.507	8.862	9.633	18.495
Mersin	2.493	6.516	9.009	6.081	9.990	16.071
Muğla	1.681	3.832	5.513	3.549	10.901	14.450
Samsun	1.412	14.401	15.813	3.513	9.885	13.398
Konya	3.622	3.298	6.920	6.834	5.649	12.483
Hatay	4.570	476	5.046	10.039	644	10.683
Adana	3.293	3.507	6.800	6.257	3.604	9.861
Yalova	526	6.221	6.747	1.082	6.077	7.159
Diğer	54.090	72.142	126.232	120.170	84.223	204.393
Toplam	139.531	327.383	466.914	291.377	423.202	714.579

Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu göçün ilk 10 uyuğa göre dağılımına bakıldığında 2022 yılında Türkiye'ye en fazla göç edenlerin **99.786** kişiyle (**%20,20**) Rusya, **32.465** kişiyle (**%6,57**) Ukrayna, **25.802** kişiyle (**%5,22**) İran uyruklu olduğu görülürken 2023 yılına gelindiğinde ise en fazla göç edenler **28.314** kişiyle (**%13,18**) Rusya, **17.676** kişiyle (**%8,23**) Azerbaycan, **15.575** kişiyle (**%7,25**) Türkmenistan uyruklulardır.

2023 yılında Türkiye'ye göç eden ve Tablo 22'de yer alan uyruklar arasında göç eden kişilerin sayısının arttığı tek uyruk Türkmenistan'dır ve Türkiye'ye göç edenlerin sayısı **%75,87** oranında artmıştır. Buna karşılık 2023 yılında Türkiye'ye göç edenlerin sayısının bir önceki yıla göre en fazla azaldığı uyruk Ukrayna'dır ve Ukrayna uyruklulardan Türkiye'ye göç edenlerin sayısı **%73,82** oranında azalmıştır. Ukrayna uyrukluları **%73,51** azalışla Suriye, **%71,63** azalışla Rusya uyruklular takip etmiştir.

Tablo 22. Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu göçün ilk 10 uyuğa göre dağılımı ve değişim oranı, 2022-2023¹⁷

Uyruklar	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Rusya	56.236	43.550	99.786	14.346	13.968	28.314	-74,49	-67,93	-71,63
Azerbaycan	9.288	8.944	18.232	9.486	8.190	17.676	2,13	-8,43	-3,05
Türkmenistan	4.055	4.801	8.856	6.703	8.872	15.575	65,30	84,79	75,87
İran	12.560	13.242	25.802	6.699	7.796	14.495	-46,66	-41,13	-43,82
Afganistan	14.919	6.550	21.469	9.252	3.480	12.732	-37,99	-46,87	-40,70
Özbekistan	5.660	9.458	15.118	5.121	5.861	10.982	-9,52	-38,03	-27,36
Kazakistan	6.997	8.716	15.713	4.890	5.923	10.813	-30,11	-32,04	-31,18
Almanya	6.167	5.310	11.477	4.929	4.426	9.355	-20,07	-16,65	-18,49

17 Kırmızıyla yazılan hücreler, ilgili uyruktan gelen kişi sayısının ilgili yılda Türkiye'ye en fazla göç eden ilk 10 uyruk arasında yer almadığını göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Yabancı Uyruklu Göçüne Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)" Erişim 9 Eylül 2024.

Ukrayna	10.331	22.134	32.465	3.177	5.322	8.499	-69,25	-75,96	-73,82
Irak	10.228	9.017	19.245	4.034	3.639	7.673	-60,56	-59,64	-60,13
Suriye	5.325	7.246	12.571	1.392	1.938	3.330	-73,86	-73,25	-73,51
Diğer	119.435	93.883	213.318	39.738	35.597	75.335	-66,73	-62,08	-64,68
Toplam	261.201	232.851	494.052	109.767	105.012	214.779	-57,98	-54,90	-56,53

Türkiye'den giden göçün ilk 10 uyruğa göre dağılımı incelendiğinde 2022 yılında en fazla yurt dışına göç eden yabancıların **65.406** kişiyle (**%14,01**) Irak, **34.563** kişiyle (**%7,40**) İran, **22.894** kişiyle (**%4,90**) Özbekistan uyruklu olduğu görülürken 2023 yılına gelindiğinde ise gidenlerin en çok **71.956** kişiyle (**%17,00**) Rusya, **66.300** kişiyle (**%15,67**) kişiyle Irak, **35.211** kişiyle (**%8,32**) Afganistan uyruklu olduğu anlaşılmıştır.

2023 yılında Türkiye'den yurt dışına göç eden yabancı uyrukluların sayısının bir önceki yıla göre en fazla pozitif anlamda değiştiği uyruklar Rusya ve Ukrayna'dır. Zira giden Rusların sayısı 5 katı, Ukraynalıların sayısı ise 3 katı kadar artmıştır. Bu durumun her iki ülkede de savaş nedeniyle zorunlu askerlik uygulamalarıyla ilgili olduğu düşünülebilir. Öte yandan yurt dışına göç eden Özbekistan uyrukluların sayısı **%27,9**, Somali uyrukluların sayısı **%25,66**, İran uyrukluların sayısı **%20,32** oranında azalmıştır.

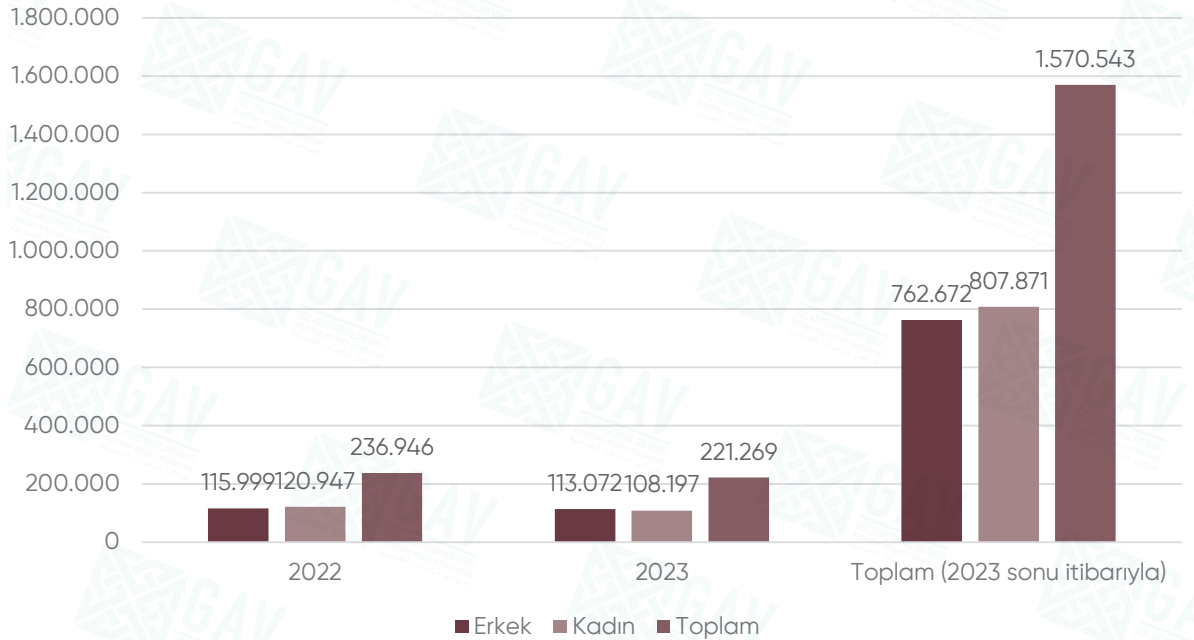
Tablo 23. Türkiye'den giden yabancı uyruklu göçün ilk 10 uyruğa göre dağılımı ve değişim oranı, 2022-2023¹⁸

Uyruklar	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Rusya	5.021	6.841	11.862	40.270	31.686	71.956	702,03	363,18	506,61
Irak	35.379	30.027	65.406	35.439	30.861	66.300	0,17	2,78	1,37
Afganistan	12.418	7.164	19.582	22.827	12.384	35.211	83,82	72,86	79,81
İran	18.750	15.813	34.563	14.687	12.853	27.540	-21,67	-18,72	-20,32
Türkmenistan	10.055	5.554	15.609	13.039	7.616	20.655	29,68	37,13	32,33
Ukrayna	1.408	2.753	4.161	5.390	11.505	16.895	282,81	317,91	306,03
Özbekistan	9.581	13.313	22.894	6.453	10.053	16.506	-32,65	-24,49	-27,90
Azerbaycan	7941	5.984	13.925	7.170	5.633	12.803	-9,71	-5,87	-8,06
Kazakistan	3.080	4.098	7.178	4.549	5.942	10.491	47,69	45,00	46,15
Somali	5.747	4.755	10.502	4.074	3.733	7.807	-29,11	-21,49	-25,66
Suriye	4.210	2.802	7.012	3.606	3.047	6.653	-14,35	8,74	-5,12
Diğer	146.655	107.565	254.220	70.675	59.710	130.385	-51,81	-44,49	-48,71
Toplam	260.245	206.669	466.914	228.179	195.023	423.202	-12,32	-5,64	-9,36

18 Kırmızıyla yazılan hücreler, ilgili uyruktan giden kişi sayısının ilgili yılda Türkiye'den en fazla göç eden ilk 10 uyruk arasında yer almadığını göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "Yatandaşlık Ülkesine Göre Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)".

TÜİK'in 2022 yılında açıkladığı "Türkiye'de ikamet etmeye başladığı yıla, cinsiyete ve vatandaşlık ülkesine göre yabancı uyruklu nüfus, 2022" başlıklı tablo ile 2023 yılında açıkladığı "Türkiye'de ikamet etmeye başladığı yıla, cinsiyete ve vatandaşlık ülkesine göre yabancı uyruklu nüfus, 2022" başlıklı tablo arasında veri farklılığı bulunmaktadır. Zira 2022 yılında açıklanan tabloda, 2022 yılında Türkiye'de ikamet etmeye başlayan yabancı uyruklu nüfus yaklaşık 408 bin kişi olarak görülüyorken 2023 yılında açıklanan tabloda 2022 yılına dair Türkiye'de ikamet etmeye başlayan yabancı uyruklu nüfus Şekil 15'teki gibi 236 bin kişidir. Ayrıca geçmişe yönelik verilerde de bu tarz farklılıklar mevcuttur. Bu temel veri farklılığının sebebi anlaşılmamasa da Türkiye'den yurt dışına göç eden yabancı uyrukluların istatistiklerden arındırıldığı tahmin edilmektedir. Zira 2022 yılı sonunda Türkiye'de bulunan yabancı uyruklu nüfus **1.823.836** iken 2023 yılı sonunda ise bu nüfus **1.570.543**'e gerilemiştir. Ancak kurumun bu yönde bir açıklamasının olmaması, durumu muğlak bir noktada bırakmaktadır. Öte yandan kurum önceki yıllara dair tabloları haber bültenlerinden kaldırdığı ve yalnızca güncel tabloyu kamuoyuna sunduğundan belirtilen durum bu çalışmanın araştırmacılarının arşivinde bulunan yine TÜİK'e ait tablodan anlaşılmıştır.

2023 yılı sonu itibarıyla **762.672**'si erkek ve **807.871**'i kadın olmak üzere toplam **1.570.543** yabancı uyruklu Türkiye'de yaşamaktadır. Bunların içerisinde 2022 yılında Türkiye'de ikamet etmeye başlayanların sayısı **236.946** iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **221.269** olmuştur.

Şekil 15. Türkiye'de ikamet etmeye başladığı yıla göre yabancı uyruklu nüfus, 2022-2023¹⁹

Türkiye'deki yabancı uyruklu nüfusun ikamet etmeye başladığı yıla ve yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında 2021 yılı sonu yabancı uyruklu nüfusun en fazla olduğu yaş grupları **126.664** kişiyle (**%11,39**) 25-29, **124.002** kişiyle (**%11,15**) 30-34, **120.565** kişiyle (**%10,84**) 20-24 yaş grubu olduğu görülürken 2023 yıl sonuna gelindiğinde ise bu yaş grupları **188.165** kişiyle (**%11,98**) 20-24, **178.302** kişiyle (**%11,35**) 25-29, **169.645** kişiyle (**%10,80**) 30-34 şeklinde

sıralanmıştır. Diğer taraftan 2022 yılında Türkiye’de ikamet etmeye başlayan yabancıların en çok **32.665** kişiyle (**%13,79**) 20-24, **25.917** kişiyle (**%10,94**) 25-29, **23.914** kişiyle (**%10,09**) 30-34 yaş gruplarında olduğu görülürken 2023 yılında ikamet etmeye başlayanlar ise **34.935** kişiyle (**%15,79**) 20-24, **27.852** kişiyle (**%12,59**) 15-19, **25.721** kişiyle (**%11,62**) 25-29 yaş gruplarındadır.

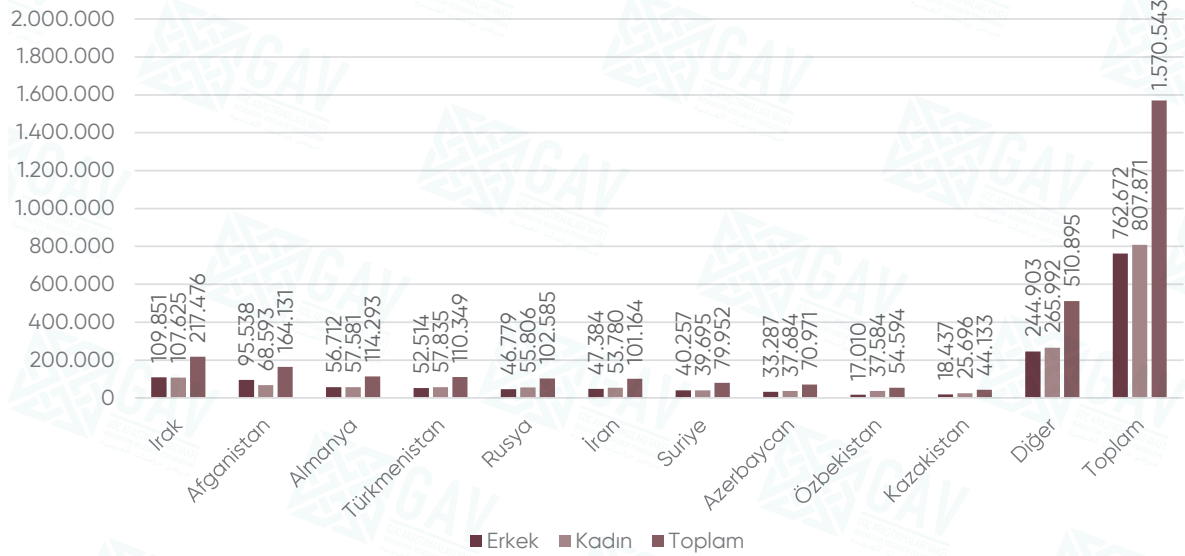
Tablo 24. Türkiye’deki yabancı uyruklu nüfusun ikamet etmeye başladığı yıla ve yaş gruplarına göre dağılımı²⁰

Yaş Grupları	2022 Öncesi Toplam	Birikimsiz		Toplam (2023 Sonu İtibarıyla) ²¹
		2022	2023	
0-4	28.189	18.325	18.131	64.645
5-9	66.764	13.530	9.592	89.886
10-14	74.128	11.967	8.402	94.497
15-19	72.074	20.846	27.852	120.772
20-24	120.565	32.665	34.935	188.165
25-29	126.664	25.917	25.721	178.302
30-34	124.002	23.914	21.729	169.645
35-39	111.162	21.716	19.184	152.062
40-44	93.458	16.676	14.665	124.799
45-49	74.778	12.593	11.234	98.605
50-54	63.425	10.705	9.490	83.620
55-59	52.375	9.355	7.526	69.256
60-64	39.533	7.671	5.691	52.895
65-69	29.153	5.693	3.829	38.675
70-74	18.329	3.083	1.905	23.317
75+	17.729	2.290	1.383	21.402
Toplam	1.112.328	236.946	221.269	1.570.543

2023 yılı sonu itibarıyla Türkiye’de bulunan yabancı uyrukluların en fazla olduğu uyruklar **217.476** kişiyle (**%13,85**) Irak, **164.131** kişiyle (**%10,45**) Afganistan, **114.293** kişiyle (**%7,28**) Almanya’dır. Görüldüğü üzere bu üç uyruktan yabancılar, Türkiye’deki toplam yabancı uyrukluların yaklaşık üçte birine denk gelmektedir. Şekil 16’da yer alan uyruklar içerisinde genellikle kadınların erkeklerden daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Kadınların erkeklerden daha fazla olduğu uyruklar Özbekistan, Rusya ve İran’dır. Özbekistan uyruklu **54.594** kişinin **17.010**’u (**%31,16**) erkek ve **37.584**’ü (**%68,84**) kadın, Rusya uyruklu **102.585** kişinin **46.779**’u (**%45,60**) erkek ve **55.806**’sı (**%54,40**) kadın, İran uyruklu **101.164** kişinin **47.384**’ü (**%46,84**) erkek ve **53.780**’i (**%53,16**) kadındır.

20 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, “Türkiye’de İkamet Etmeye Başladığı Yıla, Cinsiyete ve Yaş Grubuna Göre Yabancı Uyruklu Nüfus (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)”.

21 2022 öncesi de dahil olmak üzere yıllar içerisinde biriken kümülatif veriyi ifade etmektedir.

Şekil 16. Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu nüfusun ilk 10 uyruğa göre dağılımı, 2023 yıl sonu itibarıyla²²

2022 yılında Türkiye’de ikamet etmeye başlayan yabancı uyruklu nüfus en çok **36.215** kişiyle (**%15,28**) Rusya, **18.737** kişiyle (**%7,45**) Afganistan, **17.643** kişiyle (**%7,14**) Ukrayna uyruklu iken 2023 yılında ikamet etmeye başlayanlar ise en çok **28.483** kişiyle (**%12,87**) Rusya, **17.741** kişiyle (**%8,02**) Azerbaycan, **15.607** kişiyle (**%7,05**) Türkmenistan uyrukludur. Öte yandan 2023 yılında ikamet etmeye başlayanların bir önceki yıla göre değişim oranları incelendiğinde sayısı pozitif anlamda en çok değişenlerin **%129,62** artışla Türkmenistan, **%33,65** artışla Azerbaycan, **%20,34** artışla Özbekistan uyruklular olduğu anlaşılmıştır. Sayısı negatif anlamda en çok değişenler ise **%66,28** azalışla Suriye, **%51,43** azalışla Ukrayna, **%31,79** azalışla Irak uyruklulardır.

Tablo 25. Türkiye’deki yabancı uyruklu nüfusun ikamet etmeye başladığı yıla ve ilk 10 uyruğa göre dağılımı, 2022-2023²³

Uyruklar	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Rusya	18.783	17.432	36.215	14.433	14.050	28.483	-23,16	-19,40	-21,35
Azerbaycan	6.520	6.754	13.274	9.522	8.219	17.741	46,04	21,69	33,65
Türkmenistan	2.949	3.848	6.797	6.719	8.888	15.607	127,84	130,98	129,62
Afganistan	12.100	6.637	18.737	10.464	4.630	15.094	-13,52	-30,24	-19,44
İran	7.738	9.181	16.919	6.783	7.881	14.664	-12,34	-14,16	-13,33
Özbekistan	3.070	6.102	9.172	5.143	5.895	11.038	67,52	-3,39	20,34
Kazakistan	4.422	5.643	10.065	4.902	5.934	10.836	10,85	5,16	7,66

22 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “Türkiye’de İkamet Etmeye Başladığı Yıla, Cinsiyete ve Vatandaşlık Ülkesine Göre Yabancı Uyruklu Nüfus (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)” Erişim 10 Eylül 2024.

23 Kırmızıyla yazılan hücreler, ilgili uyruktan Türkiye’de ikamet etmeye başlayan yabancı uyruklu kişi sayısının ilgili yılda Türkiye’de ikamet eden en fazla yabancıların olduğu 10 uyruk arasında yer almadığını göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, “Türkiye’de İkamet Etmeye Başladığı Yıla, Cinsiyete ve Vatandaşlık Ülkesine Göre Yabancı Uyruklu Nüfus (Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023)”.

Irak	7.392	6.905	14.297	5.119	4.633	9.752	-30,75	-32,90	-31,79
Almanya	5.327	4.567	9.894	4.932	4.429	9.361	-7,42	-3,02	-5,39
Ukrayna	5.526	12.117	17.643	3.206	5.363	8.569	-41,98	-55,74	-51,43
Suriye	4.612	6.483	11.095	1.595	2.146	3.741	-65,42	-66,90	-66,28
Diğer	37.560	35.278	72.838	40.254	36.129	76.383	7,17	2,41	4,87
Toplam	115.999	120.947	236.946	113.072	108.197	221.269	-2,52	-10,54	-6,62

TÜİK'in yayımladığı istatistiklerde yer alan yabancı uyruklular **ikamet izinliler, çalışma izinliler, uluslararası koruma altındakiler, ikamet izni yerine geçen belgesi olanlar, Türk vatandaşlığından çıkmış olup mavi kart sahibi olanlardır.** Geçici koruma statüsündekiler, kurs, eğitim, gezi gibi nedenlerle Türkiye'ye gelen kısa süreli ziyaretçiler, kısa süreli ikamet izni sahibi olanlar bu istatistiklere dahil edilmemiştir.

2022 yılında Türkiye'de **1.823.836** yabancı uyruklu kişi bulunuyorken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **1.570.543'e** gerilemiştir. Türkiye'deki yabancı uyruklu nüfusun ilk 10 uyruğa göre dağılımı incelendiğinde 2022 yılında en fazla yabancıların **275.305** kişiyle **(%15,09)** Irak, **186.160** kişiyle **(%10,21)** Afganistan, **151.049** kişiyle **(%8,28)** Rusya uyruklu olduğu görülürken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyruklar **217.476** kişiyle **(%13,85)** Irak, **164.131** kişiyle **(%10,45)** Afganistan, **114.293** kişiyle **(%7,28)** Almanya olmuştur. Öte yandan 2022 yılında Türkiye'de en fazla bulunan ilk 10 uyruktan kişilerin Türkiye'deki tüm yabancı uyruklulara oranı **%67,81** iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu oran **%67,47** olmuştur. Bir diğer ifadeyle ilk 10 uyruktan kişiler Türkiye'deki tüm yabancı uyrukluların üçte ikisinden biraz fazlasını oluşturmaktadır.

Tablo 26'da yer alan uyruklar arasında, 2023 yılında erkeklerin daha fazla uyruklar Afganistan, Irak ve Suriye'dir. Irak uyruklu **275.305** kişinin **140.973'ü (%58,21)** erkek ve **134.332'si (%41,79)** kadın, Afganistan uyruklu **186.160** kişinin **109.123'ü (%58,61)** erkek ve **77.037'si (%41,39)** kadın, Suriye uyruklu **79.952** kişinin **40.257'si (%50,35)** erkek ve **39.695'i (%49,65)** kadındır. Öte yandan kadınların sayısının en fazla olduğu uyruklar ise Almanya, Rusya, Türkmenistan'dır. Türkmenistan uyruklu **110.349** kişinin **57.835'i (%52,41)** kadın ve **52.514'ü (%47,59)** erkek, Almanya uyruklu **114.293** kişinin **57.581'i (%50,38)** kadın ve **56.712'si (%49,62)** erkek, Rusya uyruklu **102.585** kişinin **55.806'sı (%54,40)** kadın ve **46.779'u (%45,60)** erkektir. Ayrıca kadınların oransal olarak erkeklerden en fazla olduğu uyruk ise Özbekistan'dır. Özbekistan uyruklu kadınların **(37.584 kişi)** erkeklere **(17.010 kişi)** göre oranı **%68,84**'tür.

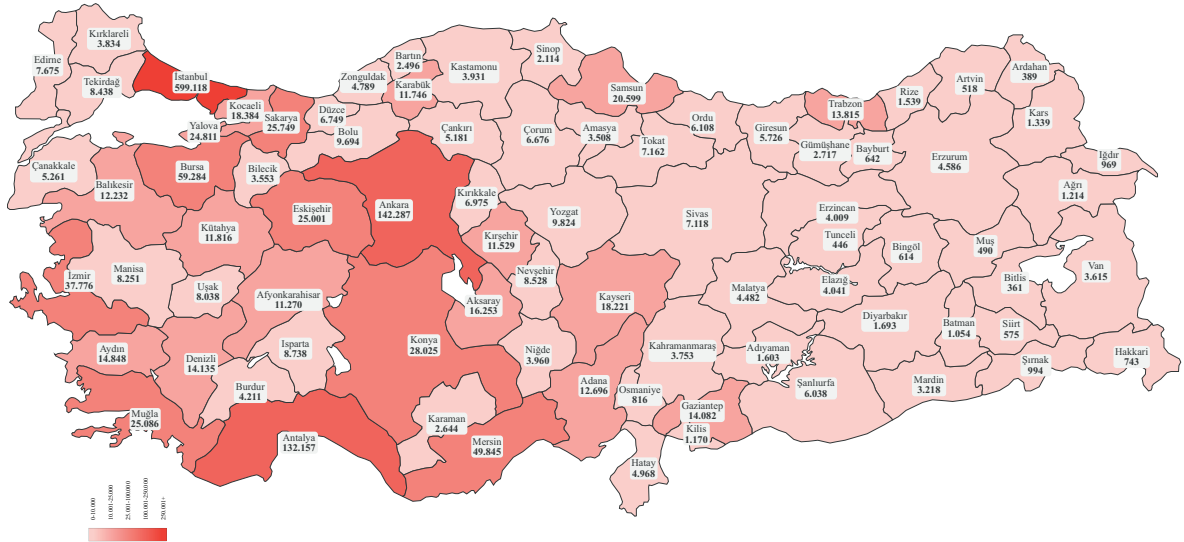
Tablo 26. Türkiye'de bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyruğa ve cinsiyetlere göre dağılımı, 2022-2023²⁴

Uyruklar	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Irak	140.973	134.332	275.305	109.851	107.625	217.476	-22,08	-19,88	-21,01
Afganistan	109.123	77.037	186.160	95.538	68.593	164.131	-12,45	-10,96	-11,83

24 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Vatandaşlık Ülkesine Göre Yabancı Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023)" Erişim 22 Mart 2024.

Almanya	54.532	55.921	110.453	56.712	57.581	114.293	4,00	2,97	3,48
Türkmenistan	59.037	57.410	116.447	52.514	57.835	110.349	-11,05	0,74	-5,24
Rusya	75.060	75.989	151.049	46.779	55.806	102.585	-37,68	-26,56	-32,08
İran	56.827	60.199	117.026	47.384	53.780	101.164	-16,62	-10,66	-13,55
Suriye	51.385	47.975	99.360	40.257	39.695	79.952	-21,66	-17,26	-19,53
Azerbaycan	31.558	37.326	68.884	33.287	37.684	70.971	5,48	0,96	3,03
Özbekistan	18.691	43.063	61.754	17.010	37.584	54.594	-8,99	-12,72	-11,59
Kazakistan	18.845	26.685	45.530	18.437	25.696	44.133	-2,17	-3,71	-3,07
Ukrayna	13.977	36.380	50.357	11.463	29.020	40.483	-17,99	-20,23	-19,61
Diğer	272.116	269.395	541.511	233.440	236.972	470.412	-14,21	-12,04	-13,13
Toplam	902.124	921.712	1.823.836	762.672	807.871	1.570.543	-15,46	-12,35	-13,89

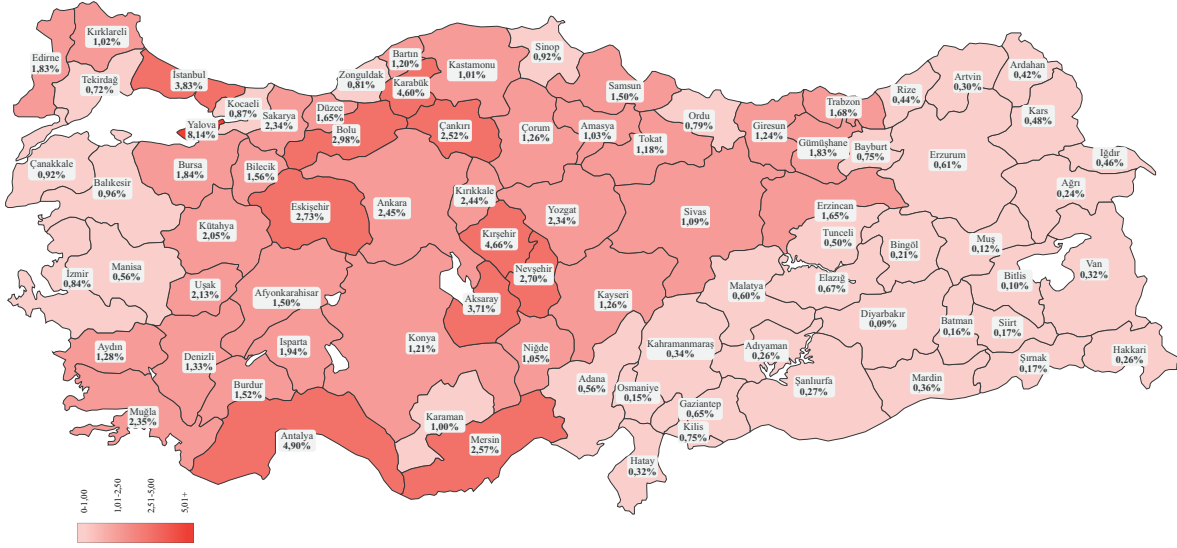
Türkiye'de en fazla yabancıların bulunduğu il **599.118** kişiyle (**%38,15**) İstanbul, en az olduğu il ise **361** kişiyle (**%0,02**) Bitlis'tir. Öte yandan 1-1.000 kişinin bulunduğu il sayısı **56**, 10.001-25.000 kişinin bulunduğu il sayısı **15**, 25.001-100.000 kişinin bulunduğu il sayısı **yedi**, 100.001-250.000 kişinin bulunduğu il sayısı **iki**, 250 bin kişiden fazla yabancıların bulunduğu il sayısı ise **birdir**.

Harita 6. Türkiye'de yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2023²⁵

Yabancı uyruklu nüfusun Türk vatandaşlarına oranı 2023 yılında **%1,84**'tür. Bir ildeki yabancı uyruklu nüfusun il nüfusuna oranının en fazla olduğu il **%8,14** ile Yalova, en az olduğu il ise **%0,09** ile Diyarbakır'dır. Ayrıca yabancıların il nüfusuna oranlarına bakıldığında 2023 yılında belirtilen oranın %0,01 ile % 1,00 arasında olduğu il sayısının **39**, %1,01 ile %2,5 arasında olduğu il sayısının **31**, %2,51-%5,00 arasında olduğu il sayısının **10**, %5'ten daha fazla olduğu il sayısının ise **bir** olduğu görülmektedir.

25 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "İllere ve Cinsiyete Göre Yabancı Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023)" Erişim 22 Mart 2024.

Harita 7. Türkiye'de yabancı uyrukluların il nüfusuna göre oranlarının dağılımı, 2023²⁶

2022 yılında Türkiye'de bulunan yabancıların en fazla olduğu il **736.280** kişiyle **(%40,37)** İstanbul, en az olduğu il **260** kişiyle **(%0,01)** Ardahan iken 2023 yılına gelindiğinde ise en fazla yabancıların olduğu il **599.118** kişiyle **(%38,15)** İstanbul, en az yabancıların olduğu il **361** kişiyle **(%0,02)** Bitlis olduğu görülmüştür.

Tablo 27. Türkiye'de bulunan yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2022-2023²⁷

İller	2022		2023		İller	2022		2023	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Adana	15.320	<1	12.696	<1	Kahramanmaraş	4.547	<1	3.753	<1
Adıyaman	1.852	<1	1.603	<1	Karabük	12.305	<1	11.746	<1
Afyonkarahisar	12.255	<1	11.270	<1	Karaman	3.172	<1	2.644	<1
Ağrı	1.211	<1	1.214	<1	Kars	1.246	<1	1.339	<1
Aksaray	17.607	<1	16.253	1,03	Kastamonu	4.586	<1	3.931	<1
Amasya	3.929	<1	3.508	<1	Kayseri	20.186	1,11	18.221	1,16
Ankara	156.786	8,60	142.287	9,06	Kırıkkale	7.990	<1	6.975	<1
Antalya	172.487	9,46	132.157	8,41	Kırşehir	13.630	<1	11.529	<1
Ardahan	260	<1	389	<1	Kilis	1.676	<1	1.170	<1
Artvin	581	<1	518	<1	Kocaeli	19.134	1,05	18.384	1,17
Aydın	15.532	<1	14.848	<1	Konya	31.974	1,75	28.025	1,78
Balıkesir	12.341	<1	12.232	<1					

26 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Cinsiyete Göre Yabancı Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023)"; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "İl, Tek Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023)" Erişim 27 Mart 2024.

27 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "İllere ve Cinsiyete Göre Yabancı Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023)" Erişim 22 Mart 2024.

Bartın	2.434	<1	2.496	<1	Kütahya	12.395	<1	11.816	<1
Batman	1.033	<1	1.054	<1	Malatya	4.844	<1	4.482	<1
Bayburt	553	<1	642	<1	Manisa	9.505	<1	8.251	<1
Bilecik	3.234	<1	3.553	<1	Mardin	3.506	<1	3.218	<1
Bingöl	487	<1	614	<1	Mersin	47.593	2,61	49.845	3,17
Bitlis	349	<1	361	<1	Muğla	31.123	1,71	25.086	1,60
Bolu	10.113	<1	9.694	<1	Muş	469	<1	490	<1
Burdur	4.613	<1	4.211	<1	Nevşehir	9.278	<1	8.528	<1
Bursa	61.150	3,35	59.284	3,77	Niğde	4.101	<1	3.960	<1
Çanakkale	5.828	<1	5.261	<1	Ordu	7.360	<1	6.108	<1
Çankırı	6.888	<1	5.181	<1	Osmaniye	934	<1	816	<1
Çorum	8.486	<1	6.676	<1	Rize	1.620	<1	1.539	<1
Denizli	14.822	<1	14.135	<1	Sakarya	28.095	1,54	25.749	1,64
Diyarbakır	1.728	<1	1.693	<1	Samsun	28.655	1,57	20.599	1,31
Düzce	7.333	<1	6.749	<1	Siirt	626	<1	575	<1
Edirne	7.035	<1	7.675	<1	Sinop	2.156	<1	2.114	<1
Elazığ	4.238	<1	4.041	<1	Sivas	7.401	<1	7.118	<1
Erzincan	3.907	<1	4.009	<1	Şanlıurfa	8.242	<1	6.038	<1
Erzurum	5.388	<1	4.586	<1	Şırnak	941	<1	994	<1
Eskişehir	26.785	1,47	25.001	1,59	Tekirdağ	9.107	<1	8.438	<1
Gaziantep	15.567	<1	14.082	<1	Tokat	7.095	<1	7.162	<1
Giresun	5.732	<1	5.726	<1	Trabzon	15.180	<1	13.815	<1
Gümüşhane	2.363	<1	2.717	<1	Tunceli	397	<1	446	<1
Hakkari	764	<1	743	<1	Uşak	8.662	<1	8.038	<1
Hatay	5.250	<1	4.968	<1	Van	4.292	<1	3.615	<1
Iğdır	875	<1	969	<1	Yalova	28.072	1,54	24.811	1,58
Isparta	9.659	<1	8.738	<1	Yozgat	10.062	<1	9.824	<1
İstanbul	736.280	40,37	599.118	38,15	Zonguldak	4.821	<1	4.789	<1
İzmir	40.375	2,21	37.776	2,41	Genel Toplam	1.823.836	100,00	1.570.543	100,00

Türkiye’de bulunan yabancı uyruklu nüfusun ilk 10 ile göre dağılımına bakıldığında 2022 yılında en fazla yabancıların bulunduğu illerin **736.280** kişiyle **(%40,37)** İstanbul, **172.487** kişiyle **(%9,46)** Antalya, **156.786** kişiyle **(%8,60)** Ankara olduğu görülmüş iken 2023 yılına gelindiğinde ise yine bu iller **599.118** kişiyle **(%38,15)** İstanbul, **142.287** kişiyle **(%9,06)** Ankara, **132.157** kişiyle **(%8,41)** Antalya²⁸ şeklinde sıralanmıştır. Görüldüğü üzere 2023 yılında Ankara’da bulunan yabancı uyruklu kişi sayısı Antalya’nın önüne geçmiştir. Öte yandan en fazla ikamet izninin

28 Antalya’da çoğunlukla Rusya ve Ukraynalıların olduğuna dair basına yansıyan haberler mevcuttur. Bkz. *EnSonHaber*, “Antalya’ya Rus ve Ukraynalı Akını: İki Sektörde İşler Yoğunlaştı” Erişim 7 Şubat 2024; *Gazete Duvar*, “Antalya’da Kurulan Rus Şirket Sayısı Yüzde 527 Arttı” Erişim 7 Şubat 2024; NTV, “Antalya’da Rus ve Ukrayna Plakalı Araçlarla Korsan Taksicilik” Erişim 7 Şubat 2024; *Sözcü*, “Antalya’da Rus ve Ukraynalılar Kaçak Fotoğrafçılığa Da Başladı” Erişim 7 Şubat 2024; T24, “Antalya’da Rus ve Ukraynalı Berber Dönemi: Tarifeyi Dövizle Belirliyorlar” Erişim 7 Şubat 2024.

bulunduğu ilk 10 ildeki ikamet izinli sayısının Türkiye'deki tüm ikamet izinlilere oranı 2022 yılında **%73,17** iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu oran **%71,59** olmuştur.

Tablo 28. Türkiye'de bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023²⁹

İller	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul	364.816	371.464	736.280	285.203	313.915	599.118	-21,82	-15,49	-18,63
Ankara	74.037	82.749	156.786	67.063	75.224	142.287	-9,42	-9,09	-9,25
Antalya	74.552	97.935	172.487	54.910	77.247	132.157	-26,35	-21,12	-23,38
Bursa	30.324	30.826	61.150	29.288	29.996	59.284	-3,42	-2,69	-3,05
Mersin	25.414	22.179	47.593	28.101	21.744	49.845	10,57	-1,96	4,73
İzmir	17.753	22.622	40.375	16.057	21.719	37.776	-9,55	-3,99	-6,44
Konya	17.187	14.787	31.974	14.757	13.268	28.025	-14,14	-10,27	-12,35
Sakarya	14.462	13.633	28.095	13.274	12.475	25.749	-8,21	-8,49	-8,35
Muğla	13.703	17.420	31.123	10.671	14.415	25.086	-22,13	-17,25	-19,40
Eskişehir	14.066	12.719	26.785	12.960	12.041	25.001	-7,86	-5,33	-6,66
Samsun	14.484	14.171	28.655	10.141	10.458	20.599	-29,98	-26,20	-28,11
Diğer	241.326	221.207	462.533	220.247	205.369	425.616	-8,73	-7,16	-7,98
Toplam	902.124	921.712	1.823.836	762.672	807.871	1.570.543	-15,46	-12,35	-13,89

2.2. İkamet İzinleri

İkamet izni, bir devletin sınırları içerisinde yaşamak isteyen yabancı uyruklulara o devlet tarafından verilen izin olarak tanımlanabilir.³⁰ Nitekim mevzuata da böyle yansımıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda ikamet izni "*Türkiye'de kalmak üzere verilen izin belgesi*" olarak tanımlanmıştır.³¹ Aynı kanuna göre Türkiye'de 90 günden daha fazla kalmak isteyen yabancı uyruklu kişi ikamet izni almak zorundadır.³² Türkiye'de kalmak isteyen yabancıların başvurabileceği toplam altı çeşit ikamet izni bulunmaktadır. Bunlar kısa dönem, aile, öğrenci, insani, insan ticareti mağduru ve uzun dönem ikamet iznidir.³³ GİB verilerine göre **son 15 yıl içerisinde 3,3 milyon kişiye** yakın yabancı uyrukluya ikamet izni verilmiştir.³⁴

29 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Cinsiyete Göre Yabancı Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023)".

30 Perruchoud (ed.) & Redpath-Cross (ed.), *Göç Terimleri Sözlüğü* sf. 44.

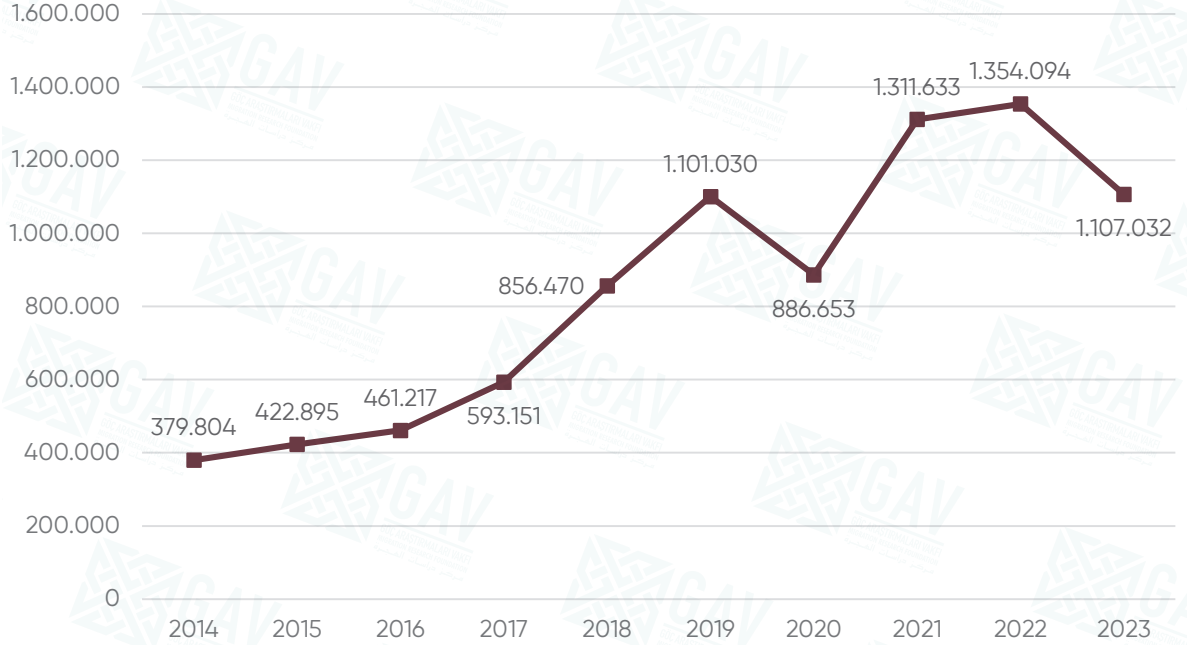
31 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), *Resmi Gazete* 28615 (11 Nisan 2013), Kanun Numarası: 6458, md. 3/1-j.

32 YUKK, md. 19.

33 YUKK, md. 30.

34 T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Bakanlığı (GİB), "Göç Tarihi" Erişim 3 Nisan 2024.

İkamet izniyle ülkemizde bulunan yabancı uyrukluların yıllara göre dağılımına bakıldığında 2014 yılında **379.804** olan ikamet izinli sayısının 2023 yılında **1.107.032**'ye yükseldiği görülmektedir. İkamet izinli sayısının zirveye ulaştığı yıl ise **1.354.094** kişiyle 2022 yılıdır. Diğer taraftan son 10 yıl içerisinde 2023 yılı haricinde ikamet izinli sayısının azaldığı tek yıl koronavirüs salgının etkisinin yoğun olarak hissedildiği 2020 yılı olduğu göz önünde bulundurulduğunda 2023 yılında ikamet izinlilerin bir önceki yıla göre yaklaşık **250 bin kişi azalması** dikkat çekicidir.³⁵

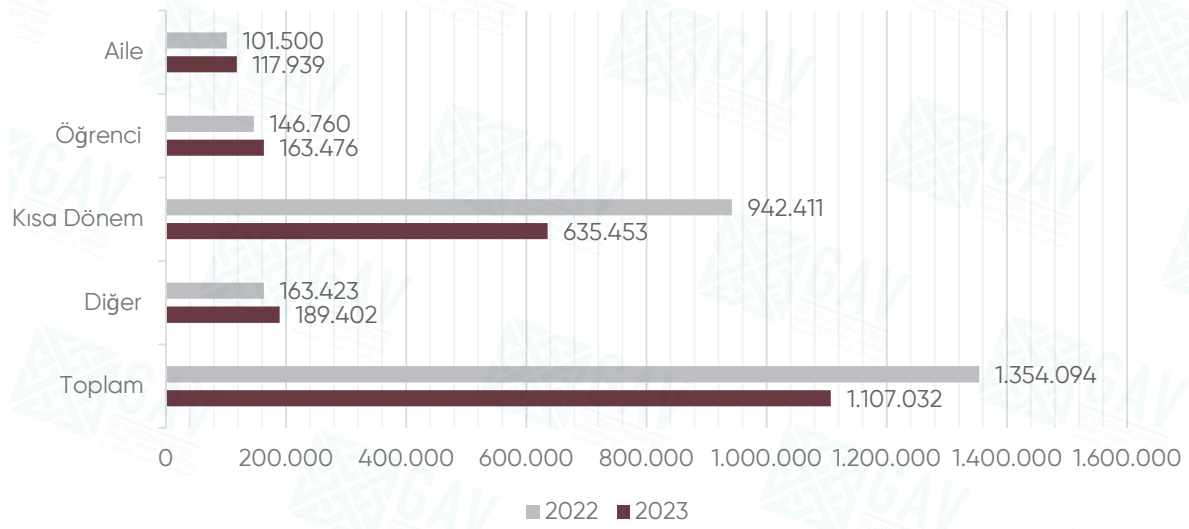
Şekil 17. Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların yıllara göre dağılımı, 2014–2023³⁶

2023 yılında yabancılara verilen ikamet izinlerinin türlerine göre dağılımına bakıldığında verilen en fazla ikamet izninin kısa dönem ikamet izni (**635.453 kişi, %57,4**) olduğu görülmektedir. Bunu **163.476** kişiyle (**%14,77**) öğrenci, **117.939** kişiyle (**%10,65**) aile ikamet izni takip etmektedir. Diğer kategorisinde yer alan insani, insan ticareti mağduru ve uzun dönem ikamet izinli kişi sayısı ise **189.402**’dir (**%17,11**).

Şekil 18’e bakıldığında 2023 yılındaki azalmanın kaynağının kısa dönem ikamet izinlilerin sayısındaki dramatik düşüş olduğu anlaşılmaktadır. Zira 2023 yılında aile, kısa dönem, öğrenci ve diğer ikamet izin türlerindeki sayı 2022 yılına göre yalnızca kısa dönem ikamet izinlilerde azalmıştır.

35 İkamet izni verilen yabancı uyrukluların sayısının 2023 yılında azalması basında da yer bulmuştur. Bkz. NTV, “Türkiye’de Resmi İzinle İkamet Eden Yabancı Sayısı Düştü” Erişim 4 Nisan 2024; *Ekonomim*, “2023 Yabancılar İçin ‘Tersine Göç’ Yılı Oldu” Erişim 4 Nisan 2024.

36 Göç İdaresi Başkanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), “İkamet İzinleri” Erişim 4 Ocak 2024.

Şekil 18. Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ikamet izin türlerine göre dağılımı, 2022-2023³⁷

Türkiye’de en fazla ikamet izni verilen uyruklar Irak, Rusya ve Türkmenistan’dır. 2022 yılında en fazla ikamet izni verilenler **149.859** kişiyle (**%11,07**) Rusya, **132.041** kişiyle (**%9,75**) Irak, **115.001** kişiyle (**%8,49**) Türkmenistan uyruklu iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sıralama **109.431** kişiyle (**%9,89**) Türkmenistan, **100.268** kişiyle (**%9,06**) Rusya, **91.109** kişiyle (**%8,23**) Irak şeklinde değişmiştir. Diğer taraftan 2023 yılında en fazla ikamet izni verilen ilk 10 uyruğa bakıldığında içlerinde yalnızca Azerbaycan uyruklularının sayısının 2022 yılındaki sayıya göre arttığı (**%1,98**) görülmektedir.

Tablo 29. Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyruğa göre dağılımı, 2022-2023

Uyruklar	2022		2023		Değişim Oranı (%)
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	
Türkmenistan	115.001	8,49	109.431	9,89	-4,84
Rusya	149.859	11,07	100.268	9,06	-33,09
Irak	132.041	9,75	91.109	8,23	-31,00
Suriye	100.722	7,44	79.406	7,17	-21,16
İran	95.036	7,02	79.379	7,17	-16,47
Azerbaycan	66.873	4,94	68.200	6,16	1,98
Özbekistan	60.175	4,44	52.384	4,73	-12,95
Kazakistan	45.018	3,32	43.244	3,91	-3,94
Afganistan	51.701	3,82	41.885	3,78	-18,99
Ukrayna	47.035	3,47	37.030	3,34	-21,27
Diğer	490.633	36,23	404.696	36,56	-17,52
Toplam	1.354.094	100,00	1.107.032	100,00	-18,25

37 Göç İdaresi Başkanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, “İkamet İzinleri”; Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

Kısa dönem ikamet izniyle Türkiye’de bulunan yabancıların ilk 10 uyuğu göre dağılımı incelendiğinde 2022 yılında en fazla kısa dönem ikamet izni verilenler **129.450** kişiyle (**%13,74**) Rusya, **118.865** kişiyle (**%12,61**) Irak, **89.958** kişiyle (**%9,55**) Türkmenistan uyruklu iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyukların **79.173** kişiyle (**%12,46**) Irak, **71.102** kişiyle (**%11,19**) Türkmenistan, **68.586** kişiyle (**%10,79**) Rusya şeklinde sıralandığı görülmektedir. Tablo 30’dan anlaşıldığı üzere, Türkiye’de kısa dönem ikamet izniyle bulunan Rusya uyukluların sayısı yaklaşık **60 bin** kişi (**%47,02**) azalmıştır.

Tablo 30. Türkiye’de kısa dönem ikamet izniyle bulunan yabancı uyukluların ilk 10 uyuğu göre dağılımı, 2022–2023³⁸

Uyuklar	2022		2023		Değişim Oranı (%)
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	
Irak	118.865	12,61	79.173	12,46	-33,39
Türkmenistan	89.958	9,55	71.102	11,19	-20,96
Rusya	129.450	13,74	68.586	10,79	-47,02
Suriye	82.057	8,71	59.945	9,43	-26,95
İran	69.341	7,36	47.007	7,40	-32,21
Afganistan	40.289	4,28	30.160	4,75	-25,14
Özbekistan	42.591	4,52	27.962	4,40	-34,35
Ukrayna	34.599	3,67	26.150	4,12	-24,42
Azerbaycan	25.830	2,74	18.275	2,88	-29,25
Mısır	21.468	2,28	14.480	2,28	-32,55
Diğer	287.963	30,56	192.613	30,31	-33,11
Toplam	942.411	100,00	635.453	100,00	-32,57

2022 yılında en fazla öğrenci ikamet izni verilen uyuklar **16.925** kişiyle (**%11,53**) Azerbaycan, **15.531** kişiyle (**%10,58**) İran, **11.454** kişiyle (**%7,8**) Türkmenistan iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyuklar **19.960** kişiyle (**%12,21**) İran, **18.351** kişiyle (**%11,23**) Türkmenistan, **18.333** kişiyle (**%11,21**) kişiyle Azerbaycan şeklinde sıralanmıştır. Diğer taraftan Tablo 32’de yer alan uyuklar arasında 2023 yılında öğrenci ikamet izni verilenlerin bir önceki yıla göre değişim oranının pozitif olduğu ilk üç uyuk **%60,21** oranla Türkmenistan, **%30,21** oranla Kazakistan, **%28,52** oranla İran iken negatif olanlar ise **%24,31** oranla Somali, **%21,83** oranla Irak, **%10,77** oranla Ürdün uyuklulardır.

38 Göç İdaresi Başkanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, "İkamet İzinleri"; Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

Tablo 31. Türkiye’de öğrenci ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023³⁹

Uyruklar	2022		2023		Değişim Oranı (%)
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	
İran	15.531	10,58	19.960	12,21	28,52
Türkmenistan	11.454	7,80	18.351	11,23	60,21
Azerbaycan	16.925	11,53	18.333	11,21	8,32
Kazakistan	6.266	4,27	8.159	4,99	30,21
Suriye	6.814	4,64	6.896	4,22	1,20
Mısır	5.040	3,43	6.274	3,84	24,48
Irak	7.663	5,22	5.990	3,66	-21,83
Yemen	5.050	3,44	5.067	3,10	0,34
Somali	6.664	4,54	5.044	3,09	-24,31
Ürdün	5.542	3,78	4.945	3,02	-10,77
Diğer	59.811	40,75	64.457	39,43	7,77
Toplam	146.760	100,00	163.476	100,00	11,39

Aile ikamet izniyle Türkiye’de bulunan yabancıların ilk 10 uyuğa göre dağılımına bakıldığında 2022 yılında en fazla aile ikamet izni verilenlerin **12.984** kişiyle (**%12,74**) Azerbaycan, **9.022** kişiyle (**%8,85**) Özbekistan, **7.246** kişiyle (**%7,11**) Rusya uyruklu olduğu görülürken 2023 yılına gelindiğinde ise yine bu uyruklar **13.582** kişiyle (**%11,52**) Azerbaycan, **11.674** kişiyle (**%9,90**) Özbekistan, **10.947** kişiyle (**%9,28**) Rusya şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 32. Türkiye’de aile ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyuğa göre dağılımı, 2022-2023⁴⁰

Uyruklar	2022		2023		Değişim Oranı (%)
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	
Azerbaycan	12.984	12,74	13.582	11,52	4,61
Özbekistan	9.022	8,85	11.674	9,90	29,39
Rusya	7.246	7,11	10.947	9,28	51,08
Fas	6.702	6,57	7.566	6,42	12,89
Türkmenistan	5.240	5,14	6.611	5,61	26,16
Ukrayna	6.560	6,43	6.301	5,34	-3,95
İran	4.817	4,73	5.900	5,00	22,48
Kırgızistan	3.902	3,83	4.558	3,86	16,81
Suriye	3.659	3,59	4.526	3,84	23,69
Kazakistan	3.227	3,17	3.626	3,07	12,36
Diğer	38.587	37,85	42.648	36,16	10,52
Toplam	101.946	100,00	117.939	100,00	15,69

39 Göç İdaresi Başkanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, “İkamet İzinleri”; Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

40 Göç İdaresi Başkanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, “İkamet İzinleri”; Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

Bir mahallenin ikamet izinli, geçici koruma statüsü sahibi, uluslararası koruma altında bulunan yabancılara kapatılması için belirtilen statülerdeki yabancılardan mahalle nüfusunun %20'sini geçmesi gereklidir.⁴¹

2022 yılının ortalarında GİB tarafından yapılan duyuruya göre Türkiye genelinde toplam 781 mahalle “yeni doğan ve çekirdek aile birleşimi dışında” yeni yabancı uyruklu kişilerin kaydolmasına kapatılmışken aynı yılın haziran ayında bu sayı **1.169** olmuştur. Buna göre 2022 yılının haziran ayı itibarıyla Adana’da **75**, Adıyaman’da **19**, Afyonkarahisar’da **20**, Ağrı’da **bir**, Aksaray’da **11**, Amasya’da **bir**, Ankara’da **Altındağ ve Mamak’taki tüm mahallelere** ek olarak diğer ilçelerde **15** mahalle, Antalya’da **10**, Bartın’da **üç**, Batman’da **iki**, Bayburt’ta **bir**, Bilecik’te **dört**, Bingöl’de **bir**, Bolu’da **10**, Burdur’da **10**, Bursa’da **19**, Çanakkale’de **10**, Çankırı’da **dokuz**, Çorum’da **yedi**, Denizli’de **bir**, Diyarbakır’da **üç**, Düzce’de **iki**, Elazığ’da **11**, Erzincan’da **beş**, Eskişehir’de **üç**, Gaziantep’te **162**, Giresun’da **bir**, Gümüşhane’de **bir**, Hatay’da **109**, Iğdır’da **bir**, Isparta’da **dört**, İstanbul’da **54**, İzmir’de **27**, Kahramanmaraş’ta **32**, Karabük’te **yedi**, Karaman’da **bir**, Kastamonu’da **yedi**, Kayseri’de **14**, Kırklareli’de **bir**, Kırşehir’de **üç**, Kilis’te **83**, Konya’da **18**, Kütahya’da **iki**, Malatya’da **16**, Manisa’da **bir**, Mardin’de **59**, Mersin’de **63**, Muğla’da **iki**, Muş’ta **bir**, Nevşehir’de **15**, Niğde’de **10**, Osmaniye’de **sekiz**, Rize’de **bir**, Sakarya’da **üç**, Samsun’da **beş**, Sinop’ta **iki**, Sivas’ta **beş**, Şanlıurfa’da **170**, Tokat’ta **bir**, Trabzon’da **bir**, Uşak’ta **altı**, Yalova’da **yedi**, Yozgat’ta **dört** mahalle, köy veya köy mevkisi yabancılardan yeni kaydına kapatılmıştır.⁴²

2023 yılının başında Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğü (BİGİM) tarafından yapılan bir açıklamada Türkiye genelinde **781** mahallenin kayda kapalı olduğu duyurulmuştur. Ancak bu duyurunun ekinde yalnızca Bursa ilinde bulunan **19** mahallere ilişkin bilgi bulunmaktadır.⁴³ BİGİM duyurusunda yer alan 781 mahallenin kayda kapalı olduğuna ilişkin bilginin eski bilgi olduğu düşünülmektedir. Zira yukarıda ifade edildiği gibi Haziran 2022’de kayda kapatılan mahalle sayısı **1.169**’tur.⁴⁴

İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğü (İİGİM) tarafından yapılan bir açıklamada, İstanbul’un 2019 yılında geçici koruma kayıtlarına kapatıldığı söylenmiştir. İkamet izinlilerde ise bazı ilçe ve mahalleler yeni kayda kapalıdır. 2021 yılının ocak ayında Esenyurt ve Fatih; Ekim 2022’de ise Avcılar, Başakşehir, Bağcılar, Esenler, Bahçelievler, Sultangazi, Küçükçekmece, Zeytinburnu ilçeleri ikamet izinli yabancılardan yeni kaydına kapatılmıştır. Bunun yanında **54** mahalle daha için yeni doğum ve çekirdek aile birleşimi haricinde yeni kayıtlar yasaklanmıştır.⁴⁵

Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancılardan illere göre dağılımına bakıldığında 2022 yılında en fazla ikamet izinlinin **705.133** kişiyle (**%52,07**) İstanbul, en az ikamet izinlinin **48** kişiyle Tunceli’de bulunduğu görülürken 2023 yılına gelindiğinde ise en fazla ikamet izinlinin bulunduğu il **554.183** kişiyle (**%50,09**) İstanbul, en az ikamet izinlinin bulunduğu il **52** kişiyle Tunceli olmuştur.

41 T.C. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü (İİGİM), “İstanbul İlinde Bulunan Yabancılar Hakkında Basın Açıklaması (01.01.2023)” Erişim 3 Nisan 2024.

42 T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), “Mahalle Kapatma Duyurusu Hk.” Erişim 3 Nisan 2024.

43 T.C. Bursa Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü (BİGİM), “Mahalle Kapatma Duyurusu Hk.” Erişim 29 Eylül 2023. Bu sayfaya en son 29 Eylül 2023 tarihinde ulaşılmıştır. Bu tarihten sonra, belirlenemeyen bir zamanda ilgili sayfa erişime kapatılmıştır.

44 Temmuz 2023’te Göç İdaresi Başkanlığının duyurusunda kapatılan mahalle sayısının **1.169** olarak devam ettiği açıklanmıştır. Bkz. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), “İstanbul’da 39 İlçenin Yabancıların İkamet İzinlerine Kapatıldığı” İddialarına İlişkin Basın Açıklaması” Erişim 3 Nisan 2024.

45 İİGİM, “İstanbul İlinde Bulunan Yabancılar Hakkında Basın Açıklaması (01.01.2023)”.

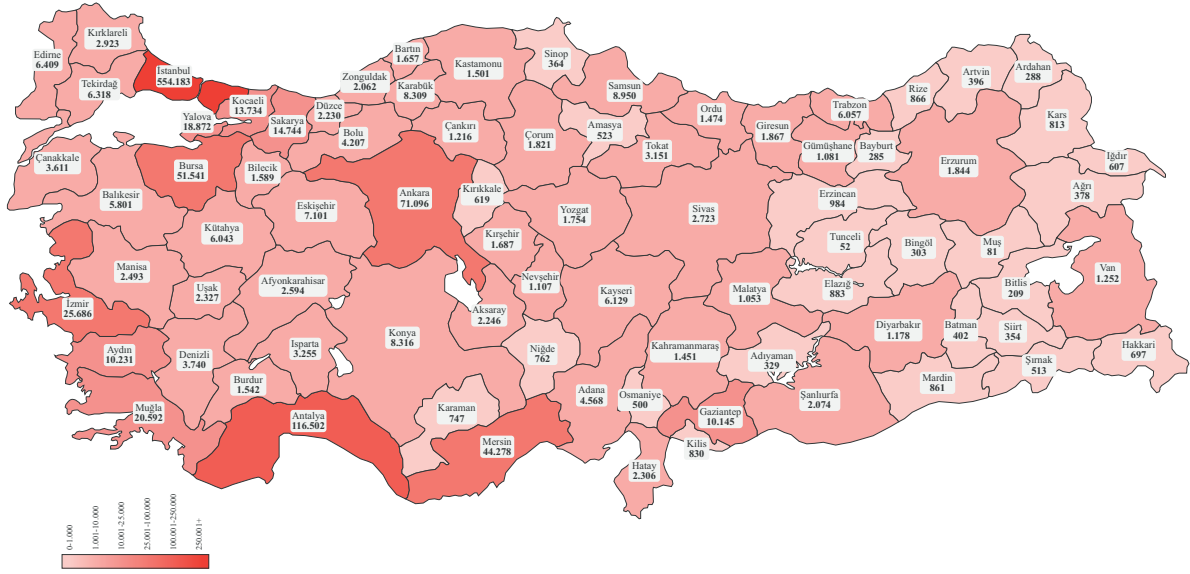
Tablo 33. Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2022-2023⁴⁶

İller	2022		2023		İller	2022		2023	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Adana	6.642	<1	4.568	<1	Kahramanmaraş	2.160	<1	1.451	<1
Adıyaman	449	<1	329	<1	Karabük	8.545	<1	8.309	<1
Afyonkarahisar	2.669	<1	2.594	<1	Karaman	660	<1	747	<1
Ağrı	399	<1	378	<1	Kars	765	<1	813	<1
Aksaray	2.382	<1	2.246	<1	Kastamonu	1.671	<1	1.501	<1
Amasya	587	<1	523	<1	Kayseri	6.644	<1	6.129	<1
Ankara	84.346	6,23	71.096	6,43	Kırkkale	581	<1	619	<1
Antalya	161.434	11,92	116.502	10,53	Kırklareli	2.710	<1	2.923	<1
Ardahan	159	<1	288	<1	Kırşehir	2.226	<1	1.687	<1
Artvin	460	<1	396	<1	Kilis	1.489	<1	830	<1
Aydın	11.234	<1	10.231	<1	Kocaeli	15.316	1,13	13.734	1,24
Balıkesir	5.354	<1	5.801	<1	Konya	11.498	<1	8.316	<1
Bartın	1.735	<1	1.657	<1	Kütahya	5.931	<1	6.043	<1
Batman	412	<1	402	<1	Malatya	1.358	<1	1.053	<1
Bayburt	149	<1	285	<1	Manisa	3.023	<1	2.493	<1
Bilecik	1.041	<1	1.589	<1	Mardin	883	<1	861	<1
Bingöl	205	<1	303	<1	Mersin	44.046	3,25	44.278	4,00
Bitlis	229	<1	209	<1	Muğla	27.158	2,01	20.592	1,86
Bolu	4.354	<1	4.207	<1	Muş	87	<1	81	<1
Burdur	1.405	<1	1.542	<1	Nevşehir	1.202	<1	1.107	<1
Bursa	53.276	3,93	51.541	4,66	Niğde	993	<1	762	<1
Çanakkale	4.164	<1	3.611	<1	Ordu	2.146	<1	1.474	<1
Çankırı	2.082	<1	1.216	<1	Osmaniye	680	<1	500	<1
Çorum	1.848	<1	1.821	<1	Rize	1.021	<1	866	<1
Denizli	4.409	<1	3.740	<1	Sakarya	15.056	1,11	14.744	1,33
Diyarbakır	1.283	<1	1.178	<1	Samsun	14.306	1,06	8.950	<1
Düzce	2.306	<1	2.230	<1	Siirt	360	<1	354	<1
Edirne	5.807	<1	6.409	<1	Sinop	375	<1	367	<1
Elazığ	767	<1	883	<1	Sivas	2.570	<1	2.723	<1
Erzincan	1.031	<1	984	<1	Şanlıurfa	4.487	<1	2.074	<1
Erzurum	1.944	<1	1.844	<1	Şırnak	441	<1	513	<1
Eskişehir	7.572	<1	7.101	<1	Tekirdağ	6.798	<1	6.318	<1

46 Göç İdaresi Başkanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, "İkamet İzinleri"; Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

Gaziantep	11.922	<1	10.145	<1	Tokat	2.654	<1	3.151	<1
Giresun	1.731	<1	1.867	<1	Trabzon	6.936	<1	6.057	<1
Gümüşhane	509	<1	1.081	<1	Tunceli	48	<1	52	<1
Hakkari	714	<1	697	<1	Uşak	2.443	<1	2.327	<1
Hatay	2.857	<1	2.306	<1	Van	1.998	<1	1.252	<1
İğdır	545	<1	607	<1	Yalova	21.405	1,58	18.872	1,71
Isparta	3.974	<1	3.255	<1	Yozgat	1.430	<1	1.754	<1
İstanbul	705.133	52,07	554.183	50,09	Zonguldak	2.023	<1	2.062	<1
İzmir	28.452	2,10	25.686	2,32	Genel Toplam⁴⁷	1.354.094	100,00	1.106.270	100,00

İkamet izniyle Türkiye’de bulunan yabancı uyrukluların illere göre dağılımına bakıldığında 1-1.000 kişi arasında ikamet izinlinin bulunduğu il sayısının **26**, 1.001-10.000 kişi arasında ikamet izinlinin bulunduğu il sayısının **43**, 10.001-25.000 kişi arasında ikamet izinlinin bulunduğu il sayısının **altı**, 25.001-100.000 kişi arasında ikamet izinlinin bulunduğu il sayısının **dört**, 100.001-250.000 kişi arasında ikamet izinlinin bulunduğu il sayısının **bir**, 250 binden fazla ikamet izinlinin bulunduğu il sayısının ise **bir** olduğu görülmektedir.

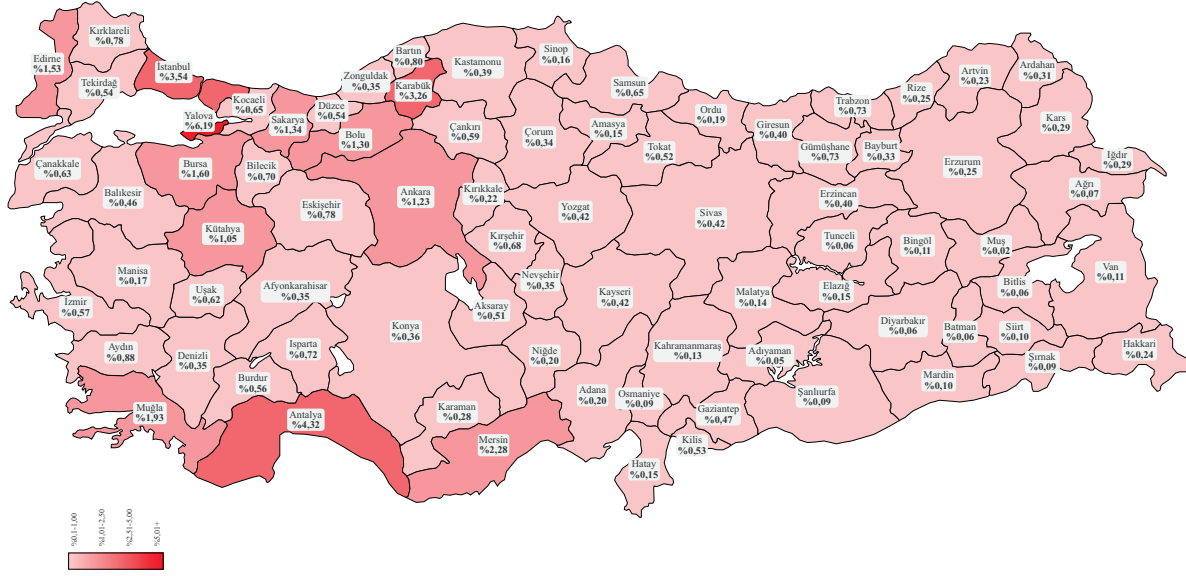

Harita 8. Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2023⁴⁸

2023 yılında Türkiye’de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların Türk vatandaşlarına oranı **%1,30**’dur. Belirtilen oranın %0,01 ile % 1,00 arasında olduğu il sayısı **69**, %1,01 ile %2,5 arasında olduğu il sayısı **sekiz**, %2,51 ile %5 arasında olduğu il sayısı **üç**, %5’ten fazla olduğu il sayısı **birdir** (Yalova, %6,19).

47 GİB tarafından açıklanan 04.01.2024 tarihli verilerde 2023 yılında yabancı uyruklulara verilen ikamet izni sayısı “yıllara göre dağılım” tablosunda 1.107.032 olarak sunulurken “illere göre dağılım” tablosunda ise 1.106.270 olarak sunulmuştur.

48 Göç İdaresi Başkanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, “İkamet İzinleri”.

Harita 9. Türkiye'de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların il nüfusuna göre oranlarının dağılımı, 2023⁴⁹

Türkiye'de ikamet izniyle bulunan yabancıların ilk 10 ile göre dağılımına bakıldığında 2022 yılında en fazla ikamet izni verilen ilk 10 ildeki ikamet izinli nüfusun tüm ikamet izinlilere oranını **%85,34** iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu oran **%84,18** olmuştur. Görüldüğü üzere ikamet izinlilerin oldukça önemli bir bölümü yalnızca 10 ilde yoğunlaşmıştır. Diğer taraftan 2022 yılında en fazla ikamet izninin verildiği iller **705.133** kişiyle (**%52,07**) İstanbul, **161.434** kişiyle (**%11,92**) Antalya, **84.346** kişiyle (**%6,23**) Ankara iken 2023 yılına gelindiğinde ise yine aynı iller **554.183** kişiyle (**%50,09**) İstanbul, **116.502** kişiyle (**%10,53**) Antalya, **71.096** kişiyle (**%6,43**) Ankara şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 34. Türkiye'de ikamet izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023⁵⁰

İller	2022		2023		Değişim Oranı (%)
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	
İstanbul	705.133	52,07	554.183	50,09	-21,41
Antalya	161.434	11,92	116.502	10,53	-27,83
Ankara	84.346	6,23	71.096	6,43	-15,71
Bursa	53.276	3,93	51.541	4,66	-3,26
Mersin	44.046	3,25	44.278	4,00	0,53
İzmir	28.452	2,10	25.686	2,32	-9,72
Muğla	27.158	2,01	20.592	1,86	-24,18

49 Göç İdaresi Başkanlığı ile Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, "İkamet İzinleri"; TÜİK, "İl, Tek Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023)".

50 Göç İdaresi Başkanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. GİB, "İkamet İzinleri"; Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

Yalova	21.405	1,58	18.872	1,71	-11,83
Sakarya	15.056	1,11	14.744	1,33	-2,07
Kocaeli	15.316	1,13	13.734	1,24	-10,33
Diğer	198.472	14,66	175.042	15,82	-11,81
Toplam	1.354.094	100,00	1.106.270	100,00	-18,30

2.3. Çalışma İzinleri

Çalışma izni, Türkiye’de yabancıların çalışma için gerekli olan belgedir.⁵¹ Bu izne sahip olmayan yabancıların Türkiye’de çalışması veya çalıştırılması yasaklanmıştır.⁵² Türkiye’de üç çeşit çalışma izni verilebilmektedir; bunlar, süreli, süresiz ve bağımsız çalışma izinleridir.⁵³ Ancak Bakanlık tarafından yayımlanan istatistikler incelendiğinde 2019 yılına kadar her üç türden de çalışma izni verildiği ancak 2019 yılından itibaren yalnızca süreli çalışma izinlerinin verildiği anlaşılmıştır.

ÇSGB, 2023 yılı istatistiklerinde ilk kez çalışma izin belge türlerine dair istatistikleri içeren bir tabloyu da kamuoyunun bilgisine sunmuştur. ÇSGB, yabancı uyruklulara dört tür izin imkanı tanımış, toplam **329.066** kişiye izin verilmiştir. Bunlardan **239.835’i (%72,88)** çalışma izni, **76.707’si (%23,31)** “mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalışacak olan yabancılara verilen çalışma izni muafiyet bilgi formu”, **12.090’i (%3,67)** “çalışma izni muafiyeti”dir. “Serbest bölgelerde çalışacak yabancılara ilişkin düzenlenen çalışma izni” ise diğerlerine göre düşük bir seviyede seyretmiş ve **434 kişiye (%0,13)** bu türden izin verilmiştir.

Tablo 35. İzin verilen yabancı uyrukluların sayısının belge türüne göre dağılımı, 2023⁵⁴

İzin Türü	İzin Sayısı
Çalışma İzni	239.835
Serbest Bölgelerde Çalışacak Yabancılara İlişkin Düzenlenen Çalışma İzni ⁵⁵	434
Çalışma İzni Muafiyeti ⁵⁶	12.090
Mevsimlik Tarım ve Hayvancılık İşlerinde Çalışacak Olan Yabancılara Verilen Çalışma İzni Muafiyet Bilgi Formu ⁵⁷	76.707
Toplam	329.066

51 Uluslararası İşgücü Kanunu (UİK), Resmi Gazete 29800 (13 Ağustos 2016), Kanun Numarası: 6735, md. 3/1-c.

52 UİK, md. 6/2.

53 UİK, md. 10.

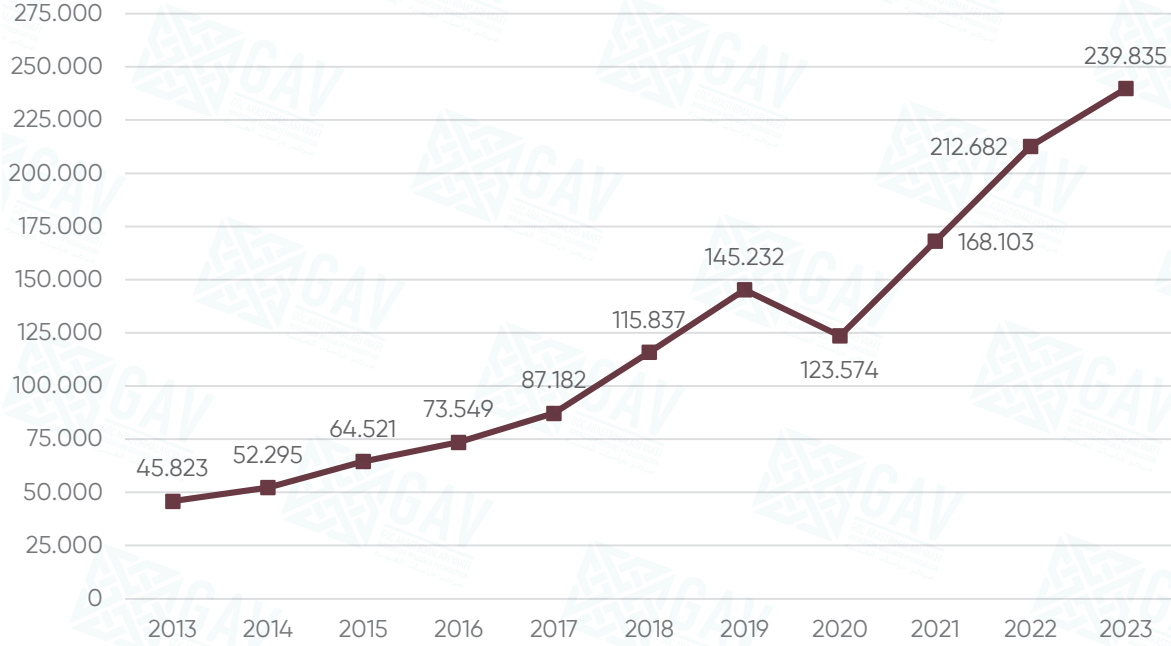
54 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), “Çalışma İzin İstatistikleri – 2023” Erişim 19 Mart 2025.

55 ÇSGB, bu başlık için şu notu eklemiştir: “6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu’nun 18’inci maddesi uyarınca düzenlenen izinlere göre hesaplanmıştır.” Bkz. ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2023”.

56 ÇSGB, bu başlık için şu notu eklemiştir: “Uluslararası İşgücü Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nin 48’inci ve 53’üncü maddeleri uyarınca düzenlenen izinlere göre hesaplanmıştır.” Bkz. ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2023”.

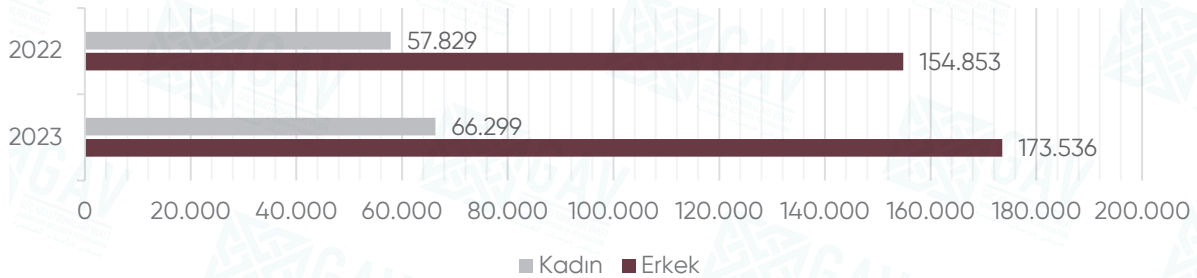
57 ÇSGB, bu başlık için şu notu eklemiştir: “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik’in 5’inci maddesinin dördüncü fıkrası ve Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik’in 9’uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca düzenlenen izinlere göre hesaplanmıştır.” Bkz. ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2023”.

2013 yılında çalışma izni verilen yabancı uyrukluların sayısı **45.823** iken 2023 yılında bu sayı **239.835**'e yükselmiştir. Son 10 yılda çalışma izinleri verilen yabancıların sayısının bir önceki yıla göre gerilediği tek yıl koronavirüs salgının etkisindeki 2020 yılıdır. 2020 yılında verilen çalışma izinleri sayısı bir önceki yıla **(145.232)** göre yaklaşık **20 bin azalarak 123.574** olmuştur. Ancak 2024 yılında yabancılara verilen çalışma izninin 2020 yılına göre değişim oranının **%94,08** olduğu düşünüldüğünde salgın döneminde azalmanın geçici bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 19. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların yıllara göre dağılımı, 2013-2023⁵⁸

Türkiye’de çalışma izni verilen yabancıların cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığında 2022 çalışma izni verilenlerin **57.829**’unun **(%27,19)** kadın ve **154.853**’ünün **(%72,81)** erkek olduğu görülürken 2023 yılına gelindiğinde ise bunların **66.299**’u **(%27,64)** kadın ve **173.536**’sı **(%72,36)** erkektir.

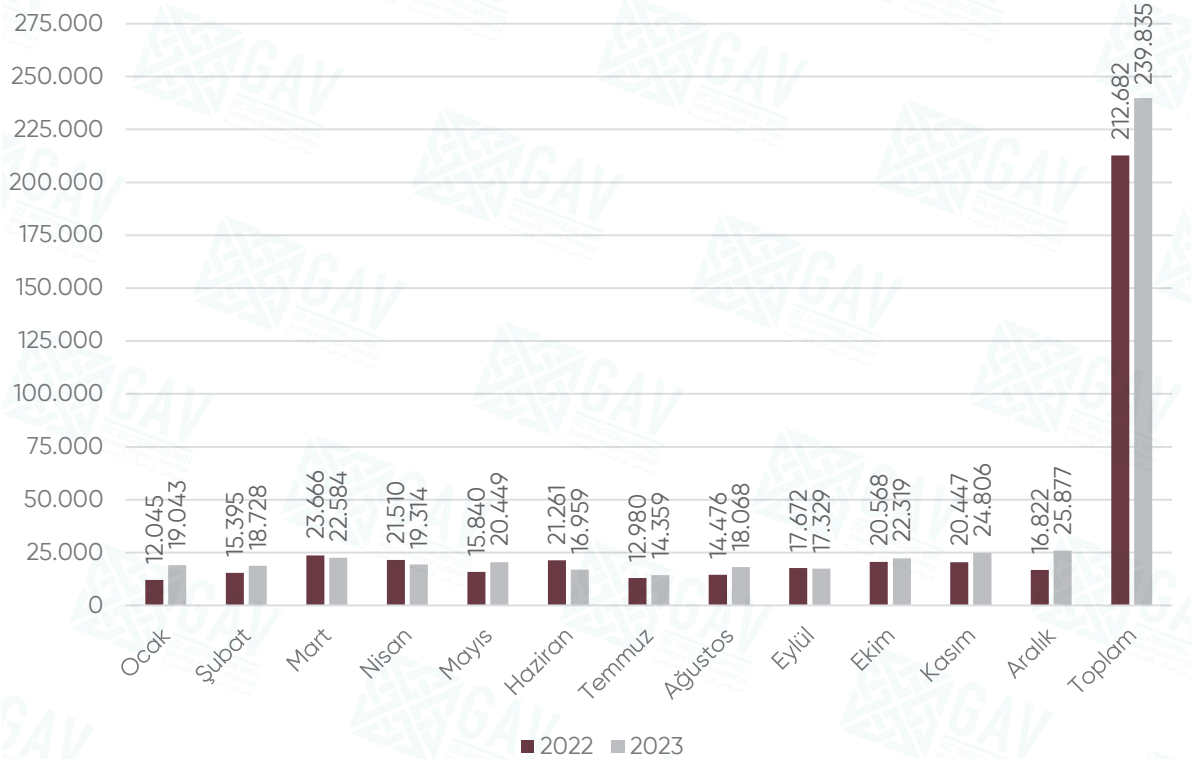

Şekil 20. Türkiye’de çalışma izni verilen yabancı uyrukluların cinsiyete ve yıllara göre dağılımı, 2022-2023⁵⁹

En fazla çalışma izninin verildiği aylar 2022 yılında **23.666** kişiyle **(%11,13)** mart, **21.510** kişiyle **(%10,11)** nisan, **21.261** kişiyle **(%10,0)** haziran iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu aylar **25.877** kişiyle **(%10,79)** aralık, **24.806** kişiyle **(%10,34)** kasım, **22.584** kişiyle **(%9,42)** mart şeklinde sıralanmıştır.

58 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri - 2023”.

59 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri - 2023”.

Şekil 21. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancıların aylara göre dağılımı, 2022-2023⁶⁰

Çalışma izni verilenler genellikle “genç” yaş gruplarındadır. 2022 yılında en fazla çalışma izni verilen yabancılar **49.787** kişiyle (**%23,41**) 25-29, **41.139** kişiyle (**%19,34**) 30-34, **34.873** kişiyle (**%16,40**) 20-24 yaş gruplarındayken 2023 yılına gelindiğinde ise bu yaş grupları **53.773** kişiyle (**%22,42**) 25-29, **46.623** kişiyle (**%19,44**) 30-34, **37.597** kişiyle (**%15,68**) 35-39 şeklinde sıralanmıştır. Görüldüğü üzere 2022 yılında en fazla çalışma izni verilenler içerisinde 20-24 yaş grubu mevcutken 2023 yılına gelindiğinde ise 30-34 yaş grubundaki yabancı uyruklulara 20-24 yaş grubundakilerden daha fazla çalışma izni verilmiştir. Öte yandan yaş gruplarına göre çalışma izni sayısının bir önceki yıla göre değişim oranına bakıldığında en fazla pozitif değişimin **%26,61** oranla 40-44, **%22,72** oranla 45-49, **%22,49** oranla 35-39 yaş gruplarında olduğu görülmüştür.

Tablo 36. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların yaş gruplarına göre dağılımı, 2022-2023⁶¹

Yaş Grupları	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
15-19	3.774	1.510	5.284	3.815	1.815	5.630	1,09	20,20	6,55
20-24	26.915	7.958	34.873	25.659	8.892	34.551	-4,67	11,74	-0,92
25-29	39.277	10.510	49.787	42.103	11.670	53.773	7,20	11,04	8,01

60 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB), “Çalışma İzin İstatistikleri – 2022” Erişim 20 Mart 2024; ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2023”.

61 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2022”; ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2023”.

30-34	30.412	10.727	41.139	34.894	11.729	46.623	14,74	9,34	13,33
35-39	21.664	9.030	30.694	26.862	10.735	37.597	23,99	18,88	22,49
40-44	13.122	6.928	20.050	17.037	8.348	25.385	29,84	20,50	26,61
45-49	8.256	4.901	13.157	10.336	5.810	16.146	25,19	18,55	22,72
50-54	5.605	3.172	8.777	6.506	3.796	10.302	16,07	19,67	17,37
55-59	3.485	1.891	5.376	3.686	2.116	5.802	5,77	11,90	7,92
60-64	1.587	844	2.431	1.741	983	2.724	9,70	16,47	12,05
65+	756	358	1.114	897	405	1.302	18,65	13,13	16,88
Toplam	154.853	57.829	212.682	173.536	66.299	239.835	12,06	14,65	12,77

2021 yılında en fazla çalışma izni verilenler **67.502** kişiyle **(%31,74)** lise ve dengi, **42.628** kişiyle **(%20,04)** ilkokul, **38.708** kişiyle **(%18,20)** lisans düzeyinde eğitime sahipken 2022 yılında ise bu eğitim düzeyleri **85.975** kişiyle **(%35,85)** lise ve dengi, **49.067** kişiyle **(%20,46)** ilkokul, **43.819** kişiyle **(%18,27)** lisans şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca, Tablo 38'de görüldüğü üzere, 2023 yılında çalışma izni verilen yabancı uyruklulardan ortaokul düzeyinde eğitimi olanlar **(43.754 kişi)** ile lisans düzeyinde **(43.819 kişi)** eğitimi olanların sayısı birbirine oldukça yakın bir seviyededir. Öte yandan eğitim düzeyleri istatistiklerinde "bilinmeyen" kategorisi dikkat çekmektedir. Zira 2022 yılında **17.279** kişinin **(%8,12)**, 2023 yılında ise **2.436** kişinin **(%1,02)** eğitim düzeyinin bilinmediği anlaşılmaktadır. Her ne kadar bu sayının görece yüksek seviyede olduğu düşünülse de 2023 yılındaki sayının 2022 yılına göre **%85,90** oranında azalması önemlidir.

Tablo 37. Türkiye'de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların eğitim düzeylerine göre dağılımı, 2022-2023⁶²

Eğitim Düzeyleri ⁶³	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Erken çocukluk dönemi eğitimi	0	0	0	-	-	-	-	-	-
İlkokul	38.658	3.970	42.628	45.144	3.923	49.067	16,78	-1,18	15,11
Ortaokul	27.542	5.679	33.221	36.197	7.557	43.754	31,42	33,07	31,71
Lise ve dengi	43.080	24.422	67.502	56.264	29.711	85.975	30,60	21,66	27,37
Önlisans	3.367	2.333	5.700	4.221	2.900	7.121	25,36	24,30	24,93
Lisans	21.996	16.712	38.708	25.740	18.079	43.819	17,02	8,18	13,20
Yüksek lisans ve üstü	4.350	3.294	7.644	4.338	3.273	7.611	-0,28	-0,64	-0,43
Bilinmeyen	15.860	1.419	17.279	1.614	822	2.436	-89,82	-42,07	-85,90
Toplam	154.853	57.829	212.682	173.536	66.299	239.835	12,06	14,65	12,77

62 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. ÇSGB, "Çalışma İzin İstatistikleri - 2021"; ÇSGB, "Çalışma İzin İstatistikleri - 2022".

63 Bakanlığın 2021 yılında yayımladığı istatistiklerde "okuryazar" eğitim düzeyi bulunuyorken 2022 yılında bu kategori kaldırılmış, "erken çocukluk dönemi eğitimi" kategorisi eklenmiştir. Ancak 2022 yılında bu kategoride eğitim düzeyi olan hiç kimse bulunmamaktadır. 2023 yılına gelindiğinde bu kategori de kaldırılmıştır.

2022 ve 2023 yıllarında Türkiye’de çalışma izni verilen yabancıların yaklaşık yarısı Suriye uyruk-
ludur. 2022 yılında en fazla çalışma izni verilen yabancıların uyrukları **113.208** kişiyle (**%53,23**)
Suriye, **11.561** kişiyle (**%5,44**) Rusya, **8.962** kişiyle (**%4,21**) Türkmenistan iken 2023 yılına gelindi-
ğinde ise bu uyruklar **108.520** kişiyle (**%45,25**) Suriye, **17.785** kişiyle (**%7,42**) Rusya, **13.128** kişiyle
(**%5,47**) Türkmenistan şeklinde sıralanmıştır.

Çalışma izni verilenlerin sayısının bir önceki yıla göre değişim oranı incelendiğinde Tablo
39’daki uyruklar arasında pozitif anlamda çalışma izninin en fazla değiştiği uyruklar **%80,39**
artışla Özbekistan, **%53,84** artışla Rusya, **%46,49** artışla Türkmenistan’dır. Negatif anlamda
çalışma izni sayısının değiştiği tek uyruk ise **%4,14** azalışla Suriye’dir. Öte yandan bazı uyruk-
larda önceki yıla göre erkeklere verilen çalışma izni sayılarının kadınlarınkine nazaran oldukça
yüksek oranda arttığı iki uyruk mevcuttur. Örneğin, Özbekistan uyruklu erkeklere verilen çalış-
ma izni sayıları bir önceki yıla göre **%224,60** oranında artmış, kadınlarınki ise **%35,31** oranında
artmıştır. Bir başka örnek ise Türkmenistan uyruklulardır. Türkmenistan uyruklu erkeklere verilen
çalışma izni sayısı **%104,69** oranında artmışken kadınlar için ise bu oran **%20,72**’dir.

Çalışma izni verilen yabancılar içerisinde Suriye uyrukluların baskın bir yeri olduğu görülmek-
tedir. Türkiye’deki Suriye uyruklu nüfus göz önünde bulundurulduğu bu durumun “doğal” oldu-
ğu söylenebilir. Ayrıca 15-64 yaş aralığındaki geçici koruma statüsüyle Türkiye’de bulunan Su-
riye uyrukluların sayısının çalışma izni verilenlere oranı görece düşük bir seviyededir denilebilir.
2022 yılında (31 Aralık 2022 verilerine göre⁶⁴) 15-64 yaş aralığındaki Suriyelilerin sayısı **1.988.750**
ve bu nüfus içerisinde çalışma izni verilenlerin oranı **%5,69** iken 2023 yılına gelindiğinde ise (4
Ocak 2024 verilerine göre⁶⁵) nüfus **1.838.459**’a gerilemiş ve belirtilen oran **%5,90**’a yükselmiştir.
İlgili nüfus içerisinde çalışma iznli olanların **%5’in üzerinde** seyretmesi Suriye uyrukluların kayıt
dışı çalıştığını/çalıştırıldığını akla getirmektedir. Öte yandan ikamet iznli Suriyelilerin yaş gru-
buna göre dağılım veriler kamuoyuyla paylaşılmadığından bu hesaplamaya dahil edileme-
miştir. Dolayısıyla tüm Suriye uyruklu nüfus üzerinden böyle bir hesaplama yapılırsa yukarıda
belirttiğimiz oranın bir miktar daha gerileyeceği öngörülmektedir.

Tablo 38. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 uyruğa göre dağılımı, 2022-2023⁶⁶

Uyruklar	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Suriye	105.811	7.397	113.208	102.122	6.398	108.520	-3,49	-13,51	-4,14
Rusya	6.663	4.898	11.561	11.140	6.645	17.785	67,19	35,67	53,84
Türkmenistan	2.750	6.212	8.962	5.629	7.499	13.128	104,69	20,72	46,49
İran	4.079	2.826	6.905	4.978	3.543	8.521	22,04	25,37	23,40
Özbekistan	1.114	3.563	4.677	3.616	4.821	8.437	224,60	35,31	80,39
Kırgızistan	2.212	4.436	6.648	2.919	5.268	8.187	31,96	18,76	23,15

64 Rapor yazarlarının arşivinden eklenmiştir.

65 Rapor yazarlarının arşivinden eklenmiştir.

66 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2022”; ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2023”.

Kazakistan	1.585	3.157	4.742	2.828	3.629	6.457	78,42	14,95	36,17
Afganistan	4.492	465	4.957	5.687	517	6.204	26,60	11,18	25,16
Azerbaycan	2.371	2.122	4.493	3.299	2.737	6.036	39,14	28,98	34,34
Endonezya	869	3.853	4.722	1.104	4.503	5.607	27,04	16,87	18,74
Diğer	22.907	18.900	41.807	30.214	20.739	50.953	31,90	9,73	21,88
Toplam	154.853	57.829	212.682	173.536	66.299	239.835	12,06	14,65	12,77

En fazla çalışma izni verilen ekonomik faaliyetler 2022 yılında **18.785** kişiyle (**%8,83**) "konaklama", **16.747** kişiyle (**%7,87**) "toptan ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç)", **15.146** kişiyle (**%7,12**) "ev içi çalışan personellerin işverenleri olarak hanehalklarının faaliyetleri" iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu ekonomik faaliyetler **22.747** kişiyle (**%9,48**) "konaklama", **17.151** kişiyle (**%13,24**) "ev içi çalışan personellerin işverenleri olarak hanehalklarının faaliyetleri", **16.699** kişiyle (**%6,96**) "toptan ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç)" şeklinde sıralanmıştır.

2023 yılında çalışma izni verilen ekonomik faaliyetlerin 2022 yılına göre değişimine bakıldığında bir önceki yıl en fazla çalışma izni verilen ilk 10 ekonomik faaliyet içerisinde yer almayan "büro yönetimi, büro destek ve iş destek faaliyetleri"nin ilk 10 faaliyet içerisinde yer almaya başladığı, "yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri"nin ise bu sıralamada geriye düştüğü görülmektedir. Diğer taraftan Tablo 39'da yer alan ekonomik faaliyetler arasında bir önceki yıla göre verilen çalışma izni sayısının pozitif olarak en fazla değiştiği ekonomik faaliyetler **%98,21** artışla "bina dışı yapıların inşaatı", **%32,86** artışla "fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)", **%24,77** artışla "büro yönetimi, büro destek ve iş destek faaliyetleri"dir. Belirtilen değişim oranında dikkat çekici azalışın olduğu tek ekonomik faaliyet ise **%17,82** azalışla "giyim eşyalarının imalatı"dır.

Dikkat çekici bir diğer husus ÇSGB'nin istatistiklerinde çalışma izni verilen ekonomik faaliyetlerdeki "bilinmeyen" kategorisindeki yoğunluktur. 2022 yılında çalışma izni verilen yabancıların **%5,38'i (11.438 kişi)** bilinmeyen kategorisinde yer alırken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **%29,60** oranında azalmış ve **8.052** kişi (**%3,36**) olmuştur. Bu ÇSGB tarafından açıklanmaya muhtaç bir husustur.

Tablo 39. Türkiye'de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 ekonomik faaliyete göre dağılımı, 2022-2023⁶⁷

Ekonomik Faaliyetler	2022		2023		Değişim Oranı (%)
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	
Konaklama	18.785	8,83	22.747	9,48	21,09
Ev içi çalışan personellerin işverenleri olarak hanehalklarının faaliyetleri	15.146	7,12	17.151	7,15	13,24
Toptan ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç)	16.747	7,87	16.699	6,96	-0,29
Bina dışı yapıların inşaatı	8.233	3,87	16.319	6,80	98,21

67 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. ÇSGB, "Çalışma İzin İstatistikleri - 2022"; ÇSGB, "Çalışma İzin İstatistikleri - 2023".

Giyim eşyalarının imalatı	14.530	6,83	11.941	4,98	-17,82
Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)	7.945	3,74	10.556	4,40	32,86
Tekstil ürünlerinin imalatı	9.777	4,60	9.798	4,09	0,21
Perakende ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç)	8.812	4,14	9.171	3,82	4,07
Eğitim	7.302	3,43	7.510	3,13	2,85
Büro yönetimi, büro destek ve iş destek faaliyetleri	5.825	2,74	7.268	3,03	24,77
Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri	6.512	3,06	7.184	3,00	10,32
Bilinmeyen	11.438	5,38	8.052	3,36	-29,60
Diğer	81.630	38,38	95.439	39,79	16,92
Toplam	212.682	100,00	239.835	100,00	12,77

2023 yılında Türkiye’de çalışma izni verilen yabancı uyrukluların illere göre dağılımına bakıldığında Türkiye genelinde 1.000 kişiden daha azına çalışma izni verildiği görülmüştür. 1-1000 kişi arasında yabancıya çalışma izni verilen illerin sayısı **60**, 1.001-2.500 kişi arasında yabancıya çalışma izni verilen illerin sayısı **sekiz**, 2.501-10.000 kişi arasında yabancıya çalışma izni verilen illerin sayısı **yedi**, 10.001-25.000 kişi arasında yabancıya çalışma izni verilen illerin sayısı **dört**, 25 bin kişiden daha fazlasına çalışma izninin verildiği **il** sayısı ise ikidir. Öte yandan en az çalışma izninin verildiği il **beş** kişiyle Tunceli, en fazla verilen il **ise 83.429** kişiyle **(%34,79)** İstanbul’dur.

Tablo 40. Türkiye’de çalışma izni verilen yabancı uyrukluların illere göre dağılımı, 2022-2023⁶⁸

İller	2022		2023		İller	2022		2023	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Adana	3.363	1,58	4.062	1,69	Kahramanmaraş	3.280	1,54%	2.576	1,07
Adıyaman	174	<1	115	<1	Karabük	131	<1	122	<1
Afyonkarahisar	365	<1	387	<1	Karaman	68	<1	62	<1
Ağrı	18	<1	33	<1	Kars	21	<1	40	<1
Aksaray	211	<1	391	<1	Kastamonu	105	<1	142	<1
Amasya	36	<1	47	<1	Kayseri	3.263	1,53%	3.779	1,58
Ankara	10.587	4,98	12.612	5,26	Kırıkkale	89	<1	114	<1
Antalya	22.107	10,39	27.564	11,49	Kırklareli	229	<1	441	<1
Ardahan	13	<1	5	<1	Kırşehir	41	<1	69	<1
Artvin	40	<1	44	<1	Kilis	1.056	<1	989	<1
Aydın	714	<1	712	<1	Kocaeli	6.080	2,86%	8.157	3,40
Balıkesir	458	<1	1.143	<1	Konya	4.728	2,22%	5.888	2,46
Bartın	74	<1	233	<1	Kütahya	171	<1	217	<1

68 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2022”; ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2023”.

Batman	83	<1	95	<1	Malatya	876	<1	815	<1
Bayburt	13	<1	9	<1	Manisa	879	<1	978	<1
Bilecik	183	<1	172	<1	Mardin	371	<1	441	<1
Bingöl	35	<1	31	<1	Mersin	13.553	6,37%	22.106	9,22
Bitlis	5	<1	11	<1	Muğla	3.574	1,68%	4.917	2,05
Bolu	663	<1	1.077	<1	Muş	13	<1	17	<1
Burdur	154	<1	130	<1	Nevşehir	240	<1	378	<1
Bursa	16.206	7,62	17.239	7,19	Niğde	86	<1	144	<1
Çanakkale	327	<1	344	<1	Ordu	113	<1	125	<1
Çankırı	161	<1	257	<1	Osmaniye	278	<1	255	<1
Çorum	118	<1	116	<1	Rize	110	<1	122	<1
Denizli	1.128	<1	1.268	<1	Sakarya	1.694	<1	2.097	<1
Diyarbakır	180	<1	194	<1	Samsun	480	<1	630	<1
Düzce	300	<1	337	<1	Siirt	36	<1	35	<1
Edirne	166	<1	268	<1	Sinop	98	<1	101	<1
Elazığ	148	<1	198	<1	Sivas	44	<1	47	<1
Erzincan	101	<1	115	<1	Şanlıurfa	2.165	1,02%	1.891	<1
Erzurum	108	<1	108	<1	Şırnak	22	<1	39	<1
Eskişehir	923	<1	1.302	<1	Tekirdağ	1.566	<1	1.866	<1
Gaziantep	13.111	6,16	12.262	5,11	Tokat	88	<1	107	<1
Giresun	56	<1	65	<1	Trabzon	712	<1	733	<1
Gümüşhane	18	<1	24	<1	Tunceli	2	<1	5	<1
Hakkari	5	<1	7	<1	Uşak	595	<1	996	<1
Hatay	3.018	1,42	2.293	<1	Van	89	<1	120	<1
Iğdır	20	<1	22	<1	Yalova	766	<1	980	<1
Isparta	247	<1	282	<1	Yozgat	36	<1	46	<1
İstanbul	82.147	38,62	83.429	34,79	Zonguldak	796	<1	693	<1
İzmir	6.354	2,99	7.552	3,15	Genel Toplam	212.682	100,00	239.835	100,00

2022 yılında en fazla çalışma izninin verildiği yabancıların bulunduğu iller **82.147** kişiyle (**%38,62**) İstanbul, **22.107** kişiyle (**%10,39**) Antalya, **16.206** kişiyle (**%7,62**) Bursa iken 2023 yılına gelindiğinde ise yine aynı iller **83.429** kişiyle (**%34,79**) İstanbul, **27.564** kişiyle (**%11,49**) Antalya, **22.106** kişiyle (**%9,22**) Mersin şeklinde sıralanmıştır. Öte yandan Tablo 41'de yer alan iller arasında çalışma izni sayısının pozitif anlamda en fazla değiştiği iller **%63,11** artışla Mersin, **%37,58** artışla Muğla, **%34,16** artışla Kocaeli'dir. Negatif anlamda değişen tek il ise **%6,48** azalışla Gaziantep'tir. Bunun yanında aynı tabloda yer alan iller arasında çalışma izni verilen erkeklerin sayısının bir önceki yıla göre azaldığı ve kadınların sayısının ise arttığı tek il İstanbul'dur. İstanbul'daki yabancı uyruklu erkeklere verilen çalışma izni sayısı **%3,07** oranında azalırken kadınlara verilenlerin sayısı ise **%13,72** oranla artmıştır.

Tablo 41. Türkiye’de çalışma izniyle bulunan yabancı uyrukluların ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023⁶⁹

İller	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul	59.490	22.657	82.147	57.663	25.766	83.429	-3,07	13,72	1,56
Antalya	7.958	14.149	22.107	11.072	16.492	27.564	39,13	16,56	24,68
Mersin	11.340	2.213	13.553	18.859	3.247	22.106	66,31	46,72	63,11
Bursa	14.843	1.363	16.206	15.722	1.517	17.239	5,92	11,30	6,37
Ankara	6.099	4.488	10.587	7.716	4.896	12.612	26,51	9,09	19,13
Gaziantep	11.786	1.325	13.111	11.093	1.169	12.262	-5,88	-11,77	-6,48
Kocaeli	5.507	573	6.080	7.502	655	8.157	36,23	14,31	34,16
İzmir	3.832	2.522	6.354	4.586	2.966	7.552	19,68	17,61	18,85
Konya	4.400	328	4.728	5.548	340	5.888	26,09	3,66	24,53
Muğla	1.380	2.194	3.574	2.188	2.729	4.917	58,55	24,38	37,58
Diğer	28.218	6.017	34.235	31.587	6.522	38.109	11,94	8,39	11,32
Toplam	154.853	57.829	212.682	173.536	66.299	239.835	12,06	14,65	12,77

2.4. Temel Öğretim ve Orta Öğretimde Uluslararası Öğrenciler

Türkiye’de 18 yaş altında bulunan ve örgün eğitim sistemine dahil olan uluslararası öğrenciler, çalışma kapsamında temel öğretim ve orta öğretim öğrencileri olarak ifade edilmiştir. Temel öğretim öğrencileri, ilkokul ve ortaokul derecesinde eğitim alan öğrencileri ifade ederken ortaöğretim öğrencileri ise lise düzeyinde eğitim alanları kapsar.

Türkiye’de eğitim alan temel ve orta öğretimdeki uluslararası öğrencilerin sayısı 2022 yılında **993.336** iken 2023 yılında ise **1.006.821**’e yükselmiştir. Öğrenci sayılarının eğitim kademelerine göre dağılımına bakıldığında 2022 yılında **64.218** olan okul öncesi öğrencilerinin sayısının 2023 yılında **68.700**’e, **410.654** olan ilkokul öğrencisi sayısının **433.304**’e yükseldiği, 2022 yılında **355.019** olan ortaokul öğrencisi sayısının bir sonraki yıl **346.487**’ye, **163.445** olan lise öğrencisi sayısının **158.960**’a gerilediği görülmektedir. Mevcut durumda ortaokul ve lise öğrencilerinin sayısının bir önceki yıla göre gerilemesi dikkat çekicidir.

69 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2022”; ÇSGB, “Çalışma İzin İstatistikleri – 2023”.

Tablo 42. Türkiye’de temel öğretim ve ortaöğretimde eğitim alan uluslararası öğrencilere ilişkin sayısal veriler, 2022-2023⁷⁰

Eğitim Kademesi	Sınıflar	2022		2023		Değişim Oranı (%)	
		Sınıf Nüfusu	Eğitim Kademesi Nüfusu	Sınıf Nüfusu	Eğitim Kademesi Nüfusu	Sınıf Nüfusu	Eğitim Kademesi Nüfusu
Okul Öncesi	(5 yaş)	64.218	64.218	68.070	68.070	6,00	6,00
İlkokul	1 Sınıf (6 yaş)	132.112	410.654	126.526	433.304	-4,23	5,52
	2 Sınıf (7 yaş)	110.755		120.657		8,94	
	3 Sınıf (8 yaş)	79.983		106.902		33,66	
	4 Sınıf (9 yaş)	87.804		79.219		-9,78	
Ortaokul	5 Sınıf (10 yaş)	101.215	355.019	91.188	346.487	-9,91	-2,40
	6 Sınıf (11 yaş)	97.146		97.631		0,50	
	7 Sınıf (12 yaş)	81.056		91.040		12,32	
	8 Sınıf (13 yaş)	75.602		66.628		-11,87	
Orta Öğretim (Lise)	9 Sınıf (14 yaş)	62.636	163.445	58.808	158.960	-6,11	-2,74
	10 Sınıf (15 yaş)	33.422		43.771		30,96	
	11 Sınıf (16 yaş)	19.287		25.132		30,31	
	12 Sınıf (17 yaş)	19.881		16.821		-15,39	
	Lise Hazırlık	-		150		-	
	HEP (A, B, C ve D)	6.971		-		-	
	Açık Okullar	21.248		14.278		-32,80	
Toplam Öğrenci Sayısı		993.336	993.336	1.006.821	1.006.821	1,36	1,36

Türkiye’de temel ve ortaöğretim çağında bulunan yabancı uyrukluların 2022 yılında **%68,57**’si,⁷¹ 2023 yılında ise **%76,44**’ü okullaşmıştır.⁷²

2023 yılında okul öncesi çağında bulunan **136.011** yabancı uyruklu öğrencinin **68.070**’i, ilkökul eğitim çağında bulunan **479.150** kişinin **433.304**’ü, ortaokul eğitim çağında bulunan **374.683** öğrencinin **346.487**’si, ortaöğretim çağında bulunan **327.278** uluslararası öğrencinin **158.960**’ı Türkiye’deki temel öğretim ve ortaöğretim kurumlarında eğitim almaktadır. Bir diğer ifadeyle, temel öğretim ve ortaöğretim çağındaki uluslararası öğrencilerden okul öncesi çağında bulunanların **%50,05**’i, ilkökul çağında olanların **%90,43**’ü, ortaokul çağında olanların **%92,47**’si, ortaöğretim çağında olanların **%48,57**’si okullaşmıştır.

Tablo 43’ten anlaşıldığı üzere ilkökul ve ortaokul çağındaki uluslararası öğrencilerin sınıf düzeyinde okullaşması çoğunlukla **%90’ın üzerindedir**. Buna karşılık 4. sınıf çağındaki uluslararası

70 Milli Eğitim Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (MEB-HBÖGM), “İzleme ve Değerlendirme Raporu 2022” Erişim 11 Eylül 2024, sf. 52; T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (MEB-HBÖGM), “İzleme ve Değerlendirme Raporu 2023” Erişim 11 Eylül 2024, sf. 65.

71 MEB-HBÖGM, “İzleme ve Değerlendirme Raporu 2022”, sf. 51.

72 MEB-HBÖGM, “İzleme ve Değerlendirme Raporu 2023”, sf. 65.

öğrencilerin **%74,61**'inin ve 8. sınıf çağındaki öğrencilerin **%72,78**'inin okullaşması dikkat çekicidir. Öte yandan lise çağındakilerin okullaşması ise 12. sınıfa yaklaştıkça dramatik bir şekilde düşmüştür. Bunun sebebini Türkiye'deki yabancı uyruklular içinde ilkökul ve ortaokula rağbet olmasına karşılık lise eğitimine verilen önemin diğer eğitim düzeylerine göre az bir seviyede seyrettiği şeklinde yorumlanabilir. Her ne kadar elimizde bu duruma ilişkin bir veri bulunmasa da ortaöğretim çağındaki olanların "iş hayatına girdiği" akla gelmektedir.

Tablo 43. Türkiye'de bulunan uluslararası öğrencilerin eğitim kademelerine göre sayıları, 2023⁷³

Eğitim Kademesi	Sınıflar	Toplam Kayıtlı Öğrenci Sayısı	Eğitim Kademesine Göre Öğrenci Sayısı	Eğitim Çağ Nüfusu	Eğitim Kademesine Göre Eğitim Çağ Nüfusu	Sınıf Düzeyinde Okullaşma Oranı (%)
Okul Öncesi	(5 yaş)	68.070	68.070	136.011	136.011	50,05
İlkokul	1 Sınıf (6 yaş)	126.526	433.304	131.620	479.150	96,13
	2 Sınıf (7 yaş)	120.657		124.632		96,81
	3 Sınıf (8 yaş)	106.902		116.714		91,59
	4 Sınıf (9 yaş)	79.219		106.184		74,61
Ortaokul	5 Sınıf (10 yaş)	91.188	346.487	91.371	374.683	99,80
	6 Sınıf (11 yaş)	97.631		96.100		101,59
	7 Sınıf (12 yaş)	91.040		95.671		95,16
	8 Sınıf (13 yaş)	66.628		91.541		72,78
Orta Öğretim (Lise)	9 Sınıf (14 yaş)	58.808	158.960	87.298	327.278	67,36
	10 Sınıf (15 yaş)	43.771		85.864		50,98
	11 Sınıf (16 yaş)	25.132		78.991		31,82
	12 Sınıf (17 yaş)	16.821		75.125		22,39
	Lise Hazırlık	150		-		-
	HEP (A, B, C ve D)	-		-		-
	Açık Okullar	14.278		-		-
Toplam Öğrenci Sayısı		1.006.821	1.006.821	1.317.122	1.317.122	76,44

Temel ve ortaöğretim çağındaki Suriyelilerin toplam okullaşma oranı 2022 yılında **%66,76** iken 2023 yılında ise bu oran **%75,65**'e yükselmiştir. Bu durum her eğitim kademesinde de benzer bir yapıya sahiptir. Bir diğer ifadeyle, 2023 yılında geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin eğitim kademelerine göre okullaşma oranları bir önceki yıla göre her eğitim kademesinde artmıştır. Ancak dikkat çekici olan husus, 2023 yılında okul öncesi (**50.102'den 56.050'ye**) ve ilkökul (**335.689'dan 365.000'e**) düzeyindeki öğrencilerin sayısı bir önceki yıla göre artarken ortaokul (**283.478'den 278.593'e**) ve lise (**113.240'tan 112.217'ye**) düzeyinde ise azalmıştır.

73 Milli Eğitim Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. MEB-HBÖGM, "İzleme ve Değerlendirme Raporu 2023", sf. 65.

Tablo 44. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin eğitim kademelerine göre okullaşma oranları, 2022-2023⁷⁴

Eğitim Kademesi		2022	2023
Okul Öncesi (5 Yaş)	Öğrenci Sayısı	50.102	56.050
	Okullaşma Oranı	41,36%	47,40%
İlkokul (6-9 Yaş)	Öğrenci Sayısı	335.689	365.000
	Okullaşma Oranı	77,85%	90,85%
Ortaokul (10-13 Yaş)	Öğrenci Sayısı	283.478	278.593
	Okullaşma Oranı	79,98%	93,53%
Lise (14-17 Yaş)	Öğrenci Sayısı	113.240	112.217
	Okullaşma Oranı	42,69%	43,96%
Toplam	Öğrenci Sayısı	782.509	811.860
	Okullaşma Oranı	66,76%	75,65%

2022 ve 2023 yıllarında Türkiye'deki temel ve ortaöğretim kurumlarında eğitim alan yabancıların çoğunluğu Suriyelidir. Ayrıca 2023 yılında bir önceki yıla göre Suriye uyruklu öğrencilerin sayısı artarken diğer uyruklardan öğrencilerin sayısı ise her eğitim kademesinde azalmıştır. 2022 yılında Türkiye'deki temel ve ortaöğretim kurumlarında eğitim alan yabancı uyruklu **993.336** öğrencinin **782.509'u (%78,78)** Suriyeli ve **210.827'si (%21,22)** diğer uyruklardan iken 2023 yılına gelindiğinde ise **1.006.821** öğrencinin **811.860'ının (%80,64)** Suriyeli ve **194.961'inin (%19,36)** diğer uyruklardan olduğu görülmüştür.

Tablo 45. Türkiye'de temel öğretim ve uluslararası öğretimde eğitim alan uluslararası öğrencilerin uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023⁷⁵

Eğitim Kademesi		2022	2023
Okul Öncesi (5 Yaş)	Suriyeli Öğrenci Sayısı	50.102	56.050
	Diğer Uluslararası Öğrenci Sayısı	14.116	12.020
	Toplam	64.218	68.070
İlkokul (6-9 Yaş)	Suriyeli Öğrenci Sayısı	335.689	365.000
	Diğer Uluslararası Öğrenci Sayısı	74.965	68.304
	Toplam	410.654	433.304
Ortaokul (10-13 Yaş)	Suriyeli Öğrenci Sayısı	283.478	278.593
	Diğer Uluslararası Öğrenci Sayısı	71.541	67.894
	Toplam	355.019	346.487
Lise (14-17 Yaş)	Suriyeli Öğrenci Sayısı	113.240	112.217
	Diğer Uluslararası Öğrenci Sayısı	50.205	46.743
	Toplam	163.445	158.960
Toplam	Suriyeli Öğrenci Sayısı	782.509	811.860
	Diğer Uluslararası Öğrenci Sayısı	210.827	194.961
	Toplam	993.336	1.006.821

74 Milli Eğitim Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. MEB-HBÖGM, "İzleme ve Değerlendirme Raporu 2023", sf. 66.

75 Milli Eğitim Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. MEB-HBÖGM, "İzleme ve Değerlendirme Raporu 2022", sf. 52; MEB-HBÖGM, "İzleme ve Değerlendirme Raporu 2023", sf. 66.

MEB, örgün öğretim yanı sıra kurslarla da yabancı uyruklulara eğitim imkanı tanımaktadır. Bunlar "Sosyal Uyum ve Yaşam", "Yabancılar İçin Türkçe", "Aile Okulu", "Kuran-ı Kerim (Elifba) Okuma" gibi kurslardır. Bu kursların içerisinde temel öğretim öğrencilerine yönelik olduğu anlaşılan kurs ise "Yabancılar Türkçe Öğretimi (6-12 Yaş) 1. Seviye" kursudur. 2023 yılında **4.033** erkek, **3.856** kız olmak üzere toplam **7.889** çocuk bu kurstan yararlanmışır.⁷⁶

2.5. Yükseköğretimde Uluslararası Öğrenciler

Yükseköğretimde uluslararasılaşma, kabaca hem kurumların uluslararası iş birliğini artırmasını hem de insan bakımından daha fazla yabancı uyruklu kişiye ev sahipliği yapmayı kapsamaktadır. İnsan bakımından uluslararasılaşmanın önemli sac ayağı ise uluslararası öğrenciler olarak değerlendirebilir. Daimi ikamet ülkesinden bir başka ülkeye yükseköğretimini tamamlamak amacıyla giden kişilere uluslararası öğrenciler denilmektedir.⁷⁷

Devletler, ekonomik, insan kaynağı temin etme gibi gerekçelerle uluslararası öğrenci hareketliliğini incelemektedir. Dünya genelinde ABD, İngiltere, Fransa, Avustralya gibi ülkeler uzun süredir bu alanda çalışmalar yürütmektedir.⁷⁸ Her ne kadar 1990'lı yıllarda Türkiye bu hareketliliğe dair adımlar atmışsa⁷⁹ da uluslararası öğrenci hareketliliğine verilen önemiyet 2010 yılında artmıştır.⁸⁰ 2010 yılından sonra bu alana yapılan yatırımlar karşılık bulmuş, 2018 yılında dünya genelinde en fazla uluslararası öğrenci ağırlayan ilk 10 ülke arasına dahil olmuştur.⁸¹

Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sayısı, Şekil 22'de görüldüğü gibi, son 10 yılda hızlı bir şekilde artmıştır. 2013-2014 akademik yılında 48.183 uluslararası öğrenci Türkiye'de öğrenim görüyorken 2022-2023 akademik yılında ise bu sayı 301.694'e yükselmiştir.

76 Milli Eğitim Bakanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. MEB-HBÖGM, "İzleme ve Değerlendirme Raporu 2023", sf. 69.

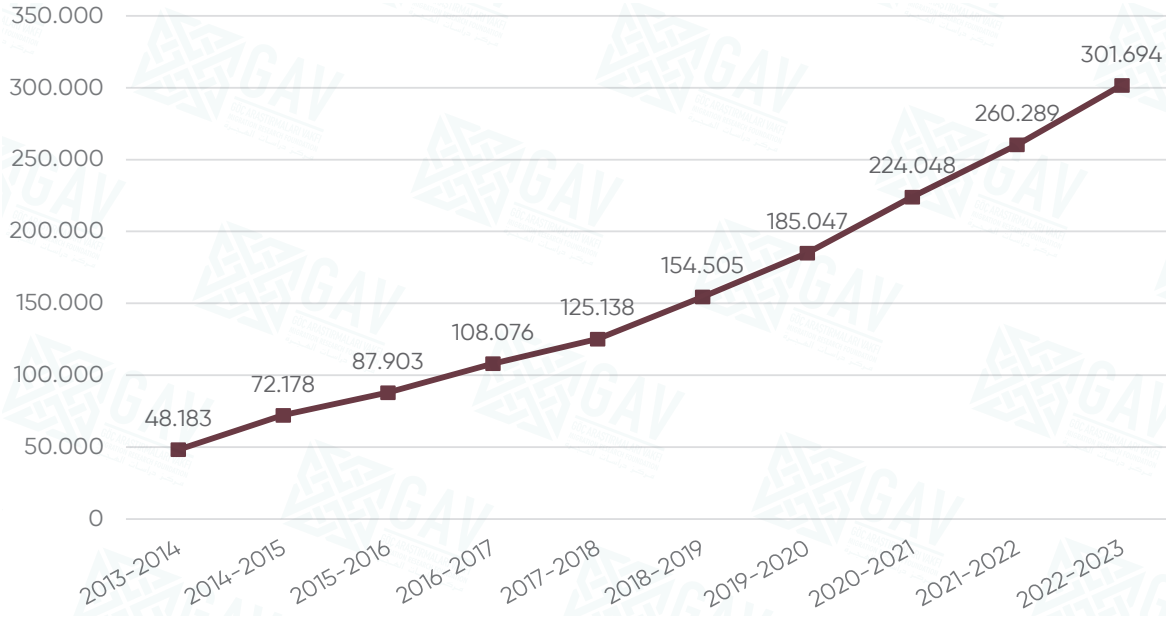
77 Faruk Levent, "The Economic Impacts of International Student Mobility in the Globalization Process", *Journal of Human Sciences* 13/3 (2016), sf. 3853; Ali Zafer Sağiroğlu, "Dünyada ve Türkiye'de Uluslararası Öğrenci Trendleri", *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Bildiriler Kitabı* 2015, ed. Ali Arıkmert (İstanbul: Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu, 2016), sf. 34.

78 Bekir S. Gür vd., *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler* (İstanbul: SETA Yayınları, 2012).

79 Buradan kasıt Türkiye'nin Türkistan'daki Türk devletlerinin bağımsızlığını ilan ettiği 1990'lı yıllarda sosyal ve kültürel ilişkilerini geliştirmek amacıyla geliştirdiği öğrenci projesi olan Büyük Öğrenci Projesi'nin başlatılmasıdır. Büyük Öğrenci Projesi için bkz. Selim Öztürk, *Büyük Öğrenci Projesinden Türkiye Bursları Projesine Geçiş Süreci ve Türkiye'nin Öğrenci Politikasındaki Değişim* (Ankara: T.C. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2014), sf. 43-52; Hacı Murat Terzi, *Türkiye'nin Büyük Öğrenci Projesi* (Ankara: Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), sf. 29.

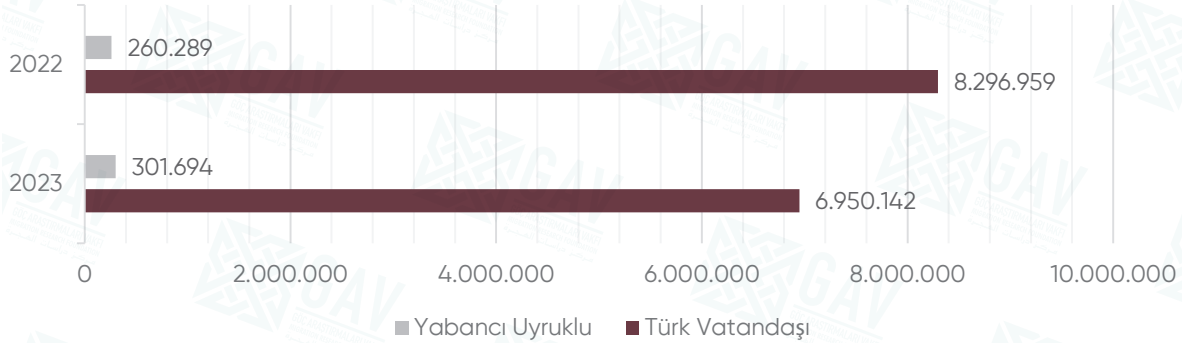
80 2010 yılında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının kurulması ve bu kurumun içerisinde ilk başta Yabancı Öğrenciler Daire Başkanlığının (daha sonra adı Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı olacaktır) yer alması uluslararası öğrenci hareketliliğinde Türkiye'nin de yer almasını sağlayan önemli bir adım olmuştur. Bu tarihten sonra Türkiye, bu hareketlilik üzerine politikalar geliştirmiş ve belirtilen gibi günümüzde en fazla öğrenci ağırlayan ilk 10 ülke arasında yer almıştır. Bkz. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, *Resmî Gazete* 27544 (6 Nisan 2010), Kanun Numarası: 5978, md. 11.

81 TRT Haber, "Türkiye, Yabancı Öğrenci Sayısıyla Dünyada İlk 10'a Girdi" (6 Aralık 2020) Erişim 28 Mart 2024.

Şekil 22. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yıllara göre dağılımı, 2014-2023⁸²

Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrenciler ile Türk vatandaşları öğrencilerin sayısı karşılaştırıldığında 2021-2022 akademik yılında Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin sayısı **260.289** ve Türk vatandaşları öğrencilerin sayısı **8.296.959** iken 2022-2023 akademik yılında ise uluslararası öğrencilerin sayısı **301.694**’e yükselmiş, Türk vatandaşlarının sayısı ise 1,3 milyondan daha fazla azalarak **6.950.142** olmuştur. Öte yandan 2021-2022 akademik yılında uluslararası öğrencilerin Türk vatandaşlarına oranı **%3,14** iken 2022-2023 akademik yılına gelindiğinde ise bu oran **%4,34**’e yükselmiştir.

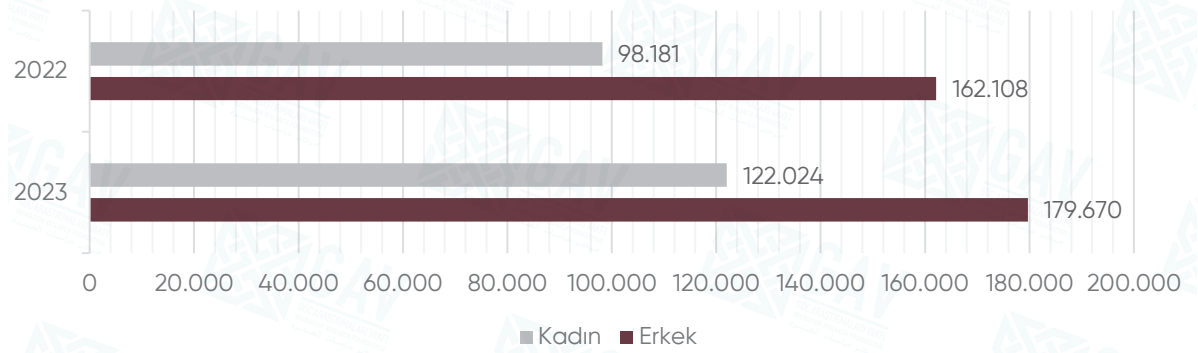

Şekil 23. Yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023⁸³

82 Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2013-2014 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2014-2015 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2015-2016 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2016-2017 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2017-2018 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2018-2019 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2019-2020 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2020-2021 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023.

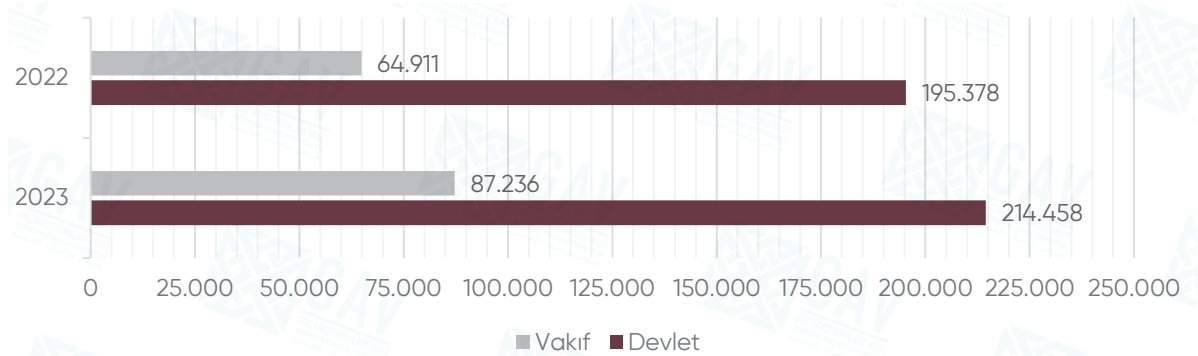
83 Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birim-

2021-2022 akademik yılında Türkiye’de öğrenim gören **260.289** uluslararası öğrencinin **98.181**’i (**%37,72**) kadın ve **162.108**’i (**%62,28**) erkek iken 2022-2023 akademik yılında **301.694** öğrencinin **122.024**’ü (**%40,45**) kadın ve **179.670**’i (**%59,55**) erkektir.

Şekil 24. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin cinsiyetlere göre dağılımı, 2022-2023⁸⁴

2022 yılında Türkiye’de öğrenim gören **260.289** uluslararası öğrencinin **64.911**’i (**%24,94**) vakıf ve **195.378**’i (**%75,06**) devlet üniversitelerine kayıtlı iken 2023 yılına gelindiğinde ise **301.694** uluslararası öğrencinin **87.236**’sı (**%28,92**) vakıf ve **214.458**’i (**%71,08**) devlet üniversitelerinde öğrenim görmüştür. Anlaşıldığı üzere 2023 yılında vakıf üniversiteleri Türkiye’deki uluslararası öğrenci hareketliliğindeki payını bir önceki yıla göre artırmıştır.

Şekil 25. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin üniversite türlerine göre dağılımı, 2022-2023⁸⁵

2021-2022 ve 2022-2023 yılların en fazla uluslararası öğrenci Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında lisans düzeyinde öğrenim görmüştür. 2021-2022 akademik yılında en fazla uluslararası öğrenci **185.732** kişiyle (**%71,36**) lisans, **33.306** kişiyle (**%12,80**) ön lisans, **30.499** kişiyle (**%11,72**) yüksek lisans düzeyinde öğrenim görmüştür. Doktora yapanların sayısı **10.752** kişiyle

lerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”; YÖK, “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Öğrenci Sayıları Özet Tablosu (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Öğrenci Sayıları Özet Tablosu (Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023.

84 Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”; YÖK, “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”.

85 Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”; YÖK, “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”.

(%4,13) diğer öğrenim düzeylerine göre daha az bir seviyededir. 2022-2023 akademik yılına gelindiğinde ise lisans düzeyindekilerin sayısı **217.810 (%72,20)**, ön lisans düzeyindekilerin sayısı **40.832 (%13,53)**, yüksek lisanstakilerin sayısı **31.980 (%10,60)** ve doktora yapanların sayısı **11.072 (%3,67)**'ye yükselmiştir.

Tablo 46. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğrenim düzeylerine göre dağılımı, 2022-2023⁸⁶

Öğrenim Düzeyleri	2021-2022 Akademik Yılı			2022-2023 Akademik Yılı			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Ön Lisans	19.585	13.721	33.306	21.898	18.934	40.832	11,81	37,99	22,60
Lisans	115.974	69.758	185.732	131.188	86.622	217.810	13,12	24,18	17,27
Yüksek Lisans	19.457	11.042	30.499	19.377	12.603	31.980	-0,41	14,14	4,86
Doktora	7.092	3.660	10.752	7.207	3.865	11.072	1,62	5,60	2,98
Toplam	162.108	98.181	260.289	179.670	122.024	301.694	10,83	24,28	15,91

Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin uyruklara göre dağılımına bakıldığında 2021-2022 akademik yılında en fazla uluslararası öğrencinin **53.097** kişiyle (**%20,40**) Suriye, **28.922** kişiyle (**%11,11**) Azerbaycan, **17.010** kişiyle (**%6,54**) Irak uyruklu olduğu görülürken 2022-2023 akademik yılına gelindiğinde ise bu uyruklar **58.213** kişiyle (**%19,30**) Suriye, **34.247** kişiyle (**%11,35**) Azerbaycan, **22.632** kişiyle (**%7,50**) İran şeklinde sıralanmaktadır. Öte yandan en fazla uluslararası öğrencinin olduğu ilk 10 uyruktan kişilerin değişim oranlarına bakıldığında en fazla pozitif değişimin **%82,50** oranla Kazakistan, **%52,04** oranla İran, **%22,30** oranla Mısır uyruklarda olduğu görülmektedir.

Tablo 47. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ilk 10 uyruğa göre dağılımı, 2022-2023⁸⁷

Uyruklar	2021-2022 Akademik Yılı			2022-2023 Akademik Yılı			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Suriye	31.666	21.431	53.097	32.890	25.323	58.213	3,87	18,16	9,64
Azerbaycan	20.181	8.741	28.922	23.023	11.224	34.247	14,08	28,41	18,41
İran	6.958	7.928	14.886	10.157	12.475	22.632	45,98	57,35	52,04
Türkmenistan	8.607	6.971	15.578	8.901	9.349	18.250	3,42	34,11	17,15

86 Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Öğrenim Düzeyleri ve Birimlere Göre Uluslararası Öğrenci Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Öğrenim Düzeyleri ve Birimlere Göre Uluslararası Öğrenci Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023.

87 Kırmızıyla ifade edilen hücreler ilgili uyruktan kişilerin ilgili akademik yılda en fazla uluslararası öğrencinin geldiği ilk 10 uyruk arasında yer almadığını göstermektedir. Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uyruklarına Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uyruklarına Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 23 Eylül 2023.

Irak	11.000	6.010	17.010	9948	6.224	16.172	-9,56	3,56	-4,93
Somali	7.685	3.389	11.074	6.540	3.503	10.043	-14,90	3,36	-9,31
Mısır	5.277	2.570	7.847	6.304	3.293	9.597	19,46	28,13	22,30
Afganistan	6.930	2.072	9.002	6.812	2.391	9.203	-1,70	15,40	2,23
Kazakistan	2.271	2.586	4.857	4.116	4.748	8.864	81,24	83,60	82,50
Yemen	6.342	1.372	7.714	6.599	1.599	8.198	4,05	16,55	6,27
Ürdün	4.620	1.898	6.518	5.022	2.244	7.266	8,70	18,23	11,48
Diğer	50.571	33.213	83.784	59.358	39.651	99.009	17,38	19,38	18,17
Toplam	162.108	98.181	260.289	179.670	122.024	301.694	10,83	24,28	15,91

2021-2022 akademik yılında en fazla uluslararası öğrenciyi ağırlayan üniversiteler **11.931** kişiyle (**%4,58**) Karabük Üniversitesi, **8.281** kişiyle (**%3,18**) Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, **5.790** kişiyle (**%2,22**) kişiyle Bahçeşehir Üniversitesi iken 2022-2023 akademik yılına gelindiğinde ise bu üniversiteler **11.908** kişiyle (**%3,95**) Karabük Üniversitesi, **7.380** kişiyle (**%2,45**) İstanbul Medipol Üniversitesi, **7.255** kişiyle (**%2,40**) Kütahya Dumlupınar Üniversitesi şeklinde sıralanmıştır. Tablo 48'de yer alan üniversiteler arasında en dikkat çekici değişim İstanbul Medipol Üniversitesi'nde yaşanmıştır. Zira 2021-2022 akademik yılında **4.033** uluslararası öğrenciyi ağırlayan bu üniversitede 2022-2023 akademik yılına gelindiğinde öğrenci sayısı **%82,99** oranında artarak **7.380**'e ulaşmıştır. Diğer taraftan bazı üniversitelerde uluslararası öğrenci sayısının azaldığı gözlemlenmiştir. Yine aynı tabloda yer alan üniversiteler arasında uluslararası öğrenci sayısındaki negatif değişim oranının en fazla olduğu üniversiteler **%12,39** oranla Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, **%10,67** oranla Çankırı Karatekin Üniversitesi, **%6,86** oranla Anadolu Üniversitesi'dir.

Tablo 48. Türkiye'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ilk 10 üniversiteye ve cinsiyete göre dağılımı, 2022-2023⁸⁸

Üniversite	2021-2022 Akademik Yılı			2022-2023 Akademik Yılı			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Karabük Üniversitesi	8.997	2.934	11.931	8.673	3.235	11.908	-3,60	10,26	-0,19
İstanbul Medipol Üniversitesi	1.919	2.114	4.033	3.264	4.116	7.380	70,09	94,70	82,99
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	6.122	2.159	8.281	4.969	2.286	7.255	-18,83	5,88	-12,39
Bahçeşehir Üniversitesi	3.448	2.342	5.790	3.966	2.822	6.788	15,02	20,50	17,24
İstanbul Üniversitesi	2.949	2.426	5.375	3.418	2.831	6.249	15,90	16,69	16,26
Altınbaş Üniversitesi	3.818	1.811	5.629	4.010	2.131	6.141	5,03	17,67	9,10

88 Açıkta ve uzaktan eğitim birimlerinden arındırılmıştır. Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, "Yabancı Uyumlu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; YÖK, "Yabancı Uyumlu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)".

İstanbul Gelişim Üniversitesi	2.595	1.621	4.216	3.211	2.176	5.387	23,74	34,24	27,78
İstanbul Aydın Üniversitesi	3.237	1.873	5.110	3.326	2.036	5.362	2,75	8,70	4,93
Bursa Uludağ Üniversitesi	3.259	2.214	5.473	3.089	2.247	5.336	-5,22	1,49	-2,50
Anadolu Üniversitesi	3.656	2.002	5.658	3.012	2.258	5.270	-17,61	12,79	-6,86
Sakarya Üniversitesi	3.079	1.881	4.960	2.793	1.858	4.651	-9,29	-1,22	-6,23
Çankırı Karatekin Üniversitesi	3.496	1.273	4.769	3.121	1.139	4.260	-10,73	-10,53	-10,67
Diğer	115.533	73.531	189.064	132.818	92.889	225.707	14,96	26,33	19,38
Toplam	162.108	98.181	260.289	179.670	122.024	301.694	10,83	24,28	15,91

Açık veya uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrenciler de incelenmesi gereken bir diğer husustur. Bu öğretim türünde eğitim alan uluslararası öğrencilerin sayısı 2021-2022 akademik yılında **17.678** iken 2022-2023 akademik yılına gelindiğinde ise bu sayı **21.494**'e yükselmiştir. Türkiye'deki üniversitelerde açıkta veya uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki tüm uluslararası öğrencilere oranı 2021-2022 akademik yılında **%6,79** iken 2022-2023 akademik yılında ise bu oran **%7,12** olmuştur. Diğer taraftan bu türden eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin çoğunluğunun kadın olduğu görülmüştür. 2021-2022 akademik yılında bu türden eğitim birimlerinde kayıtlı olan **17.678** uluslararası öğrenciden **8.880**'i (**%50,23**) kadın ve **8.798**'i (**%49,77**) erkek iken 2022-2023 akademik yılında ise **21.494** öğrenciden **11.721**'i (**%54,53**) kadın ve **9.773**'ü (**%45,47**) erkektir.

En fazla uluslararası öğrenciyi açık veya uzaktan eğitim birimlerinde ağırlayan üniversiteler 2021-2022 akademik yılında **10.097** kişiyle (**%57,12**) Anadolu Üniversitesi, **4.637** kişiyle (**%26,23**) Atatürk Üniversitesi, **2.906** kişiyle (**%16,44**) İstanbul Üniversitesi'dir. 2022-2023 akademik yılında ise yine bu üniversiteler **11.171** kişiyle (**%51,97**) Anadolu Üniversitesi, **6.585** kişiyle (**%30,64**) Atatürk Üniversitesi, **3.689** kişiyle (**%17,16**) İstanbul Üniversitesi şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 49. Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin üniversitelere ve cinsiyetlere göre dağılımı, 2022-2023⁸⁹

Üniversiteler	2021-2022 Akademik Yılı			2022-2023 Akademik Yılı			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
Anadolu Üniversitesi	5.543	4.554	10.097	5.536	5.635	11.171	-0,13	23,74	10,64
Atatürk Üniversitesi	1.992	2.645	4.637	2.629	3.956	6.585	31,98	49,57	42,01
İstanbul Üniversitesi	1.246	1.660	2.906	1.587	2.102	3.689	27,37	26,63	26,94

89 Kısa çizgi (-) veri yok anlamına gelmektedir. Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)".

Ankara Üniversitesi	12	15	27	13	15	28	8,33	0,00	3,70
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	5	5	10	8	13	21	60,00	160,00	110,00
Afyon Kocatepe Üniversitesi	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Toplam	8.798	8.880	17.678	9.773	11.721	21.494	11,08	31,99	21,59
Genel Toplam	162.108	98.181	260.289	179.670	122.024	301.694	10,83	24,28	15,91
Oran (%)	5,43	9,04	6,79	5,44	9,61	7,12	-	-	-

Tablo 50’de açık veya uzaktan eğitim birimlerinde en fazla öğrenciye ev sahipliği yapan üniversitelerdeki uluslararası öğrenci nüfusu karşılaştırılmıştır. Açık veya uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ilgili üniversitedeki toplam uluslararası öğrenci sayısına oranına bakıldığında 2021-2022 akademik yılında belirtilen oranın Atatürk Üniversitesi’nde **%69,29**, Anadolu Üniversitesi’nde **%64,09**, İstanbul Üniversitesi’nde **%35,09** olduğu görülürken 2022-2023 akademik yılında ise bu oranlar Atatürk Üniversitesi için **%71,86**, Anadolu Üniversitesi için **%67,95**, İstanbul Üniversitesi için **%37,12**’dir.

Tablo 50. Açık ve uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin öğretim türlerine ve üniversitelere göre dağılımı, 2022-2023⁹⁰

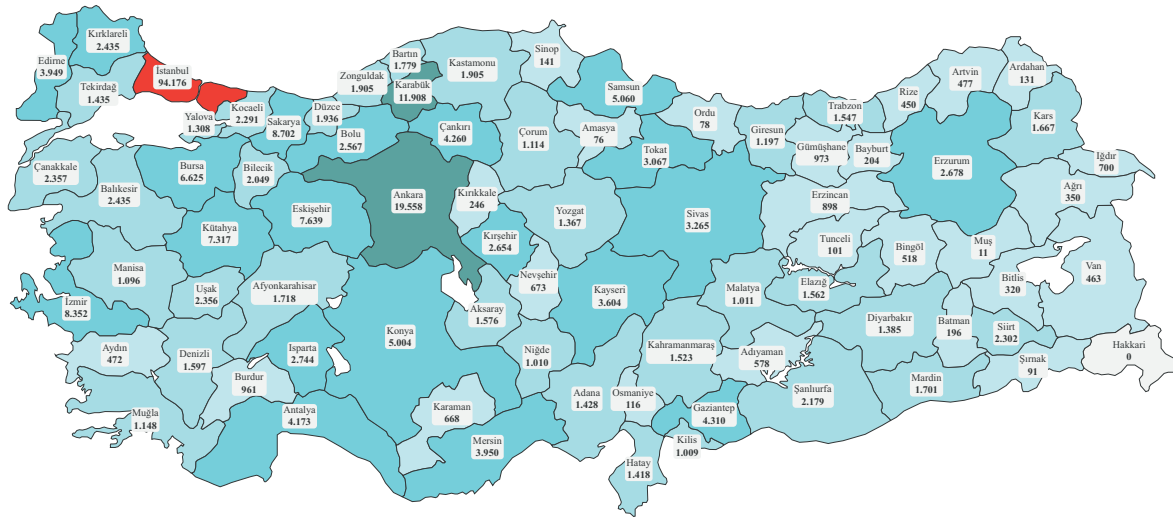
Üniversiteler	2021-2022 Akademik Yılı				2022-2023 Akademik Yılı			
	Birinci veya İkinci Öğretim Öğrencileri	Açık veya Uzaktan Öğretim Öğrencileri	Toplam	Oran (%) ⁹¹	Birinci veya İkinci Öğretim Öğrencileri	Açık veya Uzaktan Öğretim Öğrencileri	Toplam	Oran (%) ⁹²
Anadolu Üniversitesi	5.658	10.097	15.755	64,09	5.270	11.171	16.441	67,95
Atatürk Üniversitesi	2.055	4.637	6.692	69,29	2.579	6.585	9.164	71,86
İstanbul Üniversitesi	5.375	2.906	8.281	35,09	6.249	3.689	9.938	37,12

Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin illere göre dağılımı incelendiğinde 0-1.000 kişi arasında uluslararası öğrencinin bulunduğu il sayısı **25**, 1.001-2.500 kişi arasında uluslararası öğrencinin bulunduğu il sayısı **33**, 2.501-10.000 kişi arasında uluslararası öğrencinin bulunduğu il sayısı **19**, 10.001-25.000 kişi arasında uluslararası öğrencinin bulunduğu il sayısı **iki**, 25 binden daha fazla uluslararası öğrencinin öğrenim gördüğü il sayısı ise **birdir (İstanbul, 94.176 kişi)**. Harita 10’da görüldüğü üzere 2022-2023 akademik yılında yalnızca Hakkari’de uluslararası öğrenci bulunmamaktadır.

90 Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”; YÖK, “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”.

91 İlgili üniversitenin açık veya uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ilgili üniversitedeki toplam uluslararası öğrenci sayısına oranını ifade etmektedir.

92 İlgili üniversitenin açık veya uzaktan eğitim birimlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ilgili üniversitedeki toplam uluslararası öğrenci sayısına oranını ifade etmektedir.

Harita 10. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin illere göre dağılımı, 2022-2023 akademik yıl⁹³

Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin il nüfusuna oranının dağılımına bakıldığında bu oranin Türkiye genelinde %1’in altında olduğu görülmüştür. Belirtilen oranin %0,1 ile %1 arasında olduğu il sayısı **76**, %1,01 ile %2,5 arasında olduğu il sayısı **üç (%2,07 oranla Çankırı, %1,27 oranla Kütahya ve %1,07 oranla Kırşehir)**, %2,51’in üzerinde olduğu il sayısı **birdir (%4,67 oranla Karabük)**.

Harita 11. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin il nüfusuna göre oranlarının dağılımı, 2022-2023 akademik yılı⁹⁴

93 Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, "Yabancı Uyruklü Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; YÖK, "Yabancı Uyruklü Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)".

94 Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ile Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. İl nüfusuna göre oranlar hesaplanırken 2023 yılı nüfus verileri kullanılmıştır. Bkz. YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; TÜİK, "İl, Tek Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2023)".

Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin en fazla olduğu iller 2021-2022 akademik yılında **73.572** kişiyle (**%28,27**) İstanbul, **16.991** kişiyle (**%6,53**) Ankara, **11.931** kişiyle (**%4,58**) Karabük iken 2022-2023 akademik yılında ise yine aynı iller **94.176** kişiyle (**%31,22**) İstanbul, **19.558** kişiyle (**%6,48**) Ankara, **11.908** kişiyle (**%3,95**) Karabük şeklinde sıralanmıştır. Öte yandan öğrenci sayılarındaki değişim oranları incelendiğinde Tablo 51’de bulunan iller arasında 2022-2023 akademik yılında kadınların sayısının bir önceki akademik yıla göre arttığı görülürken bazı illerde ise erkeklerin sayısı azalmıştır. Erkek uluslararası öğrencilerin negatif olarak değiştiği iller **%18,70** oranla Kütahya, **%8,69** oranla Eskişehir, **%3,60** oranla Karabük’tür. Ayrıca illerdeki öğrenci nüfusunun en fazla pozitif olarak değiştiği iller **%65,45** oranla İzmir, **%28,01** oranla İstanbul, **%15,11** oranla Ankara’dır.

Tablo 51. Türkiye’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin ilk 10 ile ve cinsiyetlere göre dağılımı, 2022-2023⁹⁵

İller	2021-2022 Akademik Yılı			2022-2023 Akademik Yılı			Değişim Oranı (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
İstanbul	43.685	29.887	73.572	53.577	40.599	94.176	22,64	35,84	28,01
Ankara	9.831	7.160	16.991	11.234	8.324	19.558	14,27	16,26	15,11
Karabük	8.997	2.934	11.931	8.673	3.235	11.908	-3,60	10,26	-0,19
Sakarya	4.969	2.657	7.626	5.682	3.020	8.702	14,35	13,66	14,11
İzmir	2.980	2.068	5.048	4.649	3.703	8.352	56,01	79,06	65,45
Eskişehir	4.934	2.677	7.611	4.505	3.134	7.639	-8,69	17,07	0,37
Kütahya	6.146	2.195	8.341	4.997	2.320	7.317	-18,70	5,69	-12,28
Bursa	3.775	2.438	6.213	3.928	2.697	6.625	4,05	10,62	6,63
Samsun	3.127	1.785	4.912	3.104	1.956	5.060	-0,74	9,58	3,01
Konya	3.179	1.722	4.901	3.130	1.874	5.004	-1,54	8,83	2,10
Diğer	70.485	42.658	113.143	76.191	51.162	127.353	8,10	19,94	12,56
Toplam	162.108	98.181	260.289	179.670	122.024	301.694	10,83	24,28	15,91

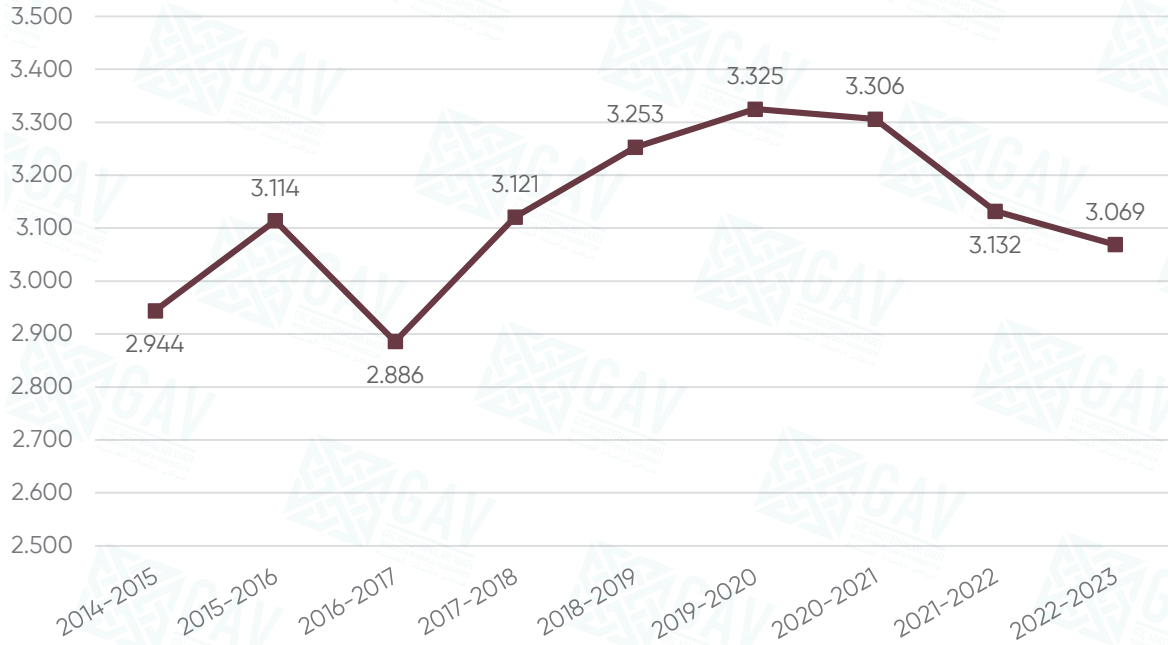
2.6. Yükseköğretimde Uluslararası Öğretim Elemanları

Yükseköğretimde uluslararasılaşmanın insani ayağında uluslararası öğrenci hareketliliğinin yanında uluslararası öğretim elemanlarının hareketliliği de yer almaktadır. Uluslararası öğrenci hareketliliğinin iki ayağından biri proje bazlı veya kısa süreli olarak öğretim elemanlarının daimi ikamet ülkelerinden başka bir yerdeki üniversitelerde çalışma iken diğeri ise daimi

95 Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Birimlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)".

olarak başka bir yerdeki üniversitelerde çalışması durumudur.⁹⁶ Burada ele aldığımız husus, daimi olarak Türkiye’de çalışan uluslararası öğretim elemanlarıdır.

Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında görev alan uluslararası öğretim elemanlarının yıllara göre dağılımına bakıldığında 2014-2015 yılında **2.944** olan uluslararası öğretim elemanı sayısı 2019-2020 akademik yılında **3.325** kişiyle zirveye ulaşmış, bu yıldan itibaren ise sürekli azalmış ve 2022-2023 akademik yılında **3.069** olmuştur. Bu seviye 2015-2016 akademik yılının (**3.114 kişi**) da gerisinde olması bakımından dikkat çekicidir. Yükseköğretim Kurulu da bu gerilemenin farkındadır ve bu durumu iyileştirmek için çözüm önerileri geliştirmektedir. Nitekim YÖK tarafından uluslararasılaşma hakkında düzenlenen bir çalıştayda öğretim elemanlarının “*kalıcılıklarını sağlamak için gerekli işlemleri ve süreçleri kolaylaştırmak; istihdam koşulları, özlük hakları, çalışma süreleri, atama ve yükseltme kriterleri, sözleşme koşullarının iyileştirilmesi*” gibi öneriler ileri sürülmüştür.⁹⁷

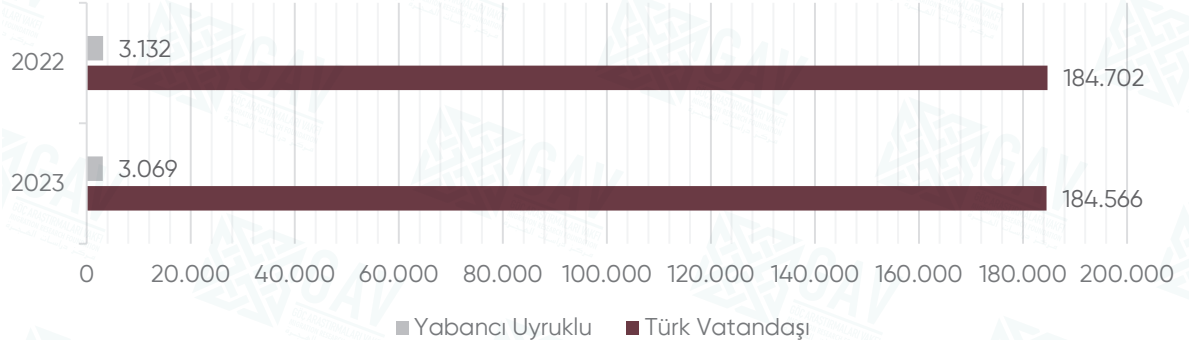
Şekil 26. Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının yıllara göre dağılımı, 2015-2023⁹⁸

⁹⁶ Mehmet Gök, “Türkiye’de Yabancı Akademisyen İstihdamı, Karşılaşılan Sorunlar ve Örnek Mahkeme Kararları”, *Alanya Akademik Bakış Dergisi* 6/1 (2022), sf. 1989; Bahadır Erişti vd., “Yükseköğretimde Uluslararasılaşma: Uluslararası Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Ders Veren Öğretim Elemanlarının Öğretim Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 7/2 (Haziran 2018), sf. 353; İsmail Öz ve Pınar Laloğlu, “Beyin Göçü Açısından Yabancı Uruklu Yükseköğretim Elemanlarının Kazanımı: Erzurum Atatürk Üniversitesi Örneği”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22/2 (Haziran 2018), sf. 1098-1099 (1093-112). Ayrıca uluslararası öğretim elemanlarının istihdamıyla ilgili işlemler YÖK’ün “Yabancı Uruklu Öğretim Elemanı İstihdamıyla İlgili Usul ve Esaslar”ı ile yürütülmektedir. Bkz. Yabancı Uruklu Öğretim Elemanı İstihdamıyla İlgili Usul ve Esaslar, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (2014).

⁹⁷ Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), *Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Türkiye’deki Üniversitelerin Uluslararası Görünürlüğü Çalıştay Raporu* (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2023), sf. 53.

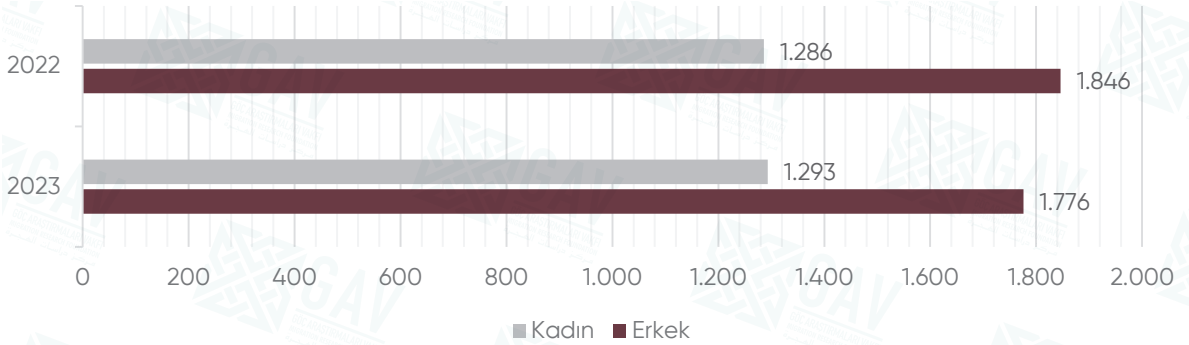
⁹⁸ Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2014-2015 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 24 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2015-2016 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 24 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2016-2017 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 24 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2017-2018 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 24 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2018-2019 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 24 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2019-2020 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 24 Eylül 2023.

2021-2022 akademik yılında uluslararası öğretim elemanlarının sayısı **3.132** ve Türk vatandaşı öğretim elemanlarının sayısı **184.702** iken 2022-2023 akademik yılına gelindiğinde ise uluslararası öğretim elemanlarının sayısı **3.069**, Türk vatandaşı öğretim elemanlarının sayısı **184.566** olmuştur. 2021-2022 akademik yılında uluslararası öğretim elemanlarının Türk vatandaşlarına oranı **%1,70** iken 2022-2023 akademik yılında ise bu oran **%1,66**'ya gerilemiştir.

Şekil 27. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023⁹⁹

2021-2022 akademik yılında Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan **3.132** uluslararası öğretim elemanının **1.286'sı (%41,06)** kadın ve **1.846'sı (%58,94)** erkek iken 2022-2023 akademik yılında ise **3.069** kişiden **1.293'ü (%42,13)** kadın ve **1.776'sı (%57,87)** erkektir. Görüldüğü üzere 2022-2023 akademik yılında kadın uluslararası öğretim elemanlarının erkeklere göre oranı bir önceki akademik yıla göre görece az bir seviyede de olsa yükselmiştir.

Şekil 28. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının cinsiyetlerine göre dağılımı, 2022-2023¹⁰⁰

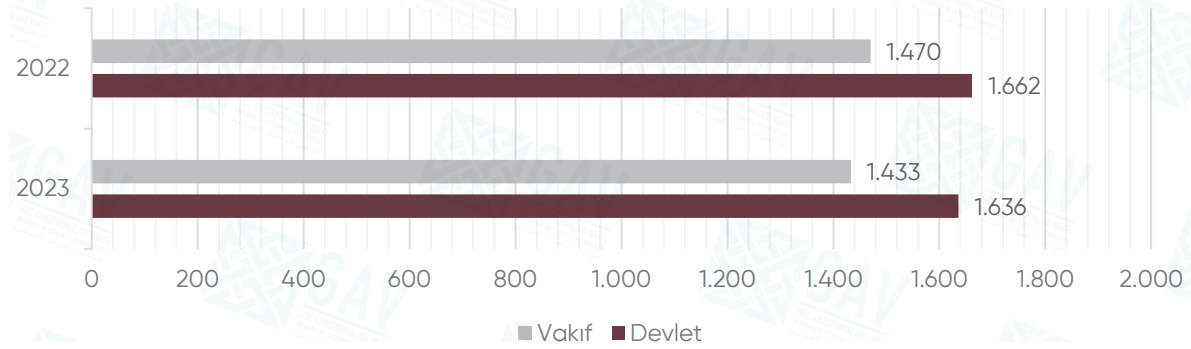
Uluslararası öğretim elemanları hem 2021-2022 akademik yılında hem de 2022-2023 akademik yılında çoğunlukla devlet üniversitelerini tercih etmiştir. 2021-2022 akademik yılında

2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), "Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2020-2021 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)" Erişim 24 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), "Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)" Erişim 24 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), "Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)" Erişim 24 Eylül 2023.

99 Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), "Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)" Erişim 24 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), "Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)" Erişim 24 Eylül 2023; YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)".

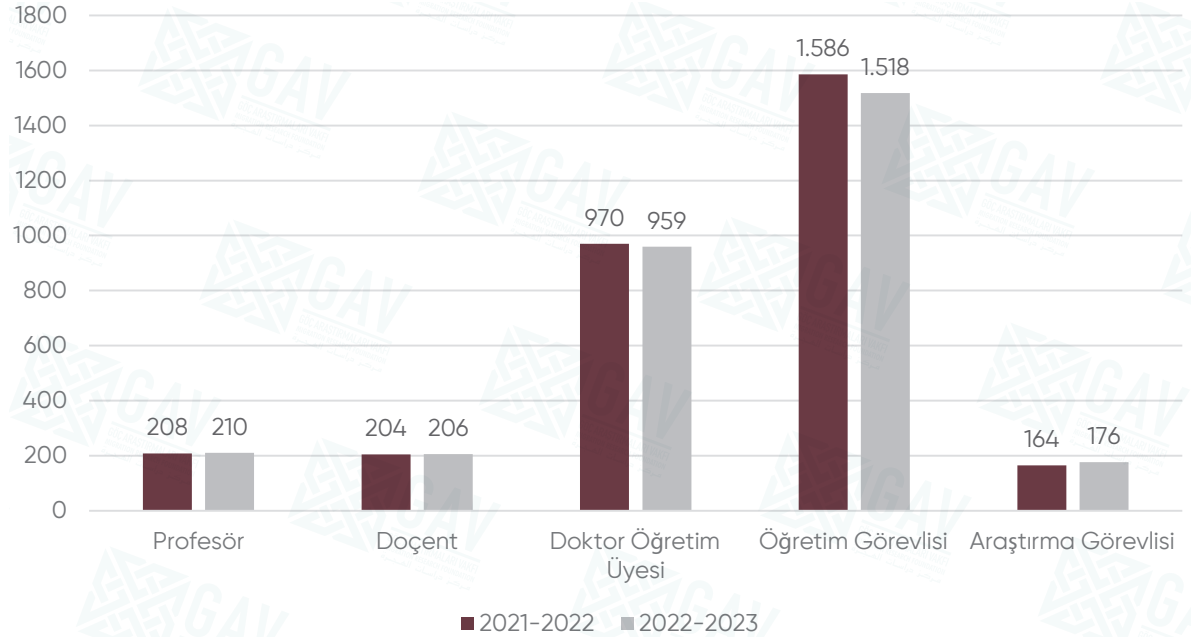
100 Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; YÖK, "Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)".

3.132 öğretim elemanının **1.470**'i (**%46,93**) vakıf ve **1.662**'si (**%53,07**) devlet üniversitelerinde görev yapıyorken 2022-2023 akademik yılında ise **3.069** uluslararası öğretim elemanının **1.433**'ü (**%46,69**) vakıf ve **1.636**'sı (**%53,31**) devlet üniversitelerinde çalışmıştır.

Şekil 29. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının görev yaptığı üniversite türlerine göre dağılımı, 2022-2023¹⁰¹

2021-2022 ve 2022-2023 akademik yıllarında uluslararası öğretim elemanlarının çoğunluğunun doktor öğretim üyesi ve araştırma görevlisi ünvanlarında olduğu görülmektedir. 2021-2022 akademik yılında en fazla uluslararası öğretim elemanı **1.586** kişiyle (**%50,64**) öğretim görevlisi, **970** kişiyle (**%30,97**) doktor öğretim üyesi, **208** kişiyle (**%6,64**) profesör ünvanlı iken 2022-2023 akademik yılında ise yine aynı ünvanlar **1.518** kişiyle (**%49,46**) öğretim görevlisi, **959** kişiyle (**%31,25**) doktor öğretim üyesi, **210** kişiyle (**%6,84**) profesör şeklinde sıralanmıştır.

Şekil 30. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının ünvanlarına göre dağılımı, 2022-2023¹⁰²

¹⁰¹ Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, "Yabancı Uyrıklı Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; YÖK, "Yabancı Uyrıklı Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)".

¹⁰² Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, "Yabancı Uyrıklı Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)".

Türkiye’de görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının ilk 10 uyruğa göre dağılımına bakıldığında 2021-2022 akademik yılında en fazla uluslararası öğretim elemanının **390** kişiyle (**%12,45**) İran, **296** kişiyle (**%9,45**) ABD, **264** kişiyle (**%8,43**) Suriye uyruklu olduğu görülürken 2022-2023 akademik yılında ise bu uyruklar **433** kişiyle (**%14,11**) İran, **257** kişiyle (**%8,37**) Suriye, **253** kişiyle (**%8,24**) Azerbaycan şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 52. Türkiye’deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının ünvanlarına ve ilk 10 uyruğa göre dağılımı, 2022-2023¹⁰³

Uyruklar	2021-2022						2022-2023					
	Prof.	Doç.	Dr. Öğr. Üye.	Öğr. Gör.	Ar. Gör.	Toplam	Prof.	Doç.	Dr. Öğr. Üye.	Öğr. Gör.	Ar. Gör.	Toplam
İran	10	15	197	162	6	390	15	21	206	187	4	433
Suriye	8	12	88	153	3	264	6	17	84	144	6	257
Azerbaycan	46	23	51	66	68	254	47	17	54	72	63	253
ABD	19	13	64	198	2	296	18	10	62	158	2	250
Almanya	14	12	53	77	12	168	9	11	43	80	15	158
İngiltere	11	11	26	127	-	175	12	10	25	109	-	156
Mısır	6	4	35	64	1	110	6	6	37	64	2	115
KKTC	16	16	23	34	18	107	13	13	28	35	14	103
Rusya	10	10	14	50	-	84	10	11	18	47	-	86
Irak	-	10	28	37	3	78	2	7	28	35	4	76
Diğer	68	78	391	618	51	1.206	72	83	374	587	66	1.182
Toplam	208	204	970	1.586	164	3.132	210	206	959	1.518	176	3.069

En fazla uluslararası öğretim elemanının görev yaptığı üniversite Bilkent Üniversitesi’dir. 2021-2022 akademik yılında en fazla uluslararası öğretim elemanının bulunduğu üniversiteler **192** kişiyle (**%6,13**) Bilkent Üniversitesi, **125** kişiyle (**%3,99**) İstanbul Üniversitesi, **100** kişiyle (**%3,19**) ODTÜ iken 2022-2023 akademik yılına gelindiğinde ise bu üniversiteler **177** kişiyle (**%5,77**) Bilkent Üniversitesi, **126** kişiyle (**%4,11**) İstanbul Üniversitesi, **95** kişiyle (**%3,10**) Başkent Üniversitesi, **95** kişiyle (**%3,10**) ODTÜ şeklinde sıralanmıştır.

Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”; YÖK, “Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)”.

103 Kısa çizgi (-) veri yok anlamına gelmektedir. Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Uyuşuna ve Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 24 Eylül 2023; Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), “Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanlarının Uyuşuna ve Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)” Erişim 24 Eylül 2023.

Tablo 53. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında görev yapan uluslararası öğretim elemanlarının ünvanlarına ve ilk 10 üniversiteye göre dağılımı, 2022-2023¹⁰⁴

Üniversiteler	2021-2022						2022-2023					
	Prof.	Doç.	Dr. Öğr. Üye.	Öğr. Gör.	Ar. Gör.	Toplam	Prof.	Doç.	Dr. Öğr. Üye.	Öğr. Gör.	Ar. Gör.	Toplam
İ.D. Bilkent Üniversitesi	10	17	72	93	-	192	7	15	67	88	-	177
İstanbul Üniversitesi	6	6	7	105	1	125	4	7	8	106	1	126
Başkent Üniversitesi	4	1	5	10	57	77	4	1	8	10	72	95
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	17	10	32	40	1	100	16	8	35	35	1	95
Boğaziçi Üniversitesi	8	9	25	36	-	78	8	10	21	35	-	74
İstanbul Aydın Üniversitesi	4	5	28	42	-	79	4	4	28	31	-	67
Koç Üniversitesi	3	4	21	41	-	69	4	6	20	36	-	66
Ankara Üniversitesi	2	2	4	39	4	51	1	2	6	45	2	56
Gaziantep Üniversitesi	3	-	22	16	-	41	3	4	31	18	-	56
Hacettepe Üniversitesi	2	2	3	39	10	56	3	1	3	38	9	54
İstanbul Gelişim Üniversitesi	5	4	44	18	-	71	3	2	34	14	-	53
Türk-Alman Üniversitesi	8	2	13	34	2	59	2	3	14	32	1	52
Diğer	136	142	694	1.073	89	2.134	151	143	684	1.030	90	2.098
Toplam	208	204	970	1.586	164	3.132	210	206	959	1518	176	3.069

2.7. Yabancılarla Konut Satışı

Yabancıların konut edinimi 1934 yılından beri çeşitli zamanlarda yapılan düzenlemeler ile uygulanmıştır. Tapu Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1934 yılından sonra yabancılar, mütakabiliyet ilkesi çerçevesinde Türkiye'de konut satın alabilme hakkına sahip olmuştur.¹⁰⁵ Ancak 1980'li yıllarda mütakabiliyet ilkesinden kısmi olarak vazgeçilmiş, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek ülke vatandaşlarının Türkiye'de konut satın alabilmesi için mütakabiliyet ilkesinin uygulanmayacağı belirtilmiştir.¹⁰⁶ Sonraki dönemlerde de bu hususta bir dizi değişiklik yapılmış, günümüzde de Türkiye'de yabancıların konut satın almasında ülke menfaatlerinin göz önünde bulundurulması değerlendirilmiştir. Kanunun güncel haline göre, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen ülkelerin vatandaşlarının Türkiye'de taşınmaz edinmesine izin verilmektedir.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Kırmızıyla ifade edilen hücreler ilgili ünvandan ilgili üniversitede görev yapan kişilerin ilgili akademik yılında ilk 10 üniversite arasında yer almadığını göstermektedir. Yükseköğretim Kurulunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. YÖK, "Yabancı Uyraklı Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)"; YÖK, "Yabancı Uyraklı Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları (2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri)".

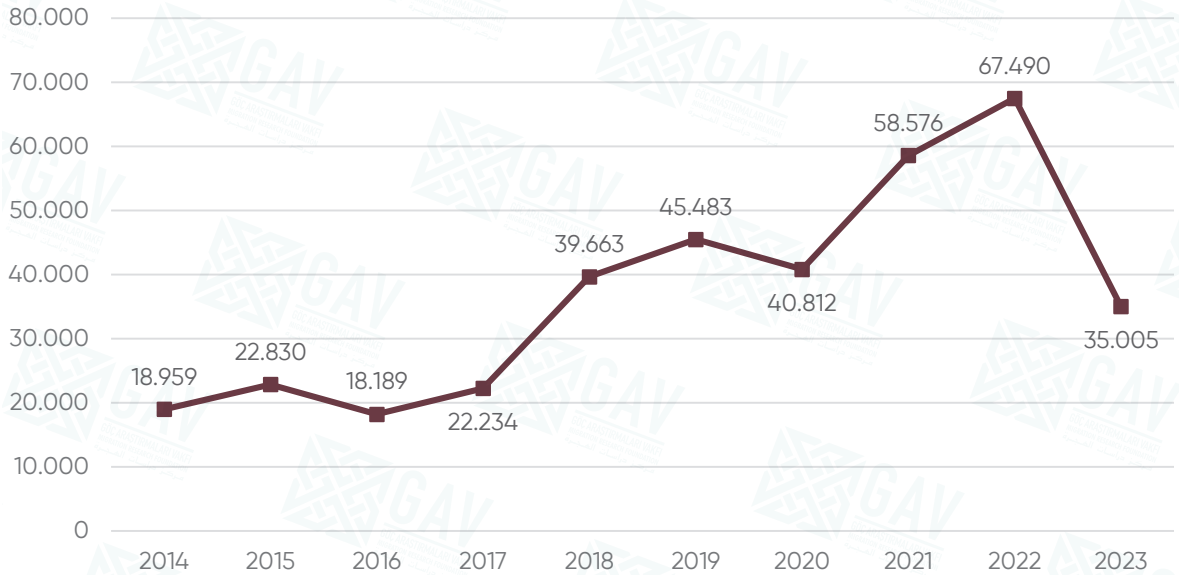
¹⁰⁵ Tapu Kanunu (TK) (İlk Versiyon), Resmi Gazete 2892 (29 Aralık 1934), Kanun Numarası: 2644, md. 35.

¹⁰⁶ 22/11/1934 Tarihli ve 2644 Sayılı Tapu Kanununun 35'inci Maddesi ile 18/3/1924 Tarih ve 442 Sayılı Köy Kanununun 87 nci Maddesine Birer Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun, Resmi Gazete 18445 (28 Haziran 1984), Kanun Numarası: 3029, md. 1.

¹⁰⁷ Tapu Kanunu (TK) (Güncel Versiyon), Resmi Gazete 2892 (29 Aralık 1934), Kanun Numarası: 2644, md. 35.

2014 yılında Türkiye’de **18.959** adet konut yabancı uyruklu kişiler tarafından satın alınmışken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **35.005** olmuştur. Ancak konut satışının zirveye ulaştığı yıl **67.490** adetle 2022 yılıdır. Son 10 yıl içerisinde terör olaylarının yoğunlaştığı, dış ülkelerle ikili ilişkilerde gerginliklerin yaşandığı ve askeri darbe girişiminin olduğu 2016 yılı ile koronavirüs salgının etkisinin oldukça yoğun hissedildiği 2020 yılında konut satışlarının düştüğü göz önünde bulundurulduğunda 2023 yılında yabancılara konut satış sayısının bir önceki yıla göre dramatik bir biçimde gerilemesi dikkat çekicidir.¹⁰⁸ Bu durumun sebebinin Türk ekonomisiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Zira son birkaç yıldaki konut fiyatlarındaki ani yükseliş, dolar kurundaki dalgalanma yabancılara konut satın almasını da etkilemiş olabileceğini akla getirmektedir.

Nitekim Gayrimenkul Hizmet İhracatçıları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Hakan Bucak da yabancılara konut satış sayısının düşmesinin sebeplerini açıklarken ekonomik durumun etkisini belirtmiş, bunun yanında siyasi belirsizliklerin ve yaşanmış/yaşanması beklenen depremlerin de önemli bir faktör olduğunu vurgulamıştır. Bucak’ın belirttiği bir diğer husus ise yabancılara konut yatırımı yapmak için başka ülkeleri tercih etmeye başladığı, dolayısıyla Türkiye’nin cazibesini kaybettiğidir.¹⁰⁹ Yapılan bir başka röportajda da Burak Selim Çokgör depremin belirgin bir etkisi olduğu vurgulanmış, bunun yanında mevduat faizlerinin daha cazip hale geldiği belirtilmiştir. Çokgör’ün ifadesiyle yabancılar, depremde yıkılma ihtimali olan evlere yatırım yapmak yerine paralarını bankalara yatırmayı tercih etmeye başlamıştır.¹¹⁰ Konuya ilişkin bir diğer haberde Rusya ve Ukrayna uyrukluların tersine göç etme eğiliminde olmaları sebebiyle konut satış sayılarının gerilediği iddia edilmiştir.¹¹¹

Şekil 31. Yabancılara konut satışının yıllara göre dağılımı, 2014-2023¹¹²

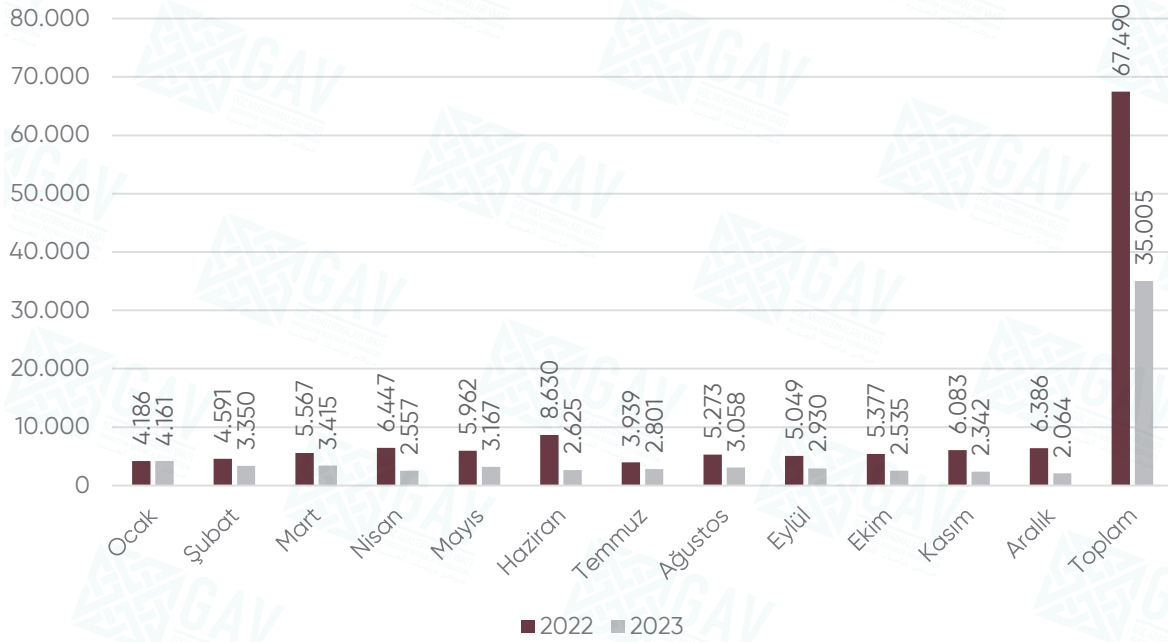
108 2023 yılında yalnızca yabancılara konut satışı gerilememiştir. Aynı zamanda Türklerin satın aldığı konut sayısı da son dokuz yılın en düşük seviyesini görmüştür. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Konut Satış İstatistikleri, Aralık 2023" Erişim 23 Mart 2024. 2023 yılındaki düşüşe dair dikkat çekici bir detay konut satın alan yabancılara evlerini vaktinde teslim alamamasıdır. Bkz. Ali Kemal Erdem, "Vatandaşlık veya Yatırım Amaçlı Türkiye'ye Gelen Çok Sayıda Yabancı Da Konut Mağduru Oldu", *Independent Türkçe* (25 Mayıs 2023) Erişim 24 Mart 2023.

109 Ahmet Hamdi Girgin, "Yabancıya Konut Satışı Niye Düştü?", *HaberTürk* (7 Şubat 2024) Erişim 23 Mart 2024.

110 Gülben Dikmen, "Yabancıya Konut Satışları Çakıldı: 31 Ayın En Düşük Seviyesi", *Sözcü* (17 Aralık 2023) Erişim 23 Mart 2024.

111 *EnSonHaber*, "Yabancılara Konut Satışı Giderek Düşüyor" (17 Şubat 2024) Erişim 23 Mart 2024.

112 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Yabancılara Yapılan Konut Satış

Şekil 32. Yabancılar konut satışının aylara göre dağılımı, 2022-2023¹¹³

Türkiye’de en fazla konut alan yabancılar Rusya uyrukludur.¹¹⁴ 2022 yılında konut satışlarının uyruklara göre dağılımına bakıldığında en fazla satışın **16.312** adetle **(%23,91)** Rusya, **8.223** adetle **(%12,06)** İran, **6.241** adetle **(%9,15)** Irak uyruklulara yapıldığı görülürken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyrukların sıralaması değişmemiş, **10.560** adetle **(%29,94)** Rusya, **4.272** adetle **(%12,11)** İran, **1.917** adetle **(%5,44)** Irak uyruklulara satış gerçekleştirilmiştir.

Tablo 54. Yabancılar yapılan konut satışlarının ilk 10 uyruğa göre dağılımı, 2022-2023¹¹⁵

Uyruklar	2022	2023	Değişim Oranı (%)
Rusya	16.312	10.560	-35,26
İran	8.223	4.272	-48,05
Irak	6.241	1.917	-69,28
Ukrayna	2.574	1.720	-33,18
Kazakistan	2.702	1.440	-46,71
Almanya	2.705	1.363	-49,61

Sayıları (Konut Satış İstatistikleri, Aralık 2023)” Erişim 20 Mart 2024.

¹¹³ Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, “Yabancılar Yapılan Konut Satış Sayıları (Konut Satış İstatistikleri, Aralık 2023)”.

¹¹⁴ Rusların Türkiye’de en fazla konut satın alan uyrukların başında olması basının da ilgisini çekmiştir. Bkz. *Cumhuriyet*, “Bir Rus, Antalya’da 80 Daire Alıp Otele Çevirdi: ‘Sadece Kendi Yurttaşlarına Kiralıyor’” (11 Eylül 2023) Erişim 24 Mart 2024; *TürkRus*, “Ruslara Günde 24 Daire Satıldı” (11 Eylül 2023) Erişim 24 Mart 2024; Tolga Yıldırım, “Ruslar İlk Sırada! Antalya’da Satılan 5 Konuttan 1’ini Yabancılar Aldı” (20 Ekim 2023) Erişim 24 Mart 2024; *Finans Gündem*, “Türkiye’de Konut Alan Ruslar Dertli” (27 Aralık 2023) Erişim 24 Mart 2024.

¹¹⁵ Kırmızıyla ifade edilen hücreler ilgili uyruktan kişilerin ilgili yılda en fazla konut satın alanların olduğu ilk 10 uyruk arasında yer almadığını göstermektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “Ülke Uyruklarına Göre Yabancılar Yapılan Konut Satış Sayıları (Konut Satış İstatistikleri, Aralık 2023)” Erişim 20 Mart 2024.

Azerbaycan	1.330	832	-37,44
Kuveyt	1.671	822	-50,81
Suudi Arabistan	1.090	810	-25,69
ABD	1.329	693	-47,86
Afganistan	1.732	644	-62,82
Diğer	22.301	10.195	-54,28
Toplam¹¹⁶	68.210	35.268	-48,29

En fazla konut satışı Antalya, İstanbul ve Mersin'dedir. 2022 yılında yabancılara en fazla konut satıldığı iller **24.953** adetle (**%36,97**) İstanbul, **21.860** adetle (**%32,39**) Antalya, **4.316** adetle (**%6,40**) Mersin iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu iller **12.702** adetle (**%36,29**) Antalya, **11.229** adetle (**%32,08**) İstanbul, **3.016** adetle (**%8,62**) Merin şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 55. Yabancılara yapılan konut satışlarının ilk 10 ile göre dağılımı, 2022-2023¹¹⁷

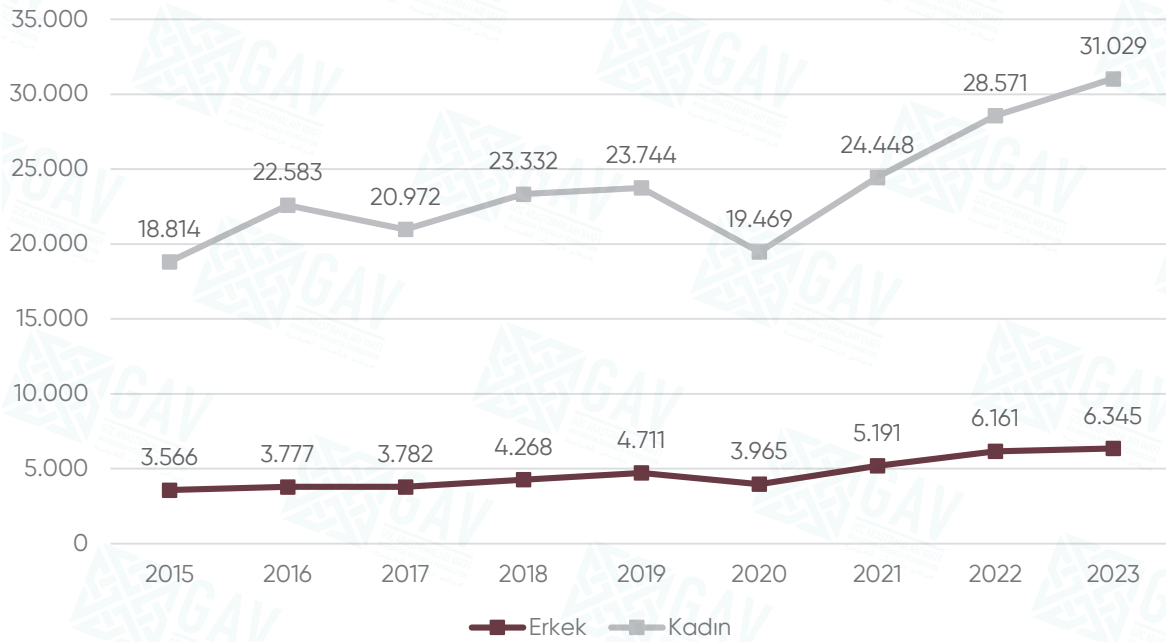
İller	2022	2023	Değişim Oranı (%)
Antalya	21.860	12.702	-41,89
İstanbul	24.953	11.229	-55,00
Mersin	4.316	3.016	-30,12
Ankara	2.687	1.023	-61,93
Bursa	2.002	953	-52,40
Yalova	1.817	937	-48,43
İzmir	1.322	739	-44,10
Muğla	-	593	-
Kocaeli	-	562	-
Trabzon	1.019	548	-46,22
Sakarya	1.259	-	-
Samsun	1.014	-	-
DİĞER	5.241	2.703	-48,43
TOPLAM	67.490	35.005	-48,13

116 Türkiye İstatistik Kurumunun yayımladığı 2022 ve 2023 yılı verilerinde yabancılara konut satışının uyruklara göre dağılım tablolarında toplam konut satış sayısının diğer tablolardan daha fazla olduğu görülmüş olup sebebi ise belirlenememiştir.

117 Kısa çizgi (-) veri yok anlamına gelmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "İllere Göre Yabancılara Yapılan Konut Satış Sayıları (Konut Satış İstatistikleri, Aralık 2023)" Erişim 20 Mart 2024.

2.8. Evlenme-Boşanma

“Evlenme ve boşanma” istatistiklerinin incelendiği bu bölümde TÜİK verileri kullanılmıştır. TÜİK’in istatistiklerinde evlenen ve boşananlar uyruğuna ve cinsiyetine göre sunulmuştur. 2015 yılında “yabancı gelinlerin” sayısı **18.814** iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **31.029**’a ulaşmıştır. Ayrıca 2015-2020 yılları arasında “yabancı gelinlerin” sayısı 15-25 bin arasında olmasına karşın 2020 yılında sonra bu sayı hızlı bir şekilde artmıştır. Öte yandan 2015-2023 yılları arasında “yabancı damatların” sayısı gelinlerin sayısına göre düşük bir seviyede seyretmesine karşın koronavirüs salgınının etkisinin yoğun olduğu 2020 yılı haricinde sürekli olarak artış eğiliminde olmuştur. 2015 yılında **3.566** yabancı uyruklu erkek Türkiye’de evlenmişken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **6.345**’e yükselmiştir.

Şekil 33. Türkiye’de evlenen yabancı uyruklu erkekler ve kadınların yıllara göre dağılımı, 2015-2023¹¹⁸

2023 yılında Türkiye’de evlenen yabancı uyruklu erkeklerin sayısı bir önceki yıla göre **%2,99**, kadınların sayısı ise **%8,60** oranında artmıştır. Türkiye’de evlenen yabancıların sayısındaki artışa karşın evlenen Türk vatandaşlarının sayısındaki gerileme dikkat çekicidir. Zira 2023 yılında evlenen Türk vatandaşları erkeklerin sayısı bir önceki yıla göre **%1,60**, kadınların sayısı ise **%2,09** oranında azalmıştır. Bunun neticesinde Türkiye’de yapılan evliliklerin sayısı 2023 yılında bir önceki yıla göre **%1,55** oranında azalmıştır.

¹¹⁸ Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “Erkek ve Kadının Uyruğuna Göre Evlenmeler (Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2023)” Erişim 20 Mart 2024.

Tablo 56. Türkiye’de evlenen yabancı uyrukluların cinsiyetine ve uyruğuna göre dağılımı, 2022-2023¹¹⁹

Cinsiyet	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam
 Erkek	568.197	6.161	574.358	559.090	6.345	565.435	-1,60	2,99	-1,55
 Kadın	545.787	28.571	574.358	534.406	31.029	565.435	-2,09	8,60	-1,55

2022 yılında Türkiye’de evlenen yabancı uyruklu erkekler en fazla **1.536** kişiyle **(%24,93)** Almanya, **1.266** kişiyle **(%20,55)** Suriye, **354** kişiyle **(%5,75)** Avusturya iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyrukların sıralaması değişmemiş, **1.387** kişiyle **(%21,86)** Almanya, **1.219** kişiyle **(%19,21)** Suriye, **326** kişiyle **(%5,14)** Avusturya uyruklu erkekler Türkiye’de en fazla evlenenler olmuştur. Diğer taraftan en fazla evlilik yapan yabancı uyruklu kadınlar 2022 yılında **3.761** kişiyle **(%13,16)** Suriye, **3.178** kişiyle **(%11,12)** Özbekistan, **2.555** kişiyle **(%8,94)** Azerbaycan uyruklu iken 2023 yılında ise bu uyruklar **3.716** kişiyle **(%11,98)** Özbekistan, **3.519** kişiyle **(%11,34)** Suriye, **2.818** kişiyle **(%9,08)** Azerbaycan şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 57. Türkiye’de evlenen yabancı uyruklu erkek ve kadınların ilk 10 uyruğa göre dağılımı, 2022-2023¹²⁰

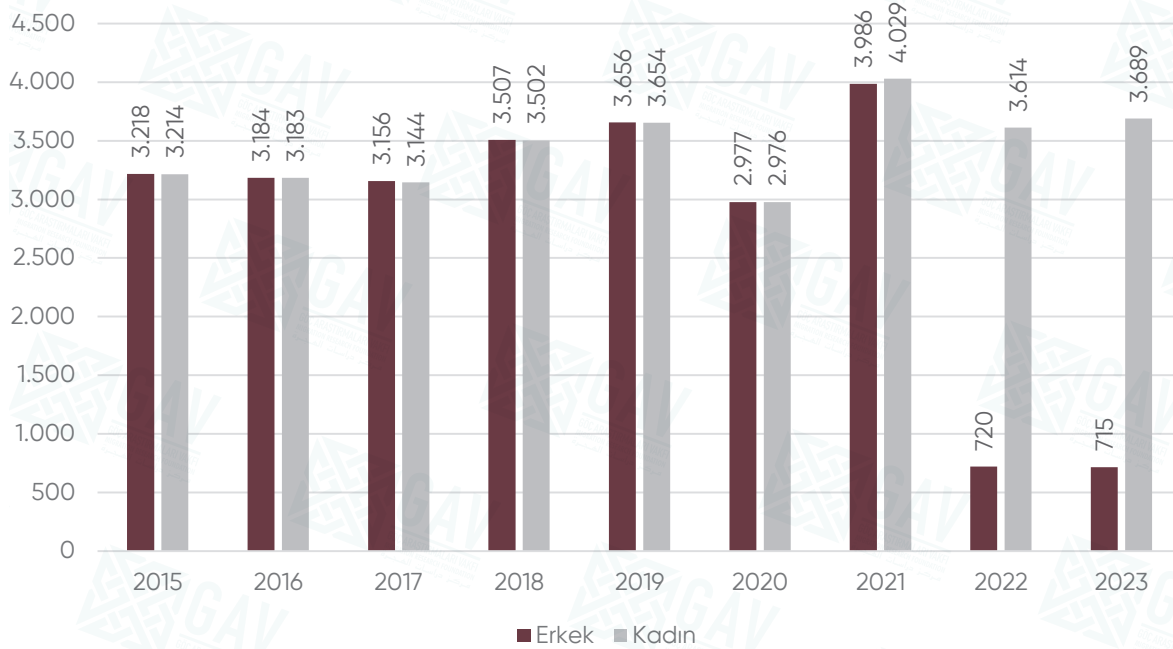
Uyruklar	2022		2023		Değişim Oranı (%)	
	 Erkek	 Kadın	 Erkek	 Kadın	 Erkek	 Kadın
ABD	134	164	194	177	44,78	7,93
Afganistan	310	232	316	275	1,94	18,53
Almanya	1.536	2.475	1.387	2.243	-9,70	-9,37
Avusturya	354	467	326	445	-7,91	-4,71
Azerbaycan	214	2.555	254	2.818	18,69	10,29
Bulgaristan	122	583	159	483	30,33	-17,15
Fas	21	2.460	22	2.128	4,76	-13,50
Hollanda	131	93	86	128	-34,35	37,63
Irak	178	504	178	523	0,00	3,77
İngiltere	129	282	156	382	20,93	35,46

119 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, “Erkek ve Kadının Uyruğuna Göre Evlenmeler (Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2023)”.

120 Kısa çizgi (-) veri yok anlamına gelmektedir. Kırmızıyla ifade edilen hücreler ilgili uyruktan kişilerin en fazla boşanan kişilerin olduğu ilk 10 uyruk arasında yer almadığını ifade etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, “Erkek ve Kadının Uyruğuna Göre Evlenmeler (Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2023)”.

İran	167	914	222	1.025	32,93	12,14
Kırgızistan	-	1.027	17	1.149	-	11,88
Özbekistan	20	3.178	38	3.716	90,00	16,93
Rusya	68	1.576	82	2.339	20,59	48,41
Suriye	1.266	3.761	1.219	3.519	-3,71	-6,43
Türkmenistan	65	1.201	104	1.817	60,00	51,29
Ukrayna	13	1.078	-	1.079	-	0,09
Diğer	1.433	6.021	1.585	6.783	10,61	12,66
Toplam	6.161	28.571	6.345	31.029	2,99	8,60

Türkiye’de boşanan yabancı uyruklu kadınların sayısı ile erkeklerin sayısı son dokuz yıl içerisinde genellikle benzer seviyede seyretmiştir. Ancak 2022 ve 2023 yılında bu durum erkekler lehine belirgin bir şekilde değişmiştir. 2015 yılında boşanan yabancı uyruklu kadınların sayısı **3.214** iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu sayı **3.689** olmuştur. Ayrıca boşanmaların zirveye ulaştığı yıl **4.029** kişiyle 2021 yılıdır. Diğer taraftan 2015 yılında **3.214** yabancı uyruklu erkek boşanmışken 2021 yılına gelindiğinde bu sayı **3.986** kişiyle zirveye ulaşmış, takip eden yılda ise dramatik bir biçimde gerileyerek **720** olmuştur. 2023 yılında da bu gerileme devam etmiş, **715** yabancı uyruklu erkek eşlerinden boşanmıştır.

Şekil 34. Türkiye’de boşanan yabancı uyruklu erkek ve kadınların yıllara göre dağılımı, 2015-2023¹²¹

121 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), “Erkek ve Kadının Uyuşmasına Göre Boşanmalar (Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2023)” Erişim 20 Mart 2024.

2023 yılında Türkiye’de boşanmaların sayısı bir önceki yıla göre **%5,01** oranında azalmıştır. Boşanan Türk vatandaşı kadınların sayısı bir önceki yıla göre **%5,03**, erkeklerin sayısı ise **%5,16** oranında azalmıştır. Aynı durum yabancılar için değerlendirildiğinde erkeklerin sayısı bir önceki yıla göre **%0,69** oranında azaldığı, kadınların sayısının ise **%2,08** oranında arttığı görülmüştür.

Tablo 58. Türkiye’de boşanan yabancı uyrukluların cinsiyetine ve uyruğuna göre dağılımı, 2022-2023¹²²

Cinsiyet	2022			2023			Değişim Oranı (%)		
	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam	Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam
 Erkek	180.234	720	180.954	171.166	715	171.881	-5,03	-0,69	-5,01
 Kadın	177.340	3.614	180.954	168.192	3.689	171.881	-5,16	2,08	-5,01

2022 yılında boşanan yabancı erkeklerin en fazla olduğu uyruklar **243** kişiyle (**%33,75**) Almanya, **82** kişiyle (**%11,39**) Suriye, **46** kişiyle (**%6,39**) Avusturya iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyrukların sıralaması değişmemiş, **249** kişiyle (**%34,83**) Almanya, **75** kişiyle (**%10,49**) Suriye, **40** kişiyle (**%5,59**) Avusturya uyruklu kişiler Türkiye’de en fazla boşananlar olmuştur. Öte yandan kadınlarda boşanmaların en fazla olduğu uyruklar 2022 yılında **473** kişiyle (**%13,09**) Almanya, **472** kişiyle (**%13,06**) Azerbaycan, **421** kişiyle (**%11,65**) Suriye iken 2023 yılına gelindiğinde ise bu uyruklar **490** kişiyle (**%13,28**) Azerbaycan, **422** kişiyle (**%11,44**) Almanya, **368** kişiyle (**%9,98**) Suriye şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 59. Türkiye’de boşanan yabancı uyrukluların cinsiyetine ve ilk 10 uyruğa göre dağılımı, 2022-2023¹²³

Uyruklar	2022		2023		Değişim Oranı (%)	
	 Erkek	 Kadın	 Erkek	 Kadın	 Erkek	 Kadın
ABD	15	-	16	21	6,67	-
Afganistan	16	-	24	-	50,00	-
Almanya	243	473	249	422	2,47	-10,78
Avusturya	46	60	40	57	-13,04	-5,00
Azerbaycan	20	472	28	490	40,00	3,81
Bulgaristan	15	89	18	109	20,00	22,47
Fas	-	230	-	210	-	-8,70
Gürcistan	-	107	5	102	-	-4,67

122 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, “Erkek ve Kadının Uyuşmasına Göre Boşanmalar (Evlendirme ve Boşanma İstatistikleri, 2023)”.
123 Kısa çizgi (-) veri yok anlamına gelmektedir. Kırmızıyla ifade edilen hücreler ilgili uyruktan kişilerin en fazla boşanan kişilerin olduğu ilk 10 uyruk arasında yer almadığını ifade etmektedir. Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, “Erkek ve Kadının Uyuşmasına Göre Boşanmalar (Evlendirme ve Boşanma İstatistikleri, 2023)”.
92

Hollanda	22	27	18	26	-18,18	-3,70
Irak	23	32	20	51	-13,04	59,38
İngiltere	23	65	21	68	-8,70	4,62
İran	24	81	34	74	41,67	-8,64
Kırgızistan	-	110	-	123	-	11,82
Özbekistan	-	335	4	349	-	4,18
Rusya	-	220	7	201	-	-8,64
Suriye	82	421	75	368	-8,54	-12,59
Türkmenistan	5	115	-	147	-	27,83
Ukrayna	-	162	-	173	-	6,79
Diğer	186	615	156	698	-16,13	13,50
Toplam	720	3.614	715	3.689	-0,69	2,08

Evlenme sayıları ile boşanma sayıları karşılaştırıldığında yabancı uyruklu erkeklerde en fazla evlenen ve boşanan uyrukların aynı olduğu, buna karşılık kadınlarda en fazla evlenenler arasında Özbekistan uyruklular bulunuyorken en fazla boşananlar arasında bu uyruktan kişiler ilk üç uyruk arasında yer almadığı görülmüştür.

2.9. Türk Vatandaşlığı Verme

Yılığımız kapsamında takip edilmesi zor konulardan birisi de Türk vatandaşlığı verilen yabancıların verileridir. Zira geçtiğimiz yıllarda olduğu gibi, 2023 yılında da herhangi bir kurum periyodik olarak bu hususta istatistik paylaşmamış, çalışma kapsamında ulaşılan veriler resmi yetkililerin kamuya açık açıklamalarından elde edilmiştir. Bir diğer zorluk, bu mevzunun Suriyelilere indirgenmesidir. İçişleri Bakanı'nın 2023 yılında yaptığı açıklamalar bu yönde seyretmiştir. 2023 yılındaki Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekiliği seçimleri, Türk vatandaşlığı verilen yabancılar konusunu, özellikle seçim sathı mailinde, gündemde önemli bir tartışma başlığına dönüştürmüştür.

2023 yılı genel seçimleri öncesinde, 15 Nisan 2022 tarihinde dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu yaptığı açıklamada **230.998** Suriyeliye Türk vatandaşlığı verildiğini söylemiştir. Soylu'nun açıklamasına göre bunlardan **130.914**'ü reşit, **100.084**'ü ise çocuktur.

2023 yılında bu hususta paylaşılan bilgi bir sosyal medya gönderisine dayanmaktadır.¹²⁴ Bu gönderide paylaşılan fotoğrafta yer alan tablonun formatı, eski İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun televizyon ekranlarında kamuoyuna sunduğu tabloyla uyumludur. Ancak resmi makamlardan konuya ilişkin bir yalanlama ve doğrulama gelmediğinden verilerin tam anlamıyla

124 Kimi kaynakların ilgili görselin İçişleri Bakanlığı tarafından paylaşıldığını belirtmesi dikkat çekmektedir. Bakanlık kaynakları tarafından böyle bir paylaşım yapıldığı görülmüştür. Bkz. TR Haber, "İçişleri Bakanlığı, Türk Vatandaşlığı Kazanan Yabancı Uyruklu Kişilerin Sayısını Paylaştı.", X (31 Mayıs 2023, 01:20).

gerçeği yansıtmadığı bilinmemektedir. Diğer taraftan bu gönderinin paylaşıldığı tarihten sonra yapılan açıklamalardaki Suriyelilerle ilgili istatistiklerin, görselde yer alan istatistiklerle uyumlu olduğu düşünülmektedir. 31 Mayıs 2023 tarihinde paylaşılan gönderiye göre, toplam **413.548** yabancıya Türk vatandaşlığı verilmiştir. Bunlardan **237.021**'i Suriye uyruklu, **117.164**'ü Ahıska Türk'ü, **47.354**'ü Afganistan uyruklu ve **12.009**'u ise Uygur Türk'üdür. Vatandaşlık verilen Suriye uyrukluların **134.271**'i 18 yaşını doldurmuş, **102.750**'si ise çocuktur. Bunun yanında vatandaşlık verilen yabancılardan **39.901**'inin Türk vatandaşı olarak **11 milyar dolarının üzerinde** yatırım yaptığı belirtilmiştir.

İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'nın 8 Kasım 2023 tarihinde yaptığı açıklamaya göre **156.987**'si 18 yaşını doldurmuş ve **81.008**'i 18 yaş altı olmak üzere toplam **237.995** Suriyeli, Türk vatandaşı olmuştur. Bakan Yerlikaya, geçici koruma statüsüyle Türkiye'de bulunan Suriyelilerin Türkiye'de doğan çocuklarına Türk vatandaşlığı verilmediği beyan etmiştir. Bu açıklamadan yaklaşık bir ay sonra, 17 Aralık 2023'te yine Yerlikaya tarafından vatandaşlık verilen Suriyeli sayısı hakkında yeni bir açıklama yapılmıştır. Bakan'ın açıklamasına göre **134.422**'si "reşit" ve **100.633**'ü ise çocuktur. Ayrıca Bakan, **156.987** Suriyelinin "18 yaşını doldurmuş" olduğunu söylemiştir. Son olarak Bakanlık yetkililerinin yaptığı açıklamaların hemen hepsinde vatandaşlığın "istisnai" olarak verildiği söylenmiştir.¹²⁵

2023 yılında Türk vatandaşlığı verilen yabancılardan 2022 yılına göre değişimine bakıldığında 18 Ağustos 2022 ile 31 Mayıs 2023 tarihleri arasında **8.060** Afganistan uyruklu, **12.188** Ahıska Türk'üne¹²⁶, **5.008** Uygur Türk'üne Türk vatandaşlığı verildiği görülmüştür. Ayrıca 5 Aralık 2022 ile 17 Aralık 2023 tarihleri arasında **16.384** Suriyeliye Türk vatandaşlığı verilmiştir.

Tablo 60. Türk vatandaşlığı verilen yabancılardan uyruklarına göre dağılımı, 2022-2023

Uyruklar	18.08.2022 ¹²⁷	05.12.2022 ¹²⁸	15.04.2023 ¹²⁹	31.05.2023 ¹³⁰	08.11.2023 ¹³¹	17.12.2023 ¹³²
Afganistan	39.294	-	-	47.354	-	-
Ahıska Türk'ü	104.976	-	-	117.164	-	-
Suriye	211.908	221.671	230.998	237.021	237.995	238.055
Uygur Türk'ü	7.001	-	-	12.009	-	-
Toplam	363.179	-	-	413.548	-	-

125 İstisnai olarak Türk vatandaşlığı verilmesi ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Türk Vatandaşlığı Kanunu (TVK), *Resmi Gazete* 27256 (29 Mayıs 2009), Kanun Numarası: 5901, md. 12; Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik, *Resmi Gazete* 27544 (6 Nisan 2010), Bakanlar Kurulu Kararı Numarası: 2010/139, md. 20.

126 Cumhurbaşkanı Erdoğan, Eylül 2023'te yaptığı açıklamada AKP iktidarı öncesi Ahıska Türklerinden 4.840 kişiye vatandaşlık verildiğini AKP döneminde bu sayının 60 bine yaklaştığını beyan etmiştir. Bkz. *Yeni Şafak*, "Cumhurbaşkanı Erdoğan Türkiye'de Ahıska Türklerini Kabul Etti" Erişim 29 Mart 2024.

127 2022 yılında yapılan en kapsamlı açıklama 18 Ağustos 2022 tarihli olduğundan bu veriler yıllık kapsamına alınmıştır. Bkz. *Takvim*, "İçişleri Bakanı Süleyman Soyulu'dan Flaş 'Cemevi' ve 'Suriyeli Sığınmacı' Açıklaması!" Erişim 18 Ağustos 2023;

128 Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, "Bazı Basın ve Sosyal Medyada Yer Alan 'Seçmen Kütüklerinde 466 Bin Suriyeli Tespit Edildi' Şeklinde Gerçeği Yansıtmayan İddialara İlişkin Kamuoyu Duyurumuz!", X (2 Aralık 2022, 15:51) Erişim 25 Mart 2024; Dünya, "221 Bin 671 Suriyeli, Türk Vatandaşlığını Aldı" (5 Aralık 2022) Erişim 20 Mart 2024.

129 NTV, "Kaç Yabancıya Vatandaşlık Verildi? İçişleri Bakanı Süleyman Soyulu Açıkladı" (15 Nisan 2023) Erişim 24 Mart 2024.

130 31 Mayıs 2023 tarihinde sosyal mecralarda Türk vatandaşlığı verilen yabancılardan ilgili bir tablo dolaşıma sokulmuştur. Sunulan tablonun formatı eski İçişleri Bakanı Süleyman Soyulu'nun canlı yayında paylaştıklarıyla örtüşmekte olup resmi makamlardan konuya ilişkin doğrulama veya yalanlama gelmemiştir. Bkz. 23 Derece, "Gazeteci Yalçın Arı Sonradan Vatandaşlık Alan Yabancı Sayılarını Açıkladı.", X (31 Mayıs 2023, 13:27).

131 *EnSonHaber*, "Bakan Yerlikaya, Vatandaşlık Alan Suriyeli Sayısını Açıkladı" (8 Kasım 2023) Erişim 25 Mart 2024.

132 T24, "İçişleri Bakanı Yerlikaya Vatandaşlık Verilen Suriyeli Sayısını Açıkladı" (17 Aralık 2023) Erişim 24 Mart 2024.

Yatırım yapma yoluyla Türk vatandaşlığına hak kazanma konusunun “Türkiye için önemini koruduğu” İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya’nın katıldığı bir televizyon programındaki beyanlarından anlaşılmaktadır. Bakan Yerlikaya, Al Jazeera televizyon kanalının Arapça yayınına katılmış, kanunla sınırları çizilen değerlerde konut satın alan yabancılara Türk vatandaşlığı verilmesi sürecinin duraklatıldığı iddialarını yalanlamıştır. Yerlikaya, sürecin kanunun öngördüğü şekilde ilerlediği ve konut satın alarak Türk vatandaşlığına başvuran kişilerin vatandaşlık alma sürecinin gerekli incelemelerle birlikte 2-3 ay sürdüğünü ifade etmiştir.¹³³

133 BirGün, “Bakan Yerlikaya: Konut Satışı Karşılığı Vatandaşlık Alma Süreci Durmadı” (28 Ağustos 2023) Erişim 28 Mart 2024.

DÜZENSİZ GÖÇ VE İNSAN HAREKETLİLİKLERİ

Bu bölümde Türkiye'nin 2023 yılına ait düzensiz göç ve insan hareketliliklerine dair veriler ve analizler yer almaktadır. *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*'de de belirtildiği gibi "düzensiz göç ile ilgili veriler biri ana kaynak (Göç İdaresi Başkanlığı) olmak üzere toplamda yedi kaynaktan elde edilmiştir. Bu kaynaklar Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), Sahil Güvenlik Komutanlığı (SG) ve Ticaret Bakanlığı (TB) şeklinde sıralanabilir. Bunlarla beraber Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın yayımlamış olduğu 'Sahil Güvenlik-Jandarma ve Emniyet Müşterek Yakalamalar' ile ilgili verileri düzensiz göç kaynakları arasında ayrı bir başlık olarak ele almak mümkündür."

Türkiye'de göç konusu ile ilgili yayımlanan verilerin en önemli kaynağı hiç kuşkusuz Göç İdaresi Başkanlığıdır (GİB). Bu nedenle düzensiz göç ile ilgili en nihai sayılarda her zaman GİB'in verileri esas alınmıştır. GİB düzensiz göç ile ilgili verileri resmi internet sitesinden ve eski adıyla *Twitter* olan *X* platformundan yayınlanmaktadır. Bunların yanında Göç İdaresi Başkanlığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından çeşitli platformlarda yapılan açıklamalar da kaynak olarak kullanılmıştır.

Bir diğer önemli kaynak olarak Türk Silahlı Kuvvetlerinin yayımladığı sayılar sayılabilir. Bu sayılar kara sınırlarında düzensiz göç teşebbüsleri sırasında yakalanan göçmen sayılarını ifade etmektedir ve veriler günlük olarak yayımlanmaktadır. Günlük kaydedilen veriler yazarlar tarafından düzenlenmiştir.¹ Ayrıca Milli Savunma Bakanlığının (tespit edilebildiği kadarıyla) 6 Temmuz 2023 tarihinden itibaren yapmaya başladığı "Haftalık Basın Bilgilendirme Toplantıları"nda ifade edilen sayılar da kullanılmıştır.

Jandarma Genel Komutanlığının yayımladığı düzensiz göçmen sayıları hem internet sitesinde aylık olarak yayınlanan asayiş istatistiklerinden² hem de *2023 İdare Faaliyet Raporu*'ndan³ derlenmiştir.

Deniz yolu ile gerçekleşen düzensiz göç teşebbüsleri esnasında yakalanan ve kurtarılanların sayısını ise Sahil Güvenlik Komutanlığı paylaşmaktadır.⁴ Bu veriler günlük, aylık ve yıllık şeklinde SG'nin resmi internet sayfasında paylaşilmektedir.

Sahil Güvenlik Komutanlığının sitesinde yayımlanan bir başka veri ise (Müşterek-1) Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ortak faaliyetleri çerçevesinde gerçekleştirilen "müşterek yakalamalar"dır. Bu veriler "Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından karada tespit edilen ve denize çıkmadan Jandarma ve Emniyet birimleri

1 Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), "Günlük Faaliyetler" (Erişim yıl içinde günlük olarak gerçekleştirilmiştir).

2 Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), "Veriler" (Erişim 21 Nisan 2024).

3 Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), *2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu*.

4 Sahil Güvenlik Komutanlığı (SG), "Güncel Faaliyetler". (Erişim yıl içinde günlük olarak gerçekleştirilmiştir).

tarafından yakalanan düzensiz göçmen bilgilerini içermektedir.”⁵ Bu verilerin yayımlanma sıklığı günlük, aylık ve yıllık şeklindedir.

Müşterek yakalamaların ikincisi (Müşterek-2) ise Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı birimleri sorumluluk bölgelerinde Göç İdaresi Başkanlığı taşra birimleri ile birlikte yürütülen “Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulamaları” EGM’nin internet sitesinde yayımlandığı için bu şekilde başlıklandırılmıştır.

Son kaynak olan Ticaret Bakanlığının yayımladığı “kaçak göçmen sayıları” ise “adli ve idari işlem olay sayılarının” esas alındığı verilerden oluşmaktadır.⁶

Aşağıdaki tablo, ilgili kurumların ve kaynakların veri yayımlama aralıklarını karşılaştırmalı olarak göstermektedir.

Tablo 61. İlgili kurumların düzensiz göç ile ilgili veri yayımlama sıklıkları

Kurumlar	Veri Yayımlama Aralıkları			
	Günlük	Haftalık	Aylık	Yıllık
Göç İdaresi Başkanlığı	✗	✓	✓	✓
Türk Silahlı Kuvvetleri	✓	✓	✗	✓
Jandarma Genel Komutanlığı	✗	✗	✓	✓
Sahil Güvenlik Komutanlığı	✓	✗	✓	✓
Müşterek- 1 (Sahil Güvenlik, Jandarma ve Emniyet Genel Müdürlüğü)	✓	✗	✓	✓
Müşterek- 2 (Emniyet Genel Müdürlüğü)	✗	✗	✓	✗
Ticaret Bakanlığı	✗	✗	✓	✓

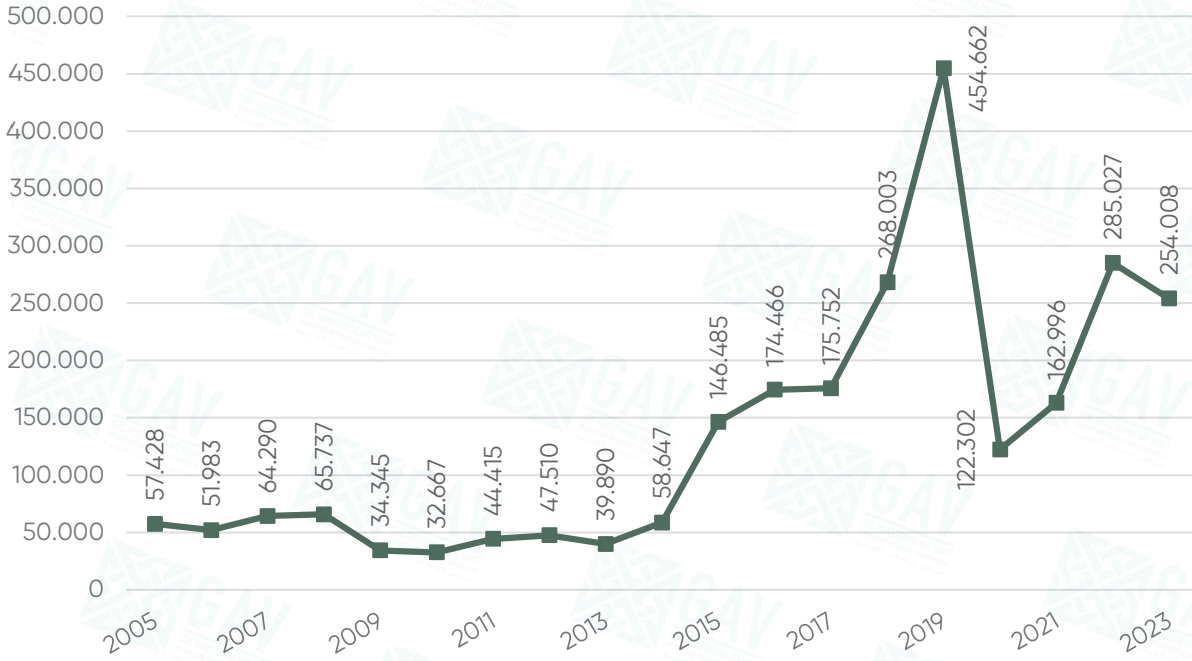
Yine *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yılığ*ı-2022’de de belirtildiği üzere “her bir kurumun düzensiz göçmenlerin durumu ile ilgili kullandığı terminolojide benzerlik olmasına rağmen bazı farklılıklar görülmektedir. Kolluk kuvvetleri tarafından düzensiz göçmenlere yapılan müdahale için Göç İdaresi Başkanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Ticaret Bakanlığı ‘yakalama’ ifadesini kullanmaktadır. Sahil Güvenlik Komutanlığının yayımladığı verilerde ise düzensiz göçmenlerin ‘yakalanan’ ve ‘kurtarılan’ şeklinde bir ayrımı bulunmaktadır.” Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan verilerde ise düzensiz göçmen yerine “kaçak göçmen” ifadesi kullanılmaktadır. İlgili bölümlerde bu farklılıklar olduğu gibi korunmuştur.

5 Sahil Güvenlik Komutanlığı (SG), “Düzensiz Göç İstatistikleri” (Erişim 21 Nisan 2024).

6 Ticaret Bakanlığı, TB, “Kaçakçılıkla Mücadele Verileri” (Erişim 14 Nisan 2024).

3.1. Kurumlara Göre Düzensiz Göç Verileri

Türkiye’de 2025-2023 yılları arasında yakalanan düzensiz göçmen sayılarını gösteren aşağıdaki grafik, 2020 yılında **122.302**’ye gerileyen sayının tekrar artış eğilimine girdiğini göstermektedir. 2021’de **162.996** ve 2022’de **285.027**’ye yükselen yakalanan düzensiz göçmen sayısı, 2023 yılında **254.008** olarak kayıtlara geçmiştir. Mükerrerlikten arındırılmış sayı ise **181.584** şeklinde açıklanmıştır. 2005-2023 arasında yakalanan toplam düzensiz göçmen sayısı **2.540.613** olarak hesaplanmıştır.

Şekil 35. Yakalanan düzensiz göçmen sayısının yıllara göre dağılımı, 2005-2023⁷

2023 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayılarının kurumlara ve aylara göre dağılımını gösteren aşağıdaki tablo, sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak gösterilecek sayıların genel bir görünümünü sunmaktadır. Ancak şunu ifade etmek gerekir ki yakalanan düzensiz göçmen sayılarına dair nihai sayı Göç İdaresi Başkanlığı’na aittir (**254.008**) ve bu sayı tablodaki diğer kurumların toplamını ifade etmemektedir.

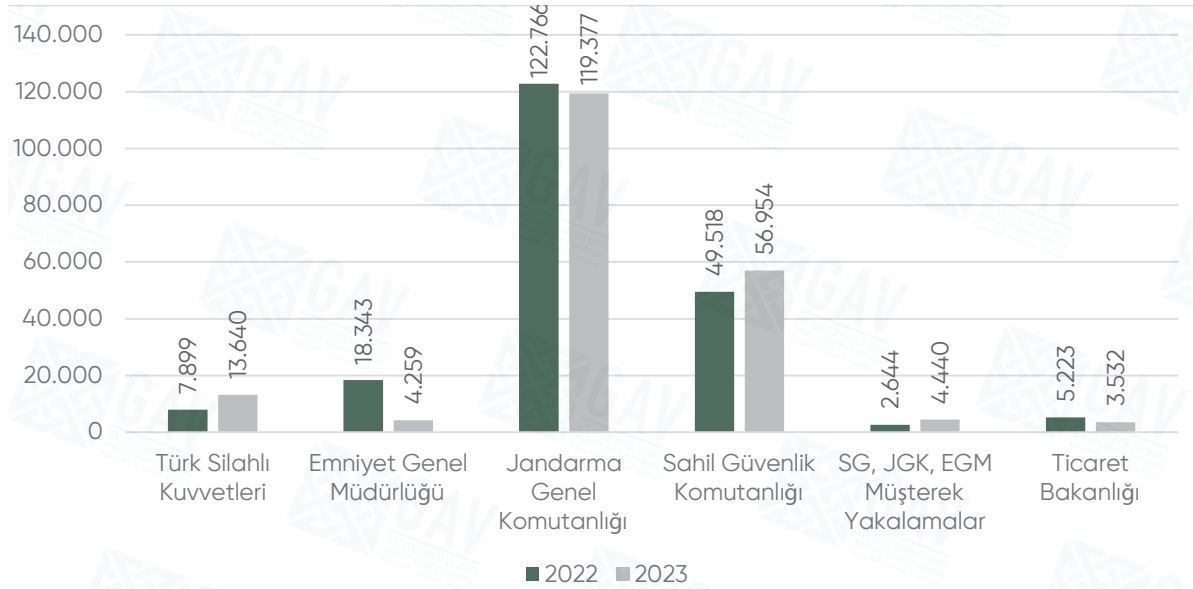
Tablonun en altında yer alan toplam bölümünde TSK, JGK ve SG’ye ait iki farklı sayı verilmiştir. Bunun nedeni “kurumlar tarafından açıklanan toplam sayılar” ile “kurumların yıl içinde paylaşmış oldukları sayıların toplamı” arasında farklılıkların olmasıdır. Bu ve gelecek tablolar da bu farklılıklar ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

7 Göç İdaresi Başkanlığı’nın verilerinden hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. GİB, “Düzensiz Göç” (Erişim 8 Mart 2024).

Tablo 62. Yakalanan düzensiz göçmen sayısının kurumlara ve aylara göre dağılımı, 2023⁸

Aylar	Türk Silahlı Kuvvetleri		Jandarma Genel Komutanlığı	Sahil Güvenlik Komutanlığı	Müşterek-1 (SG, JGK, EGM)	Müşterek-2 (EGM)	Ticaret Bakanlığı	Göç İdaresi Başkanlığı
	Giriş	Çıkış						
Ocak	148	281	8.048	3.025	102	716	-	14.499
Şubat	65	310	4.582	1.802	43	-	-	9.683
Mart	123	839	8.453	2.614	194	775	-	14.309
Nisan	156	396	5.645	2.806	386	731	-	12.798
Mayıs	112	484	4.787	3.161	215	-	-	13.776
Haziran	167	547	6.316	3.102	107	839	-	17.898
Temmuz	126	556	8.439	2.909	452	-	-	27.252
Ağustos	221	1.538	14.663	5.005	787	-	-	32.771
Eylül	220	1.940	21.856	9.623	514	1.198	-	38.569
Ekim	344	2.079	17.369	10.736	1.012	-	-	32.909
Kasım	248	1.454	10.392	4.830	211	-	-	21.361
Aralık	258	575	8.827	7.341	417	-	-	18.183
Toplam	2.188	10.999	119.377 (119.074)	56.954 (57.252)	4.440	4.259	3.532	254.008
	13.187 (13.640)							

2022 ile 2023 yıllarında yakalanan düzensiz göçmen sayılarının kurumlara göre sayılarının karşılaştırıldığı aşağıdaki grafiğe bakıldığında, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Sahil Güvenlik Komutanlığı sayılarındaki artış dikkat çekmektedir. TSK verilerine göre 2022 yılında **7.899** düzensiz göçmen yakalanmışken, 2023 yılında bu sayı **13.640**'a yükselmiştir. Benzer şekilde Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından geçen yıl **49.518** olarak açıklanan sayı, 2023'te **56.954** olarak belirtilmiştir.

Şekil 36. Yakalanan düzensiz göçmen sayısının kurumlara göre dağılımı, 2022-2023⁹

8 Yazarlar tarafından ilgili kurumların verileri derlenerek hazırlanmıştır.

9 Yazarlar tarafından ilgili kurumların verileri derlenerek hazırlanmıştır.

3.1.1. Göç İdaresi Başkanlığı

Göç İdaresi Başkanlığı 2023 yılında ülke sınırlarında, karasularında ve yurt içinde yakalanan düzensiz göçmenlerin sayısını **254.008** olarak açıklamıştır. Mükerrerlikten arındırılmış yakalanan düzensiz göçmen sayısı ise **181.584** olarak ifade edilmiştir.¹⁰ 2022'de **285.027** olan toplam yakalanan düzensiz göçmen sayısının 2023'te **%10,88** oranında düşüş yaşadığı anlaşılmaktadır. İki yıl arasındaki aylık farklara bakıldığında da özellikle **mayıs, haziran ve eylül** aylarında ciddi farkların olduğu görülmektedir.

Şekil 37. Yakalanan düzensiz göçmen sayısının aylara göre dağılımı, 2022-2023¹¹

Aşağıdaki tabloda, yıl içinde yakalanan **254.008** düzensiz göçmenin ilk on uyruğa göre dağılımı görülmektedir. Buna göre 2023 yılında **68.687** Afganistan, **58.621** Suriye, **18.113** Pakistan, **14.328** Filistin, **13.040** Türkmenistan, **9.649** Bangladeş, **8.803** Özbekistan, **7.295** Fas, **6.383** Yemen ve **6.085** Irak uyruklu düzensiz göçmen yakalanmıştır. Yakalanan düzensiz göçmenlerin **%50'sini** Afganistanlılar ve Suriyeliler oluşturmaktadır.

Tablo 63. Yakalanan düzensiz göçmenlerin ilk on uyruğa göre dağılımı, 2023¹²

Uyruklar	Sayı	Oran (%)	Uyruklar	Sayı	Oran (%)
Afganistan	68.687	27%	Bangladeş	9.649	4%
Suriye	58.621	23%	Özbekistan	8.803	3%
Pakistan	18.113	7%	Fas	7.295	3%

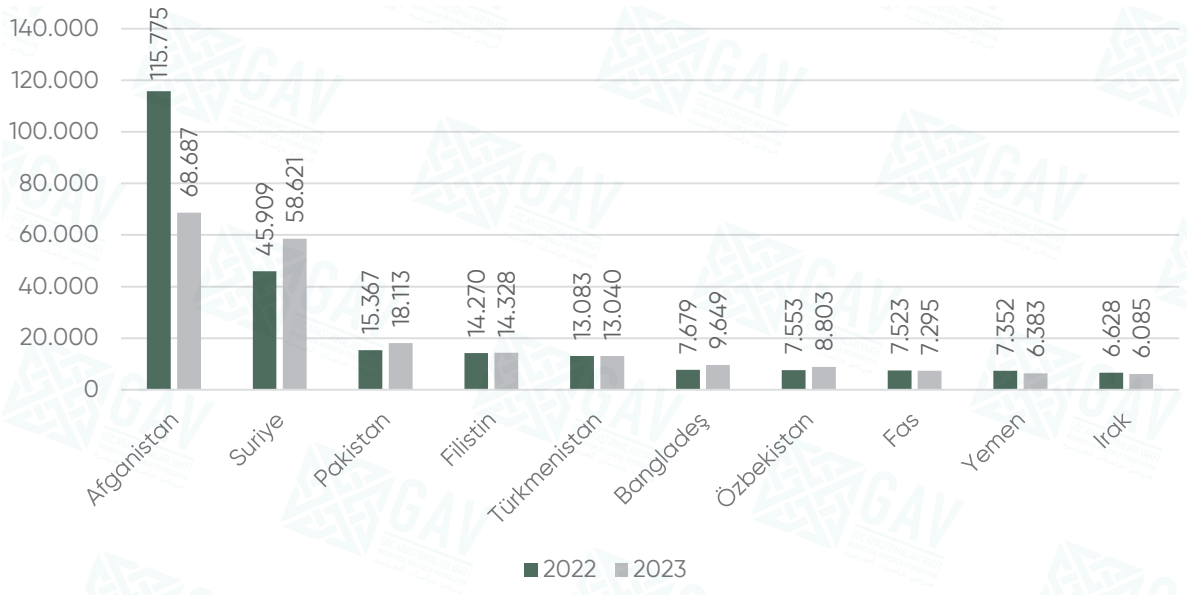
10 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Düzensiz Göç" (7 Şubat 2024)

11 Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. GİB, "Düzensiz Göç" (7 Şubat 2024); 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

12 Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. GİB, "Düzensiz Göç".

Filistin	14.328	6%	Yemen	6.383	3%
Türkmenistan	13.040	5%	Irak	6.085	2%
			Diğer	43.004	17%
Toplam				254.008	100%

Yukarıdaki tablo geçen sene ile kıyaslandığında 2023 yılında yakalanan Afganistan uyruklu düzensiz göçmen sayısındaki ciddi azalış dikkat çekmektedir. 2022’de **115.775** olan bu sayı 2023’te **68.687**’e kadar düşmüştür. Diğer taraftan yakalanan Suriyeli düzensiz göçmen sayısında ise artış yaşanmıştır. Geçen yıl **45.909** olarak ifade edilen sayı bu sene **58.621** şeklinde açıklanmıştır. İlk ondaki diğer uyruklara bakıldığında ise geçen sene ile benzer bir eğilimin sürdüğü görülmüştür.

Şekil 38. Yakalanan düzensiz göçmenlerin ilk on uyruğa göre dağılımı, 2022-2023¹³

3.1.2. Türk Silahlı Kuvvetleri

Düzensiz göçmen sayıları ile ilgili önemli kaynaklardan biri olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin günlük olarak yayımladığı “Günlük Faaliyetler”deki veriler, yazarlar tarafından günlük olarak toplanmış ve düzenlenmiştir.¹⁴ Bu nedenle aşağıda verilen bilgiler “tespit edilebildiği kadarıyla” şartıyla beraber düşünülmelidir. Düzenlenen sayılar aşağıdaki tablolarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Buna göre 2023 yılında, Türkiye’nin kara sınırlarından düzensiz olarak geçiş teşebbüsünde bulunurken yakalananların sayıları 2022’ye göre **%68** oranında artmıştır. Bu artış

¹³ Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. GİB, “Düzensiz Göç”; 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yılı 2022*.

¹⁴ Yazarlar tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerinin verileri derlenerek hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Türk Silahlı Kuvvetleri, TSK, “Günlük Faaliyetler” (2023 yılı içinde günlük erişim).

daha çok ülkeden çıkış teşebbüsü sırasında gerçekleşen yakalamalarda yaşanmıştır.

2022 Yılı'nda da belirtildiği üzere önceki yıllardan farklı olarak ilk defa 2022 yılında Türkiye'den çıkış teşebbüsleri sırasında yakalananların, Türkiye'ye giriş esnasında yakalananların sayısını geçmişti.¹⁵ 2023 yılında bu eğilimin devam ettiği görülmektedir. Ülkeden çıkmaya çalışırken yakalanan düzensiz göçmenlerin sayısı, girmeye çalışırken yakalananlardan fazladır. 2022 yılında ülkeden çıkış sırasında yakalanan düzensiz göçmen sayısı **4.957** iken 2023'te bu sayı **10.999** olmuştur. Ülkeye giriş esnasında yakalanan düzensiz göçmen sayısı ise geçen sene **2.865** iken 2023 yılında **2.188**'dir. 2023 yılında geçiş teşebbüsleri sırasında yakalananların toplam sayısı ise **13.187** olarak hesaplanmıştır. Ancak Milli Savunma Bakanlığının (tespit edilebildiği kadarıyla) 6 Temmuz 2023 tarihinden itibaren yapmaya başladığı "Haftalık Basın Bilgilendirme Toplantıları"nda yıl sonu için farklı bir sayı telaffuz edilmiştir: **13.640**.

Aşağıdaki tabloda 6 Temmuz-28 Aralık tarihleri arasında düzenlenen "Haftalık Basın Bilgilendirme Toplantıları"nda belirtilen sayılar kümülatif bir şekilde gösterilmiştir. Tabloda aynı zamanda sınırdan yasa dışı geçiş teşebbüsü sırasında yakalananların arasında bulunan teröristlerin kümülatif sayıları ve hududu geçemeden engellenen kişilerin toplamı da verilmiştir.

Buna göre 1 Ocak-28 Aralık tarihleri arasında sınırlardan yasa dışı geçiş teşebbüsü sırasında yakalananların sayısı **13.640** olarak açıklanmıştır. Giriş ve çıkış teşebbüslerinin ayrıntıları ise belirtilmemiştir. 2024 yılının ilk haftasında (04.01.2024) yapılan başka bir açıklamada 2023'ün başından beri yakalananların sayısı **13.758** olarak ifade edilmiştir. Bu sayı muhtemelen 2024 yılının ilk 3-4 gününü de kapsadığı için 2023 yılında yakalananların sayısını " $13.640 \leq X \leq 13.758$ " şeklinde formüle etmek mümkündür. Ancak gelecek tablolarda, daha ayrıntılı olduğu için, yazarlar tarafından yıl içinde toplanan ve hesaplanan giriş ve çıkış sayıları gösterilmiştir.

1 Ocak-28 Aralık tarihleri arasında hududu geçemeden engellenenlerin sayısı **207.289**'dur. Yakalanan teröristlerin sayısı ise **605**'tir ve bu sayı yakalananların **%4,4**'üne tekabül etmektedir.

Tablo 64. TSK'nın haftalık basın bilgilendirme toplantılarında açıklanan sayılar, 2023¹⁶

	Açıklama Tarihi	Sınırları Yasa Dışı Yollarla Geçmeye Çalışırken Yakalanan Kişi Sayısı (Kümülatif)	Yakalanan Terörist sayısı (Kümülatif)		Yakalananların İçinde Teröristlerin Oranı (%)	Hududu Geçemeden Engellenen Kişi Sayısı (Kümülatif)
			FETÖ Mensubu	FETÖ+Diğer Teröristler		
Ocak- Haziran	-	-	-	-	-	-
Temmuz	6.07.2023	3.736	174	268	7,17	118.425
	13.07.2023	3.876	181	279	7,20	122.956
	20.07.2023	4.065	201	306	7,53	125.822
	27.07.2023	4.258	216	326	7,66	128.812

15 Sağıroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

16 Milli Savunma Bakanlığı (MSB), "Haftalık Basın Bilgilendirme Toplantıları" basın açıklamaları derlemesi (Erişim 06.07.2023 / 13.07.2023 / 20.07.2023 / 27.07.2023 / 3.08.2023 / 10.08.2023 / 17.08.2023 / 24.08.2023 / 31.08.2023 / 7.09.2023 / 14.09.2023 / 21.09.2023 / 28.09.2023 / 5.10.2023 / 12.10.2023 / 19.10.2023 / 26.10.2023 / 2.11.2023 / 9.11.2023 / 23.11.2023 / 30.11.2023 / 7.12.2023 / 17.12.2023 / 21.12.2023 / 28.12.2023 / 04.01.2024).

Ağustos	3.08.2023	4.468	236	347	7,77	131.944
	10.08.2023	4.752	236	356	7,49	134.935
	17.08.2023	4.931	245	369	7,48	138.011
	24.08.2023	5.282	255	380	7,19	141.406
	31.08.2023	5.756	285	417	7,24	145.697
Eylül	7.09.2023	6.423	316	451	7,02	150.584
	14.09.2023	6.890	340	487	7,07	153.412
	21.09.2023	7.442	345	497	6,68	158.380
	28.09.2023	8.063	360	524	6,50	162.415
Ekim	5.10.2023	8.593	369	533	6,20	166.611
	12.10.2023	9.230	373	537	5,82	171.382
	19.10.2023	9.863	382	548	5,56	176.338
	26.10.2023	10.413	389	555	5,33	179.677
Kasım	2.11.2023	10.974	394	560	5,10	182.129
	9.11.2023	11.521	396	566	4,91	185.205
	23.11.2023	12.467	402	576	4,62	191.766
	30.11.2023	12.687	406	581	4,58	194.157
Aralık	7.12.2023	12.889	407	583	4,52	196.524
	17.12.2023	13.156	410	590	4,48	199.898
	21.12.2023	13.502	415	598	4,43	203.968
	28.12.2023	13.640	420	605	4,44	207.289
2024	4.01.2024	13.758	-	-		209.402

2023 yılında sınırlardaki hareketlilik Bulgaristan (**7.081**), Suriye (**2.989**), Yunanistan (**1.815**) ve İran (**1.072**) şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 65. Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış teşebbüsleri sırasında TSK tarafından yakalanan şahısların sınırlara göre dağılımı, 2022-2023¹⁷

2022					2023				
Türkiye'ye Giriş		Türkiye'den Çıkış		Toplam	Türkiye'ye Giriş		Türkiye'den Çıkış		Toplam
Suriye'den	979	Suriye'ye	1.005	1.984	Suriye'den	1.244	Suriye'ye	1.745	2.989
Bulgaristan'dan	512	Bulgaristan'a	1.678	2.190	Bulgaristan'dan	46	Bulgaristan'a	7.035	7.081
Yunanistan'dan	336	Yunanistan'a	1.236	1.572	Yunanistan'dan	336	Yunanistan'a	1.479	1.815

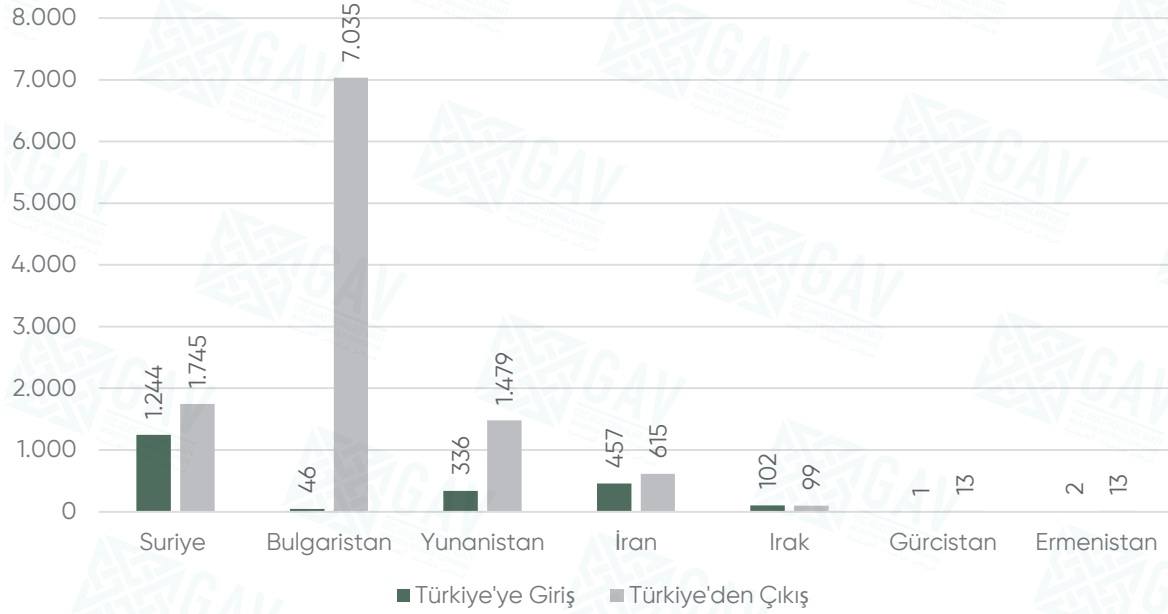
17 Yazarlar tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerinin verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için TSK, "Günlük Faaliyetler"; 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

18 Bu sayıya Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne geçiş teşebbüsü esnasında TSK tarafından yakalanan 38 kişi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne geçiş teşebbüsü esnasında TSK tarafından yakalanan 31 kişi dahil edilmemiştir. Genel toplam sadece Türkiye Cumhuriyeti sınırlarındaki düzensiz geçişler esnasında yakalananların sayısını belirtmektedir.

19 Bkz. Tablo 64.

İran'dan	907	İran'a	982	1.889	İran'dan	457	İran'a	615	1.072
Irak'tan	126	Irak'a	30	156	Irak'tan	102	Irak'a	99	201
Gürcistan'dan	2	Gürcistan'a	18	20	Gürcistan'dan	1	Gürcistan'a	13	14
Ermenistan'dan	3	Ermenistan'a	8	11	Ermenistan'dan	2	Ermenistan'a	13	15
Toplam	2.865	Toplam	4.957	7.822	Toplam	2.188	Toplam	10.999	13.187⁸
				7.899					13.640⁹

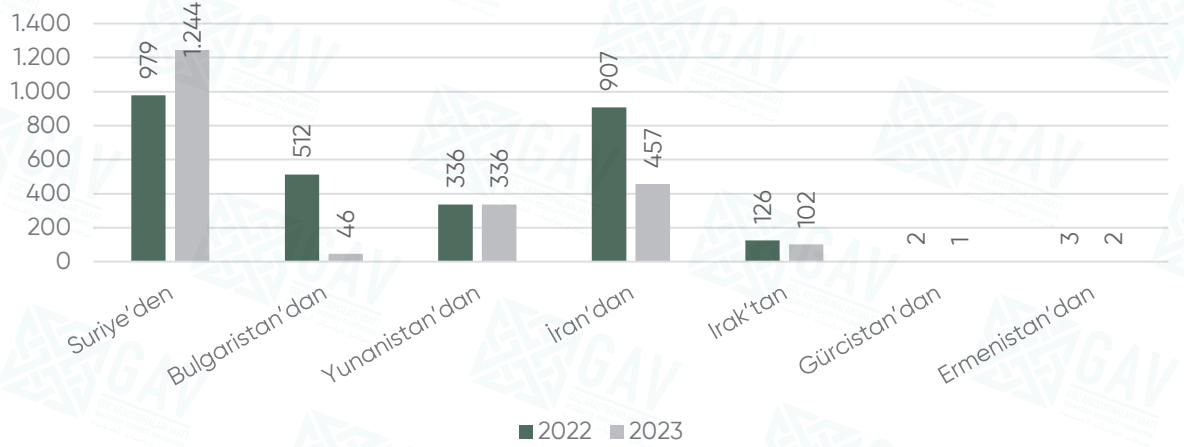
Türkiye'ye giriş teşebbüsü sırasında en fazla düzensiz göçmenin yakalandığı sınır Suriye (**1.244**) iken çıkış teşebbüsü sırasında en fazla Bulgaristan (**7.035**) sınırında yakalama gerçekleşmiştir. Suriye sınırında çıkış teşebbüsü esnasında yakalananlar (**1.745**), giriş teşebbüsü sırasında yakalananlardan (**1.244**) fazladır. Benzer şekilde Yunanistan sınırındaki sayılar da sırasıyla **1.479** ve **336** olarak kayıtlara geçmiştir.

Şekil 39. Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış teşebbüsleri sırasında TSK tarafından yakalanan şahısların sınırlara göre dağılımı, 2023²⁰

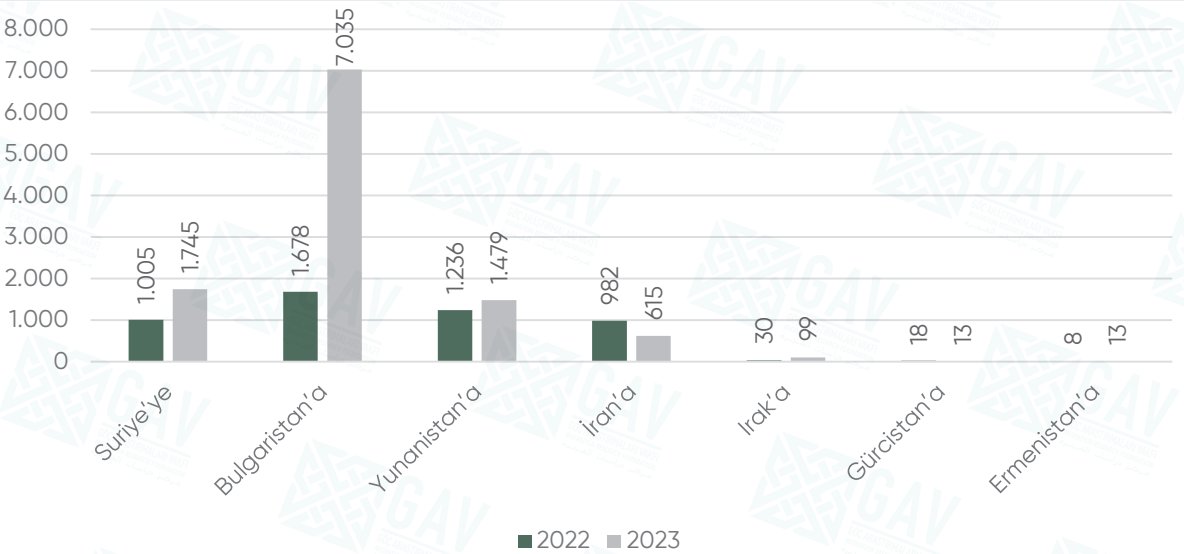
Türkiye'ye giriş teşebbüsleri sırasında yakalanan şahısların sınırlara ve yıllara göre karşılaştırılmasına bakıldığında İran ve Bulgaristan sınırlarındaki azalış dikkat çekmektedir. Bu sayılar İran sınırında **907**'den **457**'ye, Bulgaristan sınırında ise **512**'den **46**'ya düşmüştür. Giriş teşebbüsünde sadece Suriye'de bir artış yaşanmıştır. 2022'de **979** olan sayı 2023'te **1.244**'e yükselmiştir.

20 Yazarlar tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerinin verileri derlenerek hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. TSK, "Günlük Faaliyetler".

Şekil 40. Türkiye'ye giriş teşebbüsleri sırasında TSK tarafından yakalanan şahısların sınırlara göre sayıları, 2022-2023²¹

Türkiye'den çıkış teşebbüsleri sırasında yakalanan şahısların sınırlara ve yıllara göre karşılaştırılmasına bakıldığında Bulgaristan'daki ciddi artış öne çıkmaktadır. Geçen yıl **1.678** olan sayı 2023'te **7.035**'e yükselmiştir.

Şekil 41. Türkiye'den çıkış teşebbüsleri sırasında TSK tarafından yakalanan şahısların sınırlara göre sayıları, 2022-2023²²

2023 yılında Türkiye'ye giriş teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalananların sınırlara ve aylara göre dağılımına bakıldığında aylara göre önemli bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Aylık ortalama **182** kişi yakalanmıştır. Giriş teşebbüsü sırasında yakalanan düzensiz göçmenlerin %56'sı (**1.244**) Suriye, %20'si İran (**457**), %15'i (**336**) Yunanistan sınırlarında yakalanmıştır.

21 Yazarlar tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerinin verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. TSK, "Günlük Faaliyetler"; 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

22 Yazarlar tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerinin verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. TSK, "Günlük Faaliyetler"; 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

Tablo 66. Türkiye'ye giriş teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalananların sınırlara ve aylara göre dağılımı, 2022-2023²³

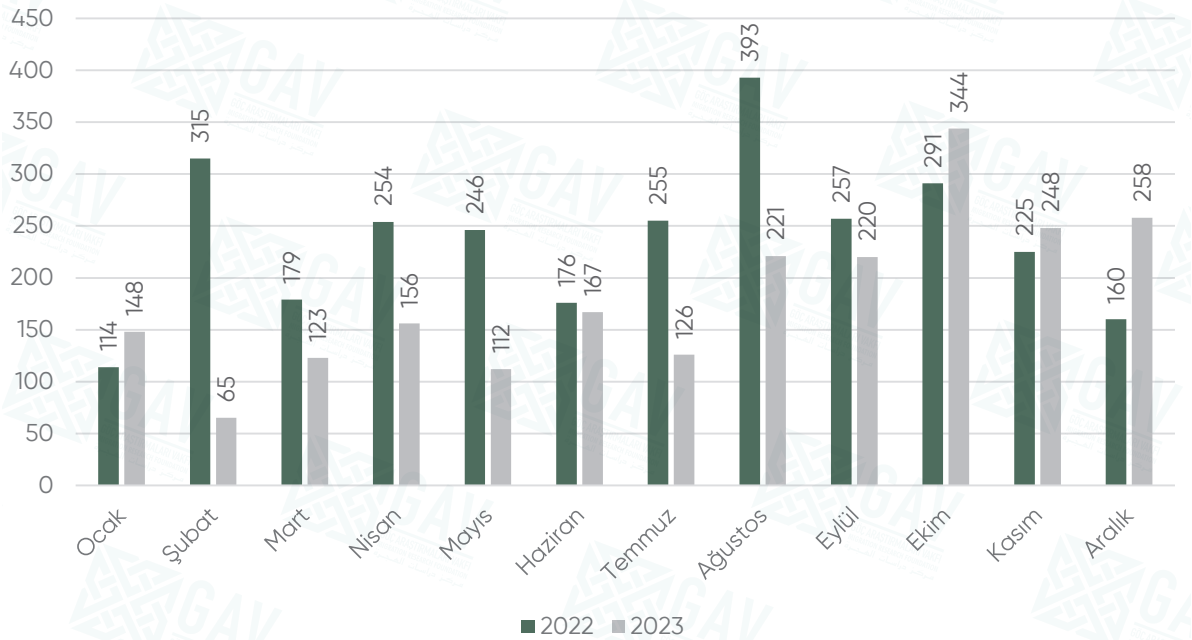
Yıl	Ay	Suriye'den	Bulgaristan'dan	Yunanistan'dan	İran'dan	Irak'tan	Gürcistan'dan	Ermenistan'dan	Toplam
2023	Ocak	108	10	9	18	1	1	1	148
	Şubat	29	11	16	6	3	0	0	65
	Mart	53	0	38	24	7	0	1	123
	Nisan	87	0	33	25	11	0	0	156
	Mayıs	52	2	25	16	17	0	0	112
	Haziran	46	1	97	18	5	0	0	167
	Temmuz	60	2	29	28	7	0	0	126
	Ağustos	114	13	11	59	24	0	0	221
	Eylül	123	2	23	66	6	0	0	220
	Ekim	153	4	20	156	11	0	0	344
	Kasım	191	0	27	22	8	0	0	248
	Aralık	228	1	8	19	2	0	0	258
	Toplam	1.244	46	336	457	102	1	2	2.188
2022	Toplam	979	512	336	907	126	2	3	2.865

2023 yılında Türkiye'den çıkış teşebbüsü sırasında yakalananların sınırlara ve aylara göre dağılımına bakıldığında aylara göre farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu teşebbüslerin özellikle yılın ikinci yarısında, yani yaz aylarından itibaren arttığı görülmektedir. 2023 yılında çıkış teşebbüsü sırasında aylık ortalama **916** kişi yakalanmış iken bu sayı temmuz (**1.538**), ağustos (**1.940**), eylül (**2.079**) ve ekim (**1.454**) aylarında ortalamanın oldukça üzerinde seyretmiştir. Çıkış teşebbüsü sırasında yakalanan düzensiz göçmenlerin %64'ü (**7.035**) Bulgaristan, %15'i Suriye (**1.745**), %13'ü (**1.479**) Yunanistan sınırlarında yakalanmıştır.

23 Yazarlar tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerinin verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. TSK, "Günlük Faaliyetler"; 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

Tablo 67. Türkiye'den çıkış teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalananların sınırlara ve aylara göre dağılımı, 2022-2023²⁴

Yıl	Aylar	Suriye'ye	Bulgaristan'a	Yunanistan'a	İran'a	Irak'a	Gürcistan'a	Ermenistan'a	Toplam
2023	Ocak	94	82	45	46	8	6	0	281
	Şubat	111	106	39	32	17	0	5	310
	Mart	139	566	57	61	16	0	0	839
	Nisan	157	197	26	12	2	0	2	396
	Mayıs	86	299	58	37	2	2	0	484
	Haziran	156	309	54	20	2	1	5	547
	Temmuz	184	283	68	9	12	0	0	556
	Ağustos	235	1.071	148	70	14	0	0	1.538
	Eylül	225	1.325	270	93	24	2	1	1.940
	Ekim	113	1.501	304	159	2	0	0	2.079
	Kasım	123	1.017	241	73	0	0	0	1.454
	Aralık	122	279	169	3	0	2	0	575
	Toplam	1.745	7.035	1.479	615	99	13	13	10.999
2022	Toplam	1.005	1.678	1.236	982	30	18	8	4.957

Şekil 42. Türkiye'ye giriş teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalananların aylara göre dağılımı, 2022-2023²⁵

24 Yazarlar tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerinin verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. TSK, "Günlük Faaliyetler"; 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yılı 2022*.

25 Yazarlar tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerinin verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. TSK, "Günlük Faaliyetler"; 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yılı 2022*.

Şekil 43. Türkiye’den çıkış teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalananların aylara göre dağılımı, 2022-2023²⁶

3.1.3. Jandarma Genel Komutanlığı

Jandarma Genel Komutanlığı (JGK) tarafından yayımlanan düzensiz göç verileri, resmi internet sitesinde yer alan “suçla mücadele” sekmesindeki “veriler” kısmında yer alan aylık raporlarda ve JGK faaliyet raporlarında sunulmaktadır.²⁷

JGK 2023 Yılı Faaliyet Raporu’nda ifade edildiği üzere 2023 yılında **14.918** olay yaşanmış ve **119.074** yabancı hakkında işlem yapılmıştır.²⁸ Diğer taraftan aylık yayınlanan asayiş raporlarındaki sayılar toplandığında **119.377** sayısı ortaya çıkmaktadır. Faaliyet Raporu ile asayiş raporlarındaki toplam sayılar arasında olay sayısında **840**, yakalanan düzensiz göçmen sayısında ise **303** kişilik bir fark bulunmaktadır.

2022 sayılarında da benzer bir durum göze çarpmaktadır. 2022 Faaliyet Raporu’nda²⁹ olay sayısı **42.188** ve yakalanan “düzensiz göçmen/idari işlem yapılan yabancı” sayısı **158.474** şeklinde verilmişken, asayiş raporlarındaki toplam sayılar sırasıyla **26.570** ve **122.766** şeklindedir. Olay sayısında **15.618** ve yakalanan düzensiz göçmen sayısında **35.708** fark vardır.

İçin bkz. Sağıroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

26 Yazarlar tarafından Türk Silahlı Kuvvetlerinin verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. TSK, “Günlük Faaliyetler”; 2022 sayıları için bkz. Sağıroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

27 Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), “Veriler” (Erişim 5 Mayıs 2025); Jandarma Genel Komutanlığı, (JGK), “Raporlar” (Erişim 5 Mayıs 2025).

28 Jandarma Genel Komutanlığı, (JGK), 2023 Yılı Faaliyet Raporu.

29 Jandarma Genel Komutanlığı, (JGK), 2022 Yılı Faaliyet Raporu.

Tablo 68. JGK, Yaşanan düzensiz göç olayı sayısı ve yakalanan düzensiz göçmenlerin aylara göre dağılımı, 2022-2023³⁰

Yıl	Aylar	Düzensiz Göç Olay Sayısı	Düzensiz Göçmen Sayısı
2023	Ocak	1.445	8.048
	Şubat	756	4.582
	Mart	1.382	8.453
	Nisan	1.097	5.645
	Mayıs	798	4.787
	Haziran	958	6.316
	Temmuz	1.011	8.439
	Ağustos	1.081	14.663
	Eylül	1.504	21.856
	Ekim	1.835	17.369
	Kasım	759	10.392
	Aralık	1.452	8.827
	Toplam	14.078	119.377
	2023 Faaliyet Raporu'ndaki toplam sayı (düzensiz göçmen/idari işlem yapılan yabancı)	14.918	119.074
	Fark	840	303
2022	Toplam	26.570	122.766
	2022 Faaliyet Raporu'ndaki toplam sayı (düzensiz göçmen/idari işlem yapılan yabancı)	42.188	158.474
	Fark	15.618	35.708

3.1.4. Sahil Güvenlik Komutanlığı

Sahil Güvenlik Komutanlığının (SG) düzensiz göç ile ilgili verileri resmi internet sitesinde yer alan "İstatistikler"³¹, "güncel faaliyetler ve arşiv"³² bölümünde ve faaliyet raporlarında paylaşılmaktadır.

Bu kaynaklar arasında zaman zaman bazı farklılıklar ortaya çıkmaktadır. İlk olarak istatistikler bölümünde aylık ve yıllık veriler niceliksel olarak yayımlanırken, güncel faaliyetler ve arşiv bölümünde ise günlük ve niteliksel veriler yer almaktadır. İkinci olarak düzensiz göçmenlerin yakalanma veya kurtarılma durumları sadece günlük verilerde ve *Sahil Güvenlik Komutanlığı*

30 Yazarlar tarafından Jandarma Genel Komutanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. Jandarma Genel Komutanlığı (JGK), "Asayiş İstatistikleri" (Erişim 5 Mayıs 2025) ve JGK, 2023 Yılı Faaliyet Raporu, s. 47; 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

31 Sahil Güvenlik Komutanlığı (SG), "Düzensiz Göç İstatistikleri" (Erişim 8 Nisan 2024).

32 Sahil Güvenlik Komutanlığı (SG), "Güncel Faaliyetler" (Erişim yıl içinde günlük olarak sağlanmıştır).

2023 *İdare Faaliyet Raporu*'nda paylaşılmaktadır. Üçüncü olarak yakalanan ve kurtarılan düzensiz göçmenlerin uyruk bilgileri de sadece bu verilerin içinde yer almaktadır.

Bu veriler arasındaki önemli bir diğer husus ise günlük yayımlanan verilerin toplamı ile aylık olarak yayımlanan sayılar arasındaki uyumsuzluktur. SG, bu konu ile ilgili günlük verilerde "paylaşılan veriler deniz yoluyla yapılan göç esnasında meydana gelen ve arama kurtarma faaliyetleri icra edilen olaylara ait bilgiler içerdiğinden olayların bitiminde değişiklik gösterebilmektedir"³³ şeklinde bir uyarıda bulunmaktadır. Bu nedenle gelecek tablolar ve yorumlarda bu farklılıklar dikkate alınmıştır ve dipnotlarda ilgili konular aydınlatılmıştır.

Aşağıdaki tablo 2022-2023 yıllarına ait SG'nin yayımlamış olduğu düzensiz göç hareketliliklerine dair verileri göstermektedir. 2022 yılında **1.617** düzensiz göç olayı yaşanmış, toplam **49.518** düzensiz göçmenin yakalanmış/kurtarılmış ve **41** düzensiz göçmen hayatını kaybetmiştir. 2023 yılında ise yaşanan olay sayısı geçen seneye oranla %17'lik bir artışla **1.899**, yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmen sayısı %15'lik artışla **56.954** olmuştur. Hayatını kaybedenlerin sayısı ise **20** olarak kayıtlara geçmiştir.

Tablo 69. Sahil Güvenlik Komutanlığı kaynaklarındaki düzensiz göç hareketliliği ile ilgili veriler, 2022-2023³⁴

Yıllar	Düzensiz Göç Olay Sayısı	Düzensiz Göçmen Sayısı	Hayatını Kaybeden Göçmen Sayısı
2022	1.617	49.518	41
2023	1.899	56.954	20
Değişim oranı (%)	17	15	-51

Tablo 70, Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan ve kurtarılan düzensiz göçmenlerin aylara göre dağılımını göstermektedir. Bu tablo aynı zamanda günlük ve aylık yayımlanan sayılar arasındaki farkları da belirtmektedir. Buna göre 2023 yılında yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmen sayısı yıl sonunda ve *Sahil Güvenlik Komutanlığı 2023 İdare Faaliyet Raporu*'nda **56.954** olarak verilmişken, günlük veriler toplandığında bu sayı **57.252** olarak hesap edilmiştir. Arada **298** kişilik bir fark bulunmaktadır. Şubat, mart, nisan ve temmuz dışındaki aylarda paylaşılan sayılar arasında bazen fazla bazense eksik sayılar çıkmaktadır.

Tablodaki ikinci bir farklılık da kurtarılan ve yakalanan düzensiz göçmen sayıları ile ilgilidir. *Sahil Güvenlik Komutanlığı 2023 İdare Faaliyet Raporu*'nda kurtarılan sayısı **30.866** ve yakalanan sayısı **26.088** olarak verilmişken, günlük verilerdeki sayılar toplandığında bu sayılar sırasıyla **30.698** ve **26.554** şeklinde hesap edilmiştir. Bu durumda kurtarılan sayılarında **168** ve yakalanma sayılarında **466** kişilik bir fark ortaya çıkmaktadır.

Bir diğer husus ise Türk vatandaşları ile ilgidir. Günlük yayımlanan raporlarda, yakalanan/kurtarılan Türk vatandaşları, her ne kadar sayısal olarak ifade edilse de toplam sayıya dahil edilmemektedir. Bu nedenle tablonun diğer tarafında Türk vatandaşlarının da dahil edildiği senaryo gösterilmektedir.

33 Sahil Güvenlik Komutanlığı, "Düzensiz Göç İstatistikleri".

34 Yazarlar tarafından Sahil Güvenlik Komutanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. SG, "Düzensiz Göç İstatistikleri". 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

Tablo 70. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan ve kurtarılan düzensiz göçmenlerin aylara göre sayısı, 2022-2023³⁵

Aylar	Kurtarılan	Yakalanan	Toplam	SG Aylık Verilen sayılar	Fark	Yakalanan/ Kurtarılan Türk Uyruklular ³⁶	Türklerle Beraber Toplam	SG Aylık Verilen sayılar	Fark
Ocak	2.082	905	2.987	3.025	38	6	2.993	3.025	32
Şubat	1.186	616	1.802	1.802	0	1	1.803	1.802	-1
Mart	1.894	720	2.614	2.614	0	1	2.615	2.614	-1
Nisan	1.995	811	2.806	2.806	0	0	2.806	2.806	0
Mayıs	1.881	1.268	3.149	3.161	12	6	3.155	3.161	6
Haziran	1.411	1.684	3.095	3.102	7	4	3.099	3.102	3
Temmuz	1.480	1.429	2.909	2.909	0	0	2.909	2.909	0
Ağustos	2.679	2.656	5.335	5.005	-330	4	5.339	5.005	-334
Eylül	4.336	5.198	9.534	9.623	89	1	9.535	9.623	88
Ekim	5.637	4.987	10.624	10.736	112	4	10.628	10.736	108
Kasım	2.523	2.365	4.888	4.830	-58	3	4.891	4.830	-61
Aralık	3.594	3.915	7.509	7.341	-168	4	7.513	7.341	-172
Toplam	30.698	26.554	57.252	56.954	-298	34	57.286	56.954	-332
SG Faaliyet Raporu'nda	30.866	26.088	56.954	56.954	-	-	-	56.954	-
Fark	168	-466	-298	-	-	-	-	-	-
	Kurtarılan	Yakalanan	Toplam	SG Aylık Verilen sayılar	Fark	Yakalanan/ Kurtarılan Türk Uyruklular	Türklerle Beraber Toplam	SG Aylık Verilen sayılar	Fark
2022 Toplam	32.053	17.116	49.169	49.518	349	117	49.286	49.518	232

Yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmen sayıları 2022-2023 yılları ile kıyaslandığında kurtarma oranındaki düşüş ve yakalama oranındaki artış dikkat çekmektedir. 2022 yılında SG tarafından kurtarılan/yakalanan toplam **49.286** düzensiz göçmenin **%65'i** kurtarılmış ve **%35'i** yakalanmış iken, bu oranlar 2023'te sırasıyla **%54 (30.866)** ve **%46 (26.088)** şeklinde değişmiştir.

35 Yazarlar tarafından Sahil Güvenlik Komutanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. SG, "Düzensiz Göç İstatistikleri". 2022 sayıları için bkz. Sağcıoğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

36 Türk uyruklular Sahil Güvenlik Komutanlığının yayımladığı verilerde "ülkeyi yasa dışı yollarla terk etmeye çalışan şahıs" olarak verilmektedir ve bu şahısların kurtarılan-yakalanan toplam sayıya dahil edilmediği görülmektedir.

Tablo 71. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan ve kurtarılan düzensiz göçmenlerin dağılımı, 2022-2023³⁷

		2022		2023	
		Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Günlük ve aylık paylaşılan sayıların toplamı	Kurtarılan	32.053	65	30.866	54
	Yakalanan	17.233	35	26.088	46
	Toplam	49.286	100	56.954	100
Yıl sonu paylaşılan toplam sayı		49.518		56.954	
Fark		232		0	

Tablo 72, yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmenlerin uyruklara göre dağılımını göstermektedir. Tabloda sadece yakalanma/kurtarılma sayısı yıl sonunda toplam 10 ve üzerinde olan 38 uyruk yer almaktadır. İlk on uyruk arasında sırasıyla Afganistan (**20.073**), Filistin (**10.646**), Suriye (**9.810**), Yemen (**6.045**), Kongo (**2.132**), Liberya (**1.480**), Sudan (**1.015**), Mısır (**1.004**), Irak (737) ve Eritre (**602**) yer almaktadır. Bu uyrukların toplamı (**53.544**) yakalanan/kurtarılan toplam **57.252** (**56.954**) düzensiz göçmenin **%94**'ünü oluşturmaktadır.³⁸

Tablo 72. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmenlerin uyruklara göre dağılımı, 2023³⁹

Uyruklar	Sayı	Uyruklar	Sayı
Afganistan	20.073	Sierra Leone	124
Filistin	10.646	Etiyopya	63
Suriye	9.810	Güney Afrika	61
Yemen	6.045	Togo	43
Kongo	2.132	Gambiya	41
Liberya	1.480	Fildişi	33
Sudan	1.015	Gana	29
Mısır	1.004	Cibuti	28
Irak	737	Pakistan	27
Eritre	602	Nijerya	25
Mali	485	Libya	22
İran	442	Gabon	17
Orta Afrika	412	Fas	16
Somali	410	Lübnan	14

37 Yazarlar tarafından Sahil Güvenlik Komutanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. SG, "Düzensiz Göç İstatistikleri". 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*. Yakalama-kurtarma ayrıntıları aylık ve yıllık olarak paylaşılan istatistiklerde belirtilmediği ve sadece günlük faaliyet raporlarında yer aldığı için 2022 yılına ait tablo ve yorumlar, günlük faaliyet raporlarından elde edilen ve yıllık toplamı ifade eden **49.286** sayısının esas alınmasıyla hazırlanmıştır. 2023 yılına ait kurtarılan ve yakalana sayıları ise *Sahil Güvenlik Komutanlığı 2023 İdare Faaliyet Raporu*'nda belirtildiği için *Rapor*'daki sayılar esas alınmıştır.

38 Uyruk bilgileri aylık ve yıllık olarak paylaşılan istatistiklerde belirtilmediği ve sadece günlük faaliyet raporlarında yer aldığı için ilgili tablo ve yorumlar, günlük faaliyet raporlarından elde edilen ve yıllık toplamı ifade eden **57.252** sayısının esas alınmasıyla hazırlanmıştır.

39 Yazarlar tarafından Sahil Güvenlik Komutanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. SG, "Düzensiz Göç İstatistikleri".

Angola	260	Uganda	13
Kamerun	236	Burkina Faso	13
Haiti	222	Tunus	10
Gine	167	Cezayir	10
Senegal	158	Çad	10
Belirtilmeyen	237	Diğer⁴⁰	80
Toplam		57.252⁴¹ (56.954)	

Aşağıdaki tablo, yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmenlerin ilk 38 uyuğa ve aylara göre dağılımını göstermektedir. Buna göre yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmen sayısı en çok **10.624** kişiyle ekim, **9.534** kişiyle eylül ve **7.509** kişiyle aralık aylarında görülmüştür.

Tablo 73. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmenlerin uyruklara ve aylara göre dağılımı, 2023⁴²

Uyruklar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
Afganistan	835	703	544	598	732	800	942	1.644	2.911	3.420	2.269	4.675	20.073
Filistin	411	415	577	611	741	604	665	877	1.544	2.368	1.000	833	10.646
Suriye	104	24	102	174	320	211	126	911	3.485	3.042	708	603	9.810
Yemen	312	173	211	607	691	1.025	830	851	662	284	142	257	6.045
Kongo	523	168	290	226	199	58	74	220	132	126	62	54	2.132
Liberya	289	60	396	168	50	64	16	61	118	155	70	33	1.480
Sudan	2	0	4	2	3	14	34	152	114	143	207	340	1.015
Mısır	15	0	55	5	64	27	4	20	37	263	183	331	1.004
Irak	7	0	23	45	172	78	16	50	106	197	25	18	737
Eritre	98	52	80	96	16	55	70	17	21	17	22	58	602
Mali	147	55	67	44	12	21	16	33	12	32	19	27	485
İran	7	1	12	18	40	28	4	56	69	145	9	53	442
Orta Afrika	103	21	60	36	12	20	19	30	37	44	5	25	412
Somali	25	36	37	53	25	15	6	71	66	47	12	17	410

40 Diğer kategorisi, yıl içinde yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmen sayısı toplam 10'u geçmeyen uyrukları içermektedir ve toplam 35 ülkeden 80 düzensiz göçmeni ifade etmektedir.

41 Türk uyruklular Sahil Güvenlik Komutanlığının yayımladığı verilerde "ülkeyi yasa dışı yollarla terk etmeye çalışan şahıs" olarak verilmektedir ve bu şahısların kurtarılan-yakalanan toplam sayıya dahil edilmediği görülmektedir. Bu nedenle yakalanan/kurtarılan Türk vatandaşları (34 kişi) toplam sayıya dahil edilmemiştir.

42 Yazarlar tarafından Sahil Güvenlik Komutanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. SG, "Düzensiz Göç İstatistikleri". Uyruk bilgileri aylık ve yıllık olarak paylaşılan istatistiklerde belirtilmediği ve sadece günlük faaliyet raporlarında yer aldığı için ilgili tablo ve yorumlar, günlük faaliyet raporlarından elde edilen ve yıllık toplamı ifade eden 57.252 sayısının esas alınmasıyla hazırlanmıştır.

Angola	25	16	25	11	23	8	14	33	32	37	17	19	260
Belirtilmeyen	0	0	1	0	0	0	0	230	0	0	6	0	237
Kamerun	9	15	9	10	2	19	4	20	39	37	41	31	236
Haiti	27	6	18	19	8	14	10	12	20	54	17	17	222
Gine	7	5	11	2	5	4	7	6	29	37	21	33	167
Senegal	8	8	21	14	7	9	21	11	7	22	13	17	158
Sierra Leone	1	0	9	2	2	4	0	2	37	50	9	8	124
Etiyopya	3	9	14	19	0	4	3	1	6	0	0	4	63
Güney Afrika	5	3	12	3	4	4	7	6	6	6	5	0	61
Togo	3	6	8	9	0	0	0	1	1	8	3	4	43
Gambiya	4	0	8	0	0	1	0	0	4	15	5	4	41
Fildişi	0	4	5	4	2	1	0	0	1	5	6	5	33
Gana	2	0	0	2	0	1	0	1	5	16	1	1	29
Cibuti	2	0	1	7	2	2	5	0	0	7	0	2	28
Pakistan	4	0	1	9	1	2	4	0	0	0	0	6	27
Nijerya	0	0	4	5	1	1	2	1	2	4	3	2	25
Libya	0	15	0	0	1	0	1	0	0	5	0	0	22
Gabon	2	1	0	1	0	0	3	0	0	6	0	4	17
Fas	0	0	0	0	2	0	0	3	5	0	2	4	16
Lübnan	0	0	1	0	1	0	0	0	7	4	0	1	14
Uganda	2	1	1	1	1	0	0	1	1	3	2	0	13
Burkina Faso	0	0	2	1	2	0	1	0	0	3	1	3	13
Tunus	0	0	1	0	0	0	0	1	2	4	0	2	10
Cezayir	0	1	1	0	0	0	1	0	4	2	0	1	10
Çad	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	6	10
Diğer	4	4	2	4	8	1	4	13	11	16	2	11	80
Toplam	2.987	1.802	2.614	2.806	3.149	3.095	2.909	5.335	9.534	10.624	4.888	7.509	57.252
SG Aylık verisi	3.025	1.802	2.614	2.806	3.161	3.102	2.909	5.005	9.623	10.736	4.830	7.341	56.954
Fark	38	0	0	0	12	7	0	-330	89	112	-58	-168	-298
Türkiye	6	1	1	0	6	4	0	4	1	4	3	4	34

Aşağıdaki harita, BM Uluslararası Göç Kuruluşunun (IOM), Sahil Güvenlik Komutanlığı verileri ile hazırlamış olduğu illere göre yakalama/kurtarma sayıları ve oranlarını göstermektedir.⁴³ Haritaya göre 2023 yılında %44 oranla İzmir ilk sırada gelmektedir. İzmir'i sırasıyla Muğla (%23), Çanakkale (%16), Balıkesir (%9) ve Aydın (%8) takip etmektedir.

Harita 12. Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yakalanan/kurtarılan düzensiz göçmen sayılarının ve oranlarının illere göre dağılımı, 2023

3.1.5. Müşterek-1 (Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü)

Sahil Güvenlik Komutanlığının düzensiz göçmen sayılarıyla ilgili paylaştığı bir başka veriyi ayrı bir başlık olarak ele almak gerekir. Bu veri "Sahil Güvenlik-Jandarma ve Emniyet Müşterek Yakalamalar" şeklinde ifade edilmektedir ve "karada tespit edilen ve denize çıkmadan Jandarma ve Emniyet birimleri tarafından yakalanan düzensiz göçmen bilgilerini içermektedir."⁴⁴

Tablo 74, müşterek yapılan operasyonlarda "yakalanan" düzensiz göçmen ve göç olay sayısını belirtmektedir. Buna göre 2023 yılında toplam **159** düzensiz göç olayı yaşanmış ve bu olaylarda **4.440** düzensiz göçmen yakalanmıştır.

43 BM Göç Kuruluşu (International Organization for Migration, IOM). *Türkiye – Overview of Migrant Situation – Annual Report (Jan-Dec 2023)*.

44 SG, "Düzensiz Göç İstatistikleri".

Tablo 74. Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü müşterek yakalama istatistikleri, 2022-2023⁴⁵

Yıl	Aylar	Düzensiz Göç Olay Sayısı	Düzensiz Göçmen Sayısı
2023	Ocak	10	102
	Şubat	2	43
	Mart	9	194
	Nisan	17	386
	Mayıs	9	215
	Haziran	5	107
	Temmuz	10	452
	Ağustos	18	787
	Eylül	15	514
	Ekim	37	1.012
	Kasım	9	211
	Aralık	18	417
	Toplam	159	4.440
2022	Toplam	65	2.644

3.1.6. Müşterek-2 (Emniyet Genel Müdürlüğü)

Müşterek yakalamaların ikincisi olarak ifade edilebilecek bu bölümdeki veriler, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı birimleri sorumluluk bölgelerinde Göç İdaresi Başkanlığı taşra birimleri ile birlikte yürütülen “Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulamaları” kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğünün internet sitesinde yayımlanan açıklamalardan elde edilmiştir.⁴⁶

2022 yılında her ay bir kere olmak üzere toplamda 12 kere yapılan “Düzensiz Göç İle Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması”, 2023 yılında tespit edilebildiği kadarıyla beş kere yapılmıştır. Uygulamada, “düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı ile etkin mücadele edilebilmesi amacıyla” “yabancı uyruklu şahısların kalabileceği metruk yerler, yoğunlukla ikamet ettikleri bölgeler, umuma açık eğlence mekanları, tır garajları, terminaller, limanlar ve balıkçı barınakları, toplu taşıma durak ve istasyonları” ocak, mart, nisan, haziran ve eylül aylarında kontrol edilmiş ve “metruk bina”, “umuma açık yer”, “terminal” ve “diğer yerler” olarak toplamda **74.221** yer denetlenmiştir.

45 Yazarlar tarafından Sahil Güvenlik Komutanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. SG, “Düzensiz Göç İstatistikleri”. 2022 sayıları için bkz. Sağıroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

46 Yazarlar tarafından Emniyet Genel Müdürlüğünün ve İçişleri Bakanlığının basın açıklamalarından derlenerek hazırlanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), “Ülke Geneline Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması” basın açıklamaları derlemesi (Erişim 26 Ocak 2023 / 1 Nisan 2023 / 19 Nisan 2023 / 14 Haziran 2023 / 21 Eylül 2023).

Tablo 75. Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur uygulaması kapsamında kontrol edilen yerlerin dağılımı, 2022-2023⁴⁷

Aylar	Uygulama/ Açıklama Tarihi	Kontrol Edilen;				
		Metruk Bina	Umuma Açık Yer	Terminal	Diğer Yerler	Toplam
Ocak	24.01.2023	5.285	9.870	425	3.630	19.210
Şubat	-	-	-	-	-	-
Mart	31.03.2023	5.350	9.489	454	3.441	18.734
Nisan	18.04.2023	5.162	8.858	468	3.379	17.867
Mayıs	-	-	-	-	-	-
Haziran	13.06.2023	5.026	9.473	404	3.507	18.410
Temmuz	-	-	-	-	-	-
Ağustos	-	-	-	-	-	-
Eylül	21.09.2023	-	-	-	-	6.340
Ekim	-	-	-	-	-	-
Kasım	-	-	-	-	-	-
Aralık	-	-	-	-	-	-
2023 Toplam		20.823	37.690	1.751	13.957	74.221
2022 Toplam		68.651	129.590	5.809	46.999	256.444

Aşağıdaki tablo uygulama kapsamında yakalanan düzensiz göçmenlerin aylara göre dağılımını göstermektedir. Uygulamalarda toplam bu **67.749** yabancı sorgulanmış ve **4.259** düzensiz göçmen yakalanmıştır.

Tablo 76. Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur uygulaması kapsamında yakalanan düzensiz göçmen sayıları, 2022-2023⁴⁸

Aylar	Uygulama Tarihi/ Açıklama Tarihi	Sorgulanan Toplam Kişi Sayısı	Sorgulanan Yabancı Sayısı	Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı
Ocak	24.01.2023	337.822	26.591	716
Şubat	-	-	-	-
Mart	31.03.2023	311.287	19.307	775
Nisan	18.04.2023	-	-	731
Mayıs	-	-	-	-
Haziran	13.06.2023	-	-	839
Temmuz	-	-	-	-

47 Yazarlar tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü'nün basın açıklamalarından derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. EGM, "Ülke Genelinde Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması" basın açıklamaları derlemesi. 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

48 Yazarlar tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü'nün basın açıklamalarından derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. EGM, "Ülke Genelinde Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması" basın açıklamaları derlemesi. 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

Ağustos	-	-	-	-
Eylül	21.09.2023	338.043	21.851	1.198
Ekim	-	-	-	-
Kasım	-	-	-	-
Aralık	-	-	-	-
2023 Toplam		987.152	67.749	4.259
2022 Toplam		-	-	18.343

2023 yılında göçmen kaçakçılığı organizatörleri ve düzensiz göçmenlere yönelik yeni operasyonlar da yapılmıştır. "Kalkan" adı verilen ve Türkiye genelinde yapılan operasyonlara ait bilgiler aşağıda verilmiştir. 2023 yılında beş adet yapılan operasyonların ilk ikisine ait veriler bulunmazken diğerleri ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır. Buna göre tespit edilebildiği kadarıyla (3., 4. ve 5.) kalkan operasyonlarında **7.300** düzensiz göçmen yakalanmıştır.

Kalkan-3 operasyonu, sınır bölgelerinde gerçekleştirilmiş ve **1.222** düzensiz göçmen yakalanmıştır. Kalkan-4 operasyonu "Adana, Afyonkarahisar, Ağrı, Aksaray, Amasya, Antalya, Artvin, Balıkesir, Bilecik, Bitlis, Bolu, Bursa, Çanakkale, Edirne, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Hakkari, Hatay, Iğdır, Isparta, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kırklareli, Kilis, Kocaeli, Konya, Muğla, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sakarya, Şanlıurfa, Tekirdağ ve Van olmak üzere toplam 37 ilde Jandarma ve Emniyet birimlerince 126 ayrı yerde" düzenlenmiş ve **4.568** düzensiz göçmen yakalanmıştır.

Kalkan-5 operasyonu "İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Ağrı, Antalya, Bitlis, Bolu, Çanakkale, Edirne, Gaziantep, Iğdır, Kocaeli, Konya, Malatya, Muğla, Nevşehir, Sakarya, Şanlıurfa ve Van olmak üzere 20 ilde 63 ayrı nokta"da yapılmış ve **1.510** düzensiz göçmen yakalanmıştır.

Tablo 77. Kalkan Operasyonları kapsamında yakalanan düzensiz göçmen sayıları ⁴⁹

	Operasyon/Açıklama Tarihi	Operasyon Yapılan İl Sayısı	Düzensiz Göçmen Sayısı
Kalkan-1 Operasyonu	-	-	-
Kalkan-2 Operasyonu	-	-	-
Kalkan-3 Operasyonu	15.11.2023	-	1.222
Kalkan-4 Operasyonu	25.12.2023	37	4.568
Kalkan-5 Operasyonu	31.12.2023	20	1.510
Toplam	-	-	7.300

⁴⁹ Yazarlar tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü'nün basın açıklamalarından derlenerek hazırlanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), "Kalkan Operasyonları basın açıklaması derlemesi" (Erişim 16 Kasım 2023 / 26 Aralık 2023 / 1 Ocak 2024).

3.1.7 Ticaret Bakanlığı

Tablo 78, Ticaret Bakanlığının resmi internet sitesinde yayınlanan veriler⁵⁰ ile *Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü 2023 Faaliyet Raporu*'nda yer alan ve "gümrük istatistikleri"ne yansıyan "kaçak göçmen yakalamaları" ile "adli ve idari işlem olay sayıları"ndan derlenmiştir. Buna göre 2022 yılında **2.118** ve 2023 yılında **1.729** adli ve idari işlem olayı gerçekleşmiştir. Bu olaylarda geçen sene **5.223** "kaçak göçmen" yakalanmışken 2023 yılında **3.532** "kaçak göçmen" yakalanmıştır.

2023 yılında yakalanan "kaçak göçmenlerin" **1.852**'si Suriyeli iken **301**'i Afganistan uyrukludur. Geriye kalan **1.379** "kaçak göçmenin" ise 65 farklı ülkeye mensup olduğu belirtilmiştir.

Tablo 78. Ticaret Bakanlığı düzensiz göç verileri, 2021-2023⁵¹

Yıllar	Olay Sayısı	Afganistan	Suriye	Diğer	Kaçak Göçmen Sayısı
2021	1.385	1.165	1.529	1.085 (53 ülke)	3.779
2022	2.118	1.478	2.340	1.405 (61 ülke)	5.223
2023	1.729	301	1.852	1.379 (65 ülke)	3.532
2022-2023 Değişim Oranı (%)	-18,37	-79,63	-20,85	-1,85	-32,38

2023 yılında yakalanan **3.532** "kaçak göçmenin" **%72**'si, Edirne ve (Ağrı) Gürbulak Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlükleri tarafından yakalanmıştır.

Tablo 79. Ticaret Bakanlığı, Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlüklerine göre düzensiz göç verilerinin dağılımı, 2021-2023⁵²

		2021	2022	2023	Toplam
Edirne Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlüğünde	Olay Sayısı	674	1.237	1.115	3.026
	Kaçak Göçmen Sayısı	1.476	2.982	2.154	6.612
Gürbulak (Ağrı) Gümrük Muhafaza Kaçakçılık ve İstihbarat Müdürlüğünde	Olay Sayısı	258	362	168	788
	Kaçak Göçmen Sayısı	1.119	1.227	373	2.719
Diğer	Olay Sayısı	453	519	446	1.418
	Kaçak Göçmen Sayısı	1.184	1.014	1.005	3.203
Toplam	Olay Sayısı	1.385	2.118	1.729	5.232
	Kaçak Göçmen Sayısı	3.779	5.223	3.532	12.534

50 Ticaret Bakanlığı (TB), "Kaçakçılıkla Mücadele Verileri" (Erişim 14 Nisan 2024).

51 Ayrıntılı bilgi için bkz. TB, "Kaçakçılıkla Mücadele Verileri" ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü (GMGM), *2023 Faaliyet Raporu* (GMGM, 2024), 49.

52 Ayrıntılı bilgi için bkz. Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü (GMGM), *2023 Faaliyet Raporu* (GMGM, 2024) 49.

3.2. Düzensiz Göçle Mücadele

Önceki bölümlerde düzensiz göç konusundaki genel veriler sunulduğu için burada sınırda-ki engellemeler, sınır dışı etme sayıları, geri kabul konusu ve diğer uygulamalar ele alınmıştır.

2022 Yılı'nda belirtildiği üzere "Türkiye'de düzensiz göçle mücadeleyle ilgili üç önemli başlık öne çıkmaktadır: Bunlardan birincisi sınırlardan ülke içine girişleri engellemek, ikincisi sınırlarda, karasularında ve yurt içinde düzensiz göçmenleri yakalamak ve üçüncüsü yakalanan düzensiz göçmenlerin ülkelerine geri gönderilmesi/sınır dışı edilmesidir."⁵³

Benzer şekilde İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya Türkiye'nin düzensiz göç ile mücadele konusundaki politikasını "bu mücadeleyi 4 aşamada sürdürüyoruz. Sorunu kaynağında, yani daha ülkesinden gelmeden çözmek. İki, etkili sınır güvenlik tedbirleri. Üç, ülke içinde etkin tespit ve yakalama. Dört, hızlı işleyen sınır dışı süreçlerinin tesisi. Bu mücadeleleri her zaman kamu düzeni ve güvenliğinden asla taviz vermeden medeniyet ve insani değerlerimize uygun olarak yürütüyoruz" şeklinde özetlemektedir.

Bakan Yerlikaya ayrıca, 2023 yılının ikinci yılından itibaren düzensiz göç ile mücadele konusunda atılan adımlar sayesinde düzensiz göçmenlerin rotalarını değiştirmeye başladıklarını ve yeni göç rotası arayışına girdiklerini ifade etmektedir:

"Operasyonlar sonucu 120 günde [Haziran-Ekim] 112 bin 404 düzensiz göçmen yakalandı. Bunların 48 bin 339'u ülkelere deport yani sınır dışı edildi. Geri kalan diğer düzensiz göçmenlerin sınır dışı işlemleri de devam ediyor. Biz sahada düzensiz göçmenle ilgili mücadelemizi arttırdıkça vizesi bitmiş, ikamet izni bitmiş, artık kalışı yasal olmayan 120 bin 531 yabancı ülkelere geri döndü. Hudut birliklerimizin başarılı çalışmalarıyla sadece son 120 günde 80 bin 946 düzensiz göçmenin sınırlarımızdan girişi engellendi. [...] İstanbul'da bugüne kadar düzensiz göçmenlere ve göçmen kaçakçılığı organizatörlerine yönelik gerçekleşen 304 operasyonda 451 şüpheli gözaltına alındı. Bunların 94'ü tutuklandı, 43'ü hakkında adli kontrol kararı verildi. İstanbul'da bu dönemde 42 bin 257 düzensiz göçmen yakalandı. Bunların şimdilik 10 bin 642'si sınır dışı edildi. Diğerlerinin de sınır dışı işlemleri devam ediyor. [...] Ülkemizdeki düzensiz göçmen sayısı çok hızlı bir şekilde azalacak. Bu kararlı çalışmalarla düzensiz göçmenler artık yeni göç rotası arayışına başladı. Göç kaynak olan ülkelere organizatörler arasında 'Türkiye'de sahaya çok sıkı basılıyor, sakın gitmeyin' şeklinde konuşmalar geçiyor. Göçmen adayları olanlar da organizatörlere 'Ben bu parayı Türkiye rotasına vermem, beni başka yere götürün' diyor. 120 günde bu noktaya gelindi."⁵⁴

53 Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

54 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Düzensiz Göçmenler Yeni Göç Rotası Arayışına Girdi' " (Erişim 12 Ekim 2023).

3.2.1. Sınırdaki Engellemeler

2023 yılında yurt içinde, sınırlarda ve karasularında yakalanan düzensiz göçmen sayısı **254.008** ve Türkiye sınırlarında engellenen düzensiz geçiş sayısı ise **223.856** olarak açıklanmıştır. 2022 yılında ise bu sayılar sırasıyla **285.027** ve **280.206** ifade edilmiştir.

Geçen yıla oranla yakalama ve engelleme sayılarında azalmalar olduğu görülse de son üç yıla bakıldığında yakalanan toplam düzensiz göçmen sayısının **702.031** ve sınırlardaki engellemelerin **955.158** olması Türkiye'nin son yıllarda düzensiz göç ile mücadeledeki sürekliliğini göstermesi açısından önemlidir. 2021-2023 yıllarında "sınırlarda engelleme sayıları" ile "sınırlarda, karasularında ve yurt içinde yakalama sayıları"nın genel toplamının **1.6 milyonu** aştığı görülmektedir.

Tablo 80. *Düzensiz göçle mücadele, 2021-2023⁵⁵*

Yıllar	Sınırlarda, Karasularında ve Yurt İçinde Yakalananlar	Sınırlarda Engellenenler	Toplam
2021 ⁵⁶	162.996	451.096	614.092
2022 ⁵⁷	285.027	280.206	565.233
2023 ⁵⁸	254.008	223.856	477.864
Toplam	702.031	955.158	1.657.189

3.2.2. Sınır Dışı Etme

Düzensiz göç ile mücadelede bir diğer önemli basamak olan sınır dışı etme sayılarına bakıldığında geçen seneye oranla **%5** civarından bir artışın yaşandığı görülmektedir. 2022 yılında **124.441** olarak açıklanan sınır dışı edilen düzensiz göçmen sayısı, 2023 yılında **130.611** olarak açıklanmıştır. 2022'de **%71** olarak ifade edilen sınır dışı etme oranı ise 2023'te yetkili merciler tarafından açık olarak belirtilmemiştir.

Tablo 81. *Sınır dışı edilen düzensiz göçmenlerin sayısı, 2022-2023⁵⁹*

Yıllar	Sınır Dışı Edilen Düzensiz Göçmen Sayısı	Sınır Dışı Etme Oranı
2022	124.441	71%
2023	130.611	-
Toplam	255.052	-

55 Yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Tabloda verilen sayıların kaynakları yılların yanındaki dipnotlarda belirtilmiştir.

56 Sağıroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2021*.

57 Sağıroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

58 İçişleri Bakanlığı (İB), "Bakanımız Sayın Yerlikaya: '2023 Yılında, 3 Bin 744 Göçmen Kaçakçısı Tutuklandı' " (Erişim 1 Şubat 2024)

59 2023 sayısı için bkz. Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), *2023 Yılı Faaliyet Raporu*; Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Sınırlardaki Düzensiz Göç Baskısı Yüzde 60 Azaldı, Rota Değişti' " (Erişim 25 Aralık 2024). 2022 sayısı için bkz. Sağıroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

2023 yılında sınır dışı edilen düzensiz göçmenlerin dönemlere göre dağılımına bakıldığında ise sınır dışı etme sayılarının yılın ikinci yarısında arttığı anlaşılmaktadır. Ocak-Haziran aylarında yaklaşık **48 bin** olan sayı, Temmuz-Aralık döneminde **82 bin** civarındadır. Bu durum 2023 yılının ortasından itibaren Türkiye’de düzensiz göç ile mücadele konusundaki uygulamalar ile paralel seyretmektedir.

Tablo 82. Sınır dışı edilen düzensiz göçmenlerin yıl içindeki dönemlere göre dağılımı, 2023⁶⁰

	Aylar	Sınır Dışı Edilen Düzensiz Göçmen Sayısı
1. Çeyrek	Ocak-Mart	26.819
2. Çeyrek	Nisan-Haziran	21.401
3. Çeyrek	Temmuz-Eylül	39.825
4. Çeyrek	Ekim-Aralık	42.566
Toplam		130.611

Sınır dışı edilen düzensiz göçmenlerin uyruk bilgileri ise kesin bir şekilde bilinmemektedir. konu hakkındaki en açıklayıcı bilgi en son 25 Haziran 2023 tarihinde İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya tarafından verilmiştir. Buna göre 1 Ocak-22 Haziran tarihleri arasında **15.028**’i Afganistan’a, **1.952**’si Pakistan’a ve **29.653**’ü diğer ülkelere olmak üzere toplamda **46.633** düzensiz göçmen sınır dışı edilmiştir.⁶¹ 23 Haziran-31 Aralık tarihleri arasında sınır dışı edilen **83.978** düzensiz göçmenin ise uyruklarına dair herhangi bir paylaşım tespit edilememiştir.

Ayrıca 2023 sonu itibarıyla “vize/vize muhafiyeti veya ikamet süresi biten yabancının (düzensiz göçmen durumuna düşen)” **371.433** kişinin düzensiz göçle mücadele sonucunda kendi isteğiyle ülkeden çıkış yaptığı ifade edilmiştir.⁶²

2022 yılında **30** olan geri gönderme merkezi sayısı 2023 yılı ortasında **28**’e, **20.540** olan geri gönderme kapasitesi ise **18.220** düşmüştür. 2022’de açık olan Hatay ve Malatya’daki birer geri gönderme merkezinin 2023 yılında kapandığı anlaşılmıştır. Bununla beraber İstanbul/Çatalca’da **450**, İstanbul/Arnavutköy’de **1.000** ve Bayburt’ta ise **400** olmak üzere toplamda **1.850** kişi kapasiteli üç geri gönderme merkezinin açılacağı ifade edilmiştir.

Tablo 83. Türkiye’de bulunan geri gönderme merkezleri ve kapasiteleri⁶³

2022			2023		
Sıra No.	İller	Kapasite	Sıra No.	İller	Kapasite
1	Adana	450	1	Adana	450
2	Ağrı	1.000	2	Ağrı	1.000
3	Ankara	1.000	3	Ankara	1.000

60 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), 2023 Yılı Faaliyet Raporu, 61.

61 Ali Yerlikaya, “Düzensiz Göçle Mücadelemiz Aralıksız Devam Ediyor”. X (Twitter). (25 Haziran 2023, 12:43).

62 İçişleri Bakanlığı (İB), “Bakanımız Sayın Yerlikaya: ‘2023 Yılında, 3 Bin 744 Göçmen Kaçakçısı Tutuklandı’ ” (Erişim 1 Şubat 2024).

63 2023 sayıları için bkz. T.C. İçişleri Bakanlığı (İB), İçişleri Bakanlığı 2023 6 Aylık Sunuşu; 2022 sayıları için bkz. Sağıroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

4	Antalya	200	4	Antalya	200
5	Aydın	600	5	Aydın	600
6	Balıkesir	200	6	Balıkesir	200
7	Bursa	200	7	Bursa	200
8	Çanakkale	740	8	Çanakkale	740
9	Çankırı	1.000	9	Çankırı	1.000
10	Edirne	520	10	Edirne	520
11	Erzurum 1	1.050	11	Erzurum 1	1.050
12	Erzurum 2	850	12	Erzurum 2	850
13	Gaziantep	850	13	Gaziantep	850
14	Hatay	220	14	İğdır	1.500
15	İğdır	1.500	15	İstanbul (Binkılıç)	420
16	İstanbul (Binkılıç)	420	16	İstanbul (Silivri)	190
17	İstanbul (Silivri)	190	17	İstanbul (Tuzla-Konteyner)	900
18	İstanbul (Tuzla-Konteyner)	900	18	İzmir	850
19	İzmir	850	19	Kayseri	850
20	Kayseri	850	20	Kırklareli	850
21	Kırklareli	850	21	Kocaeli	570
22	Kocaeli	570	22	Kütahya	500
23	Kütahya	500	23	Malatya 1	500
24	Malatya 1	500	24	Malatya 2	420
25	Malatya 2	420	25	Muğla	70
26	Malatya 3	2.100	26	Niğde	390
27	Muğla	70	27	Şanlıurfa	700
28	Niğde	390	28	Van	850
29	Şanlıurfa	700			
30	Van	850			
	Toplam	20.540		Toplam	18.220

3.2.3. Geri Kabul

2023 yılında Avrupa Birliği ülkelerinden Türkiye'ye geri alınan düzensiz göçmenlerin sayısı ile ilgili herhangi bir veri paylaşımı tespit edilememiştir. Konu hakkındaki en son paylaşım 2022 yılında yapılmıştır ve toplamda **2.139** düzensiz göçmenin geri alındığı ifade edilmiştir.

3.2.4. Diğer Uygulamalar

Göç İdaresi Başkanlığı tarafından 19 Temmuz 2023 yılında itibaren uygulanmaya başlayan *Mobil Göç Noktaları Uygulaması*, Türkiye'nin düzensiz göç ile mücadele konusunda atmış olduğu yeni adımlardan birisidir. Ali Yerlikaya, İçişleri Bakanı olduktan kısa süre sonra uygulamaya koyduğu *Mobil Göç Noktaları*'ndaki uygulamanın içeriğini şu şekilde açıklamaktadır:

"Bu uygulama dünyada bir ilkti. Güvenlik güçlerimiz gerekli gördüğü durumlarda, yabancılara kimlik kontrollerini yapıyor. Kimliğini ibraz edemeyenler, Mobil Göç Noktası araçlarına davet ediliyor. Bu araçlarda bir göç uzmanımız ve bir tercümanımız görev yapıyor. Araçta yabancının hem parmak izi sorgulaması yapılıyor; hem de GöçNet veri tabanından gerekli kontrolleri sağlanıyor. Eğer yabancı düzensiz göçmense sınır dışı işlemlerinin yapılabilmesi için doğrudan Geri Gönderme Merkezlerine sevk ediliyor."⁶⁴

İlk önce İstanbul'da başlayan uygulama, kısa süre içinde 30 büyükşehrin hepsine yayılmış ve mobil araç sayısı 2023 sonunda **97**'ye ulaşmıştır. İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'nın konu hakkında 17 Aralık 2023 tarihli açıklaması şu şekildedir:

"İlk olarak İstanbul'da gerçekleştirdiğimiz modelin başarıya ulaşmasıyla uygulamamızı, 4 Ekim'de Ankara, İzmir, Bursa ve Adana'da 57 noktaya yaymıştık. 1 Aralık itibarıyla de tüm büyükşehirlerimizde Mobil Göç Noktalarımızı kurduk. Bugün 30 büyükşehirimizin tamamında 97 Mobil Göç aracımız hizmet veriyor. Aralık ayının sonunda ise Mobil Göç Noktası araç sayımız 162'ye çıkacak."⁶⁵

Bakan Yerlikaya'nın yıl sonunda yapmış olduğu başka bir açıklama ise uygulamanın ilk üç aylık sürecin bilançosunu gözler önüne sermektedir:

"Uygulamanın başladığı ilk 3 ayda, sadece 50 bin kimlik kontrolü yaptık ve araç sayımız daha azdı, sorgulanan her 100 yabancından yüzde 74.5'u düzensiz göçmen çıkıyordu."⁶⁶

Uygulamanın başlamasından itibaren ilk altı ay içinde **63.324** düzensiz göçmen tespit edilmiş ve haklarında işlem yapılmak üzere geri gönderme merkezlerine gönderilmiştir.

64 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Düzensiz Göçmenlerin Tespitini Kolaylaştıran ve Hızlandıran Mobil Göç Noktası Araçlarının Sayısı 162'ye Çıktı" (Erişim 27 Şubat 2024).

65 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Düzensiz Göçmenlere ve Göçmen Kaçakçılığı Organizatörlerine Asla Geçit Vermiyoruz' " (Erişim 17 Aralık 2023).

66 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Sınırlardaki Düzensiz Göç Baskısı Yüzde 60 Azaldı, Rota Değişti' " (Erişim 25 Aralık 2024).

Tablo 84. Mobil göç noktası uygulamasında tespit edilen düzensiz göçmen sayısı, 2023⁶⁷

	İlk 1 Ay	İlk 3 Ay	İlk 6 Ay
Kimlik Denetimi	-	49.999	182.962
Tespit Edilen Düzensiz Göçmen Sayısı	21.192	37.289	63.324
Tespit oranı (%)	-	74,5	34,1

Bakan Yerlikaya, TBMM Genel Kurulunda, İçişleri Bakanlığının 2024 yılı bütçesi üzerinde yaptığı konuşmada 2023 yılı içinde düzensiz göç mücadele konusunda yapılan diğer uygulamalar hakkında açıklamalar da bulunmuştur:

"Bugün İran ve Suriye sınırlarının yüzde 80'ine tekabül eden 1160 kilometrelik kısmında güvenlik duvarı ve 1234 kilometrelik devriye yolu tamamlandı. Geriye kalan yüzde 20'lik kısım ile ilgili çalışmalarımız devam ediyor. Sınır boylarımıza yüksek teknolojik kapasite ile hizmet veren 250'si doğu, 91'i batı sınırlarımızda olmak üzere 341 elektrooptik kule kurduk. Doğu sınırımızın 740, Batı sınırımızın ise 350 kilometrelik kısmını bu sistemimiz sayesinde gözetliyoruz. Bununla beraber 284 termal kamera, 151 asansörlü kule, 139 zırhlı gözetleme araçları ve sismik algılayıcı sistemlerle sınır güvenliğini sağlıyoruz. İşte bu sistemler sayesinde son 11 ayda 203 bin 437 düzensiz göçmenin de sınırlarımızdan girişi engellendi."⁶⁸

3.3. Göçmen Kaçakçılığı

İçişleri Bakanlığı ve Göç İdaresi Başkanlığının verilerine göre 2023 yılında toplam **10.482** göçmen kaçakçılığı organizatörü yakalanmıştır. Bu şüphelilerden **3.744**'ü tutuklanmış ve **1.479**'u hakkında adli kontrol kararı verilmiştir.⁶⁹

Yakalanan organizatörlerin kurumlara göre dağılımına bakıldığında ise Jandarma Genel Komutanlığı tarafından **4.902 (5.380)** kişinin, Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından **169** kişinin ve SG, JGK ve EGM tarafından müşterek olarak **69** kişinin yakalandığı görülmektedir. Ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından (diğer kurumlara müşterek) **449** kişi yakalanmıştır.

67 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Mobil Göç Noktalarında 21 Bin 192 Yabancı Yasal Kalış Hakkı Olmadığı Tespit Edildi" (Erişim 22 Ağustos 2023); Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Sınırlardaki Düzensiz Göç Baskısı Yüzde 60 Azaldı, Rota Değişti' " (Erişim 25 Aralık 2024).

68 Anadolu Ajansı (AA), "İçişleri Bakanı Yerlikaya: '2023'ün 11 ayında 1069 terörist etkisiz hale getirildi' " Erişim 16 Aralık 2023.

69 İçişleri Bakanlığı (İB), "Bakanımız Sayın Yerlikaya: '2023 Yılında, 3 Bin 744 Göçmen Kaçakçısı Tutuklandı' " (Erişim 31 Ocak 2024).

Tablo 85. Yakalanan göçmen kaçakçılığı organizatör sayılarının kurumlara ve aylara göre dağılımı, 2022-2023⁷⁰

	Aylar	Müştere-1 (SG, JGK, EGM) ⁷¹	Müşterek-2 (EGM vd.) ⁷²	Jandarma Genel Komutanlığı ⁷³	Sahil Güvenlik Komutanlığı ⁷⁴	Göç İdaresi Başkanlığı ⁷⁵
2023	Ocak	3	28	304	3	-
	Şubat	0	-	125	4	
	Mart	0	15	292	12	
	Nisan	17	15	321	6	
	Mayıs	11	-	318	17	
	Haziran	17	17	428	20	
	Temmuz	22	-	253	12	
	Ağustos	40	-	368	9	
	Eylül	18	26	784	32	
	Ekim	50	-	753	24	
	Kasım	1	82	444	6	
	Aralık	28	266	512	24	
	Toplam	207	449	4.902⁷⁶	169	10.482
2022	Toplam	69	441	3.864	293	9.147

Ülke Geneline Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur uygulamalarında **101** kişi; Kasım ayında yapılan Kalkan-3 operasyonunda **82**, aralık ayı içinde yapılan Kalkan-4 operasyonun **192** ve Kalkan-5 operasyonunda **74** kişi olmak üzere toplam **348** göçmen kaçakçısı gözaltına alınmıştır. Bu operasyonlarda yakalanan **449** organizatörün **76**'sının Türk vatandaşı olduğu, **25**'inin ise yabancı uyruklu olduğu belirtilirken **348**'inin uyruğu hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 86. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yakalanan göçmen kaçakçılığı organizatörlerinin Türk ve yabancı uyruklara göre dağılımı, 2022-2023⁷⁷

Aylar	Uygulama Tarihi	Yakalanan Organizatörler		
		Türk Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam
Ocak	24.01.2023	20	8	28
Şubat	-	-	-	-
Mart	31.03.2023	13	2	15

70 İlgili kurumların verilerinden yazarlar tarafından derlenerek hazırlanmıştır.

71 SG, "Düzensiz Göç İstatistikleri" verileri yazarlar tarafından derlenerek hazırlanmıştır.

72 Yazarlar tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü'nün basın açıklamalarından derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. EGM, "Ülke Geneline Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması" basın açıklamaları derlemesi; EGM "Kalkan operasyonları basın açıklaması derlemesi"

73 Jandarma Genel Komutanlığı'nın 2023 yılı verileri yazarlar tarafından derlenerek hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. JGK, "Asayiş İstatistikleri" derlemesi.

74 SG, "Düzensiz Göç İstatistikleri" verileri yazarlar tarafından derlenerek hazırlanmıştır.

75 GİB, "Düzensiz Göç" verileri yazarlar tarafından derlenerek hazırlanmıştır.

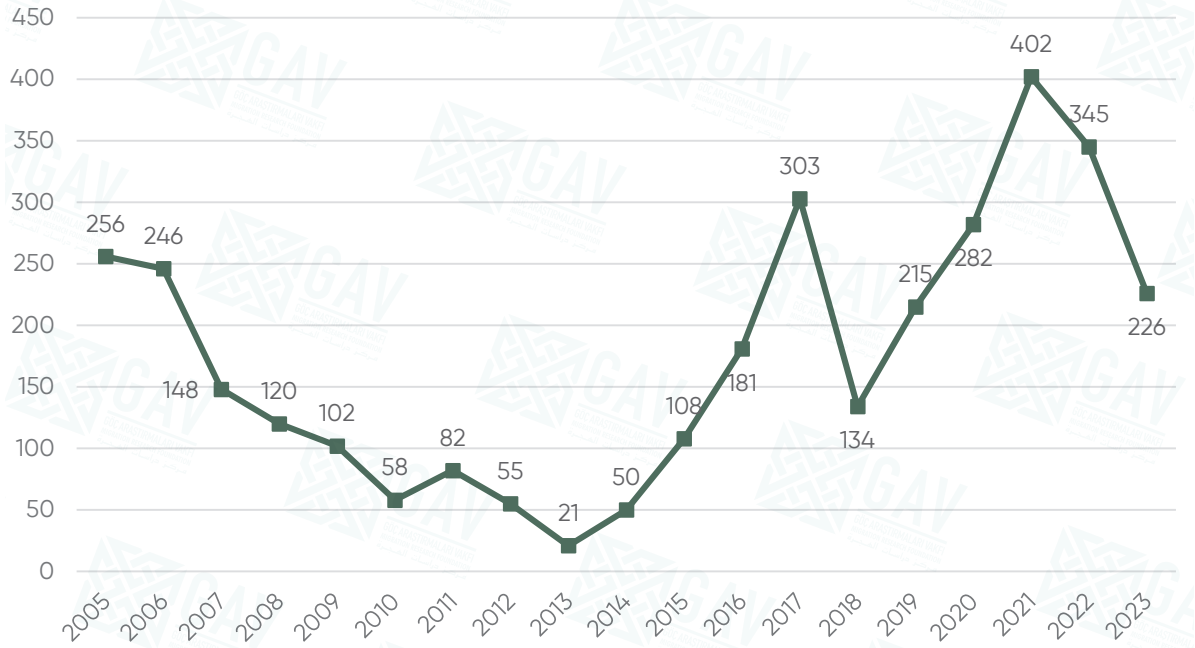
76 JGK 2023 Faaliyet Raporu'ndaki toplam sayı **5.380** olarak verilmiştir.

77 Yazarlar tarafından Emniyet Genel Müdürlüğü'nün basın açıklamalarından derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. EGM, "Ülke Geneline Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması" basın açıklamaları derlemesi; EGM "Kalkan operasyonları basın açıklaması derlemesi"

Nisan	18.04.2023	10	5	15
Mayıs	-	-	-	-
Haziran	13.06.2023	15	2	17
Temmuz	-	-	-	-
Ağustos	-	-	-	-
Eylül	21.09.2023	18	8	26
Ekim	-	-	-	-
Kasım	-	-	-	82
Aralık	-	-	-	266
Ara Toplam		76	25	-
2023 Toplam		-	-	449
2022 Toplam		263	178	441

3.4. İnsan Ticareti

Göç İdaresi Başkanlığı verilerine göre 2023 yılında Türkiye’de kurtarılan insan ticareti mağduru sayısı **226**’dır.

Şekil 44. Türkiye’deki insan ticareti mağdurlarının yıllara göre dağılımı, 2005-2023⁷⁸

78 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), “İnsan Ticaretiyle Mücadele” (Erişim 30 Ocak 2024).

Aşağıdaki tablo Jandarma Genel Komutanlığı tarafından paylaşılan insan ticareti sayılarını göstermektedir. Buna göre 2023 yılında Jandarma Genel Komutanlığının tespit ettiği **40** insan ticareti olayı gerçekleştirmiş ve bu olaylarda **114** insan ticareti mağduru kurtarılmış ve **133** insan taciri yakalanmıştır. Bu sayılar *JGK 2023 Faaliyet Raporu*'nda sırasıyla **40, 113** ve **127** şeklinde verilmiştir.

Tablo 87. Jandarma Genel Komutanlığının insan ticaretine dair yayımladığı veriler, 2022-2023⁷⁹

Yıl	Aylar	Olay Sayısı	İnsan Ticareti Mağduru	Yakalanan İnsan Taciri
2023	Ocak	5	7	11
	Şubat	5	12	14
	Mart	5	18	25
	Nisan	1	5	4
	Mayıs	3	7	8
	Haziran	0	0	0
	Temmuz	3	4	7
	Ağustos	4	11	8
	Eylül	1	14	5
	Ekim	5	8	12
	Kasım	2	8	20
	Aralık	6	20	19
	Toplam	40	114	133
	2023 Faaliyet Raporu'ndaki Toplam Sayı	40	113	127
	Fark	0	-1	-6
2022	Toplam	57	93	158

⁷⁹ Yazarlar tarafından Jandarma Genel Komutanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. JGK, "Asayiş İstatistikleri" ve JGK, *2023 Yılı Faaliyet Raporu* (2023). 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

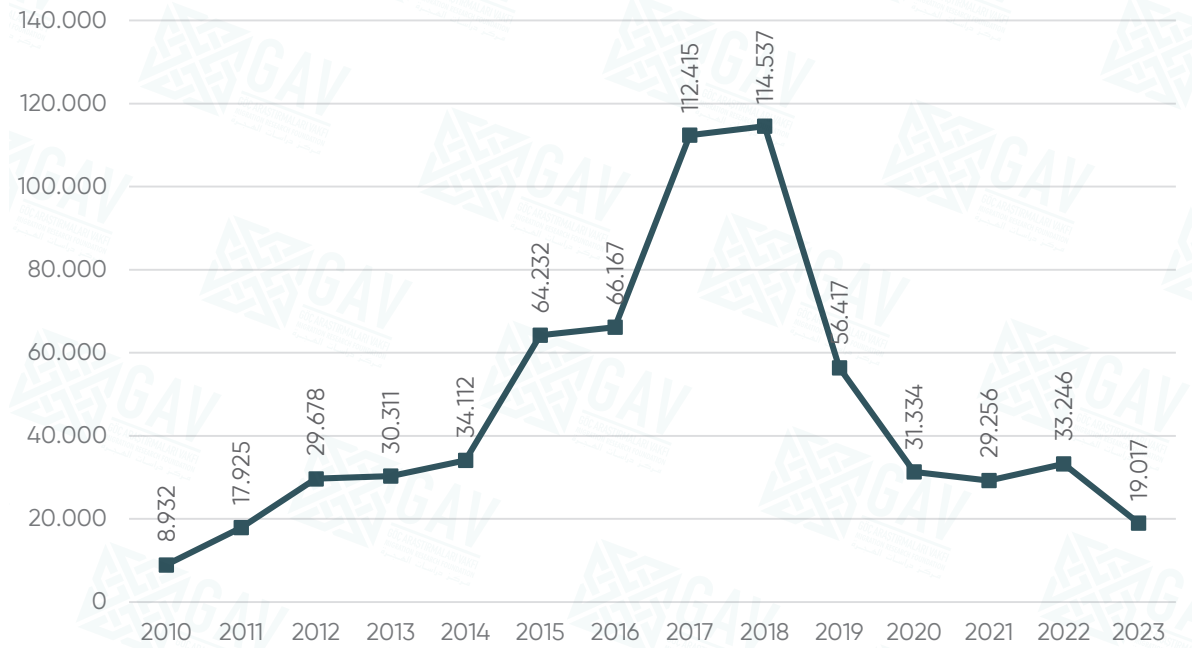

ULUSLARARASI KORUMA

Bu bölümde Türkiye’de “uluslararası koruma” ve “geçici koruma” statülerine dair veriler sunulmuştur.

4.1. Uluslararası Koruma

2022 Yılığında belirtildiği üzere “Türkiye’de yapılan uluslararası koruma başvuru sayısı 2010 yılından 2018’e kadar sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. Bu dokuz senelik süreç içerisinde sekiz bin seviyelerinden **114 bin** seviyelerine kadar yükselen başvuru sayısı, 2019 ve 2020 yılında dramatik bir düşüş yaşamıştır. Öncelikle **56 bin**, daha sonra ise **31 bin** seviyelerine gerileyen başvuru sayısı, 2021 yılında **29.256**’ya düşmüştür. 2022 yılında başvuru sayısının **33.246**’ya yükselmiştir.”¹ 2023 yılında ise başvurular son 12 yıldaki en düşük sayı olan **19.017**’ye kadar gerilemiştir.

Şekil 45. Uluslararası koruma başvurularının yıllara göre dağılımı, 2010-2023²

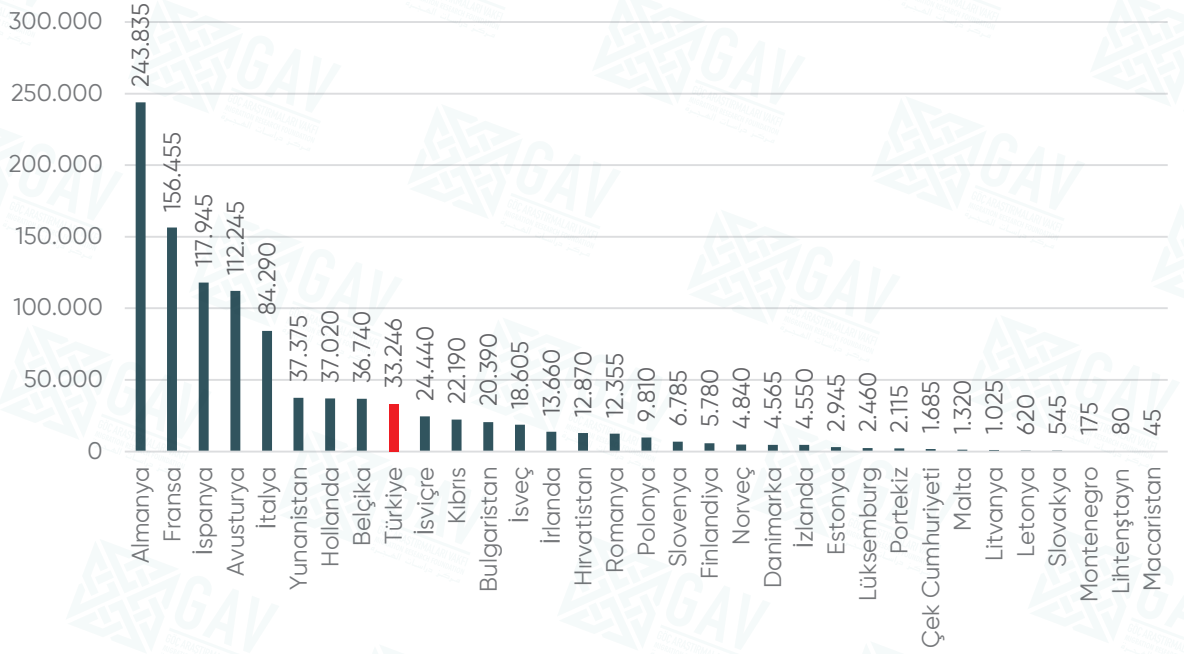
Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yayımlanan uluslararası koruma verileri arasında Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ülkelerinde uluslararası koruma başvurusu

1 Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yılığ-2022.

2 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), “Uluslararası Koruma” (Erişim 5 Nisan 2024).

sayıları da vardır. Ancak bu veriler uzun süredir güncellenmemektedir ve hala 2022 yılına ait veriler sunulmaktadır. Bu nedenle burada 2022 Yılı'ndaki ifadeler doğrudan aktarılmıştır:

"2021 yılında Avrupa Birliği (AB) ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ülkeleri arasında en çok uluslararası koruma başvurusu alan altıncı ülke olan Türkiye, 2022 yılında **33.246** başvuru ile dokuzuncu ülke konumuna gerilemiştir. İlk sırada ise **243.835** başvuru ile Almanya bulunmaktadır. Almanya'yı sırasıyla Fransa (**156.455**), İspanya (**117.945**), Avusturya (**112.245**), İtalya (**84.290**), Yunanistan (**37.375**), Hollanda (**37.020**), Belçika (**36.740**), Türkiye (**33.246**), İsveç (**24.440**), Kıbrıs (**22.190**), Bulgaristan (**20.390**), İrlanda (**18.605**), Hırvatistan (**13.660**), Romanya (**12.870**), Polonya (**12.355**), Slovenya (**9.810**), Finlandiya (**6.785**), Norveç (**5.780**), Danimarka (**4.840**), İzlanda (**4.565**), Estonya (**4.550**), Lüksemburg (**2.945**), Portekiz (**2.460**), Çek Cumhuriyeti (**2.115**), Malta (**1.685**), Litvanya (**1.320**), Letonya (**1.025**), Slovakya (**620**), Montenegro (**545**), Lihtenştayn (**175**), Macaristan (**80**) ve Macaristan (**45**) takip etmektedir."³

Şekil 46. AB ve EFTA ülkelerinde uluslararası koruma başvurusu yapan yabancılar, 2022⁴

Aşağıdaki tablo, 2022-2023 yıllarında uluslararası koruma başvurusu yapan ve uluslararası koruma statüsü sahipleri dair sayıları içermektedir. Sayılar İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından yayımlanan verilere dayanmaktadır.

2023 sonu itibarıyla sayılar ilgili kaynaklarda net olarak belirtilmediği için yıl sonunda yapılan resmi açıklamalardan derlenmiştir. Buna göre Haziran 2023 itibarıyla Türkiye'de **296.685**⁵ olarak ifade edilen uluslararası koruma altındakilerin sayısı kasım ayında **259.468**⁶ ve 17 Aralık 2023'te **262.638**⁷ şeklinde ifade edilmiştir. Her üç kaynakta da uluslararası koruma statüsü sahiplerinin uyrukları belirtilmemiştir.

3 Sağıroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

4 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Uluslararası Koruma", (Erişim 1 Ağustos 2024).

5 İB, İçişleri Bakanlığı 2023 6 Aylık Sunuşu.

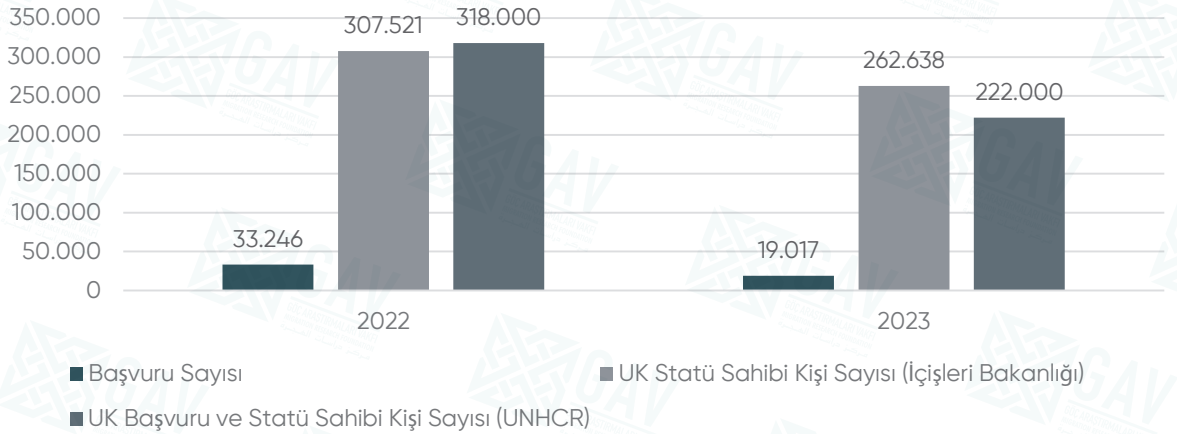
6 İB, İçişleri Bakanlığı 2024 Bütçe Sunuşu.

7 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Düzensiz Göçmenlere ve Göçmen Kaçakçılığı Organizatörlerine Asla Geçit Vermiyoruz' " (Erişim 17 Aralık 2023).

Uluslararası koruma başvurusu sayıları ise yıl sonunda **19.017** olarak açıklanmıştır. Bu başvuru sahiplerinin **13.068**'si Afganistan, **2.776**'sı Irak ve **1.416**'sı İran uyrukludur. UNHCR ise 2023 yılı sonunda başvuru Uluslararası Koruma (UK) başvuru ve statü sahiplerinin **222.000** olduğunu ifa etmektedir. Bunların **106.241**'i Afganistan, **101.028**'i Irak ve **10.041**'i İran uyrukludur.

Tablo 88. Türkiye'de uluslararası koruma kapsamındaki yabancıların ve başvuru yapanların uyruklara göre dağılımı, 2022- 2023⁸

Uyruk	2022			2023		
	Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu yapan ilk 3 uyruk (GİB)	Uluslararası Koruma Başvuru ve Statüsü Sahipleri (İçişleri Bakanlığı)	2022 yılı ortası itibariyle Türkiye'deki uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri (ilk 3 menşe ülke) (UNHCR)	Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu yapan ilk 3 uyruk (GİB) ⁹	Uluslararası Koruma Statüsü Sahipleri (İçişleri Bakanlığı-17 Aralık 2023 itibariyle) ¹⁰	2023 yılı sonu itibariyle Türkiye'deki uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri (ilk 3 menşe ülke) (UNHCR) ¹¹
Afganistan	19.400	-	135.445	13.068	-	106.241
Irak	4.083	-	132.166	2.776	-	101.028
İran	-	-	15.135	1.416	-	10.041
Ukrayna	7.183	-	-	-	-	-
Diğer	2.632	-	-	1.757	-	-
Toplam	33.246	307.521	318.000	19.017	262.638	222.000

Şekil 47. Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu yapanların ve UK kapsamındaki yabancıların dağılımı, 2022-2023

8 Yazarlar tarafından İçişleri Bakanlığı, GİB ve UNHCR verileri kullanılarak derlenmiştir. 2023 sayılarının kaynakları ise ilgili sütun başlıklarındaki dipnotlarda belirtilmiştir; 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

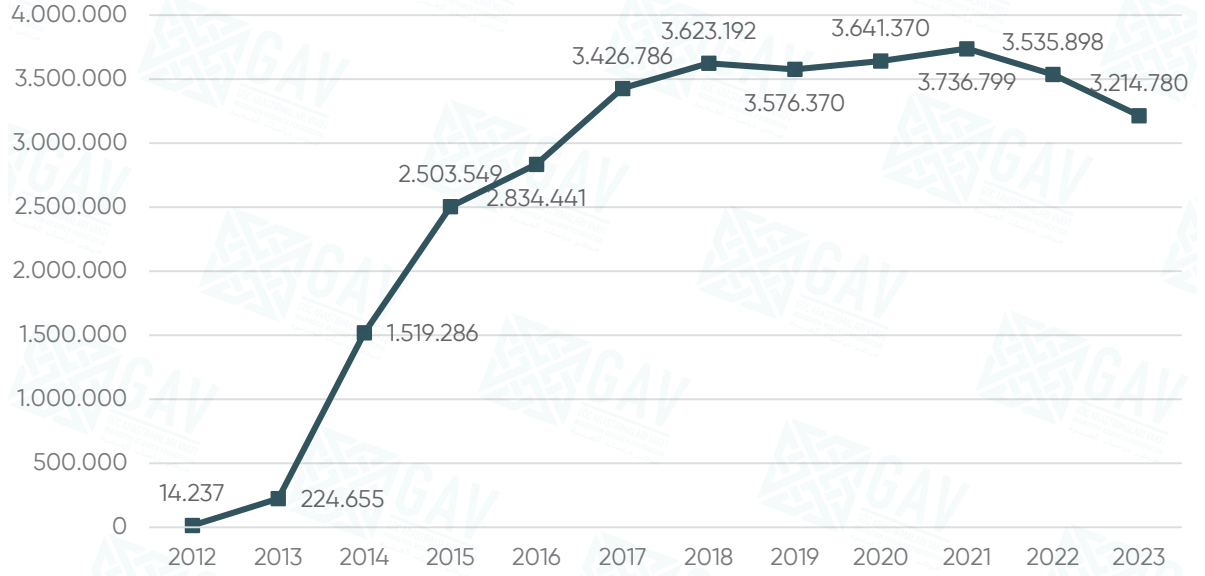
9 GİB, "Uluslararası Koruma".

10 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Düzensiz Göçmenlere ve Göçmen Kaçakçılığı Organizatörlerine Asla Geçit Vermiyoruz' " (Erişim 17 Aralık 2023).

11 UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, *Türkiye Bilgi Notu*, (Nisan 2024).

4.2. Geçici Koruma

2023 yılı sonu itibariyle Türkiye’de **3.214.780** Geçici Koruma Statü Sahibi (GKSS) Suriyeli bulunmaktadır. 2021 yılına kadar genelde artış eğiliminde olan GKSS Suriyeli sayısı 2022 yılından itibaren azalış eğilimi göstermeye başlamıştır. 2022’de **3.535.898** olan sayı 2023 yılında **321.118** kişi azalarak **3.214.780**’e düşmüştür. Türkiye’deki GKSS Suriyelilerin oranı 2022’den 2023’e **%9** oranında azalmıştır.

Şekil 48. Yıllara göre GKSS Suriyelilerin sayısı, 2012-2023¹²

Tablo 89, GKSS Suriyelilerin ilk on ile göre dağılımını göstermektedir. Buna göre 2023 yılında Suriyeli nüfusunun yoğun olarak yaşadığı iller geçen sene ile benzerdir: İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, İzmir, Konya ve Kahramanmaraş. Yalnızca 2022 yılında 10. sırada yer alan Ankara yerini Kahramanmaraş’a bırakmıştır. İlk on ildeki toplam GKSS Suriyeli nüfusu (**2.498.815**), Türkiye’deki bütün GKSS Suriyelilerin (**3.214.780**) **%78**’ini oluşturmaktadır.

İllerdeki değişim oranlarına bakıldığında ise Hatay’da **%20,59**’luk, Şanlıurfa’da **%19,08**’lik ve İzmir’de **%14,69**’luk azalmalar dikkat çekmektedir.

Tablo 89. Geçici koruma kapsamında bulunan GKSS Suriyelilerin ilk on ile ve 2022-2023 yılları arasında değişim oranlarına göre dağılımı¹³

İller	2022		2023		Değişim Oranı (%)
	Sıra	Sayı	Sıra	Sayı	
İstanbul	1	543.973	1	529.403	-2,68
Gaziantep	2	461.149	2	426.051	-7,61

12 Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "Geçici Koruma" (Erişim 31 Ocak 2024).

13 Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. GİB, "Geçici Koruma" (Erişim 31 Ocak 2024); 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yılı (2022).

Şanlıurfa	3	370.793	3	300.057	-19,08
Hatay	4	356.361	4	282.976	-20,59
Adana	5	252.080	5	233.785	-7,26
Mersin	6	238.213	6	223.158	-6,32
Bursa	7	183.749	7	170.136	-7,41
İzmir	8	145.302	8	123.952	-14,69
Konya	9	122.986	9	119.664	-2,70
Kahramanmaraş	11	96.856	10	89.633	-7,46
Ankara	10	97.004	11	88.835	-8,42
Diğer	-	667.432	-	627.130	-6,04
Toplam	-	3.535.898	-	3.214.780	-9,08

2023 yılı sonu itibariyle Türkiye'deki GKSS Suriyelilerin **%98'i (3.150.899)** ise geçici barınma merkezleri (GBM) dışında, **%2'si (63.881)** GBM'lerde yaşamaktadır. GKSS Suriyelilerin sayısında azalmalar yaşanmışken geçici barınma merkezlerindeki nüfusun artmasının sebebi 6 Şubat 2023 yılında Kahramanmaraş'ta yaşanan büyük depremler olabilir. *Deprem Sonrası Göç ve İnsan Hareketlilikleri: Durum Değerlendirme Raporu*'nda görüldüğü üzere depremde hemen önce, yani 2.02.2023 tarihinde GBM'lerde **47.467** Suriyeli bulunurken depremde sonra, 16.03.2023 tarihinde bu sayı **67.548** çıkmıştır.¹⁴ Bu durum deprem sonrasında deprem bölgesinde Suriyelilerin bir kısmının yeniden GBM'lere yerleştirildiği ihtimalini akla getirmektedir.

Tablo 90. Geçici barınma merkezlerinde ve dışında kalan GKSS Suriyelilerin sayısı, dağılımı ve 2022-2023 yılları arasında değişim oranları, 2022-2023¹⁵

	2022		2023		Değişim Oranı (%)
	Sayı	%	Sayı	%	
Geçici Barınma Merkezinde Kalanlar	47.525	1,34	63.881	2%	34,42
Geçici Barınma Merkezleri Dışında Bulunanlar	3.488.373	98,66	3.150.899	98%	-9,67
Toplam	3.535.898	100	3.214.780	100	-9,08

GKSS Suriyelilerin geçici barınma merkezlerine göre dağılımına bakıldığında en çok Kahramanmaraş Merkez'deki GBM'nin kullanıldığı görülmektedir (**14.912**). Bunun ardından Adana/Sarıçam (**13.567**), Malatya/Beydağı (**11.591**), Osmaniye/Cevdetiye (**8.271**) ve Hatay/Altınözü (**7.766**) gelmektedir.

14 Ali Zafer Sağiroğlu, Ramazan Ünsal ve Furkan Özenci, *Deprem Sonrası Göç ve İnsan Hareketlilikleri: Durum Değerlendirme Raporu*, (AY-BÜ-GPM, 2023), s. 17.

15 Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. GİB, "Geçici Koruma" (Erişim, 31 Ocak 2024); 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

Tablo 91. GKSS Suriyelilerin geçici barınma merkezlerine göre dağılımı, 2022-2023¹⁶

İller	GBM	GBM Mevcudu		Değişim Oranı (%)
		2022	2023	
Adana (1)	Sarıçam	15.856	13.567	-14,44
Hatay (3)	Altınözü	3.983	7.766	94,98
	Yayladağı	3.146	3.393	7,85
	Apaydın	2	3.999	-
Kahramanmaraş (1)	Merkez	9.629	14.912	54,87
Kilis (1)	Elbeyli	7.423	-	-
Osmaniye (1)	Cevdetiye	7.486	8.653	15,59
Malatya (1)	Beydağı	-	11.591	-
Toplam		47.525	63.881	34,42
Geçici Koruma Merkezleri Dışında Bulunan Suriyeli Sayısı		3.488.373	3.150.899	-9,67
Toplam		3.535.898	3.214.780	-9,08

GKSS Suriyelilerin yaş ve cinsiyet dağılımını gösteren Tablo 92'ye göre 2022 yılından 2023 yılına kadar 65-69 ve 75-79 yaş aralıkları hariç genel nüfusta ciddi düşüşler yaşanmıştır. Özellikle 0-4, 10-14, 19-24 ve 30-34 yaş gruplarında belirgin bir azalma söz konusudur. Yaşlı nüfusa göre genç yaş gruplarındaki dikkat çekici düşüş, daha çok doğum oranlarında azalmayla, Suriyelilerin Türkiye'den ayrılmalarıyla ve yaşlıların göç etmeye daha az eğilimli olmasıyla ilgili olabilir. 2023 yılındaki **321.118** azalmanın **%91'i (292.698)** 0-39 yaş aralığında gerçekleşmiştir.

Tablo 92. GKSS Suriyelilerin yaş, cinsiyet ve değişim oranlarına göre dağılımı, 2022-2023¹⁷

Yaş Grubu	Erkek			Kadın			Toplam			
	2022	2023	Değişim Oranı (%)	2022	2023	Değişim Oranı (%)	2022	2023	Fark	Değişim Oranı (%)
0-4	286.939	258.548	-9,89	268.310	242.182	-9,74	555.249	500.730	54.519	-9,82
5-9	266.907	260.360	-2,45	251.999	246.120	-2,33	518.906	506.480	12.426	-2,39
10-14	209.182	181.653	-13,16	196.586	171.641	-12,69	405.768	353.294	52.474	-12,93
15-18	135.373	123.899	-8,48	116.753	112.189	-3,91	252.126	236.088	16.038	-6,36
19-24	242.598	195.647	-19,35	188.659	168.722	-10,57	431.257	364.369	66.888	-15,51
25-29	204.066	175.124	-14,18	150.327	142.300	-5,34	354.393	317.424	36.969	-10,43
30-34	152.287	126.497	-16,94	114.256	105.816	-7,39	266.543	232.313	34.230	-12,84
35-39	121.490	106.484	-12,35	94.248	90.100	-4,40	215.738	196.584	19.154	-8,88
40-44	83.323	75.159	-9,80	70.935	68.933	-2,82	154.258	144.092	10.166	-6,59
45-49	57.710	52.242	-9,47	56.393	53.865	-4,48	114.103	106.107	7.996	-7,01

16 Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. GİB, "Geçici Koruma" (Erişim 31 Ocak 2024); 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

17 2023 sayıları için bkz. GİB, "Geçici Koruma" (Erişim 31 Ocak 2024); 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

50-54	43.499	40.379	-7,17	42.784	41.731	-2,46	86.283	82.110	4.173	-4,84
55-59	34.245	31.463	-8,12	34.589	33.604	-2,85	68.834	65.067	3.767	-5,47
60-64	22.054	20.889	-5,28	23.161	22.501	-2,85	45.215	43.390	1.825	-4,04
65-69	14.391	14.442	0,35	15.614	15.936	2,06	30.005	30.378	-373	1,24
70-74	8.690	8.502	-2,16	9.679	9.442	-2,45	18.369	17.944	425	-2,31
75-79	4.143	4.221	1,88	5.080	5.143	1,24	9.223	9.364	-141	1,53
80-84	2.234	2.087	-6,58	3.035	2.825	-6,92	5.269	4.912	357	-6,78
85-89	1.057	1.012	-4,26	1.520	1.449	-4,67	2.577	2.461	116	-4,50
90+	720	669	-7,08	1.062	1.004	-5,46	1.782	1.673	109	-6,12
Toplam	1.890.908	1.679.277	-11,19	1.644.990	1.535.503	-6,66	3.535.898	3.214.780	321.118	-9,08

4.3. Yeniden Yerleştirme

Bu bölümde GKSS Suriyelilerin yeniden yerleştirme sayıları paylaşılmıştır. “Yeniden yerleştirme; uluslararası koruma başvuru statü sahibi ya da geçici koruma kapsamındaki yabancıların mülteci statüsü elde etmek, uzun süreli oturma izni alabilmek amacıyla başka bir ülkeye transfer edilmesidir.”¹⁸

Göç İdaresi Başkanlığının (GİB) yayımlamış olduğu yeniden yerleştirme sayılarına geçmeden önce önemli bir noktaya dikkat çekmek gerekmektedir. GİB, **07.12.2023** tarihine kadar hem “yeniden yerleştirme” hem de “birebir formülü kapsamında Türkiye’den ayrılanların” sayısını ayrı ayrı olarak yayımlamıştır. Bu tarihten sonra yayımlanan verilerin ise birleştirildiği anlaşılmıştır. Birleştirilmiş veriler yeniden yerleştirme başlığı altında ilk olarak **21.12.2023** tarihinde yayımlanmıştır. Bu nedenle burada ilk önce **07.12.2023** tarihine kadarki yeniden yerleştirme ve birebir yerleştirme sayıları ayrı tablolar halinde verilmiştir, ardından yıl sonunda birleştirilmiş sayılar tek bir tabloda verilmiştir. Bu tablolardan ilk ikisi 7.12.2023 tarihli ve sonuncusu 31.12.2023 olduğu için sayılar arasında farklılık bulunmaktadır.¹⁹

Yeniden yerleştirme sayıları GİB tarafından 2014 yılından itibaren olacak şekilde kümülatif olarak yayımlandığı için yıl içinde yeniden yerleştirilen GKSS Suriyeli sayısını tespit etmek için 31.12.2022 tarihli sayı ile 07.12.2023 tarihli sayı arasındaki fark hesaplanmıştır.

2014-2023 sonu arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı **24.563** olarak açıklanmıştır. 2022 yılı sonunda açıklanan sayı (**20.219**) ile 7 Aralık 2023 tarihli sayı (**24.563**) arasındaki fark **4.344** olarak hesaplanmıştır. Buna göre 2023 yılında **4.344** GKSS Suriyelinin beş ülkeye yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Bunlardan **2.288**’si (BMMYK aracılığıyla) Kanada’ya, **1.941**’i ABD’ye, **75**’i İngiltere’ye, **35**’i İsviçre’ye ve **5**’i Norveç’e yerleştirilmiştir.

¹⁸ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), 2016 Yılı İdare Faaliyet Raporu (Ankara: Göç İdaresi Başkanlığı, 2017), Erişim 5 Ocak 2023.

¹⁹ Buradaki farklılardan dille getirilmesi gereken bir diğer husus da yeniden yerleştirme sayılarının 2014 yılından itibaren, Birebir Formülü ile yerleştirilenlerin sayısının ise 2016 yılından itibaren verilmesi ile ilgilidir. 21.12.2023 tarihinden önceki yeniden yerleştirme verileri 2014 yılından başlarken bu tarihten itibaren verilen sayılar 2016 yılından sonra başlatılmaktadır.

Tablo 93. 2014-2023 yılları arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen GKSS Suriyelilerin sayısı ²⁰

Ülkeler	2021	2022		2023	
	Aralık 2021 sonu (30.12.2021)	Aralık 2022 sonu (31.12.2022)	(30 Aralık 2021- 31 Aralık 2022 arasındaki fark)	Aralık 2023 sonu (07.12.2023)	(30 Aralık 2022- 7 Aralık 2023 arasındaki fark)
	2014-2021 sonu arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı (kümülatif)	2014-2022 sonu arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı (kümülatif)	2022'de üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı	2014-2023 sonu arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı (kümülatif)	2023'te üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı
Kanada (BMMYK)	6.164	7.748	1.584	10.036	2.288
Kanada (Doğrudan)	2.645	2.650	5	2.650	0
ABD	4.096	4.534	438	6.475	1.941
İngiltere	2.567	2.650	83	2.725	75
Norveç	1.926	1.926	0	1.931	5
İsviçre	168	185	17	220	35
İsveç	168	168	0	168	0
Avustralya	115	115	0	115	0
Avusturya	58	58	0	58	0
Belçika	46	46	0	46	0
Lüksemburg	46	46	0	46	0
Romanya	43	43	0	43	0
Lihtenştayn	18	18	0	18	0
Yeni Zelanda	15	15	0	15	0
İzlanda	13	13	0	13	0
Hollanda	3	3	3	3	0
Fransa	1	1	1	1	0
Toplam	18.092	20.219	2.127	24.563	4.344

Başka bir yeniden yerleştirme türü olarak Birebir Formülü, "18 Mart mutabakatı çerçevesinde Türkiye üzerinden Yunanistan adalarına geçen Suriyeli bir düzensiz göçmenin geri alınması karşılığında bir Suriyeli yabancıнын Avrupa Birliği ülkelerine yerleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır."²¹ Nisan 2016-2023 yılları arasında Birebir Formülü ile Avrupa Birliği ülkelerine **39.647** Suriyelinin yerleştirildiği ifade edilmiştir.²²

Yeniden yerleştirme sayılarında yapılan hesaplamaya benzer şekilde 2023'te Birebir Formülü kapsamında Türkiye'den çıkış yapan Suriyelilerin sayısını anlamak için 31.12.2022 tarihli sayı ile 7.12.2022 tarihli sayı arasındaki fark hesaplanmıştır. Buna göre 2023 yılında birebir formülü

20 Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. GİB, "Geçici Koruma"; 2021 ve 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

21 Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), *2016 Türkiye Göç Raporu*, (Ankara: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü), 20.

22 GİB, "Geçici Koruma" (Erişim 31 Ocak 2024).

kapsamında ülkemizden çıkış yapan GKSS Suriyeli sayısının **2.884** olduğu anlaşılmaktadır.

2023 yılında 10 Avrupa Birliği ülkesine yerleştirilen **2.884** Suriyelinin en çok Almanya'ya (**1.791**), Fransa'ya (**421**), İspanya'ya (**302**), Finlandiya'ya (**169**) ve Romanya'ya (**146**) yerleştirildiği görülmektedir.

Tablo 94. Birebir formülü kapsamında Türkiye'den çıkış yapan GKSS Suriyelilere ilişkin istatistiki bilgiler, 2022-2023²³

Ülkeler	2022			2023	
	Nisan 2016'dan 30.12.2021'e kadar	Nisan 2016'dan 31.12.2022'ye kadar	Birebir formülü kapsamında 2022'de Türkiye'den çıkış yapan Suriyeli sayısı (30 Aralık 2021-31 Aralık 2022 arasındaki fark)	Nisan 2016'dan 07.12.2023'ye kadar	Birebir formülü kapsamında 2023'te Türkiye'den çıkış yapan Suriyeli sayısı (31 Aralık 2022-7 Aralık 2023 arasındaki fark)
Almanya	12.062	15.042	2.980	16.833	1.791
Avusturya	213	213	0	219	6
Belçika	1.795	1.795	0	1.795	0
Bulgaristan	85	85	0	85	0
Danimarka	31	31	0	31	0
Estonya	59	59	0	59	0
Finlandiya	2.477	2.707	230	2.876	169
Fransa	4.972	5.650	678	6.071	421
Hırvatistan	250	250	0	250	0
Hollanda	4.798	5.519	721	5.520	1
İspanya	901	911	10	1213	302
İsveç	2.654	3.142	488	3.174	32
İtalya	396	396	0	399	3
Letonya	46	46	0	46	0
Litvanya	102	102	0	102	0
Lüksemburg	206	206	0	206	0
Malta	17	17	0	17	0
Portekiz	450	450	0	463	13
Romanya	68	108	40	254	146
Slovenya	34	34	0	34	0
Toplam	31.616	36.763	5.147	39.647	2.884

Bu bölümün başında ifade edildiği üzere yeniden yerleştirme ve birebir formülü ile yerleştirme sayıları 21.12.2023 tarihinden itibaren birleştirilmiş olarak yayımlanmıştır. Birleştirilmiş veriler aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Buna göre 2016-2023 yılları arasında 29 ülkeye yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı toplam **63.941**'dir.

23 Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığının verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. GIB, "Geçici Koruma" (Erişim 2 Ocak 2024); 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

Tablo 95. 2016-2023 yılları arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen GKSS Suriyelilerin sayısı (Birebir Formülü ile beraber)²⁴

Ülkeler	2016-2023 sonu arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı	Ülkeler	2016-2023 sonu arasında üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilen Suriyeli sayısı
ABD	6.287	İsviçre	220
Almanya	17.027	İtalya	399
Avustralya	266	İzlanda	0
Avusturya	219	Kanada (BMMYK)	10.125
Belçika	1795	Kanada (Doğrudan)	2.650
Bulgaristan	85	Letonya	46
Danimarka	31	Lihtenştayn	0
Estonya	59	Litvanya	102
Finlandiya	2.880	Lüksemburg	206
Fransa	6178	Malta	17
Hırvatistan	250	Norveç	1.724
Hollanda	5520	Portekiz	463
İngiltere	2.702	Romanya	254
İspanya	1.213	Slovenya	34
İsveç	3174	Yeni Zelanda	15
Toplam		63.941	

Şartlı mülteci ve geçici koruma statüsü sahibi olup ülkeden ayrılmak için yapılan başvuruları ve yeniden yerleştirilenleri gösteren Tablo 96'da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (United Nations High Commissioner for Refugees, UNHCR) ve Göç İdaresi Başkanlığı'nın 2022-2023 sayıları verilmiştir. Buna göre 2022 yılında üçüncü bir ülkeye yerleştirilmek için başvuru yapanların sayısını UNHCR **11.803** olarak ve başvurularını onayladığı ve başka bir ülkeye yerleştirdiği kişi sayısı ise **5.927** olarak açıklanmıştır.²⁵ 2023 yılında ise başvuru sayısı **16.800** ve yeniden yerleştirilen kişi sayısı **10.200** olarak ifade edilmiştir.

Yıl içindeki değişimleri ise UNHCR Türkiye güncel faaliyet ve bilgi notlarından takip etmek mümkündür. *UNHCR Haziran 2023 Güncel Faaliyetler*'de **7.924** Şartlı mülteci ve geçici koruma statüsü sahibi kişinin dosyası 2023 yılında 17 ülkeye yeniden yerleştirme değerlendirmesi için sunulduğu, **6.700**'ün üzerinde kişinin 16 ülkeye yerleştirilmek üzere ülkeden ayrıldığı ve "yeniden yerleştirme süreçlerinde deprem bölgesindeki hassas gruplara öncelik" verildiği ifade edilmektedir. *UNHCR Eylül 2023 Türkiye Bilgi Notu*'nda ise eylül ayının sonu itibarıyla üçüncü ülkeye yerleştirilmiş **10.200** kişinin yarısı depremzede olduğu belirtilmiştir. *UNHCR Şubat 2024 Türkiye Bilgi Notu*'nda ise 2023 yılında yeniden yerleştirme başvuru dosya sayısının **16.800** olduğu ve bunların %94'ünün deprem bölgesinden olduğu açıklanmıştır.²⁶ Ayrıca Göç İdaresi

24 Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığı'nın verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları için bkz. GİB, "Geçici Koruma".

25 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022*.

26 UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, *Güncel Faaliyetler-Haziran 2023*, (UNHCR, 2023) ; UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, *Türkiye Bilgi Notu-Eylül 2023*, (UNHCR, 2023); UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees,

Başkanlığı tarafından paylaşılan verilerden 2023 yılı içinde **4.344** GKSS Suriyelinin üçüncü bir ülkeye yerleştirildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 96. Şartlı mülteci ve geçici koruma statüsünde bulunanlardan Türkiye’den ayrılmak için yaptıkları başvurular ve yeniden yerleştirilenlerin dağılımı, 2022-2023²⁷

2022				2023			
Aylar	UNHCR		GİB	Aylar	UNHCR		GİB
	Şartlı mülteci ve geçici koruma statüsünde bulunan ve Türkiye’den ayrılmak için başvuru yapan kişi sayısı (Kümülatif)	Yeniden Yerleştirilen Kişi Sayısı (Kümülatif)	2022 Yılı Boyunca Yeniden Yerleştirilen Suriyeli Sayısı		Şartlı mülteci ve geçici koruma statüsünde bulunan ve Türkiye’den ayrılmak için başvuru yapan kişi sayısı (Kümülatif)	2023 Yılı Boyunca Yeniden Yerleştirilen Suriyeli Sayısı	2023 Yılı Boyunca Yeniden Yerleştirilen Suriyeli Sayısı
Ocak	-	-	-	Ocak	-	-	-
Şubat	1.285	850		Şubat	-	-	
Mart	-	-		Mart	-	-	
Nisan	-	-		Nisan	-	-	
Mayıs	-	-		Mayıs	-	-	
Haziran	10.584	5.144		Haziran ²⁸	7.924	6700+	
Temmuz	-	-		Temmuz	-	-	
Ağustos	-	-		Ağustos	-	-	
Eylül	11.803	5.927		Eylül ²⁹	-	10.200	
Ekim	-	-		Ekim	-	-	
Kasım	-	-		Kasım	-	-	
Aralık	-	-		Aralık	-	-	
Toplam	11.803	5.927	2.127	Toplam³⁰	16.800	10.200	4.344

4.4. Gönüllü Geri Dönüş

Geçici Koruma Statü Sahibi Suriyeliler ile ilgili son ve en önemli başlıklardan birisi de gönüllü geri dönüş meselesidir. İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya’nın 30.12.2024 tarihli açıklamasından anlaşıldığı üzere 2016-2023 yılları arasında Türkiye’den gönüllü olarak ülkesine geri dönen Suriyelilerin sayısı **615.678**’dir. Açıklamada 2023 yılında ülkesine dönen Suriyeli sayısı **76.346** olarak

²⁷ Türkiye Bilgi Notu-Şubat 2024, (UNHCR, 2024).

²⁸ Yazarlar tarafından Göç İdaresi Başkanlığı ve UNHCR verileri derlenerek hazırlanmıştır. 2023 sayıları ayların yanındaki dipnotlarda belirtilmiştir. 2022 sayıları için bkz. Sağiroğlu vd., Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı-2022.

²⁹ UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, Güncel Faaliyetler-Haziran 2023, (UNHCR, 2023).

³⁰ UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, Türkiye Bilgi Notu-Eylül 2023, (UNHCR, 2023).

³¹ UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, Türkiye Bilgi Notu-Şubat 2024, (UNHCR, 2024).

verilmiştir. Ancak 31 Ocak 2024 tarihinde yapılan başka bir açıklamada 2023 yılında **82.000** Suriyelinin ülkesine döndüğü ifade edilmiştir.³¹ Yine de tabloda ilk verilen sayı esas alınmıştır.

Tablo 97. 2016'dan 2023'e kadar ülkesine gönüllü olarak geri dönen Suriyeli sayısı (kümülatif)³²

Yıllar	2016'dan İtibaren Ülkesine Geri Dönen Suriyeli Sayısı (Kümülatif)	Yıl İçinde Ülkesine Geri Dönen Suriyeli Sayısı	Aylık Ortalama
2017	117.919	117.919	9.826
2018	291.043	173.124	14.427
2019	384.292	93.249	7.770
2020	423.611	39.319	3.276
2021	480.574	56.963	4.747
2022	539.332	58.758	4.897
2023	615.678	76.346	6.362

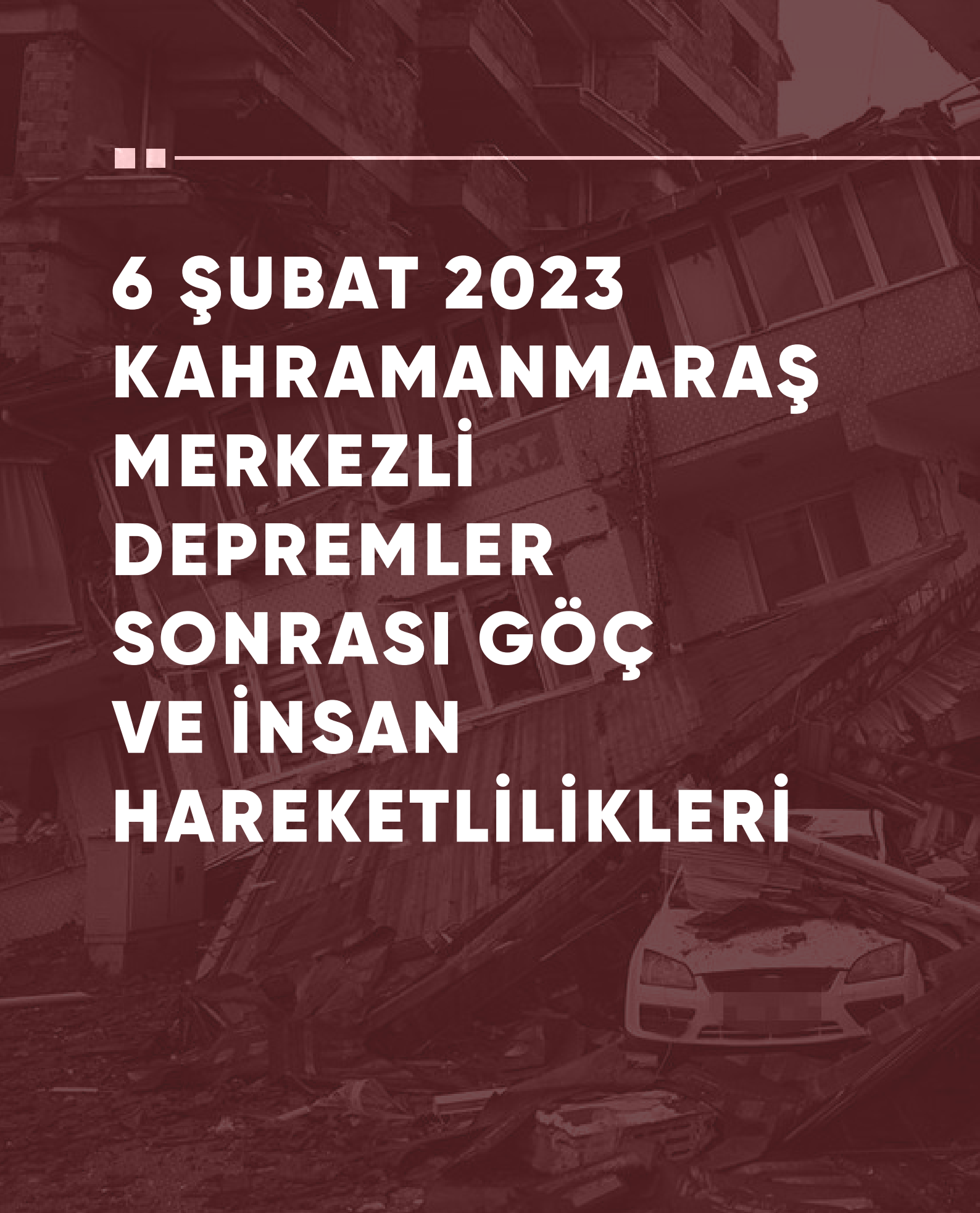
6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremler nedeniyle de Suriyelilerin bir kısmının ülkelerine döndükleri bilinmektedir. *Deprem Sonrası Göç ve İnsan Hareketlilikleri: Durum Değerlendirme Raporu*'nda belirtildiği üzere 27 Mart 2023 tarihli bir açıklamada Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar, deprem sonrasında 60 bin civarında Suriyeli'nin gönüllü olarak ülkesine döndüğünü ifade etmiştir.³³ Fakat sonraki süreçte gidenlerin ne kadarının tekrar geri geldiği bilinmemektedir.

Bu bölümün başında ifade edildiği üzere 2023 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de **3.214.780** Geçici Koruma Statü Sahibi (GKSS) Suriyeli bulunmaktadır. 2022 yılı sonunda **3.535.898** olan bu sayı da **321.118** kişilik bir azalma yaşanmıştır. Bu sayıdan gönüllü geri dönüş yaptığı bilinen **76.346** kişi çıkarıldığında ortaya çıkan sayı (**244.772**) ile ilgili bir belirsizlik bulunmaktadır. Bu belirsizliğin temel nedeni, Göç İdaresi Başkanlığının Suriyelilerin sayılarına dair yaptığı güncelleme çalışmaları olabilir. Belirsizliğin geri kalan kısmını ise düzenli veya düzensiz olarak üçüncü ülkelere çıkarılanlar ve Türk vatandaşı olanlar olabilir.

31 İçişleri Bakanlığı (İB), "Bakanımız Sayın Yerlikaya: '2023 Yılında, 3 Bin 744 Göçmen Kaçakçısı Tutuklandı' " (Erişim 31 Ocak 2024).

32 Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Okulların Kapanmasıyla Gönüllü Geri Dönüş Sayısı Çok Daha Yukarıya Çıkacak' " (Erişim 30 Aralık 2024);

33 Sağiroğlu, vd. *Deprem Sonrası Göç ve İnsan Hareketlilikleri: Durum Değerlendirme Raporu*.

■ ■ —————

6 ŞUBAT 2023 KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLER SONRASI GÖÇ VE İNSAN HAREKETLİLİKLERİ

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen, merkez üssü Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan olan 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki depremler, **53.537** kişinin hayatını kaybetmesine, **107.213** insanın ise yaralanmasına neden olmuştur.¹ Bu depremlerden 11 ilde yaşayan milyonlarca kişi etkilenmiş, evler, iş yerleri yıkılmış bir süreliğine hayat durma noktasına gelmiştir. Sonucun bu kadar ağır olduğu bu elim olay, beraberinde büyük bir insan hareketliliğine neden olmuştur.

Deprem yer kabuğundaki tektonik hareketler olduğu gibi, sonuçları itibarıyla insanları da yerinden eden ve harekete geçiren bir olgudur. Depremlerden sonra meydana gelen yıkım ve kayıplar insanların tüm hayatını baştan sona etkiler ve değiştirir. Özellikle daha önce yerinden edilerek zorunlu göçmen durumunda olan insanların deprem gibi doğa kaynaklı bir afet ile bir kez daha yer değiştirmeleri diğer gruplara nispetle daha olasıdır.

Bu bölüm, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerin ardından yaşanan göç ve insan hareketliliğine dair genel bir çerçeve çizmek amacıyla *Yıllık* yazarları tarafından depremden hemen sonra kaleme alınan *Deprem Sonrası Göç ve İnsan Hareketlilikleri: Durum Değerlendirme Raporu* başlıklı çalışmadan derlenerek hazırlanmıştır. Raporun kısa bir özeti mahiyetini taşıyan gelecek bölümlerde çoğunlukla rapordan doğrudan alıntılar yapılmıştır. En sondaki *2023 İç Göç İstatistikleri* ile ilgili değerlendirmeler ek olarak yazılmıştır. Deprem bölgesinde yaşayan yerli ve yabancı nüfus, deprem sonrasında ülke içinde yaşanan iç göç, Suriye'ye doğru meydana gelen hareketlilik ve batı sınırlarında düzensiz göç hareketleri konuları paylaşılmıştır.

2023 yılı depremlerinde deprem bölgesi olarak ilan edilen yerlerde toplamda **15.784.390** kişi yaşamaktadır. Bu sayı Türkiye'de tüm Türk vatandaşları ve yabancı uyrukluların yaklaşık beşte birine (**%17,51**) tekabül etmektedir. Depremden bir şekilde etkilenen bu kişilerin **14.013.196'si** (**%88,78**) Türk vatandaşı, **1.771.194'ü** (**%11,22**) ise yabancı uyrukludur. Yabancı uyrukluların **1.738.035'i** (**%98,13**) geçici koruma statüsü sahibi Suriyeli, **33.159'u** (**%1,87**) ise ikamet iznlidir. Burada da açık bir şekilde görülüyor ki depremden etkilenen yabancı uyrukluların neredeyse tamamı Suriyelidir. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin **%49,64'ü** doğrudan depremden etkilenmiştir.

1 İçişleri Bakanlığı (İB), "Türkiye'nin Birlik ve Dayanışma Gücü Depremle Sındı, Asrın Felaketi Asrın Dayanışmasına Dönüştü!" (Erişim 08 Şubat 2024).

Tablo 98. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerden etkilenen bölgede bulunan yabancı uyruklu nüfus, 2022-2023²

İller	Türk Vatandaşı (TÜİK, 2022)	Göç İdaresi Başkanlığı			Genel Toplam
		Geçici Koruma	İkamet İzni	Toplam	
Adana	2.274.106	250.711	6.359	257.070	2.531.176
Adıyaman	635.169	21.688	450	22.138	657.307
Diyarbakır	1.804.880	21.672	1.270	22.942	1.827.822
Elazığ	591.497	12.188	801	12.989	604.486
Gaziantep	2.154.051	460.150	11.767	471.917	2.625.968
Hatay	1.686.043	354.648	2.903	357.551	2.043.594
Kahramanmaraş	1.177.436	91.640	2.137	93.777	1.271.213
Kilis	147.919	87.409	1.388	88.797	236.716
Malatya	812.580	31.421	1.339	32.760	845.340
Osmaniye	559.450	38.285	647	38.932	598.337
Şanlıurfa	2.170.110	368.223	4.098	372.321	2.542.431
Toplam	14.013.196	1.738.035	33.159	1.771.194	15.784.390
Genel Toplam	85.279.553	3.500.964	1.354.707	4.855.671	90.135.224
Oran (%)	16,43	49,64	2,45	36,48	17,51

14 Şubat 2023 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, kabine toplantısı sonrası yaptığı açıklamada tahliyeler ve kendi imkanlarıyla bölgeden ayrılanların sayısının **2.2 milyon** olduğunu değerlendirmiştir.³ Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın'ın seçimler hakkında yaptığı bir açıklamada bölgeden ayrılanların sayısının iki milyonun üzerinde olduğu yenilenmiştir.⁴ Ayrıca AFAD'ın 24 Şubat 2023 tarihli basın bültenine göre "afet bölgesinde ve afet bölgesi dışında" kamu yurtlarına ve otellere yerleştirilenlerin sayısı **1.914.292**, deprem bölgesinden tahliye edilenler ise **528.146** kişidir.⁵ 1 Mart 2023 tarihli açıklamada ise "Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Kilis, Malatya ve Elazığ'dan Jandarma Genel Komutanlığı ve kendi imkanları ile tahliye olup gittiği illerimizde valilik ve kaymakamlıklara başvurarak kayıt yaptıran toplam kişi sayısı **1.971.589** kişi" olarak açıklanmıştır.⁶

Konu hakkında en son ve net sayıları ise Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 1 Mart 2023 tarihinde kamuoyu ile paylaşmıştır. Buna göre **3.3 milyon** kişinin deprem bölgesi dışına çıktığı,

2 Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden derlenerek hazırlanmıştır. Bkz. TÜİK, "İllere ve Cinsiyete Göre Yabancı Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023)".

3 HaberTürk, "Kabine Toplantısı kararları açıklandı! 14 Şubat 2023 Kabine Toplantısı kararları ve sonuçları" (15 Şubat 2023) Erişim 27 Şubat 2023.

4 Milliyet, "Aksi yönde mutabakat olmazsa seçim mayısta" (24 Şubat 2023) Erişim 27 Şubat 2023.

5 T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), "Kahramanmaraş'ta Meydana Gelen Depremler Hk Basın Bülteni-35" Erişim 27 Şubat 2023.

6 T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), "Kahramanmaraş'ta Meydana Gelen Depremler Hk Basın Bülteni-36" Erişim 5 Mart 2023.

800 bin kişinin köylerine gittiği tespit edilmiştir.⁷ 19 Mart 2023 tarihinde AFAD tarafından yayımlanan bilgi notunda ise **1.634.866** kişinin bölgeden tahliye edildiği belirtilmiştir.⁸

BM Göç Kuruluşunun (IOM) 1 Mart 2023'te yayımladığı raporuna göre deprem bölgesinde yaşayan Türk vatandaşı ve yabancı uyruklu olmak üzere toplam **2.465.122** kişinin yerinden edildiği tahmin edilmektedir.⁹ Bu da depremden etkilenen insanların yaklaşık %15'ine tekabül etmektedir. Bunun yanında Anadolu Ajansının depremde birkaç hafta sonra yayımladığı bir haberde kamu kaynaklarından edildiği bilgileri paylaşmıştır. Buna göre deprem bölgesinde yaşayan insanlardan **1.116.040**'ı deprem bölgesi haricinde bir ilde konaklamaya başlamıştır. Bu tarihte en fazla depremzedeyi ağırlayan iller **205.454** kişiyle Ankara, **154.086** kişiyle Antalya ve **65.496** kişiyle Mersin'dir.¹⁰ Ancak Anadolu Ajansının sunduğu verilerin yalnızca Türk vatandaşlarını içermesi ihtimali yüksektir.

2022 yılı sonu itibariyle Türkiye'de toplam **3.535.898** GKK Suriyeli bulunurken, 6 Nisan 2023 tarihinde bu sayı **109.179** azalışla **3.426.719** olarak kayıtlara geçmiştir. Depremden dört gün öncesinde açıklanan GKK Suriyeli sayısı ise **3.500.964**'tür. Bu sayı yılbaşından depreme kadar **34.934** kişilik bir azalışın olduğunu göstermektedir. Ayrıca deprem sonrasında 30 Mart 2023 tarihine kadar ise **65.666** kişilik bir azalış yaşanmıştır ve bu durum GKK Suriyeli'nin Türkiye'den ayrılmış olabileceğini akla getirmektedir. Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar da 27 Mart 2023 tarihli açıklamasında **60 bin** civarında Suriyelinin ülkesine döndüğünü ifade ederek bu önermeyi desteklemektedir.¹¹ Ayrıca Göç İdaresi Başkanlığının 6 Nisan 2023 tarihli paylaştığı veriler, 2 Şubat-6 Nisan arasında GKK Suriyeli sayısındaki azalışın **74.245**, yılbaşından itibaren ise **109.179** olduğunu göstermektedir.

Deprem bölgesindeki şehirlerde GKK Suriyelilerin sayısına bakıldığında ise Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Adana ve Kilis'teki değişim dikkat çekmektedir. GKK Suriyelinin deprem öncesi (2 Şubat 2023) ile sonrası (6 Nisan 2023) arasındaki sayılarında Hatay'da **21.548**, Şanlıurfa'da **15.612**, Gaziantep'te **7.576**, Adana'da **6.825** ve Kilis'te **9.487** azalış izlenmektedir. Artış gösteren tek şehir ise Diyarbakır'dır. Deprem öncesinde **21.672** olan GKK Suriyeli sayısı, 134 kişi artışla 30 Mart'ta **21.806** olmuştur. 11 ildeki azalışın ise depremden sonra **62.863**, yılbaşından itibaren **75.942** kişi olduğu görülmektedir.¹² Deprem sonrasında Suriyeliler ve diğer yabancı uyruklular arasından kaç kişinin bölgeden ayrılıp Türkiye içinde yer değiştirdiği ise tam olarak bilinmemektedir.

7 SonDakika.com, "Cumhurbaşkanı Erdoğan: 'İnsanımızın önüne yeni bir gelecek, yeni bir hayat sereceğiz'" Erişim 1 Mart 2023.

8 AFAD, "Kahramanmaraş – Pazarcık 7.7 Mw ve Kahramanmaraş-Elbistan 7.6 Mw Depremleri Bilgi Notu (19.03.2023 – 10.30)"

9 BM Göç Kuruluşu (International Organization for Migration, IOM). 2023 *Earthquakes Displacement Overview - Türkiye* (March 2023).

10 Muhammet Ali Yiğit, "Depremzedeler yurdun dört bir yanında misafir ediliyor", Anadolu Ajansı (24 Şubat 2023) Erişim 27 Şubat 2023.

11 T.C. Milli Savunma Bakanlığı (MSB), "Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar, Sınırın Sıfır Noktasında Hem İncelemelerde Bulundu Hem de Gündeme Dair Açıklamalar Yaptı" Erişim 1 Nisan 2023.

12 T.C. Milli Savunma Bakanlığı (MSB), "Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar, Sınırın Sıfır Noktasında Hem İncelemelerde Bulundu Hem de Gündeme Dair Açıklamalar Yaptı" Erişim 1 Nisan 2023.

Tablo 99. Deprem bölgesindeki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısındaki değişim, 2023¹³

İller	31.12.2022	2.02.2023	16.03.2023	23.03.2023	30.03.2023	6.04.2023	2 Şubat-6 Nisan Arasındaki Fark	Yılbaşından 6 Nisan'a Kadarki Fark
Adana	252.080	250.711	243.905	244.003	244.006	243.886	-6.825	-8.194
Adıyaman	22.252	21.688	21.507	21.494	21.484	21.508	-180	-744
Diyarbakır	21.670	21.672	21.789	21.808	21.811	21.806	+134	+136
Elazığ	12.230	12.188	12.188	12.179	12.183	12.181	-7	-49
Gaziantep	461.149	460.150	452.189	452.453	452.669	452.574	-7.576	-8.575
Hatay	356.361	354.648	337.644	337.508	334.854	333.100	-21.548	-23.261
Kahramanmaraş	96.856	91.640	90.551	90.575	90.585	90.547	-1.093	-6.309
Kilis	87.686	87.409	82.662	81.661	79.950	77.922	-9.487	-9.764
Malatya	31.376	31.421	31.229	31.212	31.221	31.213	-208	-163
Osmaniye	38.661	38.285	38.010	38.016	38.017	37.824	-461	-837
Şanlıurfa	370.793	368.223	357.278	356.234	353.711	352.611	-15.612	-18.182
Toplam	1.751.114	1.738.035	1.688.952	1.687.143	1.680.491	1.675.172	-62.863	-75.942
Tüm GKK Suriyeliler	3.535.898	3.500.964	3.447.837	3.443.219	3.435.298	3.426.719	-74.245	-109.179

Deprem bölgesindeki Suriyeliler ve diğer yabancı uyruklular hakkında muğlak olan konulardan biri de hayatını kaybedenlerin ve yaralıların sayısıdır. 15 Şubat itibarıyla **6.100** Suriyeli'nin hayatını kaybettiği¹⁴ ve **2.306** Suriyelinin cenazesinin sınır kapıları üzerinden Suriye'ye teslim edildiği gelen haberler arasında yer almaktadır.¹⁵ 4 Mart 2023 tarihinde ise İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, hayatını kaybeden Suriyeli sayısını **4.267** olarak açıklamıştır.¹⁶ Yapılan çeşitli açıklamalardan ve paylaşılan haberlerden anlaşıldığı üzere hayatını kaybeden Suriyeli sayısında kesinlik bulunmamaktadır.

Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar 19 Şubat günü itibarıyla **10.633**, 21 Şubat itibarıyla ise toplamda 20 bini aşkın Suriyelinin ülkesine gönüllü olarak geri dönüş yaptığını ifade etmiştir.¹⁷ 23 Şubat 2023 tarihi itibarıyla basın kaynaklarına yansıyan haberlere göre 35 bin Suriyeli sınır kapılarından çıkış yapmıştır.¹⁸ 28 Şubat 2023 tarihinde ise Bakan Akar toplamda 40 ila 42 bin arasında Suriyelinin ülkesine döndüğünü söylemiştir.¹⁹ 27 Mart 2023 tarihinde yapılan bir

13 Göç İdaresi Başkanlığının tabloda belirtilen tarihlerde açıkladığı verilerden derlenerek yılığın yazarları tarafından hazırlanmıştır.

14 Karar, "Bin 702 mültecinin cenazesi Suriye'ye gönderildi" (16 Şubat 2023) Erişim 1 Nisan 2023.

15 Nafiseh Kohnavard, "Türkiye'deki Suriyeli depremzedeler yakınlarının cenazelerini Suriye'ye gönderiyor", BBC Türkçe (19 Şubat 2023) Erişim 1 Nisan 2023.

16 Pir ve Pazarcıbaşı, "Bakan Soylu: Depremlerde 45 bin 968 kişi hayatını kaybetti, 4 bin 267'si Suriyeli".

17 T.C. Milli Savunma Bakanlığı (MSB), "Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Beraberindeki Genelkurmay Başkanı Org. Yaşar Güler, Son Deprem'in Ardından Hatay Kent Merkezinde İncelemelerde Bulundu" Erişim 1 Nisan 2023

18 HaberTürk, "Deprem'in ardından geri göç... İşte ülkesine dönen Suriyeli sayısı!" (24 Şubat 2023) Erişim 1 Nisan 2023.

19 TRT Haber, "Bakan Akar: 40-42 bin Suriyeli ülkelerine güvenli ve gönüllü olarak döndü" (28 Şubat 2023) Erişim 1 Nisan 2023.

başka açıklamada ise Bakan Akar "deprem sonrası yakınlarını, evini kaybeden 60 bin civarında Suriyeli gönüllü olarak ülkesine döndü" ifadelerini kullanmıştır.²⁰ Çıkış yapan Suriyelilerin gönüllü geri dönüş ve izinli çıkış kapsamında oldukları ve 3-6 ay arasında bir sürede tekrar geri dönebilecekleri belirtilmiştir.

Deprem sonrasında sınırlarda yaşanan düzensiz göç hareketliliği de bir diğer önemli başlık olarak değerlendirilmiştir. Buna göre 06 Şubat ve sonrasındaki 23 günlük süre içinde Suriye'den Türkiye'ye geçiş teşebbüsü sırasında TSK tarafından yakalanan düzensiz göçmen sayısı **29**, Türkiye'den Suriye'ye geçiş teşebbüsü sırasında yakalanan düzensiz göçmen sayısı ise **74** olarak kayıtlara geçmiştir. Şubat ayının genelinde ise düzensiz geçişler sırasında yakalanan göçmenlerin sayısı ise giriş teşebbüslerinde **34** ve çıkış teşebbüslerinde **106**'dır. Mart ayında da Suriye sınırında düzensiz geçiş teşebbüsü sırasında yakalananların sayısı önceki aya benzer düzeydedir. 2023'ün ilk üç ayında Suriye'den Türkiye'ye geçiş teşebbüsü sırasında yakalanan düzensiz göçmenlerin sayısı **192**, Türkiye'den Suriye'ye geçerken yakalananların sayısı ise **336**'dır. Her ne kadar Suriye sınırındaki hareketlilik "normal" seviyelerde görünse de Batı sınırlarında görece bir artış eğilimi izlenmektedir. 2023 yılının ilk üç ayında TSK'nın Yunanistan ve Bulgaristan sınırlarındaki hareketliliğe dair istatistiki verileri özellikle Türkiye'den Bulgaristan'a geçişlerde dramatik bir artışa işaret etmektedir. Buna göre 2023 yılının ocak ayında sınır geçiş teşebbüsü sırasında yakalanan sayısı **82** iken, mart ayında 7 kat bir artış ile **582** kişiye yükseldiği görülmektedir.²¹

Sonuç olarak deprem sonrasında bölgede olağanüstü bir insan hareketliliği gözlemlenmiştir. Milyonlarca insan evlerini ve barınma imkanlarını kaybetmiş, iş hayatından eğitime kadar toplumsal hayatın pek çok boyutu depremlerden etkilenmiştir. İnsanlar, birçoğu maddi ancak daha ağırlı manevi travmalara maruz kalmışlar; oluşan korku ve belirsizlik ortamından uzaklaşmak ve korunmak amacıyla bölgeden ayrılmışlardır.

Süreç içerisinde başka şehirlere giden, yerleşen veya tekrar yerleşik iline dönenlerin sayısı tam olarak bilinmese de TÜİK'in yayımlamış olduğu 2023 İç Göç İstatistikleri konu hakkında bazı tahminleri mümkün kılmaktadır. 2022 yılında **2.791.156** olarak açıklanan Türkiye içinde göç eden kişi sayısı, 2023 yılında 659.797 artışla **3.450.953** olmuştur. Depremden doğrudan etkilenen 11 ilden ayrılanların sayısı toplam **739.485** olarak hesaplanmıştır. Bu sayının büyük bir kısmı muhtemelen depremden sonra göç edenleri ifade etmektedir. Zira 11 ildeki göç etme nedenlerine bakıldığında "**diğer**" seçeneğinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu illerden ayrılanların **%66**'sı, yani **493.316** kişi, diğer nedenlerden dolayı şehirlerinden ayrılmıştır. Deprem bölgesindeki illerin geçmiş yıllardaki göç etme nedenlerine bakıldığında "diğer" seçeneğinin hiçbir zaman bu düzeylerde olmadığı görülmektedir. Ayrıca 2023 yılında İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirler hariç diğer şehirlerde de deprem bölgesindeki kadar "diğer" seçeneğinin belirtilmediği anlaşılmaktadır.

Özellikle diğer illere nazaran depremden daha çok etkilenen Hatay, Kahramanmaraş, Malatya ve Adıyaman'da "diğer" nedenlerden dolayı göç edenlerin sayısı oldukça yüksektir.

20 T.C. Millî Savunma Bakanlığı (MSB), "Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar, Sınırın Sıfır Noktasında Hem İncelemelerde Bulundu Hem de Gündeme Dair Açıklamalar Yaptı" Erişim 1 Nisan 2023.

21 TSK verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

Hatay'dan göç eden **164.247** kişinin **%90'ı (149.171)**, Malatya'dan göç eden **102.621** kişinin **%91'i (94.007)**, Kahramanmaraş'tan göç eden **82.119** kişinin **%87'si (71.855)** ve Adıyaman'dan göç eden **48.372** kişinin **%87'si (42.258)** diğer nedenlerden dolayı şehirlerinden ayrılmışlardır. Dolayısıyla bu sayının büyük bir çoğunluğunun deprem nedeniyle göç eden kişileri belirttiği tahmin edilmektedir.

Tablo 100. Deprem bölgesinde bulunan illerin göç etme nedenine göre verdikleri göç sayıları, 2023²²

İller	Göç Etme Nedeni												
	Toplam	Tayın / İş Değişikliği	İşe Başlamak / İş Bulmak	Eğitim	Medeni Durum Değişikliği / Ailevi Nedenler	Daha İyi Konut ve Yaşam Koşulları	Hane / Aile Fertlerinden Birine Bağimli Göç	Aile Yanına / Memlekete Geri Dönme	Sağlık / Bakım	Ev Alınması	Emeklilik	Diğer	Bilinmeyen
Adana	77.898	8.267	6.999	14.654	3.885	1.939	5.813	1.601	415	1.412	902	30.691	1.320
Adıyaman	48.372	326	589	3.831	73	371	314	20	56	25	12	42.258	497
Diyarbakır	63.878	7.814	6.659	12.072	3.139	1.385	6.694	805	163	774	341	23.335	697
Elazığ	24.456	3.078	2.787	4.335	1.091	979	2.572	868	131	419	188	6.962	1.046
Gaziantep	73.835	7.688	5.628	12.748	3.151	1.457	5.259	652	194	1.158	665	34.104	1.131
Hatay	164.247	606	1.193	9.456	168	824	755	41	387	81	26	149.171	1.539
Kahramanmaraş	82.119	558	930	6.622	123	489	481	36	126	48	13	71.855	838
Kilis	7.604	1.052	745	1.310	408	229	661	30	17	129	51	2.662	310
Malatya	102.621	470	868	4.896	105	614	408	35	192	62	29	94.007	935
Osmaniye	30.896	3.739	2.706	5.369	1.422	575	1.938	328	466	351	271	13.336	395
Şanlıurfa	63.559	7.428	5.741	11.013	3.783	1.749	6.429	463	138	1.040	222	24.935	618
Toplam	739.485	41.026	34.845	86.306	17.348	10.611	31.324	4.879	2.285	5.499	2.720	493.316	9.326

22 Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "İç Göç İstatistikleri, 2023" Erişim 15 Ağustos 2024.

KAYNAKÇA

AKADEMİK

Kitaplar:

Gür, Bekir S. vd. *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler*. İstanbul: SETA Yayınları, 1. Baskı, 2012.

Perruchoud, Richard (ed.) ve Redpath–Cross, Jillyanne (ed.). *Göç Terimleri Sözlüğü*. PDF: Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu, 2013, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf

Sağiroğlu, Ali Zafer; Ünsal, Ramazan ve Özenci, Furkan. *6 Şubat 2023 Deprem Sonrası Göç ve İnsan Hareketlilikleri: Durum Değerlendirme Raporu (Güncellenmiş 2. Baskı: 15 Nisan 2023)*. AYBÜ–GPM, 2023, <https://aybu.edu.tr/GetFile?id=6d4e3721-d4df-4357-8d3f-0d9e558d479d.pdf>

Sağiroğlu, Ali Zafer; Ünsal, Ramazan ve Özenci, Furkan. *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı–2021*. GAV Perspektif, 2024.

Sağiroğlu, Ali Zafer; Ünsal, Ramazan ve Özenci, Furkan. *Türkiye Göç ve İnsan Hareketlilikleri Yıllığı–2022*. GAV Perspektif, 2025.

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. *Yükseköğretimde Uluslararasılaşma ve Türkiye’deki Üniversitelerin Uluslararası Görünürlüğü Çalıştay Raporu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1. Baskı, 2023. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2023/02-yuksekogretimde-uluslararasilasma-ve-turkiyedeki-universitelerin-uluslararasi-gorunurlugu.pdf>

Bildiriler:

Sağiroğlu, Ali Zafer. “Dünyada ve Türkiye’de Uluslararası Öğrenci Trendleri”, *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Bildiriler Kitabı 2015*, ed. Ali Arıkmert. 33–43. İstanbul: Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu, 1. Baskı, 2016. <https://www.internationalstudentsymposium.com/2015-bildiler-kitabi.pdf>

Tezler:

Öztürk, Selim. *Büyük Öğrenci Projesinden Türkiye Bursları Projesine Geçiş Süreci ve Türkiye’nin Öğrenci Politikasındaki Değişim*. Ankara: T.C. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Uzmanlık Tezi, 2014. <https://ytbweb1.blob.core.windows>

net/files/resimler/thesis/selim-oeztuerk-bueyuek-oegrenci-projesinden-tuerkiye-burslari-projesine-gecis-suereci.pdf

Terzi, Hacı Murat. *Türkiye'nin Büyük Öğrenci Projesi*. Ankara: Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/106065/yokAcikBilim_10003409.pdf?sequence=-1

Makaleler:

Erişti, Bahadır vd. "Yükseköğretimde Uluslararasılaşma: Uluslararası Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Ders Veren Öğretim Elemanlarının Öğretim Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 7/2 (Haziran 2018), 352-375. https://www.researchgate.net/profile/Cahit-Erdem/publication/326147555_Internationalization_of_Higher_Education_Instructional_Problems_ Experienced_by_Instructors_who_teach_International_Students_and_Their_Suggestions_for_Solutions/links/5b3ba87aa6fdcc8506eeae28/Internationalization-of-Higher-Education-Instructional-Problems-Experienced-by-Instructors-who-teach-International-Students-and-Their-Suggestions-for-Solutions.pdf

Gök, Mehmet. "Türkiye'de Yabancı Akademisyen İstihdamı, Karşılaşılan Sorunlar ve Örnek Mahkeme Kararları". *Alanya Akademik Bakış Dergisi* 6/1 (2022), 1987-2015. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2035897>

Levent, Faruk. "The Economic Impacts of International Student Mobility in the Globalization Process". *Journal of Human Sciences* 13/3 (2016), 3853-3870. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/3877>

Öz, İsmail ve Laloğlu, Pınar. "Beyin Göçü Açısından Yabancı Uyruklu Yükseköğretim Elemanlarının Kazanımı: Erzurum Atatürk Üniversitesi Örneği". *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 22/2 (Haziran 2018), 1093-1112. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/494425>

BASIN

23 Derece, "Gazeteci Yalçın Arı Sonradan Vatandaşlık Alan Yabancı Sayılarını Açıkladı.", X (31 Mayıs 2023, 13:27). <https://x.com/yirmiucderece/status/16638-54823748378624?s=20>

BirGün, "Bakan Yerlikaya: Konut Satışı Karşılığı Vatandaşlık Alma Süreci Durmadı" (28 Ağustos 2023) Erişim 28 Mart 2024. <https://www.birgun.net/haber/bakan-yerlikaya-konut-satisi-karsiligi-vatandaslik-alma-sureci-durmadi-464249>

Cumhuriyet, "Bir Rus, Antalya'da 80 Daire Alıp Otele Çevirdi: 'Sadece Kendi Yurttaşlarına Kiralıyor'" (11 Eylül 2023) Erişim 24 Mart 2024. <https://www.cumhuriyet.com.tr/>

turkiye/bir-rus-antalyada-80-daire-alip-otele-cevirdi-sadece-kendi-yurttasla-rina-kiraliyor-2118059

Cumhuriyet, "Soylu: Göçmenler Pasaportlarını Yırttıkları İçin Sınır Dışı Edilemiyor" (11 Mayıs 2022) Erişim 3 Nisan 2024. <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/soylu-gocmenler-pasaportlarini-yirttiklari-icin-sinir-disi-edilemiyor-1934860>

Dikmen, Gülben, "Yabancıya Konut Satışları Çakıldı: 31 Ayın En Düşük Seviyesi", *Sözcü* (17 Aralık 2023) Erişim 23 Mart 2024. <https://www.sozcu.com.tr/yabanciya-konut-satislari-cakildi-31-ayin-en-dusuk-seviyesi-p8819>

Dünya, "221 Bin 671 Suriyeli, Türk Vatandaşlığını Aldı" (5 Aralık 2022) Erişim 20 Mart 2024. <https://www.dunya.com/gundem/221-bin-671-suriyeli-turk-vatandasligini-al-di-haberi-676171>

Dünya, "ABD-Türkiye Arasında Sağlık Turizmi Hattı" (25 Ağustos 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.dunya.com/sektorler/abd-turkiye-arasinda-saglik-turizmi-hatti-haberi-702829>

Dünya, "İstanbul'da Sağlık Turizmi Fuarı: 22 Arap Ülkesinden Katılım Olacak" (26 Ocak 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.dunya.com/sektorler/istanbulda-saglik-turizmi-fuari-22-arap-ulkesinden-katilim-olacak-haberi-683986>

Dünya, "Sağlık Turizminde 'Çantacı' ve 'Merdiven Altı' Tehdidi" (17 Ağustos 2023) Erişim 2 Nisan 2024. <https://www.dunya.com/saglik/saglik-turizminde-cantaci-ve-merdiven-alti-tehdidi-haberi-701882>

Ekonomim, "2023 Yabancılar İçin 'Tersine Göç' Yılı Oldu" Erişim 4 Nisan 2024. <https://www.ekonomim.com/gundem/2023-yabancilar-icin-tersine-goc-yili-oldu-haberi-724122>

EnSonHaber, "Antalya'ya Rus ve Ukraynalı Akını: İki Sektörde İşler Yoğunlaştı" Erişim 7 Şubat 2024. <https://www.ensonhaber.com/ekonomi/antalyaya-rus-ve-ukraynali-akini-iki-sektorde-isler-yogunlasti>

EnSonHaber, "Bakan Yerlikaya, Vatandaşlık Alan Suriyeli Sayısını Açıkladı" (8 Kasım 2023) Erişim 25 Mart 2024. <https://www.ensonhaber.com/gundem/bakan-yerlikaya-vatandaslik-alan-suriyeli-sayisini-acikladi>

EnSonHaber, "Yabancılar Konut Satışı Giderek Düşüyor" (17 Şubat 2024) Erişim 23 Mart 2024. <https://www.ensonhaber.com/emlak/yabancilara-konut-satisi-giderekdusuyor>

Erdem, Ali Kemal, "Vatandaşlık veya Yatırım Amaçlı Türkiye'ye Gelen Çok Sayıda Yabancı Da Konut Mağduru Oldu", *Independent Türkçe* (25 Mayıs 2023) Erişim 24 Mart 2023. <https://www.indyturk.com/node/634566/haber/vatanda%C5%9Fl%C4%B1k->

veya-yat%C4%B1r%C4%B1m-ama%C3%A7%C4%B1-t%C3%BCrkiye-gelen-%C3%A7ok-say%C4%B1da-yabanc%C4%B1-da-konut

Euronews, "Altılı Masa'dan Deprem Açıklaması: Afet Öncesi Gerekli Hazırlıkların Yapılmadığı Ortadadır" (18 Şubat 2023) Erişim 25 Mart 2024. <https://tr.euronews.com/2023/02/18/altili-masadan-deprem-aciklamasi-afet-oncesi-gerekli-hazirliklarin-yapilmadigi-ortadadir>

Fırat, Esat, "Türkiye Cezayirlilerin Yeni Sağlık Turizmi Destinasyonu Oldu", *Anadolu Ajansı* (9 Mart 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-cezayirlilerin-yeni-saglik-turizmi-destinasyonu-oldu/2841584>

Finans Gündem, "Türkiye'de Konut Alan Ruslar Dertli" (27 Aralık 2023) Erişim 24 Mart 2024. <https://www.finansgundem.com/haber/turkiyede-konut-alan-ruslar-dertli/1776098>

Gazete Duvar, "Antalya'da Kurulan Rus Şirket Sayısı Yüzde 527 Arttı" Erişim 7 Şubat 2024. <https://www.gazeteduvar.com.tr/antalyada-kurulan-rus-sirket-sayisi-yuzde-527-artti-haber-1599837>

Gazete duvaR, "Merdiven Altı Kliniklere Dikkat" (19 Eylül 2023) Erişim 2 Nisan 2024. <https://www.gazeteduvar.com.tr/merdiven-alti-kliniklere-dikkat-haber-1638495>

Gençoğlu, Furkan, "Sağlık Turizminde 2023 Hedefi 1,8 Milyon Turist", *Anadolu Ajansı* (3 Temmuz 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/saglik-turizminde-2023-hedefi-1-8-milyon-turist/2935539>

Gençoğlu, Furkan, "Türkiye'nin Sağlık Turizmi Geliri 5 Adımla 20 Milyar Dolara Çıkabilir", *Anadolu Ajansı* (22 Nisan 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/saglik/turkiyenin-saglik-turizmi-geliri-5-adimla-20-milyar-dolara-cikabilir/2878577>

Girgin, Ahmet Hamdi, "Yabancıya Konut Satışı Niye Düştü?", *HaberTürk* (7 Şubat 2024) Erişim 23 Mart 2024. <https://www.haberturk.com/yabanciya-konut-satisi-niye-dustu-3659638-ekonomi>

Gönültaş, Bahattin, "Sağlık Turizmi Sektöründen Almanya Çıkarması", *Anadolu Ajansı* (17 Ocak 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/saglik/saglik-turizmi-sektorunden-almanya-cikarmasi/2789556>

HaberTürk, "Deprem Ardından Geri Göç... İşte Ülkesine Dönen Suriyeli Sayısı!" (24 Şubat 2023) Erişim 1 Nisan 2023. <https://www.haberturk.com/depremin-ardindan-geri-goc-iste-ulkesine-donen-suriyeli-sayisi-son-dakika-deprem-haberleri-3568301?page=3>

HaberTürk, "Kabine Toplantısı Kararları Açıklandı! 14 Şubat 2023 Kabine Toplantısı Kararları ve Sonuçları" (2023) Erişim 27 Şubat 2023. <https://www.haberturk.com/>

kabine-toplantisi-kararlari-aciklandi-mi-14-subat-2023-bakanlar-kurulu-kabi-
ne-toplantisi-kara rlari-ve-sonuclari-neler-oldu-3565634/5

Karar, "Bin 702 Mültecinin Cenazesi Suriye'ye Gönderildi" (16 Şubat 2023) Erişim 1 Nisan 2023. <https://www.karar.com/guncel-haberler/bin-702-multecinin-cenazesi-suriyeye-gonderildi-1728933>

Kıraç, Şehriban, "Depremle Sağlık Turizmi Yüzde 40 Küçüldü, Organizasyonların Yüzde 50'si Ertelendi", *Cumhuriyet* (2 Nisan 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/depremle-saglik-turizmi-yuzde-40-kuculdu-organizasyonlari-yuzde-50si-ertelendi-2067243>

Kohnavard, Nafiseh, "Türkiye'deki Suriyeli Depremzedeler Yakınlarının Cenazelerini Suriye'ye Gönderiyor", *BBC News Türkçe* (19 Şubat 2023) <https://www.bbc.com/turkce/articles/cy78pj2ve3po>

Milliyet, "'Aksi Yönde Mutabakat Olmazsa Seçim Mayıs'ta'" (24 Şubat 2023) Erişim 27 Şubat 2023. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/aksi-yonde-mutabakat-olmazsa-secim-mayista-6908316>

Milliyet, "Bakan Koca: Türk Dünyası Acil Medikal Kurtarma Birimi Eğitimleri Başlayacak" (16 Ağustos 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/bakan-koca-turk-dunyasi-acil-medikal-kurtarma-birimi-egitimleri-baslayacak-6991734>

NTV, "Antalya'da Rus ve Ukrayna Plakalı Araçlarla Korsan Taksicilik" Erişim 7 Şubat 2024. <https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/antalyada-rus-ve-ukrayna-plakali-araclarla-korsan-taksicilik,9RU6M2iBM0GE-1i44MCzaw>

NTV, "Kaç Yabancıya Vatandaşlık Verildi? İçişleri Bakanı Süleyman Soylu Açıkladı" (15 Nisan 2023) Erişim 24 Mart 2024. https://www.ntv.com.tr/turkiye/kac-yabanciya-vatandaslik-verildi-icisleri-bakani-suleyman-soylu-acikladi,aHo7eEl_xEm-S9OgBdmKWSw

NTV, "Türkiye Sağlık Turizminde Hedef Büyüttü" (23 Mart 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.ntv.com.tr/ntvpara/turkiye-saglik-turizminde-hedef-buyuttu,LI-jnFlyx-OCTJNO32fBZdA>

NTV, "Türkiye'de Resmi İzinle İkamet Eden Yabancı Sayısı Düştü" Erişim 4 Nisan 2024. https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/turkiyede-resmi-izinle-ikamet-eden-yabanci-sayisi-dustu,5_ZX3OuZrEaU88Us1-EMBg/Qts_IERZKUen1bfmr4aG9Q

Ocak, Seval, "İçişleri Bakanı Yerlikaya: '2023'ün 11 Ayında 1069 Terörist Etkisiz Hale Getirildi'" *Anadolu Ajansı*, Erişim 16 Aralık 2023. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/icisleri-bakani-yerlikaya-2023un-11-ayinda-1069-terorist-etkisiz-hale-getirildi/3084552>

Ömür-Uylaş, Hülya, "Başkentin Sağlık Turizmi Sektörü Afrika'ya Açılmaya Hazırlanıyor", *Anadolu Ajansı* (20 Temmuz 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/baskentin-saglik-turizmi-sektoru-afrikaya-acilmaya-hazirlaniyor/2950087>

Pir, Nuri ve Pazarcıbaşı, Eser, "Bakan Soylu: Depremlerde 45 Bin 968 Kişi Hayatını Kaybetti, 4 Bin 267'si Suriyeli", *Demirören Haber Ajansı (DHA)* (4 Mart 2023) Erişim 7 Mart 2023. <https://www.dha.com.tr/gundem/bakan-soylu-depremlerde-45-bin-968-kisi-hayatini-kaybetti-4-bin-267si-suriyeli-2215212>

Serbestiyet, "28 Mayıs'ta Oy Kullanan Yabancı Seçmen Sayısı 240 Bin" (29 Mayıs 2023) Erişim 25 Mart 2024. <https://serbestiyet.com/haberler/28-mayista-oy-kullanan-yabanci-secmen-sayisi-240-bin-129954/>

Sert-Karaarslan, Yeşim, "Türkiye Sağlık Turizminde Dünyada 'Merkez' Olma Yolunda", *Anadolu Ajansı* (16 Ağustos 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/saglik/turkiye-saglik-turizminde-dunyada-merkez-olma-yolunda/2968741>

SonDakika.com, "Cumhurbaşkanı Erdoğan: 'İnsanımızın Önüne Yeni Bir Gelecek, Yeni Bir Hayat Sereceğiz'" Erişim 1 Mart 2023 <https://www.sondakika.com/politika/haber-cumhurbaskani-erdogan-dan-aciklamalar-2-15667512/>

Sözcü, "Antalya'da Rus ve Ukraynalılar Kaçak Fotoğrafçılığa Da Başladı" Erişim 7 Şubat 2024. <https://www.sozcu.com.tr/antalyada-rus-ve-ukraynalilar-kacak-fotografciliga-da-basladi-wp7772500>

T24, "Antalya'da Rus ve Ukraynalı Berber Dönemi: Tarifeyi Dövizle Belirliyorlar" Erişim 7 Şubat 2024. <https://t24.com.tr/haber/antalya-da-rus-ve-ukraynali-berber-donemi-tarifeyi-dovizle-belirliyorlar,1126244>

T24, "İçişleri Bakanı Yerlikaya Vatandaşlık Verilen Suriyeli Sayısını Açıkladı" (17 Aralık 2023) Erişim 24 Mart 2024. <https://t24.com.tr/haber/icisleri-bakani-yerlikaya-vatandaslik-verilen-suriyeli-sayisini-acikladi,1143452>

Takvim, "İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'dan Flaş 'Cemevi' ve 'Suriyeli Sığınmacı' Açıklaması!" Erişim 18 Ağustos 2023. <https://www.takvim.com.tr/guncel/2022/08/18/icisleri-bakani-suleyman-soyludan-suriyeli-siginmaci-aciklamasi-kac-kisiye-vatandaslik-verildi-ne-kadari-oy-kullanacak>

Tolga Yıldırım, "Ruslar İlk Sırada! Antalya'da Satılan 5 Konuttan 1'ini Yabancılar Aldı" (20 Ekim 2023) Erişim 24 Mart 2024. <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/ruslar-ilk-sirada-antalyada-satilan-5-konuttan-1ini-yabancilar-aldi-7022493>

TR Haber, "İçişleri Bakanlığı, Türk Vatandaşlığı Kazanan Yabancı Uyruklu Kişilerin Sayısını Paylaştı.", X (31 Mayıs 2023, 01:20). https://twitter.com/trhaber_com/status/1663671627719278592?s=20

TRT Haber, "Altı Ülkenin Vatandaşları İçin Vize Muafiyeti Resmi Gazete'de" (23 Aralık 2023) Erişim 30 Mart 2024. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/alti-ulkenin-vatandaslari-icin-vize-muafiyeti-resmi-gazetede-823118.html>

TRT Haber, "Bakan Akar: 40-42 Bin Suriyeli Ülkelerine Güvenli ve Gönüllü Olarak Döndü" (28 Şubat 2023) Erişim 1 Nisan 2023. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-akar-40-42-bin-suriyeli-ulkelerine-guvenli-ve-gonullu-olarak-dondu-749594.html>

TRT Haber, "Türkiye Dünyanın En Çok Turist Ağırlayan 4. Ülkesi Oldu" Erişim 31 Mart 2024. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/turkiye-dunyanin-en-cok-turist-agirlayan-4-ulkesi-oldu-767732.html>

TRT Haber, "Türkiye, Yabancı Öğrenci Sayısıyla Dünyada İlk 10'a Girdi" (6 Aralık 2020) Erişim 28 Mart 2024. <https://www.trthaber.com/haber/egitim/turkiye-yabanci-ogrenci-sayisiyla-dunyada-ilk-10a-girdi-536558.html>

TurizmGüncel.com, "Mehmet Şimşek: 2023 Yılında Turizm Geliri Hedefimize Ulaşamadık" Erişim 31 Mart 2024. <https://www.turizmguncel.com/haber/mehmet-simsek-2023-yilinda-turizm-geliri-hedefimize-ulasamadik>

TürkRus, "Ruslara Günde 24 Daire Satıldı" (11 Eylül 2023) Erişim 24 Mart 2024. <https://www.turkrus.com/2790471-ruslara-gunde-24-daire-satildi-xh.aspx>

Ünal, Doğukan, "Türk İş İnsanından Sağlık Turizmi Alanına 20 Milyon Dolarlık Yatırım", *DHA* (31 Temmuz 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.dha.com.tr/ekonomi/turk-is-insanindan-saglik-turizmi-alanina-20-milyon-dolarlik-yatirim-2289629>

Yeni Şafak, "Cumhurbaşkanı Erdoğan Türkevi'nde Ahıska Türklerini Kabul Etti" Erişim 29 Mart 2024. <https://www.yenisafak.com/gundem/cumhurbaskani-erdogan-turkevinde-ahiska-turklerini-kabul-etti-4560963>

Yiğit, Muhammet Ali, "Depremzedeler Yurdun Dört Bir Yanında Misafir Ediliyor", *Anadolu Ajansı* (24 Şubat 2023) Erişim 27 Şubat 2023. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketidepremededeler-yurdun-dort-bir-yaninda-misafir-ediliyor/2836477>

Yurtçu-Karabulut, Özlem, "Sağlık Turizminde Coğrafi Fark: İsveç Norveç'e Kalça Büyütme, Güney Ülkelerine Liposuction, Basen Küçültme", *DHA* (10 Haziran 2023) Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.dha.com.tr/saglik-yasam/saglik-turizminde-cografifark-isvec-norvece-kalca-buyutme-guney-ulkelerine-liposuction-basen-kucultme-2264486>

DEVLET KURUMLARI/ULUSLARARASI ORGANİZASYONLAR:

AFAD, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Kahramanmaraş – Pazarcık 7.7 Mw ve Kahramanmaraş-Elbistan 7.6 Mw Depremleri Bilgi Notu (19.03.2023 – 10.30).

AFAD, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, "Kahramanmaraş'ta Meydana Gelen Depremler Hk Basın Bülteni-35" Erişim 27 Şubat 2023. <https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-basin-bulteni-35>

AFAD, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, "Kahramanmaraş'ta Meydana Depremler Hk Basın Bülteni-36" Erişim 5 Mart 2023. <https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-36>

BİGİM, T.C. Bursa Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü, "Mahalle Kapatma Duyurusu Hk." Erişim 3 Nisan 2024. <https://bursa.goc.gov.tr/yabanci-kaydina-kapatilan-mahaller-hakkinda>

ÇSGB, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. "Çalışma İzin İstatistikleri – 2022". Erişim 20 Mart 2024. <https://www.csgeb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/>

ÇSGB, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. "Çalışma İzin İstatistikleri – 2023". Erişim 20 Mart 2024. <https://www.csgeb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/calisma-izin-istatistikleri/>

DB, Dışişleri Bakanlığı. "Vatandaşlarının Ulusal Kimlik Belgeleri ile Ülkemize Girebileceği Ülkelere İlişkin Liste". Erişim 30 Mart 2024. <https://www.mfa.gov.tr/vatandaslarinin-ulusal-kimlik-belgeleri-ile-ulkemize-girebilecegi-ulkelere-iliskin-liste.tr.mfa>

DB, Dışişleri Bakanlığı. "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Türkiye'ye Girişte Aranılan Pasaportların Geçerlilik Süresi". Erişim 30 Mart 2024. https://www.mfa.gov.tr/yabancilar-ve-uluslararasi-koruma-kanunu-uyarinca-turkiye_ye-giris-te-aranan-pasaportlarin-gecerlilik-suresi.tr.mfa

EGM, T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü. "Kalkan Operasyonları basın açıklaması" derlemesi:

- Ali Yerlikaya. "Sınır Bölgelerimizde Düzenlenen KALKAN OPERASYONLARI Kapsamında 82 Göçmen Kaçakçılığı Organizatörü ve 1222 Düzensiz Göçmen Yakalandı" X (Twitter). 15 Kasım 2023, 8:15. Erişim 16 Kasım 2023. x.com/AliYerlikaya/status/1724659946413797594
- EGM, Emniyet Genel Müdürlüğü. "Kalkan-4 Operasyonları İle 37 İlde 4 Bin 568 Düzensiz Göçmen Yakalandı" Erişim 26 Aralık 2023. www.icisleri.gov.tr/kalkan-4-operasyonlari-ile-37-ilde-4-bin-568-duzensiz-gocmen-yakalandi

- EGM, Emniyet Genel Müdürlüğü. “KALKAN-5 Operasyonları İle 1.510 Düzensiz Göçmen Yakalandı” Erişim 1 Ocak 2024. www.icisleri.gov.tr/kalkan-5-operasyonlari-ile-1510-duzensiz-gocmen-yakalandi

EGM, T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü. “Ülke Genelinde Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması” basın açıklamaları derlemesi:

- EGM, Emniyet Genel Müdürlüğü. “Ülke Genelinde Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması (2023/1)”. Erişim 26 Ocak 2023. <https://www.egm.gov.tr/ulke-genelinde-es-zamanli-duzensiz-goc-ile-mucadeleye-yonelik-huzur-uygulamasi-2023-01-26>
- EGM, Emniyet Genel Müdürlüğü. “Ülke Genelinde Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması (2023/2)”. Erişim 1 Nisan 2023. <https://www.egm.gov.tr/ulke-genelinde-es-zamanli-duzensiz-goc-ile-mucadeleye-yonelik-huzur-uygulamasi-2023-2>
- EGM, Emniyet Genel Müdürlüğü. “Ülke Genelinde Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması (2023/3)”. Erişim 19 Nisan 2023. <https://www.egm.gov.tr/duzensiz-goc-ile-mucadeleye-yonelik-huzur-2023-uygulamasi-gerceklestirildi>
- EGM, Emniyet Genel Müdürlüğü. “Ülke Genelinde Düzensiz Göç ile Mücadeleye Yönelik Huzur Uygulaması (2023/4)”. Erişim 14 Haziran 2023. <https://www.asayis.pol.tr/duzensiz-goc-ile-mucadeleye-yonelik-huzur-uygulamasi-20234>

GİB, Göç İdaresi Başkanlığı. “Türkiye Genelinde Gerçekleştirilen Huzur Operasyonunda 26 Göçmen Kaçakçılığı Organizatörü Yakalandı”. Erişim 21 Eylül 2023. <https://www.goc.gov.tr/turkiye-genelinde-gerceklestirilen-huzur-operasyonunda-26-gocmen-kacakciligi-organizatoru-yakalandi-merkezicerik>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. “Göç Tarihi”. Erişim 3 Nisan 2024. <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, “İstanbul’da 39 İlçenin Yabancıların İkamet İzinlerine Kapatıldığı” İddialarına İlişkin Basın Açıklaması” Erişim 3 Nisan 2024. <https://www.goc.gov.tr/istanbulda-39-ilcenin-yabancilarin-ikamet-izinlerine-kapatildigi-iddialarina-iliskin-basin-aciklamasi>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, “Mahalle Kapatma Duyurusu Hk.” Erişim 3 Nisan 2024. <https://www.goc.gov.tr/mahalle-kapatma-duyurusu-hk2>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. “Geçici Koruma”. Erişim 10 Ocak 2024. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. “Düzenli Göç”. Erişim 3 Nisan 2024. <https://www.goc.gov.tr/duzenli-goc>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "Düzensiz Göç", Erişim 10 Ocak 2024, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "Düzensiz Göçmenlerin Tespitini Kolaylaştıran ve Hızlandıran Mobil Göç Noktası Araçlarının Sayısı 162'ye Çıktı" (Erişim 27 Şubat 2024). <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-gocmenlerin-tespitini-kolaylastiran-ve-hizlandiran-mobil-goc-noktasi-araclarinin-sayisi-162ye-cikti>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "Genel Bilgi (Vatansızlar)". Erişim 3 Nisan 2024. <https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi54>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "Giriş-Çıkış". Erişim 20 Mart 2024. <https://www.goc.gov.tr/giris-cikis>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Düzensiz Göçmenler Yeni Göç Rotası Arayışına Girdi' " (Erişim 12 Ekim 2023). <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-duzensiz-gocmenler-yeni-goc-rotasi-arayisina-girdi>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Düzensiz Göçmenlere ve Göçmen Kaçakçılığı Organizatörlerine Asla Geçit Vermiyoruz' " (Erişim 17 Aralık 2023). <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-duzensiz-gocmenlere-ve-gocmen-kacakciligi-organizatorlerine-asla-gecit-vermiyoruz>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Okulların Kapanmasıyla Gönüllü Geri Dönüş Sayısı Çok Daha Yukarıya Çıkacak' " (Erişim 30 Aralık 2024) <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-okullarin-kapanmasiyla-gonullu-geri-donus-sayisi-cok-daha-yukariya-cikacak>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya: 'Sınırlardaki Düzensiz Göç Baskısı Yüzde 60 Azaldı, Rota Değişti' " (Erişim 25 Aralık 2024) <https://www.goc.gov.tr/icisleri-bakani-ali-yerlikaya-sinirlardaki-duzensiz-goc-baskisi-yuzde-60-azaldi-rota-degistisi#>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "İkamet İzinleri". Erişim 4 Ocak 2024. <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "İnsan Ticaretiyle Mücadele". Erişim 10 Ocak 2024. <https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik>

GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "Mobil Göç Noktalarında 21 Bin 192 Yabancı'nın Yasal Kalış Hakkı Olmadığı Tespit Edildi" (Erişim 22 Ağustos 2023). <https://www.goc.gov.tr/mobil-goc-noktalarinda-21-bin-192-yabancinin-yasal-kalis-hakki-olmadigi-tespit-edildi>

- GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "Türkiye'nin Vize Muafiyeti Tanıdığı Ülkeler". Erişim 29 Eylül 2023. <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-vize-uygulamadigi-ulkeler>
- GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "Uluslararası Koruma". Erişim 10 Ocak 2024. <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler>
- GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. "Vatansızlığın Tespiti (Vatansızlar)". Erişim 3 Nisan 2024. <https://www.goc.gov.tr/vatansizlar>
- GİB, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. *2023 Yılı Faaliyet Raporu*. <https://www.goc.gov.tr/faaliyet-raporlari>
- GİGM, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. *2016 Türkiye Göç Raporu*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf
- GMGM, T.C. Ticaret Bakanlığı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü. *2023 Faaliyet Raporu*. GMGM, 2024. Erişim 20 Haziran 2024. <https://muhafaza.ticaret.gov.tr/yayinlar/faaliyet-raporlari>
- HT, Health Türkiye. "Türkiye Health System By Numbers (Sayılarla Türkiye'de Sağlık Sistemi)". Erişim 1 Nisan 2024. <https://www.healthturkiye.com/homepage>
- İB, T.C. İçişleri Bakanlığı. "Bakanımız Sayın Yerlikaya: '2023 Yılında, 3 Bin 744 Göçmen Kaçakçısı Tutuklandı' " Erişim 1 Şubat 2024. <https://www.icisleri.gov.tr/bakanimiz-sayin-yerlikaya-2023-yilinda-3-bin-744-gocmen-kacakcisi-tutuklandi>
- İB, T.C. İçişleri Bakanlığı. *İçişleri Bakanlığı 2023 6 Aylık Sunuşu*. Erişim 29 Temmuz 2024. <https://www.icisleri.gov.tr/strateji/butce-sunusu>
- İB, T.C. İçişleri Bakanlığı. *İçişleri Bakanlığı 2024 Bütçe Sunuşu*. Erişim 29 Temmuz 2024. <https://www.icisleri.gov.tr/strateji/butce-sunusu>
- İB, T.C. İçişleri Bakanlığı, "Türkiye'nin Birlik ve Dayanışma Gücü Depremle Sınandı, Asrın Felaketi Asrın Dayanışmasına Dönüştü!" Erişim 08 Şubat 2024. <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-birlik-ve-dayanisma-gucu-depremle-sinandi-asrin-felaketi-asrin-dayanismasına-donustu8>
- İİGİM, T.C. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü, "İstanbul İlinde Bulunan Yabancılar Hakkında Basın Açıklaması (01.01.2023)" Erişim 3 Nisan 2024. <https://istanbul.goc.gov.tr/istanbul-ilinde-bulunan-yabancilar-hakkinda-basin-aciklamasi-01012023>
- JGK, Jandarma Genel Komutanlığı. *2022 Yılı Faaliyet Raporu*. 2022. Erişim 30 Haziran 2023. <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Jandarma/indirilebilir-icerikler/JANDARMA-GENEL-KOMUTANLIGI-2021-YILI-FAALİYET-RAPORU.pdf>

JGK, Jandarma Genel Komutanlığı. *2023 Faaliyet Raporu*. 2023. Erişim 30 Haziran 2023. <https://www.jandarma.gov.tr/kurumlar/jandarma.gov.tr/Mali-Tablolar/faaliyet-raporlari/JANDARMA-GENEL-KOMUTANLIGI-2022-YILI-FAALİYET-RAPORU.pdf>

JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "Asayiş İstatistikleri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-yili-verileri>:

- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Ocak Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-ocak-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Şubat Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-subat-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Mart Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-mart-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Nisan Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-nisan-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Mayıs Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-mayis-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Haziran Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-haziran-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Temmuz Ayı Verileri". Erişim 15 Mart 2023. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-temmuz-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Ağustos Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-agustos-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Eylül Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-eylul-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Ekim Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-ekim-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Kasım Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023kasim-ayi-verileri>
- JGK, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı. "2023 Aralık Ayı Verileri". Erişim 5 Mayıs 2025. <https://www.jandarma.gov.tr/2023-aralik-ayi-verileri>

KTB, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. "2022 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri". Erişim 15 Mart 2024. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-249709/yillik-bultenler.html>

KTB, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. "2023 Yılı Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri". Erişim 15 Mart 2024. <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-249709/yillik-bultenler.html>

MEB-HBÖGM, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. "İzleme ve Değerlendirme Raporu 2022". Erişim 11 Eylül 2024. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_07/03141649_Yzleme_ve_DeYerlendirme_Raporu_2022.pdf

MEB-HBÖGM, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. "İzleme ve Değerlendirme Raporu 2023". Erişim 11 Eylül 2024. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_05/14104707_izlemevedegerlendirmeraporu2023.pdf

MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. "Haftalık Basın Bilgilendirme Toplantıları" basın açıklamaları derlemesi:

- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. "Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi" Erişim 06.07.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/9a957387b0794a1bbeba967c26273e0f>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. "Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi" Erişim 13.07.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/f5c05c61936644efb3bdb8c0d6dd85a2>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. "Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi" Erişim 20.07.2023 <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/f61761ce6f2b4cec9d3b25091417670c>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. "Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi" Erişim 27.07.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/e878cfcc232e4d11916fd67fe385644c>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. "Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi" Erişim 03.08.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/c33fb374b54f48819aac06c68485adfa>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. "Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi" Erişim 10.08.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/7c32d3af9057472cb03a4443ea2c1c23>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. "Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi" Erişim 17.08.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/a4392c41021343df96d2930105ee1fad>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. "Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi" Erişim 24.08.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/e8f19d922e7e4af9949c0bbc486c1cc4>

- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 31.08.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/088cb068a67049e2973ef543ea008682>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 07.09.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/80f78be23c3a4c04ac187acb7f6d9649>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 14.09.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/05ea5630ff484e67a8bead21631a949f>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 21.09.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/17587ec2c7b54a728126065202e158e7>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 28.09.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/32716df68cd5493e8454f3ef6729d869>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 05.10.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/3bbcb39d00ef74ba4aec866d8db6578c1>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 12.10.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/76acba28c7b04511845ae1c16f85643d>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 19.10.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/5138a85bb29a4333876cd8625a521651>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 26.10.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/3454427a125248e3aa0b88c5a61d69c9>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 02.11.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/bbdc6bb702a74ff2bf8bd621ed52fecb>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 09.11.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/6a3972fbac1c4a93b1ddcb24a3afc9bf>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 23.11.2023. <https://www.msb.gov.tr/Basin-ve-Yayin/HaftalikBasinAciklamasi/3241453a199c4b66b9d095b4c32c15ce>

- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 30.11.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/77c1aa7a84e64499a21c771446d44753>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 07.12.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/28e06ddedea943568eb8ada6e6876a16>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 17.12.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/d30acf6a2f6249df833cb5939254d08d>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 21.12.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/b7224dbbc40c4de5989f5530e71b39ec>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 28.12.2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/8518bafda9074b7d8f74ec97251a30d0>
- MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı. “Millî Savunma Bakanlığında Basın Bilgilendirme Toplantısı Gerçekleştirildi” Erişim 04.01.2024. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/c77cae9e67974ba39e9d86dfb7965cf2>

MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı, “Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar, Sınırın Sıfır Noktasında Hem İncelemelerde Bulundu Hem de Gündeme Dair Açıklamalar Yaptı” Erişim 1 Nisan 2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/be16553288904025981ff-7b890649e52>

MSB, T.C. Milli Savunma Bakanlığı, “Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Beraberindeki Genelkurmay Başkanı Org. Yaşar Güler, Son Deprem Ardından Hatay Kent Merkezinde İncelemelerde Bulundu” Erişim 1 Nisan 2023. <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/2122023-48561>

SG, T.C. İçişleri Bakanlığı Sahil Güvenlik Komutanlığı. *Sahil Güvenlik Komutanlığı 2023 İdare Faaliyet Raporu*. Erişim 18 Temmuz 2024. <https://www.sg.gov.tr/kurumlar/sg.gov.tr/komutanlik/yayinlar/2023-Yili-Idare-Faaliyet-Raporu.pdf>

SG, T.C. İçişleri Bakanlığı Sahil Güvenlik Komutanlığı. “Düzensiz Göç İstatistikleri”. Erişim 20 Nisan 2024. <https://www.sg.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikleri>

SG, T.C. İçişleri Bakanlığı Sahil Güvenlik Komutanlığı. “Güncel Faaliyetler”. Erişim 20 Nisan 2024. <https://www.sg.gov.tr/guncel-faaliyetler>

STDB, T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı. “Sağlık Turizmi Nedir?”. Erişim 1 Nisan 2024. <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/10944/0/02pdf.pdf>

STDB, T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı. "Sağlık Turizmi Yetki Belgesi Almaya Hak Kazanan Sağlık Tesisleri (Hastaneler)". Erişim 1 Nisan 2024. https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/47967/0/hastanelerpdf.pdf?_tag1=9B9F680B4E94F0EF628C28BCFF87965E10ECD124

STDB, T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı. "Sağlık Turizmi Yetki Belgesi Almaya Hak Kazanan Sağlık Tesisleri (Tıp Merkezleri)". Erişim 1 Nisan 2024. https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/47968/0/tip-merkezleripdf.pdf?_tag1=A95DEC2D30BC194678FF667E36EEEB63A21BE308

STDB, T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı. "Sağlık Turizmi Yetki Belgesi Almaya Hak Kazanan Sağlık Tesisleri (Muayenehaneler)". Erişim 1 Nisan 2024. https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/47969/0/muayenehanelerpdf.pdf?_tag1=E63E6131089EBD1B29EFA-24A92F77C6CE7101DDB

STDB, T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı. "Sağlık Turizmi Yetki Belgesi Almaya Hak Kazanan Sağlık Tesisleri (Diğer Sağlık Tesisleri)". Erişim 1 Nisan 2024. https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/47970/0/diger-saglik-tesisleripdf.pdf?_tag1=26EF64A4700CFB865648A7C-BFB9DB72981281179

STDB, T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlık Turizmi Dairesi Başkanlığı. "Bakanlığımızca Yetkilendirilmiş Aracı Kuruluşlar". Erişim 1 Nisan 2024. https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/47966/0/araci-kuruluslarpdf.pdf?_tag1=9E0DB2EDC3AFD387B532E5AD8FC2EEC3D0FC14E6

TB, T.C. Ticaret Bakanlığı. "Kaçakçılıkla Mücadele Verileri". Erişim 14 Nisan 2024. www.ticaret.gov.tr/istatistikler/bakanlik-istatistikleri/gumruk-istatistikleri/Kaçakçılık-la-Mücadele-Verileri

TB, T.C. Ticaret Bakanlığı. "Kara Kapılarına Göre Yolcu Sayıları (Kara Kapıları Giriş-Çıkış Verileri)". Erişim 21 Mart 2024. <https://ticaret.gov.tr/istatistikler/bakanlik-istatistikleri/gumruk-istatistikleri/kara-kapilari-giris-cikis-verileri>

TSK, Türk Silahlı Kuvvetler, "Günlük Faaliyetler", Erişim yıl boyu her gün. <https://www.tsk.tr/Home/GunlukFaaliyetler/5>

TSTD, Türkiye Sağlık Turizmi Derneği. "Sağlık Turizmi: Genel Bilgi". Erişim 1 Nisan 2024. <http://www.saglikturizmi.org.tr/tr/saglik-turizmi/genel-bilgi>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023". Erişim 27 Mart 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2023-49684>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. "Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, 2023". Erişim 20 Mart 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2023-53707>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. "Göçmen Kayıt Sistemi (GöçNet)". Erişim 1 Ağustos 2023. <https://www.resmiistatistik.gov.tr/detail/subject/goc-kayit-sistemi/>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, "İç Göç İstatistikleri, 2021" Erişim 15 Ağustos 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Ic-Goc-Istatistikleri-2023-53676>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, "İl, Tek Yaş ve Cinsiyete Göre Nüfus (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları – 2022)" Erişim 27 Şubat 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2022-49685>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. "Konut Satış İstatistikleri, Aralık 2023". Erişim 23 Mart 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Konut-Satis-Istatistikleri-Aralik-2023-49516>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. "Turizm İstatistikleri, IV. Çeyrek: Ekim – Aralık, 2023". Erişim 21 Mart 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turizm-Istatistikleri-IV.-Ceyrek:-Ekim---Aralik,-2023-53661>

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. "Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023". Erişim 8 Eylül 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2023-53544>

USHAŞ, Uluslararası Sağlık Hizmetleri Anonim Şirketi. "Sağlık Turizmi Verileri". Erişim 29 Mart 2024. <https://www.ushas.com.tr/saglik-turizmi-verileri/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2014-2015 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2013-2014 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2015-2016 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2016-2017 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2017-2018 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2018-2019 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2019-2020 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2020-2021 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2021-2022 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

YÖK, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. "2022-2023 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri". Erişim 23 Eylül 2023. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Sosyal Medya:

Yerlikaya, Ali. "Düzensiz Göçle Mücadelemiz Aralıksız Devam Ediyor". X (Twitter). Erişim 25 Haziran 2023, 12:43. <https://x.com/AliYerlikaya/status/1672903417843335168>

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, "Bazı Basın ve Sosyal Medyada Yer Alan "Seçmen Kütüklerinde 466 Bin Suriyeli Tespit Edildi" Şeklinde Gerçeği Yansıtmayan İddialara İlişkin Kamuoyu Duyurumuz!", X (2 Aralık 2022, 15:51) Erişim 25 Mart 2024. <https://twitter.com/TCNufus/status/1598661043361832960?s=20&t=rf9p4cvGhV-soxr2riaCsog>

MEVZUAT

22/11/1934 Tarihli ve 2644 Sayılı Tapu Kanununun 35'inci Maddesi ile 18/3/1924 Tarih ve 442 Sayılı Köy Kanununun 87'nci Maddesine Birer Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun (Kanun Numarası: 3029). *Resmi Gazete* 18445 (28 Haziran 1984). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18445.pdf>

Pasaport Kanunu (Kanun Numarası: 5682). *Resmi Gazete* 7564 (24 Temmuz 1950). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5682.pdf>

Tapu Kanunu (Güncel Versiyon) (Kanun Numarası: 2644). *Resmi Gazete* 2892 (29 Aralık 1934). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.2644.pdf>

Tapu Kanunu (İlk Versiyon) (Kanun Numarası: 2644). *Resmi Gazete* 2892 (29 Aralık 1934). <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2892.pdf>

Türk Vatandaşlığı Kanunu (Kanun Numarası: 5901). *Resmi Gazete* 27256 (29 Mayıs 2009). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5901.pdf>

Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik (Bakanlar Kurulu Kararı Numarası: 2010/139). *Resmi Gazete* 27544 (6 Nisan 2010). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.2010139.pdf>

Uluslararası İşgücü Kanunu (Kanun Numarası: 6735). *Resmi Gazete* 29800 (13 Ağustos 2016). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6735.pdf>

Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik. *Resmi Gazete* 30123 (13 Temmuz 2017). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/yonetmelik/7.5.23751.pdf>

Yabancı Uyruklu Öğretim Elemanı İstihdamıyla İlgili Usul ve Esaslar. Türkiye: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2014. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Mevzuat/yabanci-uyruklu-ogretim-eleman-istihdami-usul-ve-esaslar.pdf>

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Kanun Numarası: 6458). *Resmi Gazete* 28615 (11 Nisan 2013). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Kanun Numarası: 6458). *Resmi Gazete* 28615 (11 Nisan 2013). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (Kanun Numarası: 5978). *Resmi Gazete* 27544 (6 Nisan 2010). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/04/20100406-1.htm>

ULUSLARARASI KURUM VE KURULUŞLAR

IOM, Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu, (International Organization for Migration). "2023 Earthquakes Displacement Overview - Türkiye (March 2023)" Erişim 12 Nisan 2023. <https://reliefweb.int/report/turkiye/iom-2023-earthquakes-displacement-overview-turkiye-march-2023>

IOM, Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu, (International Organization for Migration). "Türkiye - Overview of Migrant Situation - Annual Report (Jan-Dec 2023)." Erişim 20 Mart 2024. <https://dtm.iom.int/reports/turkiye-overview-migrant-situation-annual-report-jan-dec-2023?close=true>

UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, *Güncel Faaliyetler-Haziran 2023*, (UNHCR, 2023). <https://www.unhcr.org/tr/media/unhcr-turkiye-operational-update-june-23f-tr-pdf>

UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, *Türkiye Bilgi Notu-Eylül 2023*, (UNHCR, 2023). <https://www.unhcr.org/tr/media/bi-annual-fact-sheet-2023-09-turkiyef-tr-pdf>

UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, *Türkiye Bilgi Notu-Şubat 2024*, (UNHCR, 2024). <https://www.unhcr.org/tr/media/bi-annual-fact-sheet-2024-02-turkiye-final-25march-tur-pdf>

UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees, *Türkiye Bilgi Notu-Nisan 2024*, (UNHCR, 2024). <https://www.unhcr.org/tr/media/bi-annual-fact-sheet-2024-02-turkiye-final-30april24-tur-pdf>

UNWTO, United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü]. "Tourism Highlights – 2015 Edition [2015 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]". Erişim 31 Mart 2024. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284416899>

UNWTO, United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü]. "Tourism Highlights – 2016 Edition [2016 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]". Erişim 31 Mart 2024. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284418145>

UNWTO, United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü]. "Tourism Highlights – 2017 Edition [2017 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]". Erişim 31 Mart 2024. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284419029>

UNWTO, United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü]. "Tourism Highlights – 2018 Edition [2018 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]". Erişim 31 Mart 2024. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284419876>

UNWTO, United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü]. "Tourism Highlights – 2019 Edition [2019 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]". Erişim 31 Mart 2024. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284421152>

UNWTO, United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü]. "Tourism Highlights – 2020 Edition [2020 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]". Erişim 31 Mart 2024. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422456>

UNWTO, United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü]. "International Tourism Highlights: The Impact of COVID-19 on Tourism (2020-2022) [Uluslararası Turizmde Öne Çıkanlar: Kovid-19'un Turizmin Üzerine Etkisi (2020-2022)]". Erişim 31 Mart 2024. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986>

UNWTO, United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü], "Tourism Highlights – 2023 Edition [2023 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]" Erişim 29 Mayıs 2024. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424986>

UNWTO, United Nations World Tourism Organisation [Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü], "Tourism Highlights – 2024 Edition [2024 Yılında Turizmde Öne Çıkanlar]" Erişim 23 Nisan 2025. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284425808>

Notlar:

Notlar:

Notlar:

